

Palágyi Natália Ha szólít a hang...

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Palágyi Natália
Ha szólít a hang...

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció a Szent István Társulatnál 1947-ben megjelent regény szöveghű elektronikus változata. Az elektronikus változat a Szociális Testvérek Társasága (Pataki Ágnes, SSS) engedélyével készült. Az elektronikus kiadást lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szociális Testvérek Társasága tulajdonában van.

Tartalomjegyzék

Impresszum.....	2
Tartalomjegyzék	3
I. fejezet	4
II. fejezet.....	8
III. fejezet	12
IV. fejezet	16
V. fejezet.....	20
VI. fejezet	24
VII. fejezet.....	28
VIII. fejezet.....	32
IX. fejezet	36
X. fejezet.....	40
XI. fejezet	45
XII. fejezet	49
XIII. fejezet.....	53
XIV. fejezet	56
XV. fejezet.....	58
XVI. fejezet	61
XVII. fejezet	65
XVIII. fejezet.....	69
XIX. fejezet	73
XX. fejezet.....	77
XXI. fejezet	81
XXII. fejezet	85
XXIII. fejezet	89
XXIV. fejezet.....	93
XXV. fejezet.....	97
XXVI. fejezet.....	101
XXVII. fejezet	105
XXVIII. fejezet	109
XXIX. fejezet.....	113
XXX. fejezet.....	117
XXXI. fejezet.....	121
XXXII. fejezet	125
XXXIII. fejezet	128

I. fejezet

Azt hitték a leányok, hogy ebben az évben már sohasem lesz tavasz. Olyan keményen csüngtek a jégcsapok az ereszről még február végén is, hogy szinte reménytelennek látszott Napsugár viaskodása Télkirállyal.

De ahogy ilyen esetben történni szokott: egy szép, tiszta áprilisi reggelen arra ébredtek rá a fák, hogy édes, enyhe szellő cirógatja őket. Mintha körülölelték, megkérlelték volna őket, hogy kövérítsék az ág végét, pattantsák szét a rügyeket, sodorják simára a gyűrött, ifjú leveleket, hadd legyen sűrű a lomb, ahol a szellő bújócskát játszhatik.

S a fák feleltek a simogatásra. Egy reggelen könnyű fátyol lebegett a liget fáinak csupasz ágai közt. Másnap áttetsző, finom csipke lengését láthatta a megfigyelő. Harmadnap sűrűbb, erősebb szálú lett a csipke. Negyednap pedig felujjongtak a fák. A liget ráismert önmagára. Élt. Lombkoronáit ingathatta a szél. Megjött a tavasz!

És eljött a május is. A ragyogó, a napfényes, a legszebb hónap: a május. Vidáman röpdösött a madár. Előtört kis torkán a tavaszi himnusz. A nagyváros kőkockás kimértsége sem tudta a dalt belefojtani. Édes-bódító illat terjengett az iskola körül, elnyomva diadallal a benzin szagát.

Csicsergő fecskehad módjára tódult ki a gimnázium kapuján a leánysereg. Már reggel óta valami kellemes borzongás futott át a leányok tagjain. Nyugtalanul ültek helyükön. Kikínéztek az ablakon, sóvárogva a szabadság felé. A magyarázatra alig figyeltek, de szemük sarkából vidáman lesték, hányszor mondja Kiss tanár úr, hogy „kérlek szépen”. Ma éppen százhuszszor sikerült szójárását ismételnie.

Most, hogy a csengő közhírré tette a kiszabadulást, az iskola tágas kapuja szűknek bizonyult a kinyomuló sokadalomnak. Öt-hat elsős összekapaszkodott, s gyors, gyakorlott pillantással körülnézett, nincs-e tanár a láthatáron? Aztán vidáman nótázni kezdtek, ütemre léptek, tavasz lüktetése ajzotta kedvüket. A nóta hangjára néha a falnak nyomódtak, majd dülöngélő, táncos léptekkel lerántották egymást a kocsútra is. Kacagásuk visszhangzott a szűk utca falai között. Egy ötödikes félig kislány, félig nagylány, amint túlért az első sarkon, sapkáját félrecsapta, magabízó mosollyal kényesen lépkedett, s vidáman hajította táskáját szembejövő lovagja kezébe.

A nyolcadikosok ünnepélyesebben hagyták el az épületet, ők már nem hangoskodtak az utcán. A fiúkkal is inkább teadélutánokon, meghitt családi körben, vagy házimulatságon találkoztak. Nekik nem kellett már titkolózniok. Nyugodtan lépkedtek. Hiszen ők voltak a kicsinyek példái, irányítói. Ők vezették a többi vasárnap a templomba. Rájuk is szóltak, ha kellett, sokszor keményebben, mint maguk a tanárok, ők uralkodtak önképzőkörben, kongregációban, szertárban és zeneteremben. Egy idő óta már nem is jártak rendszeresen iskolába. Mindenki tudta róluk, hogy önekik már otthon kell tanulniok. Hiszen elérkezett a készület ideje a nagy vizsgára, amely bebocsátást ad nekik a sóvárgott, a titokzatos, a százszor eltervezett, a százszor megálmodott nagy Jövőbe. Érettségi előtt, az élet kapujában álltak.

Havasi Vilma és jóbarátnője, Adorján Klári, együtt léptek ki a kapun.

Vilma magasba szegte a fejét és mélyet szívott az akác illatából.

– Fölme gyek a Gellérthegyre: jössz-e velem, Klára?

Társa megdöbbsent. Egy percet gondolkozott. Rendes leány volt. Nyolc esztendő alatt soha el nem „lógott”. (Már ahogyan a leányok az ilyen tilos-sétát nevezni szokták.) Most kissé megrökönyödött.

– Mi jut eszedbe?

Vilma szánakozva, de rendíthetetlenül állta a tervét. Klári megadta magát.

– Menjünk.

S ettől kezdve már nem habozott. Átragadt rá is barátnője lelkesedése.

A barlang mellett indultak fölfelé.

Sietve rótták az utat, lihegve haladtak a kapaszkodón.

Félúton megállapodtak. Mély lélekzettel néztek vissza. Édes izgalom fogta el őket. A soha nem szokott, a tiltott, a kicsit lenézett, de mégis élvezett „lógás” gyönyöre.

Vilma bokáznai kezdett.

– Jaj, úgy örülök az életnek! – tört fel szívéből az ujjongás.

Egymásra nevettek, s tovább kapaszkodtak fölfelé.

Ifjúi láz hajtotta őket. Hosszúnak találták a kanyargós hegyi utat. Keresztülvágtak, egyenesen fölfelé, neki a meredeknek. Egyszerre gyereksírás hangzott a fülükbe.

– Eressz el! – könyörgött egy sírós, vékony gyerekhang.

– Hallgass, míg jó dolgod van! – kiáltott vissza durván egy vastagabb.

Vilma egy ugrással ott termett. Szétválasztotta őket.

Klári zsebéből pillanatok alatt előtermett a cukor, s lehajolva a síró fiúcskához, zsebkendőjével törölgette maszatos orcáját. Vilma a nagyobbik fiú felé fordult, aki dacosan, ellenségesen nézte ezt a gyöngédséget.

– Miért tetted, fiam?

A fiú valamit megérezhetett. Leszegett fejjel ugyan, de féloldalról mégis rátekintett Vilmára.

– Ő kezdte! Miért csúfolta az öreganyámat? – dörmögött hol vékonyan, hol vastagon kamaszodó hangja.

– Kis buta az még, azt sem tudja, mit beszél – kezdte Vilma az oktatást. – Aki pedig erős, az csak a hozzá hasonló erőssel birkózik. Nem vicc ilyen kicsit ütni.

A fiú nem felelt.

– Úgy-e, ezután csak nagyokkal fogsz verekedni? Adj rá kezet!

A gyerek ránézett Vilmára szégyenlősen, és csöndesen beletette szurtos kezét a leány kinyújtott tenyerébe. Jól megszorította. Egy szót sem szólt. Vilma sem. De tisztában voltak egymással.

Mikor a két leány a következő fordulónál visszanézett, látta, hogy a kis könnyesképű fölemelte nehéz kosarát, s félve leste a nagyobbak mozdulatait. A nagy fiú azonban megfogta a kosár fülét, és hangosan vezényelt:

– Gyerünk, tökmag, menjünk haza, viszem a kosaradat!

Jóérzéssel a szívükben Vilma és Klára újból nekiiramodtak a hegynek.

Versenyt futottak a magasság felé.

A fellegvár falkoszorúja tövén lihegve nevettek egymásra. Mint vad csikók, itt sem tudtak megállapodni, hanem tovább futottak a lefelé hajló szép hegyi úton.

Egy éles kanyarulatban Vilma elkapta a korlátot. Félkezét dobogó szívére szorította, hogy enyhítse lélekzetelállító, nagy zakatolását. Klára is megtorpant.

– Nézd! – suttozta Vilma, s megszorította társa kezét.

Lengtek a virágzó ágak a szélben. A hajladozó fák közül előtűnt a szobor. Szent Gellért püspöknek ércbeöntött, keményvonalú alakja.

Lent a hegy lábánál pedig zajlott az élet. Sárga villamosok kényelmes lassúsággal kúsztak kimért pályájukon. FÜRGE kis autók előztek ügyesen, s keresték a rést, ahol átfuthatnak.

Téglával súlyosan megrakott kocsisor húzódott az úton: szitkozódás, ostorpattogás, villamoscsilingelés, autótülkölés, tűzoltókocsi jajongása s kerékpáros csengettyűje különös összhangban szállott fel hozzájuk. Kis fekete pontok – gyalogosok siető alakjai – rótták a járdát meg a kocsit nagy összevisszaságban. Felülről a jövő-menő világ hangyabolynak látszott, amelybe beletúrt a turista botja. Éles tülkölés hangzott a Duna közepéről, s méltósággal hömpölygött délnek a víz. Minden mozgott odalent.

Szent Gellért pedig állt, állt a hegyfokon, magasra tartván a keresztet a kavargó város felett.

– Milyen szép! ... – suttogta Klára, és a szoborra tekintett.

– Gyönyörű! – visszhangozta Vilma, de ő a mélyben zajló életet nézte.

Egy ideig hallgattak.

Különös, boldog-szorongó érzés járta át szívüket.

A nő (meg a költő) először érez, azután gondolkodik.

Néha nagy bajt hozhat ez az adottságuk, de sokszor jó. Mikor az értelem még fel nem foghat valamit, a szív már megérzi. Ha túlzásba nem sodor, gazdagabb élet ez így ...

A két leány is hallgatott. Ajkuk még nem tudta szavakba önteni, de szívükben rezgett a különös sejtetem.

Most még fönt állnak a tiszta magaslaton. Az élet lent zajlik a lábuk előtt, ők még kívül állnak. Eljön az idő – és már nemsokára –, amikor le kell lépniök az álmvilágból. Beállnak ők is az élet sodrába. Ott menetelnek hamarosan ők is ebben a tömegben, amely ide-oda futkos az utcák során, örömmel mennek, boldogan mennek, csak egyet nem akarnak: elszürkülöni, névtelenné válni, tömegemberekké lenni ebben a sokadalomban.

Vilma elmélázott. Ő világosan látja a jövőt. Orvos lesz. Ezért jár görögre. Ezért tanult mindig szívesen. Természettani, vegytani kísérleteket ezért végzett. Minden alkalmat megragadott, hogy a természetről szóló előadásokra elmeheessen. Vezetője volt az önképzőkör természettudományi szakosztályának; felolvasásokat tartott, ő kezelte az iskola vetítógépjét; ő szerelte át a kihunyt fényű lámpákat iskolában és családban; és ha valaki rosszul lett: ő segített elsőnek ... Ezer szeme volt, hogy meglássa a bajt; ezermester keze, hogy elsimogassa. Olyan, mint egy vad fiú – mondták sokszor nevetve, de azért anyai lelkületét is elismerték. Orvosnak született.

Nem is tudott volna más életpályát elképzelni a maga számára. Nagyapja is az volt. Saját édesapja is mindig arra vágyott. Élénken maga előtt látta a jelenetet, amelyet apja gyakran elbeszért ... Nagy szegénységében hogyan vonult be a hivatalba üres zsebbel, üres tekintettel, s egy eltemetett mély vággyal a szívében, ő nem járhatott az egyetemre: a drága tudomány szentelt csarnokába. Nem járhatott a boncterembe: emberi test titkainak fürkészésére. Nem járhatott a klinikák kórtermeibe: halódó emberek megsegítésére. S mikor először jött hazafelé, nagy léptekkel járva a Margithíd járdáját, eszébe villant Arany balladája: ... Milyen jó volna véget vetni mindennek! Belevetni magát a mindent feledtető hullámsírba ... De hite mélyebb volt keserűségénél. Felfohászkozott, és vállalta az életet így is.

Ha Vilma erre gondolt, átforrósodott a szíve: Most már itt vagyok én! – S egyre mélyebben, egyre biztosabban érezte, hogy neki orvosná kell lennie ...

Klára is álmodozott a gellérthegyi ösvény szép kanyarodóján.

Elmélyedő kedélye csak homályosan körvonalazta a jövőt. A csendet szerette, a magányosságot kedvelte mindig. Talán egy zárda zárt, meghitt világa? Talán egy kolostor égbenyúló négy fala tudna boldogító keretet adni életének? Nem sejtette még. Társai már mind biztosan tudták, hogy mi lesz belőlük; ő pedig szenvedőn kutatott s csak homályban látta a jövőt. Gyötrődött ettől a bizonytalanságtól. Nagylelkű volt. Ha biztosan látta volna hivatását, nem sajnálta volna odaadni életét, ifjúságát a zárdának. Az önfeláldozástól nem riadt vissza sohasem. De ha a jövőbe akart tekinteni, csak tapogatózó bizonytalanságot érzett. Most is gazdag érzések hullámzottak szívében; de látni nem tudott.

A mély csöndet Vilma csengő hangja szakította meg:

– Érettségi után miénk az élet! Elvégzem az egyetemet, orvos leszek és dolgozom!

Dolgozom szakadásig az emberekért! Közben pedig járok az Operába, hangversenyekre. Úgy osztom be végre időmet, ahogyan én akarom!

Klári elmélázva álmodta a maga sorsát:

– Én szeretnék mindig így fönt lebegni a magasban. Kicsit távol az élet zajától: mint ahogy most vagyunk; mint ahogy Szent Gellért emeli magasba itt fönna a keresztet.

Vilmának ficánkoló jókedve kerekedett:

– A tízéves találkozóán majd beszámolunk! Elmondod te is, hogy' esett a lebegés, nem szédültél-e ott fent a magasságban?

Klári felhúzta a vállát. Könny szökött szemébe. Komolyan gondolta, amit mondott; fájt neki a játékos hang. De aztán gondolt egyet. Nem érdemes neheztelni. Békülékeny hangon felelte:

– Jó. Majd elmondom, hogy milyen itt fönt az időjárás.

Már mosolygott is a könnyein keresztül.

Ifjúság – hangulatcsapongás.

Egymásra nevettek és egy akarattal lefutottak a lépcsőn.

A város forgataga elnyelte őket.

Emberszem a hegytetőről hiába kutatta volna őket a sokadalomban. Elvesztek, mint hullám a Duna vizében, mint fűszál a hegy oldalán, mint porszem az úttesten.

De a magasságból – nem a hegytetőről, hanem még fentebbről – vigyázta őket mégis Valaki.

Valaki, akinek gondja van vízcseppre, fűszálra; gondja van porszemre s fiatal leányra.

Valaki, akinek aggódó szeme fürkészve kísérte kettejük lépését az életkapun át.

II. fejezet

Az érettségi úgy letűnt, mint egy üstökös. Mint az az üstökös, amellyel a csillagászok rémítették egyszer a föld lakóit. Mondták, hogyha jön, nagy földindulás, összeütközés, világösszeomlás lesz. Reszkettek az emberek, összebújtak, imádkoztak. Egy rémülettel teljes éjszakán valóban feltűnt a ragyogó csillag. Hosszú fényuszálya szétterítve lebegett utána. Bevilágította az éj sötéttségét. Csöndesen átvonult. Felsőhajtott a világ s megkönnyebbült: a csillag baj nélkül letűnt az égről. Azután már csak emléke élt. Fehérhajú anyókák mesélték az unokáknak, hogyan volt az, mikor az üstökös eljött ...

Az érettségire is mennyi aggodalommal készültek a leányok!

Sokszor lehetett látni őket a liget útjain, amint könyvbe-merülten, mozgó ajakkal jártak föl s alá. Varga Erzszi szeme köré mély karikát vésett éjszakai fennmaradása. Lelkiismeretes leány volt. Minden tételhez hosszú jegyzeteket készített. Kis papírokra írta tudományát. Összekeverte a lapokat, találomra húzott belőlük. Érettségit játszott éjjel és nappal, most már hetek óta.

Pataky Sára, a csupatűz, csupaélet Sára, most is úgy viselkedett, mint egy zakatoló gép. Állandóan beszélt magában. Mint megszállott, hadarta folyvást az idézeteket. Ha szóltak hozzá, megkapott egy szót a hallott mondatból s versben folytatta tovább.

S a boldogtalan Timár Zsófi! Máskor templomba alig járt; szinte csak akkor, ha ráparancsoltak. Most pedig minden szent érmet összegyűjtött. Vizsgálója alatt görcsösen szorongatta kezében. Felelete közben, szörnyű izgalmában, szétnyílt a tenyere. Sok kicsi érme vidám gurulással százfelé szaladt. A legnagyobb éppen a vizsgálóbiztos lába elé gördült.

Adorján Klára tudott felelni. Sápadtan és kitartóan hadart. Kitűnően vizsgázott. Nem is lehetett volna másképp! Hat kilót fogyott ezért a vizsgáért. Most még remegőbb volt, mint valaha.

Havasi Vilmának is elég jól ment minden. De majdnem megjárta a matematikával! Biztos önérettel húzta ki tételét, ő, a legjobb számtanos, csak kitűnő feleletet adhat! Érezte a hallgatóság várakozó tekintetét. S ekkor különös dolog történt. Mikor a táblához lépett, ijedt bénultság nyugozta le lelkét. Szívverése megállt. Szeme elsötétült. Ideges mozdulattal ragadott krétát és írni kezdett. Sűrűn teleírta számokkal a táblát. Egyik egyenlet folyt a másikból. Csak éppen a végső eredményt nem közelítette. Egyre lázasabban számolt. Nagy kanyarodással a leghosszabb utat választotta. Eleinte nem vették észre a hibát. A biztos álmosan tekintett az ablak felé, ahol egy dongó nagy koppanással ütődött az üveghez ... Egyszerre mozgolódás támadt. Az osztály lelke valamit megérezett. Remegett az ajkakon a ki nem mondott bírálat: „Nem tudja ...” A szaktanár idegesen kezdett járni föl s alá. Végre nem bírta magával: „Maga bele sem nézett a tételekbe!” – súgta neki kemény szemrehányással. Ezzel a szigorú szóval Vilma nyugalma villámmód visszatért. Széles, határozott mozdulattal törölte le a táblát s újra kezdte a kidolgozást. Percek alatt levezette a tételt. A biztos – elnyomva ásítását – éppen akkor fordította vissza tekintetét az ablaktól, mikor Vilma erőteljes kézvonással kétszer aláhúzta a végeredményt. „Kitűnő” – bólintott feléje elégedetten s vége volt a vizsgának.

Másnap nagyot aludtak a leányok. Harmadnap vidáman mesélték fünek-fának a részleteket. Az üstökös elvonult. Már csak fénye reszketett a lelkekben s némi halvány nyoma a megelőző félelemnek.

Mire az utolsó nagy találkozó ideje elérkezett, már inkább új ruhájukon jártatták eszüket, mint az érettségien.

Hangulatos helyet választottak az érettségi vacsora terepéül. Hegyoldalba épített kis budai vendéglőbe mentek. A nyári estében bólogató lombok szép keretet adtak a vidám leánykoszorúnak.

Néhány színes papírlámpást is gyűjtöttek. Imbolygó fényük különös árnyékokat rajzolt az ódon falakra. Ha éppen úgy esett a fény, előtűnt a foltosan omladozó vakolat s az itt-ott kikandikáló, csupasz, öreg téglák.

Ezek a kopott falak sok diákösszejevetelt láttak már. Száz éve már annak, hogy az első ilyen csoport besűrült a kis vendéglő kapuján. A bólogató nagy fák még karcsúak és hajladozó fiatalok voltak. A „Talpra magyart” szavalták akkor a diákok, akárcsak társaik odaát, a Duna túlsó partján. A fák akkor is igeneltek. A falak akkor is megértően visszhangzottak, mint most, mikor egy új század új ifjúsága tervezi újból a jövőt.

Egypár izgékony leány már jóval a kezdet előtt megjelent a kertben. Ezek úgy érezték, mintha a vacsora minden gondja az ő vállukra nehezednék. Végigfutották a nagy asztalt. Egy-egy virágszálat szebbre igazgattak. Saját ruhájukat is sokszor végigsimították. Hiszen először viselték. Kezüik gyakran nyúlt a kis tükör felé. Vékony ujjuk sokat táncolt törvényt még nem tűró új hajhullámaikon.

Azután jöttek a pontosak. Akik nem siettek és nem is késtek el. Kikeresték maguknak a legjobb helyeket, lehetőleg együtt maradtak jó barátnőikkel. Sokat ettek, sokat beszéltek, a legjobban ők mulattak.

Végül egyenként vonultak be a későnővők. Azok, akik nyolc esztendő alatt is mindig csöngetés után futottak; s azok, akik kényelmesen érkeztek, mert meg akarták mutatni, hogy ők már felnőttek, akiknek igazán nem fontos egy ilyen kis vacsora.

Klári is a pontosak között érkezett, ő azonban nem sietett, hogy jó helyet keressen magának. Elgondolkozva jött. Bántotta egy imént történt eset. Pest felől érkezett, a nagynénjétől. A villamoson egy falusi bácsi érdeklődött a Kálvin tér iránt. Szomszédja ígérte, hogy majd útbaigazítja. Mikor át kellett volna szállnia, a szomszéd egy szót sem szolt. Klári izgatottan leste mi lesz? Szólnia kellene – gondolta. De mégsem mert annyi ember feje fölött átkiáltani. Nem szólt. Engedte, hogy a szegény ember akkor vegye észre a tévedést, amikor már késő volt. Most pedig magában kínlódott Klári: – Gyáva voltam megint – gondolta lesújtottan ... Társai között féltéken járta körben az asztalt. Megint csak azt érezte, hogy most mindenütt útban lesz. Új ruhája is izgatta. Sehogy sem találta helyét a szokatlan környezetben. Legjobban szeretett volna egy nagy fa tövében egymaga leülni és csendben siratni a múltat. A múltat, az iskolát, a diákéletet, a barátnőket és mindent, ami volt ..., s aminek már vége...

– Klári, jöjj ide mellém, itt ül Kerekes tanár úr is – szólalt meg mögötte Vilma.

Klári megfordult. Arca megnyájasodott. Egyszeriben helyén érezte magát. Barátnőjének biztos fellépése most is visszaadta önbizalmát és erejét.

– Köszönöm, hogy oly jó helyet készítettél nekem! – szolt könnyeden leereszkedve a székre Vilma és a tanár közé.

– Kipihente már az érettségi izgalmait? – kezdte a tanár a társalgást.

– Egészen – mosolyodott el Klári. – A magyar írásbelit szinte élveztem – tette hozzá kedveskedően a magyar tanárnak, – még most is azon gondolkozom, hogy mit írhattam volna még a dolgozatba.

Lám, a tanár úrral társalogni is lehet. Vele nem kell erőlködni, hogy ismeretlen világról nagy szavakat szóljon. Itt beszélhet az ember irodalomról, tanulásról, iskolai szürke gondokról. A leányok ebben a környezetben olyan furcsák lettek. Mintha szégyellnék, hogy néhány nap előtt meg iskolapadban ültek. Csak a divat, politika, udvarlók, filmszillagok érdeklik őket: meg a jövő. Ezekről Klári olyan nagyon keveset tud!

A tanár úrral bemelegedtek ketten a beszédbe. Kazinczyval kezdtek s valami nyelvújítási kérdésben egészen elmerültek.

Vilma egy ideig érdeklődéssel figyelte őket. Aztán megunt. Elég volt neki az iskolában ez a beszéd tárgy. Azt is érezte, hogy itt nincs már szükség óreára. Fölkerekedett. Lassan körüljárta az asztalt. Angolos ruhájában szinte feltűnő volt egyszerűsége. Nem törődött vele. Dolgozó nő akart lenni, nem volt kedve cifrálni. Komoly ruhájában, mosolyos arcával anyáskodva járta végig a csoportokat. Az új ruhákat megcsodálta. A tréfa mondókkal együtt kacagott. A versenyt falatozók legserényebbjének nagydíjat ígért.

Így telt-múlt az idő. A vacsorának régen vége volt már, de ők még mind együtt ültek az asztal körül. Egy-egy csoport néha felkacagott, másik csoport összebújva álmodozott.

Hűvös szellő futott át a kerten. A vékonykarú Varga Erzszi megborzongott. Vilma észrevette. Csöndesen odalépett és könnyű kendőt terített vállára.

– Köszönöm, kismamám – súgta neki Erzszi.

Erősebb szélroham lengette meg újból a fákat. Egy papírlámpa félrebillent. A gyertya lángja belekapott a színes papírba. A tűz magasra lobogott.

Egy pillanat és a lámpa lángolva zuhant a földre.

Sikoltás. Széklökdösés. Tizen is ugrottak oltására. Eltaposták. Felbomlott a rend.

Izgatottan magyarázták, mi lett volna, ha kigyulladnak a fák. Ha kigyulladt volna az épület, és ők mind bennégték volna.

A veszély már régen elmúlt, de a kipirult, izgatott arcok egymásra meredtek: ha az életkezdet mindjárt vég lett volna!

– Pedig most fogunk igazán élni!

– Kár volt volna értünk!

Ilyen megjegyzések hangzottak.

Klári tűzoltás közben elsodródott a tanártól. Már el is felejtette a vele való komoly beszélgetést.

– Vajon mi lesz velünk tíz esztendő múlva? – sóhajtotta ábrándosan.

– Te biztosan apáca leszel, amilyen jámbor vagy! – mondta Zsófi nem minden gúny nélkül.

Klári komolyan nézett rá vissza.

– Lehet ...

Egészen halkán mondta. A körülötte állók azonban jól hallották vallomását. A sokbeszédű Sára gyorsan tolmácsolta is a közvéleményt a tanár úr felé.

– Klári zárdába való. Arra született!

– Csak nem gondolja ezt komolyan? – fordult most Klári felé a tanár.

– De igen – felelte a leány épp olyan halkán, mint előbb.

– Kiből mi lesz? Kiből mi lesz? – kiáltozta a fázós kis Erzszi, miközben körülugrálta a társaságot.

Zsófia fölényesen nézve körül a többiekén, nagyhangon jelentette ki:

– Én a filmhez megyek.

– Bevégezem az Akadémiát. Hangversenyeket adok. Külföldre megyek! – mondta nagy lendülettel Pataky Sára.

– Nyelvszakos leszek. Hiszen tudjátok.

– Az én Jóskám megvette már a gyűrűket.

– Irodába megyek, rengeteget fogok keresni.

– Beállók apám üzletébe.

Ötletek születtek. Tervek bontakoztak.

Az öreg fák most is megértően bólogattak. A vakolathullató vén falak bölcsen hallgatták az újabb álmokat. Néhány lámpás kialudt már. Némelyik azonban sercegve égett-világított,

mintha fény szemük még utoljára meg akarta volna lesni; melyik leány szólott? Illik-e a terv rá?

Havasi Vilma a háttérben csendesen ropogtatott egy kis süteményt.

A pajkos, fiús Emma ránézett és huncutkodva felkiáltott:

– Meglátjátok, Vilma körül legalábbis öt gyerek fog ugrálni. Nem is tudom másképp elképzelni! Úgy-e, lányok?

Vilma elpirultan utasította rendre:

– Micsoda gondolat!

És elfordult tőlük.

A többiek azonban nevetve erősítették Emma mondását. Mind körülfogták és nem engedték kiszökni a körből. Körüldöngicsélték, míg Kerekes tanár férfias hangja szét nem rebbentette őket.

– Éjfélre jár az idő, induljunk hazafelé!

A figyelem elterelődött. Vilma kiszabadult.

A tanár hangja szíven érintette a leányokat.

Mint előbb a hús szellő, úgy futott át most a leányok lelkén valami hideg lehelet.

Az Élet küldte előre fagyos üzenetét.

Ünnepélyesen felsorakoztak.

S felhangzott ajkukon a régi dal:

– Ballag már a vén diák tovább ... tovább ...

III. fejezet

– ... Szóval, kiadtam az útját – fejezte be az elbeszélést Timár Zsófia és leverte a hamut cigarettájáról. – Könnyen lerázom őket, akár csak ezt a hamut. Ha pedig nem ízlik, elhajítom.

– Zsófia, mondd meg őszintén, boldog vagy így? – kérdezte Havasi Vilma, tekintetével fürkészve vendége arcát.

– Eh, boldogság! Itt nem az a lényeg! A filmnél sikert keres az ember. Művészetet, dicsőséget és sikert. Ehhez kellenek a barátok. Amelyiket erre nem használhatom, annak kiadom az útját, úgy, mint Rácz Pistának.

Vilma elgondolkozva nézett a messzeségbe. Villájuk erkélyén ültek szép vendégével. Zsófia egészen átalakult az érettségi óta. Vagy nem is kellett átalakulnia, csak éppen jelmezt cserélt? Ruhája egy fokkal merészebb volt a divatosnál. Lángvörös ajkával sűrűn szívta a füstöt. Szája szögletében állandó gúnyos mosoly játszadozott. Amikor belépett, körülnézett a svábhgyi kis villában és megszólalt:

– Ez a kép nem eredeti.

Vilma ezek után némi fanyar mosollyal mulattatta vendégét. Zsófia azonban nem vette észre. Nem volt szüksége mulattatásra. Beszélte ő maga eleget.

– Szép házat hagyott rátok az apád. Pedig eléggé koldusan kezdte, ahogyan beszél! Vilmában formni kezdett az indulat, de minden erejét összeszedte, hogy vendégével szemben uralkodjék magán.

– Bizony, szegény apám sokat dolgozott egy életen át. Példája lehet mindenkinek, hogy semmiből hogyan lehet valamire vinni.

Oldalvágásnak is szánta, amit mondott, de Zsófia nem vette észre. Túlfinom volt neki ez a gúny.

Miért is jött ide ez a lány éppen ma, amikor Erzsikeket várja? Talán kiszimatolta ezt a mai összejövetelt és ő sem akar kimaradni belőle? Vilma erősen gondolkodott, hogyan lehetne gyorsan végét vetni ennek a társalgásnak.

Egyszer csak újból megszólalt a vendég. Követelően, türelmetlenül:

– Mikor mutatod már be az öcsédet? Tudom, barátja a fiatalabb Torjay fiú. A nagyobb Torjayra pedig nekem szükségem van. Befolyásos ember a filmnél. Sokat segíthetne rajtam.

– Hogy aztán lerázd, mint a hamut a cigarettáról? – kérdezte Vilma kissé keserűen.

– Ugyan, hát nem kell minden szavamat ennyire komolyan vened!

Hol az öcséd?

Havasi Vilma átszólt a másik szobába. Szépnövésű, vállas nagydiák lépett az erkélyre.

– Jenő öcsém! – mutatta be nővére.

A fiú udvariasan meghajolt és elfogadta a felényújtott, festettkörmű kezét. Helyet foglalt egy percre.

– Örülök, hogy megismerhetem, fiatalember – kezdte vállveregető hangon Zsófia.

– Én is – dörmögte kamaszosan a fiú.

– Jaj, magának még tanulnia kell. Én már el is felejtettem, milyen az a tanulás – kérkedett a vendég. – Sajnálom azokat, akiknek még mindig magolniuk kell.

– Én is – mormolta a diák.

– Tulajdonképpen azt szeretném, hogy ismertessen össze Torjay Sándorral. Beszélje meg vele, mikor jönnének el hozzám teára. Holnap hívjon fel a válasszal. No, most már elvégeztem, amiért jöttem – tette hozzá hadarva – hát megyek.

– Én is – mordult fel Jenő most már harmadszor.

Zsófia gyors mozdulattal igazgatta kalapját.

– Be kicsi ez a tükör nálatok – mondta –, az ember csak az orra hegyét látja benne.

Elviharzott.

A két testvér egymásra nézett. Jenő foghegyről megjegyezte:

– Sokat vesztett, hogy az orrán túl nem látott.

– ??

– Nem látta a képemet!

Csúfondáros, kamaszos arcot mutatott.

Egymásra nevettek.

Vilma kitáncolt a konyhába.

– Édesanyám! Mennyire vagy az uzsonnával? Megyek segíteni.

Erzsiéket jól szeretném látni!

Öccse is utánabaktatott. Egy kis előleget kért az uzsonnából.

– Megérdemlem, mert szóba álltam ezzel a barátnőddel – mondta kajánul.

– Nono, nem tudom, kinek lesz álmatlan éjszakája a holnapi telefonbeszélgetés előtt!

Újra összenevettek.

Édesanyjuk meleg szemmel nézte a játékos párviadalt.

Özvegységére nem maradt egyebe ennél a két tüzes csikónál. Mikor férje egyedül hagyta, azt hitte, belehal ő is fájdalmába. De az a bátor, fennkölt szellemű férfi itthagya lelke folytatását ebben a két gyermekben. Ha Jenő nagy hangon mesélte, hogyan mászta meg cserkésztársai között elsőnek a legmagasabb csúcsot: az apa messzenéző sastekintete fénylett a szeméből. Ha Vilma iskolai élményeit sorolta (mindig akadt „viselt dolga”): megint csak az apa nevetése mosolyozta arcát. Az idő enyhítő balzsammal vont be lassan az asszony nagy fájdalmát. Öt év nagy idő! Égető kínja megenyhült. Helyébe csendesen az emlékezés lépett. Az emlékezés és a jelenvaló kötelesség. Életáldozatot hozni a két gyermekért. Nagyra növelni bennük a folytatást.

Anyagi helyzete nem gátolta. Összegyűjtött szép vagyona lehetővé tette jó nevelésüket. Mindent megadott nekik. Csak reájuk költött. Értük élt. Bennük élt. Magamagára szinte alig nézett.

E pillanatban is egyetlen gondja volt, hogy leánya vendégeit igen jól fogadja. Gyors kézzel dolgozott. Vilma ügyesen forgolódott körülötte. Csengettek. Jenő kinézett a függöny mögül. Aztán lelkendezve rohant le a lépcsőn.

– Bizonyára Sára érkezett. Senki más kedvéért nem szalad így a gyerek!

Valóban ő jött. Szemében tűz lobogott, amint Jenőnek mesélt:

– Megismerkedtem vele ma délelőtt az Akadémián. Bejött közénk is. Körülvettük. És játszott nekünk! Micsoda ujjai vannak! Alig tudtam követni szememmel, úgy futtatta kezét a billentyűk során .... Micsoda gyakorlottság! És az átérzése! És a finomsága!

– Még letérid a komoly útról öcsémet – nevetett Vilma, mikor barátnőjét üdvözölte.

– Miért? – ütötte fel a fejét Pataky Sára. – A művészet számodra nem komoly út?

Vilma mosolyogva nézte Sára tűzbe-borulását.

Vezette volna befelé, de az nem hagyta magát. Megállt a bejáratnál, s úgy lángholt a szavakat:

– A szépség a legnagyobb a földön. A tudomány? A tudomány ízekre szed mindent, s ha felboncolta, ami egyszer ép volt, azt hiszi, hogy most már mindent ismer. Pedig éppen csak a lényeg siklik el így ... Megmarkolja a részletet, a lélek pedig elillan a keze közül. A művészet: az más. A művészet a dolgok lelkét ragadja meg. Úgy-e, Jenő?

A fiú áhítattal hallgatta Sára szóáradatát.

– Valahogyan így van – bólintott kamaszos félszegen, erőt véve lelkesedésén.

Vilma lassan mégis behúzta őket a szobába.

Alig ültek le, egymás után érkeztek a többiek. A fázós Varga Erzsi most is a legnagyobb karosszék mélyébe kuporodott. Adorján Klára beleütközött a bejáratnál a két Torjay-fiúba. Ijedten nézett rájuk, de rögtön pirulva sütötte le szemét Torjay Sándor határozott, fölényes

tekintetétől. Még egy fiú érkezett később: a hosszúlábú Tóth Laci. Hegedűjét hóna alatt szorongatta. Köszönését halkán elmormolta, aztán rögtön a zongora mellé lépett. Lapozgatni kezdett a kották között. Csak itt érezte jól magát. Egész idő alatt egy szót sem szólt, mintha a vita nem is érdekelné. Sára kedvéért jött s azt várta csupán, hogy muzsikálhasson. Sarokba húzódó, csöndes alakját megszokták már ebben a társaságban.

Sára nem zavartatta magát. Mint rendesen, most is ő vitte a szót. Élvezettel gyöngyözött ajkán a mondanivaló. A többiek szívesen figyelték.

– Ha a kilencedik szimfóniát hallgatom, megérezem a tavasz lelkét. Ha a Tannhäuser-nyitányt élvezem, megérezem benne a hazatalált és megbékélt ember lelkületét. Ha El Greco képeit nézem, jobban értem a szív szenvedélyét, mintha egész orvos-nagygyűlés boncolgatja a lelki tünetek titkait. A film is százszor többet mutat az élet lényegéről, mint a leggondosabb elmélet. Így van-e, Sándor? – fordult hirtelen a rendező felé.

Torjay Sándor fontoskodó arccal nézett körül, ő volt az egyetlen ebben a társaságban, aki már kint volt az életben. Ezek itt körülötte még mind a küszöbön belül állnak, ő már kilépett. Kedves, bohém természete volt. Alkalmazkodni könnyen tudott. Jól érezte magát ebben a fiatal társaságban. Itt több volt mindenkinél. Itt még királykodhatott.

– Azért a tudományban is sok az érték – mondta nagylelkű fölényel.

Vilma lelkében gonoszkodó gondolat villant meg:

– Okosabban tenné ez a Torjay Sándor, ha nem szólna egy szót sem! Így egészen mélyértelműnek látszik. De ha megszólal!

Azonban a vendég előtt jólnevelten hallgatott.

Adorján Klára hódolattal figyelte Torjay Sándor szép arcát, okos homlokát. Ha néha felé fordult a fiú, ő nagy zavarral kapta el fejét és erős belső küzdelemmel győzögette le arca pirosságát.

Váratlanul megszólalt a sarokban Tóth Laci. Mintha némi féltékenység is remegett volna hangjában:

– Mit vitatkoznak? Játsszunk inkább valamit!

Már bontogatta is hegedűje tokját.

Sára, az örök központ, méltósággal vonult a zongora felé.

Pár perc, s a két muzsikus ujjából zengve szállt a dallam. Betöltötte a szobát, a házat, a kertet. Egy sétáló pár megállt a kerítésnél. Erzszi macskamód kuporgott karosszéke mélyén. Jenő és a kis Torjay egymás mellett figyeltek. Klári ábrándosan nézte a falat. Vilma a háttérből mosolyogva pihentette szemét a vendégkoszorún.

– Jól érzik magukat – gondolta elégedetten.

Torjay Sándor halkán melléje lépett. Rákönyökölt széke támlájára. Vilma alig észrevehetően elhúzódott.

– Szép – suttopta Vilma és tele volt a szíve tiszta örömmel.

– Szép a zene, de maga még szebb – suttopta a fiú szenvedélyesen.

Vilma ránézett: kicsit megütődve, kicsit bosszankodva, hogy így megzavarták a hangulatát.

– Ugyan, Sándor, megbolondult?

Egészségesen a szemébe nevetett, aztán határozott léptekkel a zongorához ment.

Már az utolsó dallamok szálltak.

Behunyt szemmel engedte át lelkét a hangok szépségének.

A zene nyomán mély boldogság kelt a szívében. Látta magát, amint fehér orvosi köpenyben jár-kelel a betegek között. Érezte, hogyan fog egyszer fölérni hajolni. Átélt előre a kísérleti szoba kutató munkáját. Zengett-zúgott benne hivatásának szépsége. Betöltötte örömmel az orvosi jövő kibontakozása.

Sándor előbbi megjegyzése eszébe sem jutott. Lepergett róla nyomtalanul.

Az utolsó hang is elszállt. A lenyugvó nap ünnepi fénnel vonta be arcukat. Vilma lelkéből feltört a vallomás:

– Mégis orvos leszek! Megyek az egyetemre, aztán egypár év és gyógyítani fogok!
Gondolják el: gyógyítani fogok!

Csillogott a szeme, amíg ezt mondta.

Adorján Klára továbbra is merengve nézte a zongorát:

– Mi lenne, ha belépnék valahová? – suttogta maga elé. – Elképzelte alakját hosszú apácaruhában, nagy fekete fátyollal s meghatódva törölt el szemén egy könnycseppet.

A karosszék mélyén fölnevetett Erzsi:

– Ábrándozás az élet megrontója! Inkább uzsonnázzunk!

Egy-kettőre felvillanyozódott a társaság. A két kisebb fiú: Jenő meg Torjay Elek, hangosan tárgyalták, mit csomagolnak a táborozáshoz. Szombaton indulnak cserkész táborba, messze a Mátrába. Elek igazi pisztolyával dicsekedett s titokban vaddisznó-találkozásról álmodozott. Jenő néhány könyvet feltétlenül be akart szorítani a hátizsákba.

– Jó könyv valamennyi. Izgalmas!

A nagyobbik Torjay a hangosfilm felvevőjét magyarázta a leányoknak. Figyelemmel hallgatták. Sára határozott hangja vetett közbe időnként egy kérdést. Laci, térdén az elmaradhatatlan kottával, szintén odafülett. Hangokról folyt a szó s a hangok őt mindig érdekelték.

Megint csak a művészetnél kötöttek ki.

* * *

Mikor Havasi Vilma a kertkapunál elbúcsúztatta vendégeit, örömmel intett utánuk. Szép volt a mai együttlét.

Azután, betéve kis szobája ajtaját, otthona magányában, a sötétlő alkonyatban elgondolkodott:

– Sára és Zsófia, és ti többiek, beszélhettek, amit akartok. Az én világom mégis az egyetem. A tudomány. Az emberek szolgálata.

És meggyújtotta a fényt.

IV. fejezet

Vilma egyetemi tervei nagy megütközést váltottak ki a rokonságból. Nénik és bácsik összecapták a kezüket.

– Minek az egyetem egy leánynak? – mondták a legöregebbek. – Hiszen úgyis férjhez megy. Inkább főzni tanulna!

– Csak legalább ne az orvosi szakra menne, ahol annyi vért lát! Nem való az nőnek! – így vélekedett a kevésbé koros nemzedék.

– Eszed legyen, megöregszel, mire elkészülsz! Inkább mennél nyelvszakra. Biztosabb így a jövő! – unszolták józan kortársai.

Vilma hallgatott. Hű maradt szíve vágyához.

Néha elgondolkodott.

Más világba született ő már, mint nagyanyái.

Az öregekben él még a nőnevelés évszázados hagyománya. Vilma nagyon jól tudta, iskolában is tanulta, hogy a régi idők nagyasszonyai mint gyűjtöttek maguk köré hajadon leányokat, s oktatták őket főzésre, varrásra, fonásra, hímzésre, festésre, zenére, társalgásra s a gazdaság kormányzására. Lett is belőlük tűzrólpattant magyar menyecske s új magyar nagyasszony.

Azóta nagyot fordult a világ sora.

Régi időben otthon készült a szöttes. Ma kivonta a gyár ezt a munkát a családból. Régi világban a jó háziasszony maga gyűjtötte színig a kamráját. Ma készen kap befőttet, konzervet. Az elmúlt időkben otthon termelt minden. Ma, különösképpen a városi házban, a legkisebb holmit is úgy kell beszerezni, drága pénzen venni. Szembe kell néznünk a ténnyel: a nőnek ma nincsen elég dolga otthonában.

Vilma gyakran eltűnődött ezeken a kérdéseken. Úgy látta: joga van önálló pályára lépni. Szíve vágya hajtotta a szenvedő embertársak felé. De nemcsak a szíve húzta erre a munkára.

– Hová lenne ma az emberiség a nő munkája nélkül? – gondolta gyakran. – A gyári szövőgép mellett éppen úgy szükség van a nő finom ujjaira, mit ahogyan régen sóhajtott a rokka az asszonykéz után. A gyermek az iskola padjában éppúgy elvárhatja az anyai lélek eligazítását, mint az otthonában. És a beteg ember? Csak ápolójában kereshesse a nőnek együttérző és gyöngéd figyelmét? Az orvos személyében nem igényelhetné szaktudása mellett az anyai lelket?

Igen! A nő munkájára szüksége van a társadalomnak. Ha fel is zúdulnak sokszor a férfiak, mert – talán jogosan – kenyerüket féltik: mégsem lehetnek már női társak nélkül.

Ma is ezekről gondolkodott Vilma, miközben a villamos vitte őt a Hűvösvölgy felé. Az őszi nap bágyadtán, de tőle telhető ragyogással sütött. Vilma ki akarta használni az utolsó szép időt, s elindult magányos sétájára. Ahogy így elmerengett, megakadt a szeme egy új jegyszedőnőn.

Az asszony kötelességtudón osztotta a jegyet. Erélyesen rászólt a le-fel ugrálókra. Keményen rántotta az indulást jelző villamoscsengőt. Az egyik megállónál azonban leszállott egy hadirokkant. Akkor már kevés utas volt a kocsiban. A jegyszedőnő lesegítette, majd nem várt melegséggel, könnyes szemmel nézett utána.

– Hogy sajnálom ezt az embert!

Minden utas feléje fordult. Együttérzően bólogtak. Egy asszony felsóhajtott:

– Az én uram is odavan!

Akik eddig közömbösen ültek, most mind részvétellel nézték az asszonyt. Az egyenruhás, férfimunkát végző jegyszedőnő rövid megjegyzésével eggyé forrasztotta a sok hideg szívet.

– Kicsiség az egész – gondolta Vilma –, mégis, íme látszik: ez a nő szerepe kint az életben. Szívet vinni az emberek közé!

Mikor a hűvösvölgyi végállomásnál elhagyta a kocsit, s a vendéglő mögött rálépett a felfelé kigyózó hegyi útra, még mindig ezekről gondolkodott. Jövő terveiről, az egyetemről.

Vágyott a tanulásra. Lelke szomjas volt az egész tudásra. Alaposan, rendszeresen akarta látni a dolgokat. Csak úgy lehet valamit alkotni, ha az alapok mélyek. Mélyek s rendszeresek.

– Sárának igaza van – tűnődött –, ha a művészet átfogó, lényegbe hatoló erejét dicséri. Én mégis a tudományt választom. Az a biztosabb. Mint a jól alapozott épület. Biztonságos benne a lét.

S elgondolta, hogy a mai időkig milyen nagy utat kellett megtennie az emberiségnek: Brunswick Teréziától, aki azt bizonygatta, hogy a férfióvók mellett a nők is alkalmasak kisednevelésre; és Florence Nightingale-től, aki egy világ előítéletével szállt szembe, míg képzett ápolónőivel s a Vöröskereszttel az emberiség szolgálatába léphetett. Ma már megnyíltak a pályák a leányok előtt. Ma szélesre tárul az egyetem kapuja, és osztja a tudást annak, ki szomjazza.

– Csak az ilyen rokonság, mint az enyém, talál akadékos, ha a leány tanulásáról van szó – türelmetlenkedett. – Minden más ember úgy találja rendjén valónak, ha tanul a leány. Így lesz társa a férfinek szellemi téren is. Mai ember előtt már nem kérdés az ibseni kérdés. Hogy Nóra nem akart játékszer lenni? Valóban érthető. Igaz, hogy én nem hagynám el az uramat. Megrendszabályoznám! Meg én!

Halkan felnevetett.

Sombokor ága ringott előtte. Jó marokkal szedett a fanyar gyümölcsből és könnyű szívvel baktatott fölfelé.

S ahogyan nehezült lélekzetvétele, úgy könnyebbedett lelkén a teher.

Mintha iskolában leckét mondogatna, úgy sorolta hosszan ujján az érveket.

– Tanulni fogok, mert hivatásom, hogy orvosra legyek. Tanulni fogok, mert az én koromnak gazdasági életében a nőnek is kint a helye. Tanulni fogok, mert a társadalomnak szüksége van a női munkára. Tanulni fogok, mert értékes ember akarok lenni. Tanulni fogok, mert a tudomány mindennél többet ér.

Titokban, kissé szégyenkezve, azt is hozzátette:

– Tanulok, mert nem is ember az ember, ha nincs neve mellett az a kicsi dr....

Nagy léptekkel kapaszkodott a hegyi ösvényen. Kitárta két karját, mintha magához akarná ölelni az egész világot. Magához ölelte, és szorosan tartotta a jövőjét. Sohasem tudta biztosabban, mi lesz ezután.

* * *

Amint egyre följebb jutott, széles keresztútra bukkant. Lihegett már, azért rátért erre a kigyózó útra. Ha nem is nyílegyenesen, de az is fölfelé vezetett.

Andalgó emberpár tűnt föl előtte.

Lassan mentek; elmerülten, fojtott szenvedéllyel beszélgettek.

Vilma egy-kettőre utolérte őket. Gyorsan elhaladt mellettük. Fojtott beszédjükből akaratlanul is elkapott egy mondattöredéket. A nő ajkán hangzott el idegesen, türelmetlenül:

– Minek a gyermek?!

Vilma szívét megütötte a hang. Fájó hullám szaladt végig rajta, szívetől a fejéig. Halántékán kezdett lüktetni a fájás. Mi ez?

Nem mert rájuk tekinteni. Maga előtt is röstelte, hogy akaratlanul ennyire behatolt bűnös titkukba.

Ziháló lélekzettel, félig futva sietett előre. Csak messze, messze legyen ettől a két embertől, akiknek nem kell a jövő!

Tenyerét lüktető halántékára tapasztotta.
S csak ment, ment előre, nagy léptekkel.
Szívét szorongatta az elkapott kérdés.
Szeme előtt táncolt a világ.

Hirtelen egy rég olvasott könyv jutott eszébe. Kalandos történet: Utazás a holdba. Mikor a földről fellőtt léghajó-löveg kirepül a föld vonzóköréből. A lövegbe zárt három tudós bámulva tántorog. Érzik: nincs súly; nincs nehézség, de nincsen egyensúly sem. Elveszett a szilárd talaj. A tárgyak meg nem állnak. Szétomlott minden.

Vilma lelkében is így vesztette egyensúlyát a világ.

Mintha még a fák is gyökereikkel égne himbálóztak volna. Az út is mintha lefelé kezdene haladni. Az élet, amelyet néhány perce oly forrón ölelt magához, pusztá levegő lett. Kiszállt a karjából, s ő a semmit markolászta.

Az iskolában mennyiszor buzdították őket! Hányszor beszéltek a nő hivatásáról! Mennyiszor szóltak a bűnös egyke-rendszer ellen! A pusztuló francia példára hivatkoztak. Az ormánysági csukott iskolákat emlegették. A somogyi üres bölcsőket beszéltek.

Ez a sétáló pár pedig egészen mást mondott.

Hát ez az élet? Hát ez az igazság?

– Ó Istenem!

Fáradtan roskadt egy fatönkre. Fejét súlyosan lehorgasztotta. Homlokát most is tenyerébe szorította. Sötéten magasodott körülötte az erdő. A fák lombja elzárta a látást. Csak parányi résen át kandikált be az ég. Azon át lenézett hozzá, az őszi napnak egy bágyadt sugara.

– Mit is mondott az a bolondos Emma az érettségi vacsoráján? Hogy körülöttem legalábbis öt gyerek fog ugrálni?

Szíve tele lett érzéssel.

– Most, most segíts meg, édes jó Istenem: hogy lássam, mit kell tennem!

Szerette a gyermekeket. Néha, titokban – hogy magamagának sem merte bevallani – felfelcsillant lelke mélyén valami ősi ösztön: az anyai érzés. A tiszta vágy, hogy szöszke-barna fejcskék simuljanak tenyerébe. Hogy egy-egy csodálkozó, vagy ijedt szempár bizalommal csak hozzá forduljon.

– Én vállalnám őket! – suttozta maga elé, és szíve megtelt melegséggel.

Aztán újból elindult lelkében a vihar.

– Szétfoszlik minden előbbi érvelésem. Ha a gazdasági élet és a tudomány keresése kisodorja is a nőt a családból, valami mindig visszahúzza ...

A vihar nem csendesedett.

– Mégsem tudnám abbahagyni a tanulást. Orvosnak születtem ... Vajon most elinduljak semmittevőn bárlól-bárla férjfogásra?

Összeborzadt.

– Nem és ezerszer nem! Az egyetem az igazi! Oda kell járulnom, a tudomány forrásához! Így vergődött hosszú időn át.

Ember nem tévedt arra, hogy csendjét zavarja. De micsoda csend volt ez?

Tizennyolc éves lelke eszménykereső lendületével, öntudatosan akart beállni az életbe.

S most eltakarta arcát előle az Eszmény.

Vilma világa elsötétült.

Múltak a percek. A negyedórák.

Ő még mindig ott ült mozdulatlanul. Súlyos fejét tenyerére támasztva.

Az őszi napsugár játszadozott az erdő fáival. Egyre változó fényfoltok estek a leány lába elé. Néha halkán alápergett egy-egy száraz falevél.

Fölemelt egy barnuló levelet. Elnézte hosszán. Mélázva forgatta ujjai között.

– Így múlik el minden álom ...

S amíg nézte, csendes enyhülést érzett. Mintha valaki a vállára tetté volna kezét.

– Lehull a levél. De valami mégis megmarad. Megmarad Valaki, aki ezt a szép levelet elgondolta, megrajzolta. Aki lehullatja, de Aki tavasszal új levelet alkot...

Csak nézett, nézett maga elé. Ajka körül gyöngye mosoly jelent meg.

Közvetlenül előtte meglendült a bokor ága. Kis énekesmadár szállott a végére. Megrázta szárnyát, megtörölte csőrét, már-már tátogatott, hogy énekbe fogjon.

Vilma lélekzetfojtva figyelte.

A madár egyet gondolt. Halk repüléssel leszállt a földre, egyenesen Vilma lába elé. Óvatosan, figyelmesen felnézett rá jobbszemével, felnézett rá balszemével. Bizalommal ismerkedett.

Vilma most már egészen mosolygott.

– Igen. Valakinek gondja van az erdő madarára. Tudom, rám is gondja van!

Fömlállt és a lelke ünnepélyesen mondta:

– Rád bízom a sorsomat, Isten!

S csöndesen megindult az úton.

V. fejezet

Végre felvirradt a nagy nap! Először lépett be Havasi Vilma az egyetem kapuján, hogy megkezdje orvosi tanulmányait.

Reggel fáradtan ébredt. Izgalommal terhes várakozása nem engedte nyugodtan pihenni. Kora reggel lefutott szentmisére. Új életét Isten áldásával akarta kezdeni.

Azután megindult az egyetem felé.

Körülötte az emberek éppen úgy jöttek, mentek, mint máskor. Hétköznapi lassúsággal vonszolódtak a villamosok a hídon át. A Duna vize sem fodrozódott különösebb izgalommal. Egy kopott férfi összeszólalkozott a jegyszedővel s tüzesedő arccal védte a maga igazát. Minden úgy volt, mint máskor. A Kálvin téren nagyot zökkent a kocsi. Valaki rálépett Vilma lábára. A világ nem vette tudomásul az ő ünnepi hangulatát. Haladt minden a megszokott, úton.

Vilma szívében mégis zengtek a harangok.

Élénk mozdulattal ugrott le a villamosról. Nagy léptekkel, áhítattal közeledett az épülettömb felé. Előtte féllábú ember bicegett. Máskor megsajnálta volna. Most ez is fokozta ünnepi hangulatát. Ilyenekért fog élni, ezeken fog segíteni majd egyszer ...

Észre sem vette s máris ott állott az egyetem bejárata előtt. Megtorpant. Szemét lehunyta. Ezt a pillanatot rögzíteni akarta. Kívánta, hogy ennek a pillanatnak ünnepi érzése mindig megmaradjon emlékezetében.

Ismeretlen társai könnyed léptekkel siettek be előtte. Némelyik hangosan üdvözölte ismerősét, másik közömbösen dobta félre cigarettáját. Egy diák otthonosan beköszöntött a kapusfülkébe, mire az altiszt széles mosollyal bólintott vissza. Senkit sem izgatott az egyetemi élet. Hétköznap volt itt is. Semmitmondó szürkeség.

Havasi Vilma benézett a kapun.

Ünnepélyes érzése végigkísérte a hosszú folyosón.

Egy fordulónál magas falba ütközött. Útja véget ért.

Erre minden átmenet nélkül hirtelen rémület fogta el:

– Most mi lesz velem?

Eszébe jutott, hogy a magafajta újakat az egyetemen gólyáknak csúfolják a boldog régiek.

Szeme előtt megjelent a szentmiklósi kaszáló: gyermekkorának halovány emléke. Széles mező közepén búslakodott egy gólya: árván, féllábon. Akkor meg is kérdezte:

– Édesanyám, miért búsul a gólya?

Most ő is itt áll álmainak csodavarában tanácstalanul, búsán, féllábon.

Hiába adtak neki előre útbaigazítást: most mégsem tudta, hogyan fogjon hozzá a tudományhoz.

Többen elmentek mellette. Észre sem vették. Végre egy fiú megsajnálta:

– Kit keres? – kérdezte részvétellel.

Vilma hálásan nézett vissza.

– Szeretnék beiratkozni ...

A fiú kissé szánakozva nézett végig rajta.

– Egészen másutt van az iroda. Jöjjön, majd elvezetem.

Vilma engedelmesen követte.

Mikor már biztos volt az út, kísézője magára hagyta.

Szemben ajtót látott. Csendesen benyitott. Később nem emlékezett semmire, csak arra, hogy gépiesen bemondta adatait, átadva okmányait. Egy jelenet azonban élénken vésődött a lelkébe. (Évek múlva egyébre már nem is emlékezett, csak erre.) A beiratás végén kezét nyújtott neki a dékán és ezt mondta:

– Egyetemi polgárrá fogadom.

* * *

Az új egyetemi polgár nem tudta, hogyan került ki megint az ajtón. Egyszer csak ismét egy ismeretlen folyosón találta magát. Lassan megnyugodott.

– Most már idetartozom! – futott át rajta a jóleső érzés.

Néma csend volt körülötte.

Előbbi forró izgalmában nagyon eltávolodott a hivataltól.

Itt széles lépcső vezetett lefelé. Megindult rajta, hogy felfedezze új birodalmát.

Mind mélyebbre került. Nyirkos, hideg levegő csapta meg arcát. Ebből érezte, hogy már a pincében jár. A lépcső szépen kiépített folyosóba torkollott. A csend itt nemcsak néma volt, hanem egyenesen nyomasztó.

– Mintha kriptában járnék – borzadt össze.

Szemközt a csapóajtó szélesre tárult. Két ember különös terhet hozott.

Hosszú, letakart terhüket letették Vilma mellé. Végignézték a hivatlan vendégen. Vilma szó nélkül bámulta őket.

Egyikük kulcsot kutatott a zsebében. Nagynehezen megtalálta s a zárba illesztette. A folyosó oldaláról nyílt ez a vasajtó. A leány csak akkor vette észre, hogy egymás mellett egész sor ilyen vasajtó sorakozik mellette. Mintha páncélszekrények volnának. Vagy talán jégszekrények?

– Ó, Istenem, hiszen én a hullaházba kerültem!

De borzadását leküzdve, az emberekhez fordult és a hosszú csomagra mutatott:

– Férfi volt szegény?

– Asszony – vetette oda közömbösen az ember.

– Ó, és vajon fiatal volt? – remegett kérdést újból a leány ajka.

– Mit tudom én?! – vágott vissza az ember és türelmetlenül rángatta a zárat, amely nem akart kinyílni.

Vilma ijedten elhallgatott.

Mikor végre engedett az ajtó, a két férfi közömbösen toltá be a terhet. Nem jelentett számukra semmit. Hulla volt. Egy szállítmány a sok közül.

Bent pedig ott heverték egymás mellett azok, akiket odafönt mélyfekete gyásszal gyászoltak, s azok, akikről nem is tudott senki...

Vilma eltakarta arcát.

Nehéz léptekkel indult tovább:

– Hát ennyi az ember ... S a tudomány sem volt képes őket megtartani ...

Ez volt első találkozása az orvosi élettel.

* * *

Mikor felért a pincéből, önkénytelenül kilépett a virágos kertbe. Az őszi rozsdá még alig érintette a fákat. Lent, a pázsitos téren még meleg színekkel mosolygott a nyár. A tenispályán élénken ütögették a labdát.

Vilma mélyet lélegzett az üde levegőn.

Reggeli bizonytalansága egészen elszállott. Mosolyogva nézett körül, mint aki egészen otthon érzi magát.

Most már válogatni kezdte a lehetőségeket. Mérlegelte, fontolgatta: mit nézzen meg, hová menjen?

Gyermeksírás ütötte meg a fülét.

Elindult a hang irányában.

A lépcső és folyosó, amerre most haladt, hófehér volt. Nesztelen léptekkel suhant el mellette egy-egy ápolónő. Ruhája mindnek patyolatfehér.

A folyosó végén belépett a közös kórterembe.

Sok-sok fehér ágy sorakozott egymás mellé. Sápadtarcú édesanyák meleg szeme fénylett feléje. Mindegyik mellett parányi kis ágyban pici baba rózsállott. Vilma sorra járta őket. A legtöbb aludt édesen, kis öklét összeszorítva. Némelyik álmában halkán felsírt. Egyik apróság hatalmas sírásba kezdett. Vilma csodálkozott, hogyan lehet ilyen kis embernek ekkora nagy hangja. A sírás ragadós. Egyszerre többen átvették a hangot. Zengett a betegszoba.

Vilma aggódva nézte a síró babák tulajdonosait. Vajon nem árt-e a betegeknek ez az izgalom?

Az anyák szeme azonban derűsen fénylett tovább. Hiszen ők örülnek, hogy végre hallhatják ezt a várvavárt, drága hangot.

Vilma hirtelen elhatározással odalépett egy édesanyához. Meleg szívvel, mosolyogva érdeklődött:

– Fiú vagy leány lett a magáé?

Az asszonyka szemét elfutotta a könny. Nem felelt. Vilma részvéttel simogatta meg a beteg kezét.

– Mi a baj? Miért izgatja így magát?

Még mindig nem értette a dolgot.

Az asszony egyre hevesebben zokogott.

– Halva született az övé – magyarázta halkán a szomszédja.

Vilma megdöbbsent. Vigasztaló hang nem jött ki a torkán. Szótalanul tovább szorongatta a beteg kezét. Ezt a vértelen, tehetetlen, szegény testvérkezet.

Aztán csendesen elengedte. Szó nélkül megigazította a beteg párnáját és hirtelen kisetett. Mit is mondott volna az asszonynak nagy fájdalmára?

Ez volt Vilma második találkozása az orvosi élettel.

* * *

Elgondolkozva haladt át újból az udvaron. Benézett a sebészetre is. Töröttlábú, karnélküli, sínbeszorított embereket látott. Műtét utáni nehéz sóhajokat hallott. Miközben a gyermekosztályon végigsietett, részvéttel látta a sápadt arcocskákat, figyelte a síró panaszokat.

– Ide sokszor visszajövök még – gondolta.

Már szinte elhagyta ezt az épületet is, mikor egy földigérő kórházi ruhába bujtatott kicsi leány szaladt feléje.

– Mama, mama – mondogatta bizalommal és szorosán átkarolta a térdét. – Vilma lépni sem tudott. Gyöngéden lehajolt hozzá s tenyerébe fogta a fejét. Sápadt, sovány arcocska nézett vissza rá, ajka körül gyöngye mosollyal. Szeme idegesen mozgott, mintha soha nem tudna szilárd pontra nézni. Vilma részvéttel tartotta kezében a szenvedő kis arcot.

– Mi történt az egérkével? – lépett oda csodálkozva az ápoló kedves nővér.

Vilma kérdően nézett rá.

– Egérkének hívjuk – tette hozzá, a nővér magyarázólag. – Mindenkitől fél, mindenkitől bújik, csak a fal mellé lapulva mer előrehaladni szegényke. Édesanyja megőrült, ő már így született. Még sohasem láttuk nevetni.

Vilma szíve még jobban átmelegedett.

– Visszajövök hozzád, Egérkém, de most már engedj el, hadd menjek tovább.

Kifejtette magát a gyermek karjaiból. Az kitárt karral csendesen hátrált, egészen a falhoz, s úgy maradt állva hosszan. Ajka még mindig mamát morzsolgatott, pedig Vilma már messze járt. Vajon édesanyjának rég nem látott képe villant meg beteg agyában, akire Vilma talán

hasonlított? Vagy az anyai lélek melegét érezte meg benne a betegek finom érzékenységével? Ki tudja?

Vilma azóta már elérte a belgyógyászatot is. A folyosón ismerősre bukkant. A társaságban halk hangjáról, úri lényéről ismert Inokayné volt.

– Laura néni hogyan kerül ide? – sietett feléje Vilma.

A fehérhajú asszony csendesen elmosolyodott:

– Vizsgálaton vagyok. Megkezdted, Vilma, az egyetemet?

– Megkezdtem!

Olyan diadallal válaszolta ezt, mintha legalábbis ma avatták volna doktorrá.

Leültek egymás mellé a folyosó fehér padjára.

Örültek egymásnak. Az asszony, mert mellette ült a fiatalság. A leány, mert mai zaklatott napján különösen értékelte, hogy mellette van az érett nyugalom.

Halkan beszélgettek. A szomszéd épületből súlyos jajgatás zuhant át hozzájuk. Inokayné összerázkódott. Érzékeny homlokán ezer apró ránc jelentkezett.

– Hallod? Ez a jajszó az idegosztályról jön. Nap-nap után hallom. Rettenetes ez a szenvedés ... Tudod, néha megáll az eszem, hogy hol itt az igazságos Isten? Mennyit kell szenvednie némely embernek! Mondd, te megérted?

Vilma kissé iskolásan, de nagy hévvel válaszolt:

– A jó Isten majd egyszer igazságot tesz!

Az asszony gondterhesen nézett maga elé:

– Nem értem. Nem értem ...

Vilma tovább is szenvedéllyel folytatta:

– Utóvégre arra van az orvostudomány, hogy ezeket a szenvedéseket idővel enyhítse!

– Vajon elég erős-e erre az orvostudomány?

Vilmát szíven ütötte Inokayné kétkedő hangja. Most már ő sem mert olyan gyorsan válaszolni. Lehajtotta fejét. Sokáig ültek még szótlantul. A búcsúzásnál Inokayné vidám arcot erőltetett:

– No, fel a fejjel, kislány! Előtted a jövő. Ráérsz még búsulni!

Vilma elmosolyodott, de a lelke belülről komoly maradt.

Már nagyon fáradt volt. Nem egészen tudta, mit csinál.

Mikor a műtő mellett elhaladt, benyitott.

Haragosan sietett oda egy orvos. Keményen rászólt. Kiutasította. A professzor operál!

Vilma dobogó szívvel sietett le a lépcsőn. Egy-kettőre az utcára jutott. Valami csalódásfélét érzett.

Persze, úgy habzsolta ma a benyomásokat, mint egy gyermek a rég sóvárgott cukrászsüteményt. Most aztán túl sok volt az élmény!

Feje elkábult.

Mozaikos élményeiből egyetlen határozott tudat bontakozott ki:

Végre elérte célját. Belépett az egyetemre. S mégis, mégis, már az első napon érzi, hogy a tudomány nem mindenható.

Egészében mégis inkább boldog volt, mint csalódott.

Vajon az egész élet csupa ilyen keverék: célbafutás és csalódás együttese?

S lehet-e ezt a kettőt egyensúlyban tartani?

VI. fejezet

Adorján Klára egyik nagynénjénél töltötte a nyarat. Emberek közé nem járt, levelet senkinek nem írt. Az érettségi után olyan kimerült lett, hogy naphosszat csak aludt. Néha föl-fölríadt, ha étkezéshez szólították. Olyankor álmos, réveteg tekintettel megindult az üveges erkély felé. Mikor a régimódi színes ablakon át betáncolt hozzá a kék-piros-zöld napsugár, kissé fölélnkült. Nénje kínálását, kedveskedő szeretetét szívesen fogadta. Buzgón és kötelességtudóan evett. De amint készen voltak, újból megragadta a nyugágyat és elvonult a kertnek valamelyik árnyékos sarkába.

Így tartott hetekig. Azután a nagy olvasás időszaka következett. Egyik regény követte a másikat. Ha újság került kezébe, vezércikkől apróhirdetésig egy sorának sem kegyelmezett. Aztán ezt is megunt. Érezte, hogy ereje lassan visszatér. Mozgásra vágyott. Nagy sétautakra indult. Bejárta a városka valamennyi utcáját. Kezdte megismerni a környéket. Néha nagy félénken megszólított egy-egy szegény gyermeket. Azok nagy szemet meresztve bámultak vissza rá. Mikor azonban cukor is került elő a zsebéből, egy-kettőre megvolt a barátság. Lassanként megszokta a barangolást. Szinte nehezeére esett, mikor szóba került, hogy nemsokára itt a búcsúzás ideje.

Pedig az őszi erősen közeledett. Az édesanyák előszedték az iskolai szövetruhákat. Kiaggatták, szellőztették, porolták, vasalták. A könyvesbolt környéke megélnkült. Összeverődtek az egykorú fiúk és leányok. S ha még benne rezgett is hangjukban a nyár, beszédjük már iskolai tervekkel volt tele.

Az őszi nagytakarítást is megkezdte a néni. Klára eleinte buzgón segített. Nénje azonban nem engedte dolgozni:

– Hagyd csak, Klári fiam, pihenni jöttél te hozzám!

Klárát nem kellett kétszer biztatni. Úgyis nagyon nehéz volt a feje. Mióta ezt a nagy sürgést-forgást látta maga körül, mióta az élet mindenkiben forrongani, alakulni kezdett: kétszeresen ránehezedett nagy bizonytalansága. Még mindig nem tudta, mi lesz a jövője.

Hogy a néni elküldte a takarítástól, egyet gondolt s megragadva regényét, elindult a kert felé. Volt egy kedves kis része a kertnek, ahol a bokrok sűrjén összeborultak. Alattuk kis lóca, melyet idegen szem nem láthatott. Ide indult a könyvvel, de olvasni nem akart. A könyv csak álarc volt, hogy nyugodtabban merülhessen gondolatainak tengerébe. Most, vagy soha: meg kell tudnia, mi lesz a jövője!

Különös érzés rezgett a szívében. Valami azt mondta, hogy ebben az áldott kis zugban most megoldódik lelke nagy kérdése.

Már csak néhány lépés választotta el a jólismert rejtekhelytől. Hirtelen nesz ütötte meg a fülét. Még közelebb lépett. A takarítóasszony kicsi leánya játszadozott a padnál egy szomszéd gyerekkel. Nagy, kopott dobozzal homokot hordtak oda. Egymás mellett tornyosodtak a padon a homokbuckák.

– Ez itt a liszt, ez meg a só – magyarázta az egyik. Társa buzgón locsolta a homokot és maszatolta főztjével a padot.

Klára megtorpant. A két gyerek nem vette észre őt.

Első érzése az indulat föllobbanása volt. Elrabolták álmodott csendjét ezek a gyerekek! Aztán legyűrte indulatát. Mégsem lehet ennyire önző!

– Mit csináltok, gyerekek?

Hangja már egészen szelíden csengett.

A gyermekek felijedtek a szóra. Egy percig némán meredtek rá. A nagyobbiknak hamarabb jött meg a bátorsága:

– Főzünk – suttogta szégyenlősen.

Olyan kedvesen mondta, hogy Klári haragja egészen elpárolgott.

– Mit főztök? – hajolt le melléjük.

Most már a kicsi is megszólalt, kedvesen selypítve:

– „Főzselétet med tésztát”.

Klára kifogyhatatlan zsebe megint ontotta a jókat:

– Ezt a cukrot is főzzétek bele!

A két kicsi marokkal kapott utána. A nagyobbik szépen megköszönte. Dicséretet is kapott érte.

– Nagy leány vagy, szépen tudsz köszönni. Hány éves vagy?

Huncutkásan, oldalról mosolygott vissza rá a gyermek:

– Fél hat!

Klára kacagva emelkedett fel:

– Hát jó ebédet kívánok nektek! Visszajövök kóstolóra!

A két gyermek cukros szájjal, élénk hangon köszönt el tőle.

Klára visszafordult az útra. Most hová menjen? Meghitt magányába jól belerontottak. No nem baj. Elindul szokott sétájára.

Kifordult a kapun. Nekilendült az útnak.

A városzéli kiserdő felé tartott. Remélte, hogy ott talán eléri a sóvárgott magányt: a magányt, amely eldöntheti a jövőt.

Jöttek-mentek mellette az emberek. Többen köszöntötték is. Ő szórakozottan bólintott vissza. Egy ablakból harsány rádió-hang áramlott feléje. Valahonnét veszekedő asszonyhang rikácsolt. A férfihang csak egyet-egyet mordult közbe keményen. A női hang pedig egyre inkább magánkívül kiáltozott. Klára sietősre fogta lépteit. Csak el, el innét, el ebből a gyűlölködő világból! ...

Zárda-templom mellett vitt el az útja. A templomajtó tárva-nyitva volt. Belépett.

Szinte teljesen üres volt az Istenháza. Csak egy öregasszony rendezgetett valamit a hátsó oltáron, meg a szenteltvíztartónál kuporgott egy sánta koldus. Mindig ott üldögélt. Talán ott is lakott.

Klára leült, hátul a padban. Nem imádkozott, csak elmerült az oltár nézésében. Mintha az ősz minden virágját odahordták volna a nővérek: roskadozott az oltár a dísztől s a templomban édes illat terjengett. Klára szinte idegeiben érezte a különbséget. Milyen nagy volt odakint a zaj! Milyen csend van idebent!

Szíve kitágult s valami nagy-nagy boldogság uralkodott el rajta. Nem tudott számot adni magának, meddig ült ott mozdulatlanul.

Egy kedves nővér lépett ki a sekrestye ajtaján. Nyilván takarítani akart a templomban, mert fekete ruhája elé nagy kék kötényt kötött. Egy ideig tett-vett az oltár virágai között. Aztán eltűnt. Mikor újból megjelent, hatalmas létrát hordozott a vállán.

Klárának eszébe jutott, hogy most oda kellene sietnie, segíteni a teher vitelésében. Már meg is mozdult. Azonban mégsem indult el. Szokott habozása vett erőt rajta. Nem mert odalépni. Csak ült és nézett, különös kedvetlen érzéssel a szívében. Gyávaságát mindig észrevette. Bántotta ez a félnksége, de nem volt ereje ellene tenni.

Így hát csak ült tovább és nézte a nővért.

A nővér pedig nagy vigyázatosan odatámasztotta a létrát az oltárhoz; óvatos léptekkel felhágott egészen a tetejére; azután nagyot fohászkozva átlépett a falból kiálló szobortalapzatra. Ott lebegett ég és föld között a kiálló, kis kőlapon, egyedül a Jézus-szoborral. Majd nagyon gyöngéden törülgetni kezdte. Először a fénykoszorút, azután a fejét. Azután a vállát. Mikor a kezéhez ért, megcsókolta. A lábához is lehajolt, arra is csókot lehelt. Hosszú ideig foglalatoskodott az Isten-szoborral.

Klára merően figyelte. Először aggódott érte, hátha le talál zuhanni! Később, mikor látta, mennyire biztosan mozog a nővér, már nem féltette. Csendes, szent irigység szállta meg s nagy érzés költözött szívébe:

– Ó, ha én is így lebeghetnék együtt a Mesterrel!

Érzése egyre tüzebben égette.

S azonmód', ahogyan megindultak benne az áramok, elindult a sekrestye felé. Lelket nem látott. Végigsietett a csöndes folyosón. Végre egy üvegajtó mögött megpillantott valakit.

– Kedves nővér, beszélhetnék-e a tisztelendő főnöknővel?

Hangja egyszerre könyörgő és sürgető volt.

A nővér mosolyogva kérdezte:

– Milyen ügyben?

– Valami bizalmas beszélni valóm volna vele.

A nővér elindult bejelentésére.

Hosszú várakozása alatt izgalma egyre nőtt. Úgy érezte, órákon át türelmetlenkedik már, pedig legfeljebb ha negyedórát kellett egyedül ülnie.

Végre!

Nyílt az ajtó s belépett rajta a főnöknő.

Alacsonytermetű, öreg apáca volt. Balkezével botra támaszkodott, mintha kissé húzta volna a lábát. Ki tudja, milyen rögzös életúton haladt át idáig? Arcát gondok barázdálták, de a gondbarázdák mögött biztató, megbékélt mosoly húzódott meg.

Klára rátekintett, majd gyorsan lehajtotta fejét. E pillanatban megint úgy érezte, hogy a legjobb volna, ha remegő valója semmivé foszlanék, vagy a föld nyílnék meg alatta, vagy legalábbis valami úton-módon az ajtón kívül kerülhetne.

Azonban semmi ilyen rendkívüli esemény nem mentette meg őt.

Szíve olyan erősen dobogott, hogy keze nyomásával kellett csillapítania. Meg akart szólalni, de csak rekedt hangfoszlányok törtek elő belőle. Esetlenségét nagyonis érezte s ettől vált még gyámoltalanabbá.

Az öreg apáca indította el gyöngéden a szót:

– Mivel szolgálhatok?

Klára végre kinyögte az első mondatot:

– Én ... én eljöttem ...

A főnöknő anyai jósággal segítette:

– Üljön le, lelkem! Aztán mondja el: miért jött ide?

Klári óvatosan leült. Mégis olyan sikertelenül, hogy a szék nagyot billent.

Vigyázatosságában túlságosan a szélére került.

Ha eddig szívében szorult össze a vére, most hirtelenül mind az arcába szaladt.

Sápadtsága vérpirosra vált.

– Bocsánatot kérek – suttogta megszégyenülten.

Vendéglátója megkönyörült rajta, ő kezdett beszélni:

– Bizonyára vendég a mi városunkban! Még sohasem találkoztunk.

Az idevaló leányokat majd mind ismerem. Harminc éve tanítok itt. Nagymamáktól unokákig kezem alatt nőtt fel a leányifjúság.

Klári kezdett fölcusdúzni zavarából.

– Igen. A nagynénémnél nyaralok. Érettségiztem, aztán ideküldtek jó levegőre.

– Valóban érdemes idejönni nyaralni. Van erdő, napfény, jó levegő – folytatta mosolyogva az apáca s fürkészve nézte fiatal vendége tekintetét.

Klári az erős nézéstől ismét elpirult.

Azonban most már nagy elhatározással szembenézett. Az öreg arcon megértést látott.

– Szeretnék valami nagyot kérni – súgta.

– Mondja bátran – hallotta a biztatást.

Ismét lehajtotta fejét és kis kendője szélét tépdeste zavarral:

– Én is apáca szeretnék lenni ...

Egészen halkán mondta, mintha csak önmagának akarta volna vallani. A főnöknő azonban jól hallotta. Néhány percig szótlánul nézett rá. Azután megkérdezte:

– Mióta gondol erre?

– Már régen, nagyon régen ... Gyerekkoromban is, de főleg, amióta érettségit tettem.

– És mikor döntött véglegesen?

Klára átszellemült arccal vallott:

– Most. Éppen most, itt a templomban!

Az Isten öreg szolgálója szeretettel hallgatta vendégét. Mégis feltette a józanító kérdést:

– Nem fél a mosogatástól, takarítástól, nagymosástól, erős szolgai munkától?

– Nem félek én semmitől a világon!

– Szülei tudják-e már a tervet?

Csak most jutott eszébe Klárinak, milyen harcnak néz ő még elébe a szülői házban.

Megrebbent:

– Nem tudják ...

– Meg kell hallgatnia szüleit is, gyermekem! – szólt gyöngéden a nővér.

Klári hallgatott egy ideig. Majd elszántan kérdezte:

– Nem maradhatnék-e itt most rögtön, úgy, hogy haza se menjek?

Határozott tiltakozás volt a felelet;

– Menjen szépen haza, beszélje meg otthon és ha mindent elrendezett, októberre jöhet, gyermekem.

Felállott.

Klára szeretett volna még egyet-mást kérdezni, de ezután nem mert. Ügyetlenül kezét csókolt, úgyhogy először kissé beverte orrát a főnöknő kezefejébe. Ettől megint nagyon melege lett.

Kilépett a zárda kapuján. Különös dacos érzés uralkodott a lelkében: most már ő is tudja, mi lesz a jövője!

Boldogságot nem érzett; legfeljebb örömet azért, mert izgalmának vége lett.

Emelt fővel ment végig az utcán.

VII. fejezet

Elgondolkozva haladt előre Havasi Vilma a Váci utcai korzó déli forgatagában. Sok ember járt fel s alá. Kicsalogatta őket otthonaikból a szokatlanul meleg őszi napsugár.

Vilma meg-megállt, nézelődött, fürkészte a kirakatokat. Öccsének akart születésnap ajándékot venni. A festettarcú, prémekbe burkolt sétáló asszonyok között olyan volt, mint egy kopott kis veréb. Egyenesen az egyetemről jött ide hétköznapi munkaruhában. Szinte megijedt magától, mikor az egyik tükrös kirakatban megpillantotta saját életnagyságú alakját. Búsulásnak azonban nem adott helyet. Felhúzta a vállát és azt gondolta, hogy ne nézzen rá, akinek nem tetszik!

Szeme megakadt egy kirakaton.

– Minden haszontalan dísz tárgynál többet ér neki ez a bicska – határozta el magában. – Talán hatféle szerszám rejtőzik a fémlapok között. Ez valóban örömet okoz majd. Megveszem a bicskát!

Már-már belépett a boltajtón, mikor a háta mögött hangosan köszöntött rá egy hang:

– Szervusz, Vilma!

Meglepetve fordult vissza:

– Zsófia! Be régen láttalak!

Ahogy szembenállt vele s végignézett vörös ajkán, hosszú piros körmén, sárga haján, nagyszerű ruháján: még jobban érezte saját szürkeségét. Gyenge pír futotta el arcát, de bátran nézett osztálytársa szemébe.

– Leszaladtam, hogy öcsémnek valami ajándékot vegyek.

– Elmehetsz az öcséddel – legyintett Zsófia. – Várhattam volna ítéletnapig, hogy ő ismertessen meg Torjay Sándorral.

Vilma elbámult. Első percben nem tudta, miért ez a szemrehányás.

– Ó, a múltkori látogatásodra gondolsz?! Bizony öcsém elment a táborba. Nagy cserkész. Valószínűleg elfelejtette a dolgot. Tudod, milyenek ezek a fiúk.

Az utolsó mondatot már békítőleg mondta, szinte kérlelve.

Amióta beszélgettek, Zsófiát már hárman is köszöntötték. Szeme állandóan körbenjárt, hogy egy tekintetet se szalasszon el. Figyelme mégsem terelődött el a beszéd tárgyától.

– Ne aggódj értem, én elértem, amit akartam. Torjay Sándort már ismerem. Sőt! A filmnél is együtt vagyunk már.

– Ugyan?

Zsófia szemrebbenés nélkül folytatta:

– Úgy csavarom az ujjam köré, ahogyan én akarom. Szegény Adorján Klára elment miatta apácának. Hallottad?

– Mit beszélsz, Zsófia!?

Vilma valóban felháborodott.

Zsófia nem könnyen jött zavarba.

– Szervusz, Laci! – bólintott széles mosollyal egy jólöltözött férfi felé. Aztán újból Vilma felé fordult:

– Ez a vén hólyag mindenhová utánam jön. Bolond!

Míg ezt mondta, félszemmél utánapillantott. Hódolója a túlsó járdán megállt és visszanézett.

Vilma azonnal el akart búcsúzni tőle, de Adorján Klári ügye még visszatartotta.

– Szóval Klára látta, hogy hiába eseng Torjay Sándorért. Az a fiú az enyém! A legokosabbat tette, amit csak tehetett. Szépen félreállt s a négy fal között nyugodtan búsulhat

és felelhet. Nem mintha nem sajnálnám szegényt, dehát tehetek én arról, hogy mindenki utánam bolondul?

Egész élete folyamán ritkán jött olyan indulatba Vilma, mint most, ezekre a szavakra.

– Szívemből kívánom neked, Zsófi, szívemből kívánom, hogy egyszer te bolondulj bele valakibe úgy, de úgy, de úgy ...

Nem tudta rendesen kimondani amit érzett. Arca kipirult, szeme haragosan villámlott.

Zsófia erre ott, az utca kellős közepén, átkarolta és ragadós ajkával megcsókolta:

– Édes vagy, hogy így haragszol! Én is szívesen belebolondulnék valakibe, de nincs hozzá szívem! Érted-e? Nekem csak eszem van, hideg, számító eszem!

Vilma rémülten igyekezett kibontakozni karjából.

– Szörnyű vagy, Zsófia!

Mély, rekedt hangon mondta ezt, míg zilált haját igazgatta. A Lacinak nevezett előbbi férfi megindult feléjük. Vilma határozott mozdulattal búcsúzott Zsófiától.

– Bocsáss meg, mennem kell!

Othagyta őket és befordult az üzlet ajtaján.

Mire a boltból kilépett, Zsófiék eltűntek.

Háborgó lélekkel sietett hazafelé. Hogyan merészelt Zsófia így beszélni Adorján Kláráról!

Szinte beleütközött a szembejövőkbe, amint indulatosan, földre szegzett tekintettel, mint valami föl húzott gép, menetelt előre.

... Lelkében újra átélte utolsó nagy beszélgetését legjobb barátjának. Éppen két hete történt. Ő maga is csak ízlelgette még az egyetemi életet, mikor beállított hozzájuk Adorján Klári. Izgatottan jött, mint akinek nagy mondanivalója van. Szép este volt. Kiültek az erkélyre. Távolból halk rádió-zene szállott feléjük. A villa kerítése mellett egy-egy sétáló pár andalgott. Klári szorosán melléje húzta a könnyű kertiszéket és úgy suttozta titkát a fülébe. Hogy végre döntött! Megfogta szívét a zárda csöndje, Istenközelsége. S hogy milyen küzdelmet kellett vívnia otthon. Édesanyja egyre sírt. Édesapja hálátlanságot vetett a szemére, ő azonban kitartott. Erős tudott maradni: egyszer életében. S most boldog, mert megszűnt nagy bizonytalansága. Ó, az a beszélgetés teljes lélektárulás volt! S Klára egy szót sem szólt Torjay Sándorról. Ha bármi volt volna vele kapcsolatban a szíve mélyén: megmondta volna ...

Vilma annyira határozottan érezte ezt, hogy azonmód, félhangosan ki is mondta:

– Lehetetlen!

Egy szembejövő kisleány csodálkozva pillantott rá.

Vilma nem is vette észre.

Ment tovább, gondolataiba merülten.

– Lehetetlen Zsófia állítása! A gög beszél belőle! Ó, ez a Zsófia!

Életében először gondolt keserűen emberre.

Gépiesen villamosra ült, hogy mentől hamarabb hazaérjen.

Mikor a villa felé vezető hegyi úton fölfelé haladt, erősen igyekezett elfojtani rossz hangulatát. Szemébe tűntek a meghitt kertnek őszi lombjai s eszébe juttatták, hogy a drága otthoni fészekbe csak mosolyos arccal szabad belépnie. Már tapogatta táskájában a bicskát, öccsének szánt kedves ajándékát. Amint kulcsát a kertajtó zárába illesztette, hangtalan szavak alakultak ajkán, melyekkel köszönteni fogja a gyereket, a nyolcadikos nagydiákot, akivel nemrégén még együtt kergetőztek a kert fehér útjain.

Felment a lépcsőn. Néma csönd. Benyitott az ajtón. A lakás üres. Idegenszerű érzés futott át rajta. Rossz előérzet talán? Megrázta magát. Ostobaság!

Hirtelen kis papírszelet ötlött a szemébe:

„Jenő születésnapján lementünk az októberi ájtatosságra.”

– Édesanya írása! Nincs semmi baj!

Megkönnyebbülten vonult szobájába.

Könnyű sóhajjal tette le kabátját. Leszaladt néhány szál elkésett, októberi rózsáért. Öccse asztalát szépen feldíszítette, a bicskát gyöngéden odahelyezte íróasztala közepére. Isten áldását kérlelte suttogva, azután hangtalanul járkalni kezdett föl-alá a lakásban.

Sokáig gondolkozott a nap eseményein.

Aztán határozott léptekkel szobája felé indult.

Leült asztalához, tollat ragadott, levelet írt: „Édes Klárikám! Nem is gondolod, hányszor jutsz eszembe, amióta elmentél. Még most is látlak, amint a vonat ablakán kihajoltál s a szemedet törölted. Nagy lépés volt! Mosolyognom kell, ha arra gondolok, milyen határozott lettél egyszerre, mikor ebben a nagy kérdésben döntöttél.

Lelkemmél kísértelek hosszú utadon s képzeletem megmutatta, hogyan vonultál be a zárda kapuján. Az a kedves főnöknő-nővér, akiről ittlétedkor olyan hálásan beszéltél, bizonyára tárt karokkal fogadott. Tudom, hogy most nagyon boldog vagy.

Látod, én nem tudnám magamat olyan helyen elképzelni. Én azt érezném ott, hogy rámnehezedik és fojtogat a zárda szűk négy fala. Neked azonban egészen ez az élet való. Azt hiszem: éppen erre születted. Ha megengedik, hogy írj, akkor írj nekem sokat, írd le, mit dolgozol egész napon át, mit tanulsz, kiket szeretsz a legjobban, egyáltalán írd le, hogy mennyire vagy boldog.

Képzeld, ma elfogott az utcán az a rettenetes Zsófi. Azt mondta, hogy már elhelyezkedett a filmnél s hogy Torjay Sándorral együtt dolgozik. Olyat is említett, hogy volt valami köztetek. Igen bosszankodtam azon, amit beszélt. Mondd, érted Te ezt a dolgot?

Őszinte szívvel kívánok Neked igaz boldogságot és várom leveledet.”

Határozott vonásokkal írta alá nevét s gyorsan leragasztotta a levelet. Dobogó szívvel szaladt le az utcára, meg sem állt a legközelebbi levélszekrényig s kissé indulatosan betaszította a levelet.

Mialatt visszafelé ballagott, rossz érzés vett erőt rajta. Mintha valamit nem tett volna helyesen.

– Tiszta vizet a pohárba! – gondolta makacsul. – Legjobb, ha világosan látjuk a helyzetet. Jól tettem, hogy megírtam ezt a levelet!

Kemény akarással igyekezett elnyomni lelkében a másik hangot. De az a gyöngye s halk tiltakozás nem hajlott a csöndre. Mint mindig, gyermekkorától, most is érezte, hogy ez a finom ellenállás független az akaratától. Független az eszétől is, amely gyakran szembeszállt vele. Ez a halk ellenállás a lelke mélységeiből önkénytelenül tört elő. Ha hadakozott vele, az egyre szívósabban kívánta jogait. Végül is neki kellett mindig meghajlania. Mert ez a hang nem az ő hangja volt. Ez a hang a Végtelentől beleírt, örök törvényt mondta.

Mire kertjükig visszatért, Vilma megadta magát a hangnak.

S nem tehetett egyebet, kimondta magára az ítéletet:

– Nem volt jogom Torjay Sándor nevével belezavarnom Klára életébe!

Hirtelen mély bánat s büntudat vett rajta erőt. Mennyi nyugtalanságot kelthet Klárában ez a levél! Ha nem szerette Torjayt, akkor bizalmatlan gyanakodása búsíthatja el; ha pedig valóban szerette s félreállt útjából, akkor a legjobb a teljes hallgatás.

Szobájában leborult asztalára:

– Ó, én boldogtalan, mit tettem a legjobb barátnőmmel?!

* * *

Hosszú idő telhetett el, míg így gyötrődött. Nem figyelte most az idő múlását. Arra rebbent fel, hogy öccse dörmögő hangja mondott valamit odalent a kertben.

Hirtelen kiegyenesedett. Egy ugrással a vízcsapnál termett, hogy lemossa könnyei nyomát.

Mire övéi az ajtóhoz értek, mosollyal üdvözölte őket.

– Édes öcsém, a nap hőse, Isten éltesen soká!

A fiú zavartan, félig gyermekmódra, örült a bicskának.

– Meg vagy elégedve az ajándékkal? – kérdezte a leány tréfásan.

– Remek ötlet volt tőled – ismerte el nagylelkűen a fiú.

Ahogy tett-vett asztalán, egy rózsa szál kihullott a vázából. Vilma gyöngéden felemelte és elrendezte a többi között.

Míg ujjai könnyedén mozogtak a szűrős ágak közt, ajka körül mosoly játszadozott. Szép gondolat ötlött eszébe.

Bár büntudata s bánata nem csökkent, szíve bizalomra hangolódott.

Vajon így rendezget-e az Isten keze is emberi sorsokat?

VIII. fejezet

Hosszú, eseménytelen hetek következtek ezután Vilma életében. Lassan megszokta az egyetemet. A kísérleti szoba, a tanterem, a műtő: mintha megannyi otthona volt volna. Legszívesebben mégis a betegágyak között forgolódott. Mindenkihez volt jó szava. A betegek is megszerették őt. Érezték feléjük áramló szeretetét.

Egy rákbeteg asszony mellett különösen sok időt töltött. Meghallgatta élettörténetét, megírta helyette néhány levelét s távolról végignézte megrendítő búcsúját távoli állomáshelyére induló fiától. Miután ez a fiú eltávozott, az asszony ereje napról-napra hanyatlott. Betegsége egyre keményebben gyötörte. Bár Vilma egész szívből együttérzett fájdalommal, mégis észrevette, hogy az asszony iránt való részvétét is túlszárnyalja érdeklődése a betegség lefolyása iránt. Nem tett ezért szemrehányást magának. Buzgón jegyezte a tüneteket. A rákbetegség különösen érdekelte. Alig várta, hogy beengedjék a kísérleti szoba munkásai közé. A magafajta kezdőket még nem szívesen látták ott. Azt tartották, hogy csak útban vannak. Pedig Vilma mélyen meg volt győződve, hogy a kutató munkát nem lehet eléggé jókor megkezdenie.

Mikor az asszony állapota rosszabbra fordult, Vilma nem nyughatott. Ezekben a napokban papírba csomagolta ebédjét, hogy egész napját az egyetemen tölthesse. Amint egy-egy előadásnak vége lett, sietve indult a kórterem felé.

Napokon át habozott, szóljon-e az asszonynak a papról? Tudta róla, hogy katolikus, de azt is megmagyarázták neki, hogy a betegek vallási ügyeibe csak a rokonságnak szokás beavatkoznia. Végül azonban nem tűrhetett több habozást. Láta, hogy itt van az utolsó nap, amikor még eszméleténél van az asszony. Hirtelen elhatározással melléje lépett:

– Hívok papot, Horváthné! Megengedi?

Minden bevezető nélkül, erős hangon tette fel a kérdést. Később már megszokta, hogy a halálos ágyánál nem lehet kertelni. Az élet döntő pillanataiban nincs más út, csak az egyszerűség útja.

Az asszony ránézett. Mi mehetett végbe a lelkében? Nem sejtette senki. Elrémült a bizonyosságtól, hogy megérkezett a legnagyobb óra? Ki tudja? Arca nem árulta el érzéseit. Csak egyetlen szót felelt, de azt teljes határozottsággal mondta:

– Jó!

Vilma futott a telefonhoz.

Míg a papot várták s a kedves nővér tett-vett az asztalon, Vilma többször megpróbálta, hogy a közeledő gyónásra előkészítse az asszonyt. A beteg azonban többször elvesztette eszméletét. Mindig csak néhány pillanatra. Nem értette Vilma szavát. Időnként felnyögött, vizet kért. A leány gyöngéden megitta. Közben csüggedten gondolta, hogy elkésett. Micsoda szentgyónás lesz ez, ilyen öntudatlan állapotban?

Néha attól félt, hogy a beteg már nem képes megvárni a pap érkezését.

Nyugtalanul pillantott órájára. A mutató vágatott. Félóra múlva fontos előadás kezdődik. Hamarosan itt kell hagynia betegét.

Forró imával könyörgött megoldásért.

Végre! Nyílt az ajtó s belépett rajta Isten szolgája, tarsolyában a Szentséggel.

Vilma letérdelt, úgy köszöntötte. Aztán odasúgta:

– Attól félek, hogy nincs már eszméletén!

– Hagyjanak magunkra! – mondta halkan a pap.

Vilma nyugtalanul járt föl s alá a kórterem bejárata előtt. Múlt az idő, egyik öt perc a másik után.

Mikor kitarult az ajtó, a pap magasra emelte a Szentséget. A beteg vonásai békésen elsimultak. Mély áhítattal nyitotta fel ajkát. Szemében nagy könny csepp ragyogott.

Vilma odatérdelt, szorosán a betegágy mellé. Halkan köszönetet súgott a távozó papnak, azután egészen a betegnek szentelte figyelmét. Az asszony egy ideig némán, lehunyt szemmel feküdt. Arcán változatlanul ömlött el a béke.

– Mennem kell! – suttogta Vilma.

Az asszony erre felnyitotta szemét. Vilmára nézett. Nagy erőlködéssel egészen feléje fordult. Kezét is odanyújtotta, mint gyermek az anyja felé.

– Most már minden nagyon jó ... szép ...

És ismét lehunyta szemét.

Vilma fölemelkedett mellőle.

– Isten vezérelje a nagy úton – suttogta ő is egészen halkan.

Hogy hallotta-e az asszony? Sohasem tudta meg. Mikor óra után visszasietett, már holtan találta.

Még egyszer buzgó imát mondott érte. Közben hosszan elnézte a kisimult vonásokat. Elgondolkozott: vajon merre szárnyal, hol remeg most ez a lélek? ...

Aztán feltámadt benne az orvos. Lekuporodott a sarokban álló székre, elővette kis füzetét s buzgón lejegyezte, pontról-pontra, mit észlelt a rákbeteg utolsó óráiban. Mikor írását befejezte, megelégedéssel húzta alá a végszót. Ezt a beteget jól szolgálta!

Nagy elhatározással lesietett a földszintre. Bekopogott Homoky professzor ajtaján. Szíve kissé megdobogott a merészségtől, de nem törődött vele. Benyitott.

A titkárnő fogadta:

– Mi tetszik?

– Szeretnék beszélni a professzor úrral!

Bátortalanul mosolygott, de hangjában elszántság volt.

– Ilyenkor nem szokott fogadni a professzor úr.

– Nagy ügyem volna véle! Nagy és sürgős! – könyörgött.

A titkárnő végignézte és beleegyezően mondta:

– Megpróbálom, bár nem hiszem ...

Miután a titkárnő eltűnt a belső szobában, az ő hangját nem hallotta többé Vilma. A professzor hangja azonban élesen kicsengett:

– Egy orvosnövendék? Mit akar megint egy orvosnövendék? Nem tudja, mikor van fogadóóráim?

Aztán egy idő múlva:

– Nem bánom, hát vezesse be!

Vilma ezek után kissé dacosan, kissé sértődötten lépett be Homoky professzor dolgozószobájába. Eddig csak az előadóasztalnál láthatta szemtől szembe. Más alkalmakkor, a műtőben vagy a betegágy mellett, csak a kíséret hátsó soraiban szoronghatott. Hiszen még annyira kezdő volt! Elsőéves! Gólya!

Talán sértett önérzete, talán a tudomány iránt égő szomjúsága: most bátorra tette.

Tagoltán jelentette nevét és folytatta:

– Professzor úr bizonyára nem ismer még, hiszen igen sok a tanítványa. Bocsásson meg, hogy így betörtem. Nagy kérésem volna.

– Halljuk – felelte Homoky tanár.

Vilma némi unottságot érzett a szavából.

– Egy rákbeteg halt meg az imént – folytatta. – Három hete szabad perceimet mellette töltöttem. Minden tünetet jegyeztem. Itt a leírás, ha érdekelné professzor urat. Hálás volnék, ha beletekintene.

– Ez az a nagy kérés? – válaszolta a professzor. – Most már jobban odafigyelt.

Vilmát forróság öntötte el:

– Ó professzor úr, engedje meg, hogy bejárjak a kísérleti szobába! Úgy érdekel a rák! Úgy szeretném hamar elkezdni a kutatást! Hiszen annyira rövid az élet!

A professzor meglepetve nézte a leányt.

– Hányadéves?

– Csak elsős – hajtotta le fejét szégyenkezve Vilma.

A professzor kezébe vette a füzetet. Találomra kinyitotta. Egyet-kettőt lapozott benne. Később valami megragadhatta figyelmét, mert merően nézte az egyik oldalt. Elmerült olvasásába. Homlokát összeráncolta. Hirtelen ceruzát ragadott s valamit maga is jegyezni kezdett. Hosszú ideig tanulmányozta az írást.

Végül becsukta a könyvecskét. Visszanyújtotta Vilmának.

– Jól indul – mondta szűkszavúan. – Nem bánom, bejárhat a kísérleti terembe.

Vilma hálálkodva mondott búcsút a tanárnak és boldog örömmel indult új munkahelye felé.

Váratlanul Klára jutott eszébe.

Ki tudja, hogy a léleknek milyen mélységeiben s hogyan fonódnak egybe a dolgok? A lélekbúvár is alig tudja kielemezni a tudat alatt összefüggő kapcsolatokat.

Vilma öröméből Klára alakja lépett elő.

– Boldog-e ő is ott a messzeségben? Nyújtja-e neki is azt a mély örömet a zárda négy fala, amit énnekem ad a hivatásom? ... Nem válaszolt az én levelemre ...

S ahogyan megjelent előtte Klára alakja, ugyanúgy csendesen vissza is lépett.

Amint áthaladt a kísérleti szoba küszöbén, már nem gondolt másra, csak saját eljövendő szép munkájára.

A tanársegédhez sietett. Lelkesen adta tudtára az újságot:

– Ezentúl én is idejárom. Megengedte a professzor úr!

Idősebb társai nem igen törődtek vele. Mindegyik el volt foglalva a maga lombikjával. A tanársegéd is hátat fordított neki.

Egy ideig tétlenül állott. Ismét az első nap tanácstalanságát érezte. Lassan körüljárt a teremben. Megállott hol az egyik, hol a másik orvsnövendék háta mögött. Egy komoly tekintetű, szemüveges orvosnőt meg is szólított.

– Mi lesz ebből?

A másik ugyanolyan komolyan, halkán válaszolt.

– Rákmetszeteket készítünk. Tudja, hogy a professzor úr erősen nekifeküdt most a rákkutatásnak. Látja, így megfestem, azután két vékony üveglap közé szorítom. Ide jön az eset leírása. Az egészet ebbe a nagy szekrénybe tesszük. Itt az ábécés kulcs hozzá. Már a hatszázezrediknél tartunk. Maga mit fog csinálni?

Hirtelen tette fel a végén a kérdést. Vilmának jól esett, hogy végre vele is foglalkoztak. Hálásan mosolygott vissza.

– Nem tudom. A rák azonban nagyon érdekel. Megengedi, hogy segítek?

Összehajlott a két leányfej. Komoly figyelemmel, keményen szorított ajakkal dolgoztak. Vilma minden igyekezetét beletette, hogy eredményes munkát végezzen. Hol a festőszerért ugrott, hol a mikroszkóp fölé hajolt, hol az üveglapokat szorította égő buzgalommal.

Még rendszertelenül dolgozott, hiszen még csak sejtette, hogy munkájának mi az értelme. De nagy kedvvel tett mindent. Az első perctől kezdve megszerette idősebb társát, s érezte, hogy ő is kedves lett előtte. Rövid szavaiból megtudta, hogy már végzett, csupán a doktori oklevél megszerzése van még hátra. Dolgozatát a rákkutatás teréről írja.

Hat órákor befejezték a munkát, Vilma hálásan búcsúzott fiatal mesterétől, s kifordult a teremből. Felkapta felöltőjét, s mint egy gyermek futott le a lépcsőn. Kettesével ugrálta át a lépcsőfokokat. Boldog volt új munkakörében, öröme belülről feszítette. Szerette volna magához ölelni a világot.

Szinte tánclépésben siklott ki a kapun. Ott megtorpant. A mellékbejárónál hullaszállító kocsit állott.

Az öreg kapus jó barátságot tartott Vilmával. Gyakran kapott tőle cigarettát, néha vajaskenyér maradékot is kis unokája számára. Tudta róla, mennyi aggodalommal őrködött a mai halott betegágyánál. Bizalmasan odasúgta neki:

– Horváthné viszik ...

Vilma megilletődve állott.

Mennyi esemény egy napon! Mennyi ellentétes érzés egy szívben! Hát ez az élet???

– Szegény Horváthné ... – suttogta.

Elköszönt és lassan megindult. Tánclépése ólom járássá változott. Nem értette önmagát, hogy lehetett ennyire szertelen?

S ahogy önmagán tépelődött, lelkében fény kezdett derengeni. Ez a fény egyre nőtt, erősödött. Világosságánál érteni kezdte, hogy fájdalom és öröme egy talajból fakadt. Emberszerető, orvosi hivatása készítette mindkettőre.

Amint megértette, lépése keményedett. Ólomjárása ruganyos, egyenletes meneteléssé változott. Érezte: jó úton jár.

IX. fejezet

November első napjaiban hirtelen hűvösre fordult az idő. Szünni nem akaró, nehéz eső csapdosta a zárda ablakait. Gyengén dohos szag áradt az évszázados falakból. Ha az ember a rácsos ablakon át kitekintett, hiába kereste az eget. Vigasztalan szürkeség borult a föld fölé. Az eresz széléről hangosan csurgott az esővíz. Gondos kezek hatalmas dézsát állítottak alája. Kedélytompító, egyhangú csobogás.

A pirosarcú, dolgooskezü, faluról jött kis jelölt mintha mindezt észre sem vette volna. Buzgón mosta a zárda hosszú folyosóját, s énekelt. Egyik dal a másik után csordult elő gazdag szívéből. Zengett a folyosó a Szűzanya dicséretétől. Közben a munka is haladt szaporán. Mikor a folyosó fordulójához ért, térdelő helyzetéből fölegyenesedett. Homloka tisztán ragyogott, szeme fénylett, míg elvégzett munkájára visszatekintett.

Sápadtarcú társa érdeklődéssel figyelte. Mintha némi irigység lopakodott volna szívébe. Ő nem tudott énekelve dolgozni. Halk sóhaj tört elő lelkéből, valahányszor megemelte a vödröt. Neki kellett váltania a vizet a takarításhoz. Kötelességtudón dolgozott ő is, de ajka szorosra zárult. Elszántan hozta-vitte a vedret, mintha élete függött volna a jól végzett munkától.

Adorján Klárára nagyon ránehezedett az őszi borús idő.

Öreg apáca haladt át a folyosón.

Az alatt a négy hét alatt, mióta a zárda fala befogadta, Klára sok mindent megtapasztalt. Tudta, hogy az apácák is emberek. Jóratörekvő, eszményi lelkek, akik otthagyták a világot az Úristen kedvéért; de azért mégis csak emberek. Vannak közöttük imádságos lelkek, akik minden szabad percüket az oltár előtt töltik, s magasra csapó lánggal égnek az istenszeretben. Vannak köztük dolgoos lelkek, akik a feladatok csöndes betöltésében példaadók, szinte szentek. Vannak köztük, akikben a testvéri szeretet meleg fénye világít, s amerre járnak, mosoly fakad nyomukban, s elapadnak a könnyek. Akad bizony köztük olyan is, akiben kihűlt az első buzgóság melege; a kegyelem nem mindig érződik belőlük: ahová nyúlnak, néha bizony fáj ...

Ez az öreg apáca is kissé zsémbes természetű volt.

Amint elhaladt mellettük, kemény szavakra fakadt:

– Miért kell nyitott ajtónál dolgozniuk? Elviszi az embert a huzat!

A ragyogószemű kis jelölt azonnal odaugrott az ajtóhoz s betette.

– Bocsánatot kérünk – mondta kedvesen.

Az öreg apáca elvonult.

Klára egy szót sem tudott kihozni magából. Hiszen gyorsabban szárad a folyosó, ha nyitva marad az ajtó! Az ilyen észszerűtlenség és vélt igazságtalanság mindig nagyon bántotta.

Mikor aztán tovább folytatták munkájukat, előmlött lelkén a késő bánat. Hogyan is lehetett ennyire dacos?

Társa ajkáról ismét vidáman zengett az ének.

– Ékes virágszál, hozzád esdeklünk ...

Klára csodálkozva pillantott feléje.

– Kedves jelölt, magát nem bántja, hogy így ránkszólt a nővér?

Kerekre nyílt szemmel bámult vissza a másik: mintha meg sem értette volna a kérdést. Aztán újból haladt kezében a munka, s szállott ajkáról az ének.

Hangos csengőjel zengett végig a folyosón.

Gyakorlott kézzel, fél perc alatt eltűntették a munka nyomát; a másik fél perc alatt gyorsan megmosakodtak; a harmadik félpercben szapora léptekkel, lábujjhegyen csatlakoztak

az innen is, onnan is előbukkanó jelöltársakhoz. Közös imára sorakoztak. Szótlánul, gyorsan megtalálta kiki a magasságban hozzáülő, alkalmas társat. Egyenlően szabott, egyszerű fekete ruhát viseltek. Hajukat simán hátrafésülték s koszorúba tűzték. Adorján Klári göndörítéshez szokott rövid haja most drótegyenesen meredt a föld felé. Meghajtott fővel lépték át a zárdatemplom oldalsó küszöbét. Előre vonultak, egyenlő mozdulattal térdeket hajtottak, s tökéletes rendben helyet foglaltak a padban. Ezt az egyöntetűséget szerette Klára. Mindent szeretett, ami rendszerbe foglalta csapongó erőit, ami keretet adott habozó lelkének.

Rövid közös imádság után jóságos tekintetű, öreg pap lépett eléjük. A zárda lelkésze hetenként tanítást tartott nekik. A szerzetesi élet szépségeit s nehézségeit tárta eléjük. Most is ilyen szentírási sorokat fejtegetett: „Aki elhagyja atyját és anyját ... az Én nevéért, százannyit nyer, és az örökéletet fogja birtokolni...”

Szépen beszélt az atya. Maga is meghatottan sorolta fel az élet sokféle fordulátát, amely mind azt bizonyította: milyen mély boldogságot nyer az, aki Istenért mindent elhagyott.

Klára lopva társaira pillantott. Nem egynek könny rezgett szemében.

– Ők is érzik, amit én érzek – gondolta magában, s kis kendőjével ő is letörölt egy könnycseppet.

Különösen hatott szívére ez a beszéd. Ahelyett, hogy lelkesítette volna az elérhető nagy jutalom, még inkább lelkére nehezedett elhagyott otthona után való nagy vágyakozása.

– Apám, anyám, mennyire fáj nektek az én eljövetelem! – zokogott fel hangtalanul.

Megjelent előtte a szülői otthon képe. A budai bérház egyszerű, háromszobás lakása tündérpalotának tűnt fel most szemében. Lélekben megsimogatta kopott kis asztalát. Ujja nesztelenül dobolni kezdett a padon: mintha régi zongorájának billentyűin remegne. Az eső csorgása elviselhetetlenné vált. Drága otthona után sóvárgott a lelke.

Az Ámen régen elhangzott már. Magukba mélyedten, eltakart orcával vagy oltárra szegzett tekintettel ültek a jelöltek a templom szelíd csöndjében. Elmerengtek azon, amit elhagytak, s boldog vágyakozással néztek a jövőbe, mely meghozza nekik a százszoros jutalmat: a fölséges Istent. A pirosképű kis jelölt olyan átszellemült mosollyal nézett maga elé, mintha már valóban látná is Őt.

Klára szíve egyre fájóbban remegett. Milyen boldogok ezek itt körülötte, ő pedig csak hazavágyik ...

A honvágy! Klári sohasem gondolta volna, hogy ezt megéri. Egyre nyugtalanabbul, egyre szívettépőbbben érezte: nincs itt maradása. Az otthon képe mind varázslatosabban bontakozott ki előtte. Valami húzta hazafelé. Azt gondolta, belehal, ha nem mehet azonnal.

Hirtelen letérdelt. Csak úgy koppant gyors mozdulata. Néhányan feléje fordultak. Nem bánta.

– Istenem! Itt akarok maradni! Itt akarok maradni, ha belészakadok is!

Nem képes újratekdeni a bizonytalan életet! Inkább százszor végig kínlódja ezt a honvágyat, de nem ingadozik újra! Itt kell maradnia!

Nem engedett több könnyet a szemébe. Öklét összeszorította, körme bemélyedt tenyerébe. Mikor az elmélkedést befejezték, s kivonultak a templomból, kemény elszántság rajzolódott arcára.

Elméledés után rögtön az üdülés órája következett. Napról-napra, hétről-hétre rendszeresen így volt.

A jelöltmester vezetésével a nappali szobába gyülekeztek. Lihegve érkezett egyik-másik, aki még gyorsan felszaladt varrókosaráért. Számon tartották egymást: megvan-e mind a huszonkettő? Egy sem hiányzott.

Angéla nővér – valóban angyali arccal – anyásan ült a fiatalok köre közepében. Jelöltjei körültelepedtek, ki székbe, ki párnára, ki egyszerűen a földre. Elővették a kézimunkát, megnyíltak a szinte egész napon át hallgató ajkak. Eleinte kis csoportokba verődve duruzsoltak, suttoztak vagy kacagtak.

– Kedves jelölt, hozza el asztalomról a postát – szólította meg Angéla nővér az egyik fürge fiatait.

Mind felfigyeltek, és ajtóra tapadó szemmel lesték érkezését. Nagy levélcsomóval jött meg a küldött. Most Angéla nővér kezét vigyázta valamennyi.

– Nagy Erzsébet! Valló Mária! Mányoki Ida! Göndöcs Ilona!

Ragyogó szemmel, boldogan nyúlt a hazai levél felé mindegyik.

– Adorján Klára! Egyszerre két levele is érkezett!

Klára remegve nyúlt utánuk. Az elsőre mindjárt ráismert.

– Édesanyám! – suttopta.

Boldogan böngészte a sorokat. Elolvasta kétszer is. Egyre jobban előntötte az otthonszeretet melege. A sarokba húzódott; hátat fordított a közösségnek, és lopva megcsókolta az írást. Csak azután nézte meg a másik levelet. Vilma írta.

– Istenem, milyen kedves! S hogyan bízik abban, hogy boldog vagyok!

Hát boldog is vagyok! – tette hozzá magában keményen.

Aztán tovább merengett:

... Azt írja, hogy neki nem való ez az élet... Hát nem is tudnám őt elképzelni ilyen helyen. De énnekem való. Ő is úgy látja, hogy énnekem való!

Visszament a körbe. Jobbról-balról összefüggéstelen örömkialtások hangzottak:

– Meggyógyult az édesapám! A nővéremnek kisfia született! Nekem a húgom azt írja, hogy ő is apáca szeretne lenni! Jaj, de boldog vagyok!

Vége-hossza nem volt az örvendezésnek.

* * *

Klára jelöltnek csak később jutott eszébe Vilma levelének a vége:

– Vajon mit akarhatott mondani Zsófia Torjay Sándorról?

Nem értette az egészet. Hamarosan el is felejtette.

Figyelmét ugyanis erősen lekötötte a következő beszéd tárgy. Angéla nővér vetette fel a kérdést:

– Beszéljessünk arról, ki hogyan talált el a szent hivatás helyére?

Természetesen csak az szóljon, aki szívesen beszél erről: világért se tárjuk fel szívünk belső titkait kényszerből.

A pirosarcú kis jelölt jelentkezett először:

– Soha életemben nem láttam apácát. Csak nagyon szerettem mindig imádkozni meg énekelni. Ha a libát őriztem, akkor is mindig énekeltem. Mindig a Szűzanyáról. S mindig arra vágytam, hogy a jó Istené legyek. Nem tudom elmondani, hogyan gondoltam, de ezt az egyet éreztem. S akkor két kedvesnővér jött a falunkba gyűjteni. Mikor megláttam őket, utánuk futottam; ki is kaptam, mert a libák szerteszaladtak; de én folyvást kértem a kedvesnővéreket, vigyenek magukkal. Akkor nem vittek el, de aztán írtak, s most itt vagyok, s nagyon boldog vagyok!

Álmodozó tekintetű, fiatal leány kezdett beszélni:

– A polgári után varrni tanultam, majd otthon segítettem édesanyámnak. Mindig azt tervezgették, hogy férjhez adnak. Kelengyém is készen volt már. Én magam egyre húztam-halasztottam a döntést. Máshová húzott a szívem. Egy éjjel pedig azt álmodtam, hogy nagy, fekete felhő szállt felém. Először féltem. Aztán elmúlt a félelem, és helyet adott valami ünnepi érzésnek. A felhő fölém szállott, fekete fátyol lett belőle, és ráborult. Mikor fölébredtem, biztosan tudtam, hogy az Úristen ilyen fekete fátyollal óhajt letakarni. Most is alig várom, hogy megkaphassam a fátyolt ....

– Be szép ... – suttopta valaki a körből.

Nevető szemű kis magyar folytatta a szót:

. – Kedves Angéla nővér, elmondhatom én is a magam történetét? Mosolyogva kapta meg a beleegyezést.

– Én tánc közben kaptam a szent hivatást!

A csodálkozás moraja futott végig a kis társaságon.

– Nagyon szerettem táncolni. Mindenhová elmentem, ahol rendeztek valamit. Jó táncos voltam – mondta pirulva. – Most a tavasszal, farsang végén is, mulatságban voltunk. Éjfél felé járt az idő. Nővérem figyelmeztetett, hogy menjünk haza: hamvazószerdán már ne mulassunk. Nem akartam hajlani a szóra. Újra elindultam egy fordulóra. S akkor ott, a táncosom karján, mintha villám csapott volna belém, valami azt mondta, hogy azonnal mennem kell. Nemcsak haza, hanem tovább. Egészen idáig. A zárda kapujáig. Én akkor leköszöntem a táncom közepén, s indultam. Táncosom nagyot nézett. Nem bántam meg soha. Sőt!

Nem egészen fiatal, szelíd arcú jelölt vette most át a szót. Kidolgozott kezét térdén összekulcsolta, míg beszélt.

– Az én történetem egészen egyszerű. Gyermekkorom óta zárdába vágyódtam. Hat kicsi testvérem van otthon. Édesanyánk maghalt, mikor a legkisebb még pólyában feküdt. Én voltam otthon a nagy leány. Nekem kellett akkor édesanyánk helyébe állanom. Neveltem a kicsiket, elláttam a családot. A két legkisebb mamának hív ma is.

Megremegett a hangja, míg ezeket mondta:

– Aztán édesapánk most újra megházasodott. Áldott jó asszonyt hozott a házhoz. Már neki is van fél éves kislánya, de egy hanggal sem érezteti, hogy a többi mostoha. Azért nyugodtan jöhettek el a jó Isten szolgálatára ...

A többiek elgondolkozva hallgattak. Angéla nővér sem törte meg a csendet. Engedte, hadd érlelődjék az ifjú lelkekben az elhintett gondolatvetés. Mintha a Szentlélek lebegett volna felettük s forrasztotta volna eggyé a szíveket, amelyek más-más talajból nőve így együvé találtak.

Csak Klára tépelődött még mindig a maga fájdalmával. Százszor is szóra nyitotta volna már ajakát, de mindig újból elnémult. Nem volt ereje elmondani a maga történetét.

Feltámadt honvágya egyre szorongatta. Attól félt, hogyha megszólal, sírásba csuklik a hangja. Érezte, milyen boldog ez a kis kör, s ő mégis kivágyott belőle. Szenvedett, de törhetetlen akarással maradni kívánt hűségesen a helyén.

Még nem értette a krisztusi szót: „Nem ti választottatok engem, én választottalak benneteket”.

X. fejezet

Timár Zsófia életébe nagy változást hozott Torjay Sándorral való ismeretsége. Miután Vilma Öccsétől hiába várt közvetítésre, elvesztette türelmét. Ismeretlenül felhívta Torjayt a filmvállalatnál. Sikertelenül. Másnap újból kísérletezett. Harmadnap is. Végre sikerült beszélnie vele. Bemutatkozott, mint Havasi Vilma osztálytársa, s rögtön meghívta teára. Torjay kissé megütközött, de elfogadta a meghívást.

Első találkozásuk jól sikerült. Zsófia minden ügyességét felhasználta a hódításra. A látogatás eredményeképpen másnap bent volt a filmvállalatnál. Igaz, egyelőre csak Torjay védőszárnya alatt ismerkedett a helyzettel. Néhány hét múlva azonban már odaállították a felvevőgépezé. Csupán a háttérben álldogált ugyan, de büszkén mesélte fűnek-fának, hogy ő már filmezett. Beiratkozott a színiiskolába, szabad perceiben pedig állandóan Torjay Sándor árnyékául szegődött.

Torjaynak eleinte tetszett a hódolat. Szívesen elbeszélgetett a szellemes leánnyal. Néha meg is látogatta, de nem vette komolyan. Néhány hónapi ismeretségük után voltak pillanatok, amikor fölényes modorát szinte terhesnek érezte. Ilyenkor ő is élcélődött, s fölülkerekedve élvezte a leány indulatosságát.

Zsófia állhatatosan követelte szerepeltetését. Végre október végén forgatni kezdték az új darabot. A „Kettőtört gyűrű” című drámában neki is jutott feladat. Lázasan készült a játékra, bár kifelé hidegvért mutatott.

S a nagy nap eljött...

– Csendet kérek, kezdődik a felvétel!

Torjay Sándor érces hangon adott utasításokat. Utolsó szavaira elnémult mindenki. Halálos csend lett a műteremben. Élesen világított a mennyezeti fényszóró lámpája. A felvevőkészülék árnyéka sötét szörnyalakat ugráltatott a padlón. Az árnyék nem zavarta Tímár Zsófia játékát. Festett arcát, karcsú alakját fénybe borította a több oldalról felé fordított villanysugár.

Zsófia játszott. Még csak kis mellékszerepet kapott, de ebben a pillanatban egyedül volt a színen. Ügyesen mozgott. Társai megállapították róla, hogy határozottan van tehetsége. Már irigyei is voltak. A sarokban egy másik fiatal színésznő rosszakaratú jelekkel mulattatta két lovagját, miközben szeme sarkából gúnyosan figyelte Zsófia mozdulatait.

Zsófia észrevette. Mit nem vett észre ez a leány! De a gúny csak fokozta harcikedvét. Még hányavetibben alakította a szemtelen kis szobaleány szerepét.

Nem volt könnyű munka. Torjay szigorú rendező volt. Egyes mozdulatokat négyszer-öttször ismételtetett. Zsófia ingerült lett. Néha szeretett volna visszakiáltani, de mégis maradt annyi akaratereje, hogy fegyelmezetten viselkedjék. Hiába, a felvevőgépez gonosz szerszám. Minden hangot megörökít.

Torjay Sándor észrevette, hogy mentől haragosabb Zsófia, annál jobban beleillik szerepébe. Azért szándékosan ingerelte. Hol a keze mozdulását kifogásolta, hol a ruháján kívánt valamit igazítani. Végre félórai megfeszített munka után elbocsájtotta.

Zsófia a kimerültségtől haragosan roskadt egy székre. Lábát keresztbevetette, ajkán a pirosítót igazította, s közben hangosan perlekedett:

– Micsoda dolog ez: így meggyötörni az embert! Azt hiszem, maga is belátja, hogy kifogástalanul játszottam! Mire volt jó folyvást belém zavarnia?!

Torjay Sándor gúnyosan mosolygott. Elszívta cigarettáját, s jelezte, hogy kezdődhetik a következő jelenet.

Férfi és asszony gyűlölködő viaskodása indult meg most a színen. A darab elején még égő szerelemmel szerették egymást. Most már túl voltak ezeken az első érzéseken. Mostani

találkozásuk már a nagy válójelenet volt. A csillag, a főszereplő, zilált hajjal, kusza arcvonásokkal öntötte magából panaszát. Élethű volt és megrázó. A férfi magába roskadtan ült és hallgatott. Öklének összeszorulása s merev kitérülése mutatta csak szörnyű érzéseit. S a feje egyre mélyebbre hajlott: mintha a világ minden terhe reánehazednék.

A rendező most nem szólt bele a játékba. Nesztelenül tett egy-egy lépést. Szemöldökét úgy felhúzta, hogy ezer apró ránc sűrűsödött a homlokán. Szemét tágitotta a látás. Művészi látása annak, ami szép.

Feszítette az idegeket a nagy jelenet. Zsófia is előrehajolva figyelte. Önkénytelenül összehasonlította az asszony játékát saját alakításával. Érezte a különbséget. Akármennyi hibát hordozott is magában Zsófia, egy jótulajdonsága megmaradt: őszinte volt. Kíméletlenül őszinte másokhoz is, önmagához is. Éles tekintetével most is meglátta, hogy ő még tapasztalatlan, mondhatnák: éretlen játékos. Csak megfigyelései és elképzelései vannak. Jelenítésben szegény.

Miközben előrehajolva figyelt, hosszú, ragasztott szempillája lassan lecsukódott. Hidegvérrel, elszántan döntött: élményeket fog gyűjteni mindenáron, hogy gazdagon jeleníthessen!

A felvétel szokatlanul hosszan húzódott. Zsófia órájára pillantott. Negyvenöt perce dolgoznak megállás nélkül. Kibírhatatlan!

Vigyázva felállott, hogy zajtalanul kilépjön a teremből. A padló megreccsent alatta. Torjay haragosan pillantott feléje, de a játékot nem hagyta abba. Zsófia dühösen elnézett a feje fölött, és nagy lépéssel lendült ki az ajtón.

A folyosón cigarettát vett elő, s rögtön társaságra lelt. Tüzet kért egy fiatalembertől, aki azonnal csatlakozott hozzá.

Miután néhány közhelyszerű bókot kicsikart belőle, megkérdezte: mi a véleménye Torjay Sándorról?

A fiatalember kitérően válaszolt:

– Szívesebben mondanék nőkről véleményt. Munkatársairól nem szívesen nyilatkozik az ember. Vagy dicséri, s akkor maga halványodik el mellette, vagy gáncsolja, s abból harag támad.

– Hát mi a véleménye a nőkről?

– Általában? Nos hát szeretem, ha fiatalok, ha szépek, ha merészek, olyanok, mint maga! Zsófia elégedetten szívtá mélyre a füstöt.

– Különösek maguk, férfiak. Nem veszik észre bennünk azt, ami a legtöbbet ér!

– Nem értem, mire gondol?

– Az eszünket nem veszik észre! Jaj, milyen bekötött szeműek!

Zsófia halkán fölnevetett, és hátat fordított most szerzett barátjának. Az hosszan nézett utána, míg a leány alakja eltűnt a kanyarulatban.

Zsófia pedig ment tovább: élményeket gyűjteni.

Ó, ha édesanyja látta volna, merre jár leánya! De az édesanya bálványozásig szerette egyetlen gyermekét. Szíve vérén nevelte idáig. Titokban varrást vállalt a belső szobában, hogy a fogadóban mentől fényesebben vehesse körül a leányát. Éjt nappallá téve dolgozott, hogy teljék ruhára, teljék a nagy életre. Hiszen leányának jövője fordul ezen! Nagy művésznő lesz a Zsófiából! Hogyan titkolták ketten együtt a középiskolai évek alatt, hogy senki ne sejtse, milyen egyszerű ügynök az apa! Hogyan tüntették el mindig az útból az öreget, ha előkelő vendég lépett a lakásba! Hogyan állították le éveken át dobogó szívvel a varrógép zakatolását, ha olyan ember kereste fel Zsófiát, aki előtt ez a munka szégyen volt volna! Anya és leánya hosszú esztendők óta egy akarattal feszült a kitűzött cél felé: nagy művésznő, híres asszony legyen Zsófiából!

Pedig rosszat nem akartak. Az anya talán belehalt volna, ha azt tudja leányáról, hogy rossz útra térhet. Az anyának vak szeretete csak jót tételezett fel a leányról.

Valamikor ő is színész nő szeretett volna lenni. Ügyesen énekelt, elég jól zongorázott. A kisváros műkedvelő előadásain sokszor gyönyörködtette ismerőseit. Az ő városában azonban nem volt színház. Reménye egyre csökkent, hogy valaha is elérheti a színpadot. S akkor tévedt oda egy nyáron a városi férfi. Egyszerű ügynök volt ugyan, de városi fiatalember! Udvarolni kezdett a kis színjátszónak, ő pedig révetegen ment utána, mert feje körül látta a nagyváros neonfényeit.

Amiről álmódott: nem tudta elérni. Csalódott. Férje keresetét varrással kellett kiegészítenie. Egyszerű, szürke varrással. Ó, néha úgy érezte, hogy nincs nála boldogtalanabb ember a föld színén! Pillangónak született, színes, ragyogó lepkének. S lett belőle szürke veréb. Semmi.

A leányában akart hát újraélni. Kicsiny korában fölfedezte benne saját tehetségét. A gyermek ügyesen mozgott, szépen szavalt, művészien táncolt. Igaz, hogy valami idegen vonás is mutatkozott benne. Hideg, számító esze volt. Ezt a tehetségét bizonyára apjától örökölte, aki mindig csak számolt. Keresetét, lehetőségeit számolta örökké. Zsófia is ilyen számító emberré lett.

* * *

A leány megindul lefelé.

Vannak emberek, akik lefelé haladnak, mert a mélység titka vonzza őket. De ez a lemenő út nem zuhanás: lassú ereszkedés ez, mint a bányász alászállása a mélybe.

Vannak azonban emberek, akik lefelé siklanak, mert engedik (vagy akarják?), hogy sodorja őket az ár ... Amint elernyed az úszónak karja, ha magával ragadja a folyam örvénye, úgy sodródik némely ember együtt az élet áramával.

Zsófia leérkezett a lépcsőn. A bejárónál kis művészcsoportot vett észre. Még mindig szobalányruháját viselte. Öltözéke felé többen visszafordultak. Zsófiának tetszett a föltűnés.

- Szép kislány, hová siet? – hallott egy hangot.
- Levegőzöm a felvétel után – felelte öntelten.
- Torjajnál játszik? – kérdezte az előbbi hang.
- Igen, önála. Régi barátom – tette hozzá bizalmaskodva.
- Ne mondja! – felelte a másik, és erősen végignézett rajta.

Zsófia állta pillantását. Gondolt egyet, s ő is csatlakozott a társasághoz. Most már esze ágában sem volt kimenni a szabad levegőre.

Velük szórakozott addig, míg az egész csoportnak középpontjává nem lett. Szellemes ötletek váltakoztak divatos és elcsépelte szólammokkal. Időnként hangos nevetésre fakadt a társaság. Zsófia – ha egyszer szóvivő lehetett – nem kért kölcsön mástól beszéd tárgyát. Jól értette, hogyan lehet másnak elevenére találni.

– Azt a ... Be csípős nyelve van! – ugrott félre a pórul járt lovag, aki előbb még nagyot hahotázott, de most az ő rovására nevettek a többiek.

Mentől jobban sziporkázott Zsófia elméje, a hódolók gyűrűje annál szorosabbra zárult körülötte.

Irigye itt is akadt hamarosan. Gyűlölködve, szótlanul méregette egy feketeszemű leány a csoport túlsó oldaláról. Az ő udvarlója éppen most kérdezte meg Zsófiát, hol szeretne vacsorázni. Zsófia sűgva válaszolt neki. A feketeszemű leány túl gyorsnak találta válaszát.

– Menjünk együtt valamennyien! – kiáltotta vidáman a társaság főnevetője, egy alacsonytermetű, kövér fiú, akinek ég felé göndörödő, bozontos haja oroszlánra emlékeztetett.

– No, Pali, lecsúsztál! – sajnálkoztak nevetve azon, aki ilyen körülmények között nem vonulhatott el kettesben Zsófiával.

- Rögtön itt leszek, csak felöltöm utcai ruhámat – lépett ki a körből a leány.

– Jó lesz így is! – kiáltozták, s ketten is megragadták a kezét, hogy magukkal vonják. Zsófia szempillantás alatt megváltoztatta magatartását. Jéghideg tekintettel mérte végig a társaságot.

– Kikérem magamnak, én úrileány vagyok!

Sarkon fordult és méltóságteljes léptekkel felvonult a lépcsőn.

Hosszú ideig váratott magára. Értette a módját. Lent már türelmetlenkedni kezdtek. A kopaszodó úr, feleségétől tartva, el is búcsúzott tőlük. A feketeszemű is újból hatalmába kerítette lovagját. Elindult vele előre. Útközben azután betértek egyik távolabbi vendéglőbe, hogy még véletlenül se akadhassanak össze.

A többiek hűségesen kitarítottak.

Hosszú várakozás után végre megjelent Zsófia a lépcsőház kanyaránál. Nem egyedül jött. Torjay Sándor kísérte. Fel sem pillantottak: annyira elmerültek a beszélgetésbe.

Köszöntésükre Torjay szórakozottan megemelte kalapját. Zsófia könnyedén bólintott fejével, elnézve fölöttük.

Egymásra bámultak.

– Hát ez meg mit jelent?

– Megsértődött a kicsike.

– Gyorsan talált kárpótlást magának!

Ismét a göndörhajú oldotta meg a helyzetet.

– Gyerünk utánuk!

Nem kellett kétszeri biztatás. Művész volt valamennyi: volt érzék bennük a tréfa iránt.

– Előre!

Megindultak a pár után. Azok beléptek a legelső vendéglő ajtaján: a többiek nyomon követték őket. Azok letelepedtek kétszemélyes asztalukhoz: a többiek is gyorsan helyet foglaltak közvetlen közelükben. Torjay csak most vette észre őket. Bosszúsán nézett körül, de csupa nevető arcot látott. Erre ő is felkacagott. – Ha már így áll a dolog, toljuk össze az asztalokat!

Ugrottak a pincérek, de igyekeztek a fiúk is. Zsófia elégedetten nézett körül. Sikerült a fogás. Nem volt könnyű feladat, hogy Torjayt vacsorára csalja; de nem azért úriember, hogy egy leánynak kosarat adjon!

Hamarosan ismét Zsófia lett a központ. Az előbbi erőszakért nagylelkűen megbocsátott. Festett ajkát ismét szóra nyitotta. Egész vacsora alatt sziporkázóan szellemes volt.

Kissé többet ivott, mint ajánlatos volt volna. Arca kipirosodott, kis kalapja félrebillent, ő ok nélkül is egyre kacagott. Tetszett neki, hogyan dicsérik: most szebb, mint valaha!

A vacsora sokáig húzódott. A szomszéd asztalok üresedni kezdtek. Egyre több pincér csoportosult köréjük.

– Pezsgőt! – kurjantott a göndörfejű.

Néhány perc múlva durrogni kezdtek az üvegek. Folyt a drága nedű. Zsófiával mindenki koccintani akart. A leány felállott. Szeme zavarosan csillogott s egyre nevetett. A többiek körülsereglették, biztatták. Zsófia gyengén megtántorodott és hirtelen leült. Pezsgője a padlóra loccsant. Hátradőlt székén s úgy nevetett, hogy könnyei kétoldalt végigfolytak az arcán.

– Hazakísérjük – súgta neki Torjay Sándor, aki még józan maradt.

Zsófia kiabálva válaszolt:

– Maga már menni akar? Én nem megyek! Nagyon jól érzem magamat!

A többiek éljeneztek. Erre Torjay erélyes mozdulattal megragadta a karját és talpraállította úgy, hogy az belészisszent.

Torjay Sándor – mintha itt is rendező volna – vezényelt:

– Fiúk, indulás! Hozzátok Zsófia kabátját! Hazakísérjük!

Nagynehezen kituszkolta az ittas társaságot, maga karját nyújtotta a leánynak. Zsófiát a túloldaról is támogatta valaki. Dülöngélve, ékelődve, fel-felkurjongatva verték fel az utcák csendjét, amerre haladtak. Végre nagysokára elérték Zsófiék budai lakását. Torjay egyedül kísérte fel a lépcsőházban. A leány folyvást a vállára akart borulni. Torjay gyöngéden távortartotta: úgy vezette, félig vitte. Átadta aggódó édesanyjának, aki nyugtalanul, ziláltán, álmatlanul várakozott. Az apa nem mutatkozott. Nem hallotta a zajt, vagy nem akarta meghallani.

A bolondos fiúk lent énekelni kezdtek. Éjjelizenét rögtönöztek búcsúztatóul. Néhány ablak kinyílt: nem a legnyájasabb szavak röpködtek feléjük a bérház lakóinak ajakáról.

Torjay haragosan nógatta indulásra őket. De csak az első sarokig jutottak. Ott ismét megálltak és civódni kezdtek, merre rövidebb az út. Valaki a Gellértet tanácsolta, mire újból felkacagtak. Torjay Sándor elvesztette türelmét:

– Ha ti még kakastejre mentek, akkor elválnok. Én indulok hazafelé.

Sarkonfordult és haragosan lépett a hídra. Néhány percig még követte őt társainak borízú éneke. Aztán elhalt minden zaj. Csak a hullám csobbanása hangzott, amint a híd pilléréhez verődött. Hűvös szél vágódott arcába a budai hegyek felől. Átjárta felöltőjét és józanította.

Torjay Sándor megállott a híd közepén. Szoroson markolta a korlátot és szembenézett a széllal.

– Unom ezeket a leányokat! – gondolta. Keserű ízt érzett a szájában. Talán a pezsgő okozta ...

Sokáig állt ott mozdulatlan. Szemét tágra nyitotta az ég felé. Szép, tiszta, novemberi éjszaka volt. Visszatükröződött a Duna színén a csillaghímes mennybolt. Egy csillag lefutott az égről, de a másik fölötté annál fényesebben tündökölt.

Ember nem járt arra. Nem zavarta semmi. Félhangosan kimondta gondolatát:

– Elég volt belőlük ... Vágyom már egy lélek után! Lélek kell nekem, aki tiszta, aki nőies, aki szebb világba emel engemet ...

XI. fejezet

Különös betegség a honvágy. Aki át nem élte, nem gondolná, mennyire lehet szenvedni miatta.

Adorján Klára sem ismerte mostanáig ezt a betegséget. Míg a szülői házban élt, hallott róla olykor-olykor. Sajnálta is azokat, akik ezzel a szenvedéssel küzdöttek, de megérteni őket sohasem tudta. Most azonban megérezte magamagán, mit jelent a honvágy.

Egyik reggelen dalosajkú jelölttársa söprés közben ismét dúdolgatott magában. Hirtelen ajkára tapasztotta tenyerét és szégyenkezve felkiáltott:

– Jaj, most véletlenül világi dalt dúdoltam!

S rögtön belefogott egy Mária-énekbe.

Az a világi nóta mindössze fél percig hangzott, de Klára jelölt meghallotta. Felfogta, szívébe engedte; s az továbbzsongott a hazavágyó szívben. Édesanyja nótája volt, melyet bölcsődálnak szokott énekelni valamikor néki. Klára visszaálmodta régi életét. Ha édesanyjának öröme volt, ha szíve túlcsoordult, mindig ezt dúdolta:

... Aludj, szívem! Aludj, kis gyermekem!

Álmodj az angyalokkal szépeket!

Ha alvó arcod vonásit nézdelem:

Fejünk fölött érzem a kék eget.

Söpörgető társa már a harmadik éneket zengedezte, Klára jelölt kezében pedig még mindig pihent a portörő. Nem is pihent, hanem gyűrődött, mert forró tenyerével szívéhez szorította s könnyet ejtett reá.

– Édesanyám! ...

Nagyon árvának érezte magát a zárda négy fala között.

Míg tétován álldogált s könnyeit próbálta lenyelni, társa fürgén befejezte munkarészét. Most vidáman elébe állott s elkérte a portörőt. Klára szégyenkezve tiltakozott:

– Az az én dolgom!

A másik nevetve nézett rá, de meglátva Klári könnyes arcát, elkomolyodott.

– Kedves jelölt, miért nem megy Angéla nővérhez, ha valami bántja?

Én mindig hozzá megyek!

Klára elvörösödött:

– Nincs nekem semmi bajom!

Reszketett magában, ha arra gondolt, hogy fiatal társa észrevett valamit.

A másik tovább bízta:

– Mindig azt mondják nekünk, hogy az előljáróból a jó Isten beszél. Ha Angéla nővér mond valamit, az biztosan a jó Isten szava! Menjen hozzá!

Míg így szólt, gyöngéden kihúzta a portörőt Klára kezéből és szorgalmasan hozzálátott a törölgetéshez.

Klára megsemmisülten állott egy helyben. Szólni nem tudott. Mint már annyiszor, most is összeszorította ajkát és megkeményítette akaratát hangtalan elhatározással:

– Nem beszélek. Majd elmúlik a honvágy. Én itt akarok maradni.

A nap hátralevő részében minden munka kihullott kezéből. Csak látszatra tett-vett, bár komolyan szeretett volna dolgozni. Lézengett, mintha valami megbénult volna benne.

Ebédnél olyan keveset merített a tálból, hogy szomszédja súgva kérdezte: vajon beteg-e? Ijedten rázta meg fejét és gyorsan vett még egy keveset. Alig bírta lenyelni. Étvágyát már napok előtt teljesen elvesztette.

Az üdülés óráján, mikor minden társa boldogan olvadt be a közösség örömmel teljes hangulatába, Klára jelölt a sarokban szótlanzkodott. Hátrahúzódott egészen a falhoz. Fogta kézimunkáját s tétován bökődött rajta egyet-egyed. Egész idő alatt nem beszélt. Mikor egyik társa vidáman megszólította, összeresztett s olyan sóhajjal tekintett vissza, mint aki lelkét messze idegenbe küldte.

Este sokáig bentmaradt a templomban. Sötét árnyék suhant el mellette. Az utolsó apáca volt, aki hosszabban ájtatoskodott, mint a többiek. Aztán, az is eltűnt a sekrestyeajtóban. Klára most úgy érezte, hogy teljesen egyedül van: kiöntheti csordulásig telt szívét.

Ráborult a padra. Könnye megindult. Hangtalanul rázta a sírás.

Végiggondolta eddigi életét. Boldog gyermekkorát a szülői házban, ahol melegszívű édesanyjának mindene volt. Édesapja szigorát. Katonás jellem volt az édesapja, aki szeretett parancsolni. Fiúgyermeket akart volna mindig, magához hasonló, kemény vágású fiúkat. S csak ez az egy mimózalelkű leánya lett. Szigorral nevelte, embert akart belőle faragni. Faragott is belőle jellemes embert, akinek a lelke úgy hajladozott erős kezében, mint a lovaglívessző. Jeles tanuló lett, mint magaviseletben. Klára mindig félt apjától, de tisztelte s szerette rajongásig. Most sem tudott másképpen rá gondolni, mint ellágyult szívvel:

– Édesapám, drága otthonom – suttogta maga elé.

Sóhajára az oltár lépcsőjén megmozdult egy árnyék. Klára jelölt megrettenve fojtotta vissza lélegzetét. Merően figyelte, ki lehet még rajta kívül a templomban. Az alak nem mozgott többé. Hosszú erőlködés után végre annyit meglátott, hogy a másik ott elől egészen leborul az oltárlépcsőre s hogy az az árnyék fekete fátylat visel. Valaki az öregebbek közül lehet ... Ó, vajon ki az, aki talán meghallotta titkát?

Annyira figyelt, hogy sírását is elfelejtette. Mikor lenézett, látta, hogy könnyeitől egészen nedves lett előtte a pad. Hirtelen letörölte könnyökével. Aztán éppen olyan nehéz szívvel, mint ahogyan belépett a templomba, felállott, hogy visszavonuljon. Miközben az oltár előtt térdet hajtott, jobban megnézte a leboruló alakot. Ráismert. Angéla nővér volt.

Másnap nehéz fejjel ébredt: nyugtalan éjszaka után, mint mostanában mindig. Bolond álmái voltak. Először valami szörnyű, félelmetes állat üldözte, ő pedig menekült. Futva-futott, míg egy nagy épület tetejére nem ért. A vadállat oda is utánarohant. Erre ő átmászott egy korlátot, de a korlát vele együtt lezuhant. Verejték lepte el homlokát, nagyot nyögött s felébredt. Másik oldalára fordult, ismét elaludt s újból álmodott. Azt álmodta, hogy menyasszonyi ruhában állott a templom kapujában s vőlegényére várt. Nem tudta, ki lesz a vőlegénye, de nagyon izgatott volt. Az eskető pap kijött a templomból és türelmetlenül kérdezte, hol a vőlegény? A vendégek is mind körülötte tolongtak, tőle követelték a vőlegényt; ő pedig kétségbeesetten állott a kör közepében. Az emberek fenyegetőzni kezdtek s ő már várta, hogy rárohannak és megölik. Reszketve állott a templom bejáratánál. Tisztán érezte, hogy a fehér csokor reszket a kezében. S akkor egy hang kiszólt a templomból: „Majd én ...” Egészen földöntúli hang volt. Klára nem értette. Már régen ébren hánykolódott, de még mindig azon törte a fejét, ki szólhatott hozzá s mit jelentett ez a két szó?

Hajnal felé tudott csak nyugodtan elaludni. Ez az álma sem tartott sokáig, mert hamarosan megszólalt az ébresztő csengő. Éles hangon jelentette a reggelt. Klára jelölt ólmos fejjel támolygott reggeli imára.

Ezen a napon is szünet nélkül gyötörte otthona képe. Amint fontosabb munkát kapott, izgatottan össze-visszadobált mindent. Ha pedig rászóltak, sírva fakadt. Egy idő óta, mintha megbabonázták volna, minden kiesett a kezéből. Heti beosztása szerint az ő feladata volt az ebédlő rendbentartása. Most is ebédhez terített. Közben megjelent lelkében az otthoni ebédlő képe. Különösen egy nyári vasárnapra gondolt. Édesapja még nem érkezett haza a déli miséről, anyja a konyhában foglalatostkodott, ő maga az ebédlőben készítette elő az étkezést. Az ablak tárva-nyitva állt, szabadon engedve a szobába a napsugarat. Több felől bezengett a

rádió s ő terített, éppen úgy, mint most ... Míg mindezt elgondolta, ábrándozva megállott a terem közepén, kezében magas tányércsomóval. Valaki zajtalanul benyitott.

– Klára jelölt, szaporán, szaporán! Mindjárt szól a csengő!

Klára megrezsent és az egész tányércsomót kiejtette kezéből.

Megsemmisülten nézte a romokat. Aztán sápadtan letérdelt, hogy összegyűjtse a cserepeket. Aki véletlenül benyitott, szánakozva sietett segítségére.

Megint habozott: mihez fogjon hirtelen? Siessen-e jelölmesteréhez, hogy vádolja magát; vagy fejezze be a terítést? Tétován állott, míg a percek rohamosan múltak. Ismét daloskedvű társa mentette meg a bajból. A kis falusi jelöltre mindig rugalmas tetterő áradt. A végső pillanatban most is ott termett és gyors kézzel fejezte be a munkát. Mire az utolsó poharat is eligazította, valóban csengettek. Klára hálás tekintettel simogatta végig.

Délután, első szabad percében, sietett Angéla nővér szobája felé. Félénken kopogtatott. Semmi válasz. Hosszú ideig várakozott. Majd újból zörgetett bátortalanul.

– Ave! – hangzott a jólismert felelet.

Klára dobogó szívvel nyitott be. Angéla nővért térdeplője előtt állva találta. Bizonyára úgy belemerült imádságába, hogy nem hallhatta az első kopogtatást.

Néhány pillanatig szótlánul álltak egymással szemben; a jelölmester egy lépést tett Klára felé. Megfogta két kezét. Majd megszólalt. Hangja bársonyos-meleg volt.

– No mi baj, kedves jelölt?

Klára megsemmisülten vádolta magát:

– Kilenc tányért törtem össze egyszerre!

S várta, hogy a föld meghasadjon.

Angéla nővér csak nézte hosszan a remegő leányt.

– Hallottam már – mondta csendesen.

– Most mit tegyek? Hogyan térítsem meg ezt a szörnyű kárt?

Klára közel volt a síráshoz.

Angéla nővér erre leültette maga mellé és halkán ennyit mondott:

– A törés nem nagy baj. Én inkább valami más bajt látok. Mondja meg őszintén, mi bántja?

Klára jelöltnek eszébe jutott esti együttlétük a templom sötétjében. Kétségbeesetten tiltakozott.

– Semmi, semmi!

– A munkája nehéz? – érdeklődött tovább az apáca.

– Nem. Egyáltalában nem.

A nővér most erősen a szeme közé nézett. Néhány pillanatig nem szólt. Talán magában Isten Lelkét hívta? Azután egyenesen megkérdezte:

– Mondja, Klára jelölt, nem boldog maga nálunk?

Klárából kitört a visszafojtott zokogás.

– Kedves nővér, én úgy szeretem magukat! Itt akarok maradni!... De visszahúz a régi otthonom ...

A jelölmester hosszú idő óta figyelte ezt a rábizott lelket; forrón imádkozott érte, tegnap este is, a templom sötétjében. Észrevett rajta valamit. Csak ennyit mondott:

– Isten akarata ellenére nem tehetünk semmit, gyermekem.

Klára jelölt feszülten leste ajkáról a szót. A nővér nagyon nyugodtan, nagyon határozottan folytatta:

– Isten akaratának az a kedvesebb, ha most hazamegy és vár.

Klára lelkében mintha megpattant volna valami.

Amint elhangzott a szó, belső feszültsége hirtelen engedett. Békesség szállott a lelkére, de ugyanakkor visszatért régi bizonytalansága is. Jövőjére újból sötét homály borult.

Lehajtotta fejét. Nem válaszolt.

* * *

Másnap a főnöknő levélben értesítette Klára szüleit. A hét végén egybehívta a jelölteket. Gyönyörű búcsúbeszédet mondott arról, hogy az Úristennek milyen felségjoga, kit hív jegyesének. Klára jelölt pedig békésen távozik körükből, hiszen jóakarattal jött; csak tévedett. Kísérjék őt imáikkal valamennyien.

Klára már világi ruhájában állott közöttük, összehajtogatott, fekete jelöltöltönyét karján tartotta. A beszéd elhangzása után valamennyien a templomba vonultak. Elöl haladt a főnöknő, Klárral a balján. Utánuk rendben a jelöltek, mint máskor. Valamennyien letérdeltek. Klára visszahelyezte sötét egyenruháját az oltár lépcsőjére. Sírnem tudott, csak nagyon megilletődött.

Kilépve a zárda kapuján, búcsút intett mindazoknak, akik ottmaradtak. Tekintetével még egyszer végigsimogatta őket. A főnöknő mellett ott állt Angéla nővér. Szemében bátorítást, szeretetet látott. Utoljára vidám jelölttársa piros arcán akadt meg tekintete: az most is mosolygott, Klára érezte, milyen boldog fészket hagyott el: drága barátokat. Neki azonban nem otthona már ez a fészek ...

Csomagját elhelyezte a vonatfülkében s kimerülten rogyott az ülésre. Lehunyta szemét: nem akarta látni a tájat.

Újból érezte kettős hangulatát: lelke felszabadult, de ugyanakkor visszazuhant régi bizonytalanságába. Jól tette, amit tett; de vajon mit hoz a jövő? ...

XII. fejezet

Tárt karokkal várták a szülei Klárát. Tehetik-e másképp az életadók? Édesanyja szívből örült hazajöttének. Apja néha elborult: talán szégyellte leánya életútjának derékbatörését? Sohasem beszélt erről. Lehet, hogy csak Klára képzelte így. Ő maga szenvedőn fontolgatta sikertelen életét. Napokon át kerülte az embereket. Csak a templomba vezető utat rózta.

Egyik este Vilma kopogtatott be hozzájuk.

A két barátnő szótlánul ölelte át egymást. Végül Klára törte meg a csendet.

– Hát visszajöttem ...

Vilma érezte, milyen forró a hozzásimuló arc. Még szorosabban zárta szívére.

– Nem baj, én megértelek!

Vilma öleléséből erő áramlott beléje. Lassan kibontakozott karjából s leültette. Édesanyja tett-vett egy darabig a szobában, azután magukra hagyta őket. Az apa nem volt otthon.

Fehérre vált arccal, könnytelenül, magába roskadtan ült Klára. – Milyen öreg lett! – gondolta Vilma s ő is maga elé nézett csendben egy darabig. Mit mondjon vigasztalásul? Végül is ő szólalt meg először.

– Klárikám, elmondanám néked a titkomat ...

Úgy érezte: jobb, ha így kezdi a beszédet. Mélyebb tapintat van abban, ha nem Klára ügyét feszegeti rögtön.

Klára befeléhajló tekintete mintha most kissé hozzáfordult volna. Rögtön felfogta a felírányuló meleget és hálás volt érte.

– Még a nyár végén, beiratkozásom előtt, nagy sétát tettem az erdőben – mesélte Vilma. – Soha nem beszélhettem erről teneked ... Tulajdonképpen semmi sem történt s nekem mégis emlékezetes napom lett. Kétkedni kezdtem a hivatásomban. El tudod képzelni? Én, aki úgy szeretem az egyetemet, hogy meghalnék nélküle, azt gondoltam: hátha mégis mást kellene tennem? Még az is eszembe jutott – folytatta pirulva –, hogy inkább férjhez kellene mennem. Csak úgy elméletben gondoltam – tette hozzá gyorsan. – Hiszen tudod, hogy nem érdekel senki, sohasem érdekelt!

Klára előrehajolva figyelt.

– Szóval akkor úgy éreztem, hogy összeesem, annyira rámnehezedett a kételkedés – folytatta Vilma.

– Te is, te is úgy érezted? – rebbent meg Klára.

– Úgy éreztem ... S akkor valami történt. Kicsiség. Egy madár repült elém a földre és olyan kedvesen nézett rám, hogy én megláttam benne a jó Istent. El tudod képzelni, Klára? Egyszerűen megéreztem, hogy Valakinek gondja van a madárra, gondja van rám is. Akkor felálltam és ott, az erdő közepén, azt mondtam: „Rád bízom a sorsomat, Isten!”

Klári könnyes szemmel, szívéen összekulcsolt kézzel hallgatta barátnőjét.

– Gondolod... – suttogta –, hogy kimondhatom ezt én is?

– Ó, Klárikám – mondta melegen Vilma –, hát nem érzed, hogy ezért meséltem el néked az egészet? Mondjuk el együtt ketten újra!

Felálltak, megfogták egymás kezét és forró lélekkel átadták magukat Isten vezérletére.

Hirtelen kinyílt az ajtó s Klári édesanyja lépett be rajta. Mit sem sejtve, vidáman szólott rájuk:

– Hát ti mit szavaltok a szoba közepén?

A két leány bíborpirosra gyúlt arccal mentegetődzött.

– Nem szavalunk! Csak valami igen nagyot határoztunk!

Az asszony, úgy látszik, nem vette észre a pillanat komoly voltát. A szomszéd szobában akadt dolga. Oda sietett. Átmenőben odaszólt Vilmához:

– Rázd fel ezt a gyereket búskomorságából! Szeretném, ha ember válnék belőle!
Ők ketten egymásra néztek. Közös titkuk tudatában szemük összevillant. Mikor újból magukra maradtak, mind bensőségesebben folytatták beszélgetésüket.

Klári kezdte:

– Mennyivel könnyebb most! Köszönöm.

Társa mosolygott.

Klári folytatta:

– Szeretnék mindent elmesélni, de azt sem tudom, hol kezdjem? Hónapok óta nem mertem beszélni ezekről a kérdésekről, hiszen magam is zavarosan látom ... Úgy-e, te megértesz?

– Hát hogyan!

– Olyan különös, hogy amíg ott voltam – (nem merte kimondani a zárda nevét) –, egyre hazavágytam. Éjjel-nappal mindig ide gondoltam.

Úgy éreztem, hogy nincs boldogítóbb hely számomra, mint ez az itthoni fészek. Az ételek íze, a munkabeosztás, egy-egy betévedő madárfüttty: mind az itthoniakra emlékeztetett. Pedig nagyon nem akartam hazagondolni! Mindenáron ott akartam maradni. S mégis mindig az otthont álmodtam én.

– Ez a honvágy – mondta Vilma.

– Igen; de éppen az a különös a dologban, hogy mióta hazajöttem, innét is elvagyom. Jaj, meg ne hallja anyám! – Hangja suttogóra vált. – Nem tudná megérteni, hiszen körülvesz egész szeretetével. Meg nem foghatom, mi az oka; de sokszor eszembe jut: kár volt hazajönnöm! Szörnyű ez a bizonytalanság, Vilma! Ha ott vagyok, ott sem jó. Ha itt vagyok, itt sem jó. Nagyon nehéz így ...

– Talán egy harmadik hely van számodra fenntartva? – vetette közbe mosolyogva Vilma.

– Ó, csak tudnám, hol van az a harmadik hely? Repülnék arrafelé, tíz körmömmel kaparnám össze a homokot, feltört tenyérrel raknám a téglát, szívem vérével tapasztanám össze, ha tudnám, hogy az lesz az igazi otthonom! – suttogta szenvedélyesen.

Vilma csodálkozva nézte barátnőjét. Ilyennek még sohasem látta. Klára, saját szavaitól tüzelve, egyre inkább lángbaborult. Hosszú idő óta eltemetett vágya elemi erővel tört ki.

– A zárdában is arra vágytam, hogy valaki irányítsa életemet; hiszen tudod, hogy magamban mennyire ingadozó vagyok! Ott irányítottak is, mégsem volt az az igazi. Édesapám is kemény ember, tudod. Ő is irányít. Ez sem az igazi. Más irányításra vágyom én. Valaki tartsa bennem egyenesre a lelket, de közben emeljen magasra, emeljen magához, ne maradjak mindig lent a porban. Érted ezt, Vilma? Én azt hiszem, hogy ezt te nem értheted, mert nem szenvedtél annyit, mint én ...

Vilma némán hallgatta. Klára már remegett a feltörő indulattól.

– Arra vágyom, hogy valakinek az életében jelentsek valamit. Arra vágyom, hogy valaki felnézzen rám. Arra vágyom, hogy valakinek szüksége legyen rám, hogy valaki rámszoruljon. Ó Vilma, te igazán nem értheted ezt a vágyamat, hiszen terád mindig felnéztek a többiek. Már az iskolában is a kismamánk voltál. Én azonban mindig a kicsi voltam, a gyöngye, félénk Adorján Klári, akit mindenki becézett, mindenki sajnált, de akihez nem jött panaszkodni senki. Ó, ez borzasztó!

Felzokogott.

Vilma részvétellel hallgatta. Vajon hová lett az előbbi nagy Istenrehatókozás? Vagy az ember haláláig sohasem tehet pontot saját természetére? Megnyugtató hangon kérlelte barátnőjét:

– Bízzál Abban, akinek kezébe sorsunkat letettük. Hidd el, Ő mindent eligazít!

Klári könnyei között fájdalmasan mosolygott. ,

– Tudom, hogy mindent eligazít. Nem is panaszképpen mondtam mindezeket, csak kibuggyant belőlem, mert jó vagy, és meghallgatsz ...

Vilma erősen gondolkozott, mit tanácsoljon neki. Határozottan érezte, hogy Klárinak valami komoly elfoglaltság kell, ne sülyedjen ennyire töprengésébe. Az elfoglaltság olyan legyen, hogy erejét felül ne múlja, mégis lekösse, s főleg éreztesse vele, mennyire hasznavehető. Ki is mondta meg nem érlelődött gondolatát.

– Valami munkát kellene vállalnod!

– Nekem is eszembe jutott már – felelte Klára. – Azonban sejtelmem sincs arról, milyen munkában vehetnék hasznomat?

A régi, tétovázó kifejezés megint megjelent arcán. Vilma homlokát ráncolva törte az esztét. Végre rábukkant a jó megoldásra. Megragadta társa kezét.

– Tudom már! Tegnap hallottam, hogy betegápoló tanfolyam kezdődik nálunk a klinikán ... Végezd el ezt a tanfolyamot! Mennyire fontos volna, hogy sokan legyenek képzett ápolónők, akiknek szívük is van, mint neked. Meglátod, milyen hálásak lesznek! S neked is hogy betölti majd életedet ez a szép feladat!

Klári habozva nézett rá.

Most Vilma kezdett tűzbeborulni.

– Hidd el, hogy ez a munka egészen neked való! Azt mondod, hogy irányításra vágyol: a kórházban ugyancsak határozott irányítást ad a főorvos! Azt mondod, hogy másoknak hasznára lenni vágyol: a betegek a te kezedből veszik majd az enyhülést. Akad majd, aki életét köszönheti neked, a te odaadó ápolásodnak. S milyen nagyszerű embersegítő munkatér a kórház! Betegjeid közt lesz majd olyan is, aki már nem tud tollat kézbevenni: te majd megírod helyette utolsó levelét. Bizonyára akad olyan beteged is, aki szembefordult az Istennel, s mi lenne belőle, ha nem éppen te volnál mellette, aki a lelkére is gondolsz? Klárikám, hidd el, hogy erre születél!

Klári még mindig nem tudott dönteni.

– Azt reméled, hogy meg tudok felelni majd?

– Egészen biztosan! Az orvosságokat csak nem fogod összecserélni?

– Azt talán nem – mosolyodott el Klára. – Legfeljebb fél óráig töprengek majd, hogy biztosan ezt kell-e beadnom?

Vilma jóízűen kacagott.

– Aki ennyire lelkiismeretes, attól nem félttem a beteget!

Klári már majdnem kimondta az igent, mikor édesanyja lépett a szobába.

– Néni, kedves néni, tessék elgondolni, mit döntöttünk! – lelkendezett Vilma, s elmesélte, milyen terveket forgatnak fejükben.

Adorjánné fejét csóválta.

– Félek, hogy Klári azt is abbahagyja. Megijed a vértől.

Klári leszegte a fejét.

– Én is azt hiszem, hogy nem fogom bírni – suttopta.

Vilma nem engedett.

– Meg kell kísérelnünk! A tanfolyamot elvégzi, s azután dönt majd, mitévő legyen.

Tessék biztatni Klárát! – fordult könnyörgő hangon az anyához. – Nem tudnék alkalmasabbat számára kigondolni! Ha azt a sok szenvedő embert látja, megérzi majd, milyen erő lakik a lelkében. Ez kell Klárának! Erős meggyőződésem!

Adorjánné leült, hogy nyugodtan végiggondolhassa a dolgot. Vilma várakozón figyelte. Percek múlva érezte, hogy győzött. Az asszony megszólalt.

– Hát nem bánom. Megbeszélésem majd apáddal.

Vilma felujjongott:

- Akkor már nyert ügyünk van! Klári ismét elmosolyodott.

– Be jól ismered édesapámat!

Vilma most már gyorsan részletezte a tervet:

– Jövő hét elején indul a tanfolyam. Hétfőn jöjj be hozzám a klinikára, keress a kísérleti szobában! Rendesen ott dolgozom, ha nincs óráim. Megmutatok neked minden nézhető, s alaposan megbeszéljük a dolgot.

Klára megadóan felelte:

– Hát ... ha úgy gondolod ...

Klára sorsa, legalább is egyelőre, elért a döntésig.

A megbeszélte órában csakugyan megjelent Vilmánál a kísérleti szobában, félénken beszólt érte. Vilma otthonosan belékarolt, végigvezette a betegszobákra, az üres műtőn, szüntelenül magyarázva neki, úgyhogy a végén zúgott belé szegény Klára feje. Barátnője azonban nem hagyott nyugtot neki. Saját fehér köpenyét is ráadta, úgy gyönyörködött benne, mint leendő ápolónővérben. Klára békén tűrte, és ment, amerre barátnője kívánta. Akaratát átadta akaratának. Jól esett neki, hogy valaki elirányította. Még nem álmodta, mindez mire jó; nem sejtette, fogja-e bírni, de ment. Mélyen rejlő sejtelem arra biztatta, hogy múltkori önatadása nem lesz hasztalan. Sorsát tenyerébe vette az Isten ...

XIII. fejezet

Minden erejét összeszedve dolgozott Klára új munkahelyén. Pedig nem kis áldozatot kívánt tőle ez az új elfoglaltság. A vér látását nehezen bírta. Az elméleti órák anyagát könnyen felfogta, de amikor először vitték a boncolóterembe: elájult. A próbakötözéseknél is remegett. Érezte, hogy figyelik munkáját: ez elvette bátorságát. Bizonytalanul dolgozott, mint aki attól fél, hogy elvét valamit. Egyik oktatója türelmetlenül rá is szólt: maradt volna inkább odahaza! Vilma is hallotta ezt a dorgálást. Érezte Klára tanácskérő tekintetét. Ösztönösen biztató pillantást vetett feléje. Magában azonban bánni kezdte, miért tanácsolta éppen ezt a munkát Klárának.

– Sietnünk kell a tanulással – mondta egyik napon a vezető orvos. – Annyi a betegünk, hogy megkezdjük a gyakorlati munkát.

Így került Klára a szokottnál hamarabb a sebészeti osztályra.

Most hivatalosan is fehér köpenyt öltött, s két másik társa kíséretében, dobogó szívvel, belépett a betegek közé. Az orvos néhány utasítást adva nekik, magukra hagyta őket. A főápolónő vezérlésével először készültek igazi betegeken gyakorolni tudásukat.

Klárára bízta a nagy kórterem egyik oldalán levő ágyakat. A félelemtől szinte lázasan nézte munkatereit. Súlyos betegek feküdtek egymás mellett. Némelyik aludt, másik érzéstelenül maga elé bámult. Egyikük olvasott, ponyvaregényféléit. Bizonyára nem voltak különösebb fájdalmai. A másik beteg különös szerkezettel volt kifesztítve. Törött lábát nehéz súlyok húzták, azért, hogy meg ne rövidüljön az összeforrás alatt. Klára azt az utasítást kapta, hogy figyelje a panaszkodókat, s lázat mérjen pontos időközökben.

Gyámoltalanul elindult a betegágyak között.

Amint végighaladt a termen, a regényolvasó beteg behajtotta könyvét, és érdeklődéssel bámult rá. Klára elpirult, lehajtotta fejét és tovább sétált. A többiek nem törődtek vele. A kis betegápoló nagyon árvának érezte magát.

Elérte a terem legtávolabb levő betegét. Mikor egészen a közelébe ért, az felnyitotta szemét, és halkán sóhajtott. Klára elfeledkezett sajátmagáról. Odaugrott, és fölébe hajolva készségesen kérdezte:

– Segíthetek valamit?

– Nagyon ... melegem ... van ... – sóhajtott szaggatottan a beteg.

– Rögtön jövök – mondta halkán Klára, és sietett a vízcsaphoz. Megnedvesítette a kendőt, visszasietett betegéhez, lemosta arcát. Kezét is meg akarta mosni, akkor látta, hogy a félkarja hiányzik. Mély részvétellel igazgatta meg párnáját s lepedőjét.

A szomszédos beteg észrevette Klára szolgálatkészségét. Hangosan nyögve, félig fölemelkedett fektéből. Torzonborz szakálla rendetlenül nőtt. Napszitta arca puszta életben barnulhatott le ennyire csontig.

– Nővérke, engem is mosson meg! – kérlelte.

– Megyek már! – felelte Klára, s derűsen melléje lépett.

Hamarosan újabb beteg adott neki munkát. A kifesztített lábú ember szenvedett különösképpen. Csillapítószert kért. Klára futott a főápolónőhöz. Rövidesen vitte is az orvosságot.

Mialatt újból végigsietett a termen, tekintete szenvedő arcon akadt meg: mintha könnyezett volna ez az arc ...

Miután beadta az orvosságot, ehhez a szomorú tekintetű beteghez közeledett. Leült az ágya mellé.

– Fáj valamije? – kérdezte részvétellel,

A nagy férfi, mint kisgyermek, sírni kezdett:

– Felrobbant a benzin a kezemben ...

Klára dermedten bámulta a vastagon pólyázott, nyomorék két kezét.

– A feleségem még nem is tudja – suttogta tovább a beteg. – Meg sem bírom írni...

– Ó, Istenem, szegény jó ember, szegény jó ember ... Klára nem tudott egyebet mondani.

Aztán felugrott:

– Hozok levélpapírt. Megírom maga helyett. Majd megmond nekem mindent és én írom. Meglátja, milyen jó lesz! A fő, hogy életben maradt; milyen boldog lesz a felesége, ha megtudja, hogy életben maradt! Ó, Istenem, szegény jó ember!

A szomszédos ágyakban mozgolódni kezdtek a betegek. Figyelték Klára felindulását. A regényolvasó fiatalember hangosan kimondta:

– Angyal jár közöttünk!

Többen elmosolyodtak, némelyik azonban még erre sem nyitotta fel a szemét.

Klára elvörösödött. Csak most vette észre, mennyire elfeledkezett féltékenységéről a betegek között. Elszégyellte magát. Hátat fordított a rábámulóknak, s a terem végébe sietett. Igazgatta a súlyos beteg fekvőhelyét s egy világért hátra nem tekintett volna. Jó néhány perc telt el így. Mire lopva visszapillantott, betegek már nem törődtek vele.

Egyszer csak megmozdult a súlyosan szenvedő. Hangtalanul dobálta először csak a fejét, majd a felső testét, olyan erővel, hogy Klára már védőrácsért akart futni. Egy hirtelen mozdulat: s a szerencsétlen félig kivágódott az ágyból. Klára fölébe hajolt, egész erejével rávetette magát és saját teste súlyával akarta gyöngye erejét pótolni. Viaskodás közben hátranézett, de nem akadt senki, aki segítségére sietett volna. Küzdelme közben nagy nehezen elérte a vizes kendőt, azzal törölte a szenvedő homlokát, ütőerét, szívét. Maga is kimelegedett ebben az erőfeszítésben. Sápadt arca most kipirult. Úgy érezte: tovább már nem bírja. Gyakorlatlanságában nem jutott eszébe a csengő. Kiáltani nem mert.

– Jaj Istenem! – szakadt fel szívéből a sóhaj.

Egy-két közelfekvő beteg meghallotta ugyan a sóhaját, de nem fogták fel Klári szorult helyzetét. A távolabbiak észre sem vették.

Végtelennek tetsző negyedóra után a beteg végre megnyugodott.

Ápolója most már saját verejtékét törülgette.

Futva ment a vasrácsért és felállította a betegágy mellé.

Azután kiegyenesedett. Megkönnyebbülten fellélegzett s már újra körülnézett, hol volna szükség szolgálatára?

A többiek elcsöndesülten feküdtek körülötte. Úgy látszik, magától értetődő dolognak tartották ápolójuk előbbi erőfeszítését.

Klárának eszébe jutott a csonkakezü beteg. Táskájából fehér papírost kotort elő és odalépett hozzá.

– Hát hogyan is kezdjük a levelet, bácsi?

A beteg el-elcsukló hangon kezdte:

– Kedves hites feleségem, Mari...

Klára írt. Iskolás, apró gyöngybetűi sorakoztak egymás után, míg el nem készült a szomorú levél. Pecsét gyanánt nagy könnycseppje hullott a papírra.

– Csókolja meg, bácsi – mondta aztán kedvesen. – A végére még odaírom az asszonyának, hogy a szerető lelkét is idezárta.

Az ember áhítattal nyújtotta feléje a fejét.

Mialatt a levelet ragasztotta, Vilma arca jelent meg a kórterem ajtajában. Hosszan elnézte barátjánőjét. Éles szeme észrevette a betegek bizalommal teljes tekintetét. Eszébe jutott Klára korábbi ájulása, bizonytalansága, nehézségei az eddigvaló munkában, amikor csupán „szemre” dolgozott. S meglátta most, amint a rászorulók között a szívét osztogatta.

– Mélységeket nyit meg a lélekben az embertárs szenvedése, – merengett el Vilma. – Klára ki van cserélve.

Nem akarta megzavarni munkájában. Halkan visszalépett.

XIV. fejezet

Nagy zökkenőkkel futott a teherautó, amióta letért a műútról és a vastag gyökerekkel púpozott erdei úton vitte a vidám társaságot. A lombtalan ágak zúzmarás fehérségén vidám táncot járt a napsugár. A komor fenyőcsoportok fehér hósapkáit fénylő pírral vonta be a lemenő vörös napkorong utolsó sugara. Vékony hóréteg vonta be az avart. A teherkocsi fölényes erővel győzte az utat. Erősebb zökkenőknél hangos kacagással csúszott egymás ölébe az utazókaraván.

Tímár Zsófia drága bunda melegében élvezte az utat. Göndör, szőkített haja rendezetlenül lobogott a szélben. A hideg ellenére keztyűs kezében most is cigarettát tartott. Ő hangoskodott a legerősebben.

Szomszédja, a szertelen kedvű, feketeszemű kis színésznő, ügyes mozdulattal, váratlanul kiragadta ujjai közül a cigarettát s nagy ívben kihajította.

– Nem érzem ettől az erdő illatát!

Zsófia felpattant. Majdnem leesett a kocsi tetejéről:

– Felgyújtod az erdőt, szerencsétlen!

Hangos hahota volt a válasz.

Két férfitársuk énekelni kezdett.

Ismét nagy zökkenés. A hang elhajlott, mintha fejbeütötték volna.

– Zötyög a tudóm – mentegetődzött az éneklő művész.

Torjay Sándor fél szemére húzta a kucsmáját, hogy a lehajló ágak le ne sodorják. Hátravetette magát a teherkocsi kezdetleges ülésén és nagyot kurjantott:

– Lement a nap, de minekünk most kel fel!

Valóban, a fák csillogó ágai között, a nyugati hegygerinc fölött, éppen akkor tűnt el az ég vöröslő királya, amikor a nagy kocsi utolsó zökkent és végérvényesen megállt.

Kutyacsaholás, elszórt zsíros papírok, bádogdobozok jelezték, amit a kis faház felirata is bizonyított: Vendégfogadó.

A férfiak a kerekeken át hamar leugráltak. A hölgyek közül is megkísérelte ugyanezt a merészebbje, de éppen a legélénkebb kis fekete megcsúszott s térdreesett. A többiek azután létrával segítették le magas helyzetükből.

Torjay Sándor a műszerek leszállítását figyelte. Mikor azután megbizonyosodott arról, hogy a felvevő gépnek és a világító eszközöknek megvan a jó helyük saját szobájában, maga is megmosdott, kirakodott, s nemsokára társaival együtt vacsorához látott.

A fogadás szolgálatkészen hordta az ételt s főleg a jó hegyaljai bort..

A kemencében lángoló fahasábok s a tüzes ital átmelegítette a fázós tagokat. Egy szál cigány is jelentkezett, hamarosan táncra perdültek s végehossza nem volt a nevetésnek s tréfálkozásnak.

– Szegények vagyunk, de jól élünk! – rikkantott az egyik, mikor már az ötödik pohárnál tartott. Kacagtak, énekeltek, dülöngéltek, nem nézték az óra múlását. Torjay Sándor a rendező – mondogatták, – az ő gondja, hogy józanok maradjanak, mire másnap elkezdődik a felvétel a radványi sötét erdőben...

Éjfél körül, egymást támogatva, a társaság köpönyeget, kucsmát véve, kivonult az erdőbe.

A telihold fehér fénye körülragyogta a tisztás közepén emelt havas faházat. A tisztás másik végén festői fenyőcsoport sötétlett. Az erdő mélyéből egy-egy ágrecsenés hallatszott. Egyébként mély csöndben aludt a természet.

Az ittas társaság is elnémult az erdő szüzi hallgatóságában. Merengve nézték a szikrázó csillagokkal ékes mennyboltot s az ég csillagait tükröző, jeges kispatakot.

Szolgálatkészen lesöpörték a havat az egyik fatönkről. Zsófia lekuporodott az ülésre, kezét fázósan bundája zsebébe sülyesztette, szembenézett a holddal. A férfiak mellételepedtek a hóra, egyikük érzelmes, halk nótába kezdett.

Csakhamar közöttük termett a fogadós, tálcan poharakkal, közepén nagy korsó forralt borral.

– Egészségünkre! – kiáltott egyikük és elindult a pohár.

Zsófia háromszor ivott egymásután. Aztán megingott és lefordult a földre. A többiek nagyot kacagtak és igyekeztek ülésbe támogatni. Akárcsak azon a pesti éjszakán, most is Torjay felé kívánczolt. Torjay elhúzódott tőle. Valami megmagyarázhatatlan undor fogta el és felállva, néhány lépéssel eltávolodott.

– Gyerekek! – indítványozta Zsófia rekedten, – menjünk sétálni!

Talprasegítették és egymást támogatva, nehézkes mozdulattal megindultak az erdei úton tovább. Kurjongatással fűszerezett, borizú énekhangjuk még sokáig visszhangzott az erdő mélyéből.

Torjay Sándor azt vette észre, hogy magára maradt. Hátával nekidőlt egy vén bükkfának és sokáig nézte még a csillagos eget. Látása homályos volt. Megtörölte homlokát:

– Úgy látszik, sokat ittam megint – mondta félhangosan és állva elaludt. Mindössze néhány percig tarthatott csak ez az álom, de mire felébredt, megborzongott. Előző szédülése elmúlt, inkább fázott most, azért nagy léptekkel elindult a fák között, ellenkező irányba, mint a társasága. A járás jól esett nehéz fejének, tagjaiban is élénkebbé vált a vérkeringés. A csillagos ég felé nézett, s egyszerre érezte, hogy átjárja őt az a belső forróság, melyet művészi életének csupán a legszebb idején, a teljes ihlet óráiban szokott átélni.

Az erdő benépesült képzelete előtt. Zajtalanul tovasikló szánt látott. Múlt századbéli, krinolinós hölgyet képzelt bele, amint ifjú férje mellett meghúzódik az ülésen. A férfi feláll, leemeli kucsmáját és széles mozdulattal lengeti körül. Ez az erdő, ezek a hegyek: most már mind az övék ... S akkor hirtelen farkascorda bukkan fel az erdő mélyéből. Emberföltötti viaskodás, sikoltozás, menekülés. Favágók kerülnek elő a rengetegből. Birokra kelnek a vésszel. Megmutatják, mit tud a magyar! Farkasvér festi a szűz-havat. Végül mégiscsak győz a férfiú! Büszkén tekint körül, mert érzi erejét. Asszonya remegve simul a karjába: látja, hogy az ura mennyire hatalmas!

Torjay Sándor, a rendező, kissé ittas állapotában, belső tüztől forrósítva, egyre lázasabban hatolt előre a rengetegben. Néha halk vezényszavakat mondott, akárcsak otthon, a műteremben. Most egy tisztásra ért, karját kitérve, nagy léptekkel haladt előre az érintetlen hóban. Arcát ismét az ég felé fordította s megállt tekintete a legragyogóbb csillagon.

Ekkor a közelében megreccsent az ág, golyósüvöltés hallatszott s fejét éles ütés érte. Ő mit sem érezve, eszméletlenül esett össze a hóban.

Hajnalhasadáskor talált rá a fogadós, aki a hazatérő társaság kívánságára elindult a nyomokon, kutatni az elveszett rendező után. Bundáját lehúzták, pénztárcája hiányzott, gyapjú ruhája megóvta a fagyhaláltól, de fejsebe súlyosnak látszott. Kézi hordágyon szállították a hosszú erdei úton végig a legközelebbi faluig, ahol orvos akadt az elsősegély nyújtására.

XV. fejezet

Január végi hóhullásban ballagott hazafelé Vilma. Kimerült volt s az járt eszében: mennyivel könnyebb volna, ha nem hegyen lagnának. Belépve a házba, lerázta magáról a havat.

– Kik vannak itt? – kérdezte Jenőtől, mikor megpillantotta az előszobában függő kabátokat.

– A lányok jöttek el: Sára, meg a többiek – felelte a fiú.

Édesanyja is megjelent a szobajátóban. Aggodalmasan fürkészte arcát.

– Milyen későn jössz haza megint! Mitől olyan beesett az arcod?

Nem kellene ennyit dolgoznod!

Szerető kezek szedték le kabátját, szerető szívek fogták körül, mint mindig, ez esten: szerető kezek egyengették útját eddigvaló életén át, hogy baja ne essék.

Vilma mosolyogva lépett a szobába. A tűz barátságosan lobogott. Barátnői meghitten üldögéltek a kandalló körül, kezükben kötéssel.

– Csakhogy megjöttél! – üdvözölte elsőnek Sára. – Összebeszéltünk a néivel, hogy meglepünk. Annyira elszakadtál tőlünk, hogy nem tűrhetjük tovább! Nem emberi élet ez így!

Vilma a tűz fölött melengette kezét. A láng közelében lassan arca is tűzbeborult. Derűsen nézte a nem várt vendégkoszorút.

– Most látom, hogy Hella is itt van! Rákkutató bajtársam! Hát ti honnét ismeritek egymást?

– Éreztem, hogy Hella idevaló – mondta Havasiné mosolyogva.

Villogtak a tűk a lányujjak között. Készült a sok meleg holmi.

– Szörnyű hideg van odakint – mondta a fázós Erzs, aki éppen úgy, mint régen, a tűz közelébe húzta nagy karosszékét s annak legmélyén kuporgott.

Klára is megszólalt nagyosan, bölcsen:

– Bizony, én látom, milyen fagyási sebekkel érkeznek a betegek!

Sára felfigyelt.

– Igaz, még nem is beszéltél arról, hogyan megy a munka a klinikán?

– Ó, az nagyon egyszerű munka. Nem is érdemes beszélni róla – felelte Klári pirulva, mint mindig, ha ráterelődött a szó.

– Bár látnátok, milyen hálával csüngenek rajta a betegek. Köztük járó angyalnak hívják... – szólt közbe Vilma.

Klári még zavartabban bogozta összegubancolódott pamutját. Hirtelen akkorát rántott rajta, hogy elszakadt.

– Beszéljünk inkább a te munkádról! – könyörgött.

Vilma szeme fölragyogott. Hellára nézett, a fiatal orvosjelöltre, de mikor látta, hogy az némán továbbkötöget, maga kezdett szólni:

– Gyönyörű munka a miénk. Gyönyörű és izgalmas. Minden rákbeteghez elszaladok és lesem a tüneteket. Mindent jegyzek. S a szövétvizsgálatok! Én hiszek abban, hogy egyszer eljön az idő, amikor megtaláljuk kórokozóját! Úgy-e, Hella, ezért érdemes élnünk?!

Hella sóhajtott és nem felelt. Vilma folytatta:

– Igaz, hogy a kísérletek végén minduntalan sziklafalba ütközöm. A nagy titok, a rák, nem adja meg magát.

– Majd én! Mire én orvos leszek, ledől a sziklafal!

Jenő csillogó szemmel ugrott fel a sarokból.

Vilma a nagytestvér lenézésével mérte meg oldalról öccsét. Valamit gondolt magában. – Be zöld vagy, öcsém – futott át benne, de nem szólt. A gyerek szemében annyi tűz, annyi önbizalom ragyogott, hogy nem volt lelke kedvét rontani.

– Bár megtalálnád! – mondta gyöngéden. – Nagy szüksége volna erre az emberiségnek.

Sára izgett-mozgott. Nem szerette a merengő hangulatokat, csak a zenében. A zongora billentyűzete fölött minden hangulat kedves volt számára. Kiszemelt valakit társaságából s eljátszotta a lelkét. Erzsire nézett s gyermekesen, játékosan, dorombolón kacagott ujjanyomán a zene. Hellát figyelte s mély, búgó, fájdalmas dallamok zengtek fel. Klárira tekintett és az megint pirulva takarta el arcát: magára ismert a bizonytalanul induló, félnék ütemekről, amelyekből hosszú viaskodás után csengettyűszó gyanánt bontakozott ki a megbékélt, végső megoldás.

Ha társainak lelkét játszotta, sohasem ismételt. Csupán a hangulat maradt meg emlékezetében, a hangok egymásutánja kiröppent a fejéből. Most is sorra megjátszotta a jelenlevőket. Vilma figyelni kezdett.

– Most én következem?

Sára azonban egyet gondolt. Nagy ívben megpöndörült a zongoraszéken és abbahagyta a játékot.

Jenő odalépett a rádióhoz. Tétova mozdulattal csavargatni kezdte. Valami érdekes rövidhullám-hírré vágyott, de egyre csak zakatoló, süvöltő, zavaros hangok tolakodtak elő. Nagy reccsenés után hirtelen erőset csavart a gombon. Ekkor békés hangfoszlány tört elő a készülékből.

– Egyházi ének ... – súgta előrehajolva Sára.

Mindnyájan odafigyeltek.

– Latin! – folytatta ugyanolyan halkán Sára. Kis idő múlva felkiáltott:

– A „Tantum ergo” végső hangjai!

Ekkor már a többiek is felismerték.

– Bizonyára a Vatikánt fogtam – mondta Jenő és várt.

Csengettyűszó, nyilván áldás következett, majd ismét latin ének: a „Laudate pueri” élénk ütemei.

S megszólalt a bemondó:

– Itt a londoni rádió. Istentiszteletet közvetítettünk a jezsuiták Farm utcai templomából.

A fiú lelkesen felugrott.

– Ide jutottunk! Az angol rádió jezsuita litániát közvetít! Ahol nemrég annyi vértanú vére folyt az Egyházért!

Csillogott a szeme, míg ezeket mondta.

A többieket is meghatotta az eset. Nem szóltak.

Vilma öregesen-nagyosan nézte öccsét. Őt is mélyen érintette ez az angol leadás. Jenőt azonban aggódva figyelte mindenért lelkesedő, vad fiatalságában.

– Mi lesz vajon belőle? – gondolta és szíve összeszorult.

Hella felemelkedett. Indulni készült. A többiek is összerakták munkájukat. Jenő már szállítani kezdte befelé a kabátokat, hogy kissé fölmelegedjenek, mikor hirtelen és élesen megszólalt a kapucsengő.

– Ki lehet ez, ennyire későn? – szólt Vilma meglepődve.

– Rögtön megnézem – ugrott szolgálatkészén Jenő.

A készülődés megakadt. Várták, mi hírt hoz a fiú.

Jenő kíséretében hasonló, kemény fiúlépések hangzottak a lépcsőházból. Vilma nem tudta türtőztetni kíváncsiságát és kitárta az ajtót.

Torjay Elek érkezett. Vállán félig olvadt hókristályok csillogtak. Arcát pirosra festette a hideg meg a belső izgalom. Kezében táviratot lobogtatott.

– Sándort meglőtték! Pénteken délben hozzák meg vonaton!

- Istenem! – morajlott végig a leányok ajkán a részvét.
Sára nyerte vissza először lelkinyugalmát.
- Mi történt?
– Fejlövés érte! Erdei felvételeket mentek készíteni s akkor...
– Rettenetes – suttogta falfehéren Klára. A többiek is izgatottan lesték a szót Elek ajkáról.
Jenő a leginkább. Azt sem tudta, mit csinál. Görcsösen szorongatta barátja kezét.
- Vajon eszméleténél van? – kérdezte Vilma.
– Nem tudom. – Elek hangja remegett. – Azért jöttem, hogy megkérjelek, Vilma, szóljál Homoky professzorinak ...
- Természetesen!
– Kimegyünk elébe mind a vasútra! – lelkesedtek a leányok.
Vilma erősen gondolkozott.
- Hella kérlek – mondta halkán –, használ a betegnek, ha egyszerre ennyien körülálljuk?
Hella komolyan felelt:
– Engedjétek egyedül lenni családjával. Inkább néhány nap múlva keressétek fel majd őt.
Kis idő múlva folytatta:
– Ha a golyó benne maradt, föltétlenül a mi professzorunkhoz kell vinniök. Olyan mesteri keze az operálásban senkinek sincsen. Veszélyes műtét... – tette hozzá mintegy magamagának.
- Vilma ugyanazon a véleményen volt.
- Legalább néha mi is felkeressük. Olyan odaadó ápolást úgysem kap sehol, mint amilyen szolgálatot Klári nyújt majd neki.
- Ó, egész lelkemmel! Szegény Torjay Sándor!
Ez volt az első mondat, amely Klára ajkát elhagyta, amióta Elek a szobába lépett.
- Elindultak. Vilma is velük tartott a legközelebbi távbeszélőfülkéig. Torjay Elek azzal a hírral térhetett haza, hogy bátyja részére van hely a klinikán.

XVI. fejezet

Torjay Sándor érkezésének reggelén Havasi Jenő a szokottnál korábban kelt.

– Mégiscsak menjünk elébe az állomásra! – indítványozta.

Vilma habozott. Mivel barátnőit lebeszélte a kimenetelről, most visszásnak találta, hogy ők mégis kivonuljanak. Jenő azonban elszántan kitarított terve mellett.

– Nem szólok hozzá egy szót sem, csak hadd menjünk el! – könyörgött.

Nővére végülis beleegyezett.

Délben izgatottan topogtak sok más várakozó között a pályaudvaron.

Torjayékat nem látták meg mindjárt. Jenő éles szeme vette észre először őket.

– Elek, Elek, mi is itt vagyunk! – futott felé lelkendezve, míg Vilma kezét nyújtott az öreg Torjaynak, aki hajlott háttal, ősz fejét mélyen lehajtva, járt föl s alá a várócsarnokban.

– Kedves, hogy kijöttek – mondta halkán az öreg, és elnézett fejük fölött a messzeségbe. Fáradt tekintetében annyi fájdalom, tükröződött, hogy Vilma újból megszorította kezét.

– Megőrzi a jó Isten – mondta biztatólag.

– Eddig még megőrizte – felelte csöndesen az öreg.

A két fiú izgatottan váltott szavakat. Föl-leszaladtak, érdeklődtek, mennyit késik a vonat.

– Homoky professzor saját kezelésébe veszi Sándort. Nagyon kedves volt tegnap – mondta Vilma az apa felé fordulva.

– A legjobb kezekben lesz. Köszönöm – felelte Torjay.

Vilma körülnézett. Várakozó asszonyok, töprengő férfiak, egykedvűen játszadozó gyerekek vegyes csoportja ódöngött a sínek mentén. Egy gyermek hangosan sírni kezdett.

– Hallgass, fiam, jön apád, ne lásson kisírt szemmel! – szólt rá az anyja.

A gyermek hüppögött egy darabig, aztán tágranyílt szemmel nézett a távolba.

Most egyszerre minden szem arra fordult. Mint parányi fekete pont, a messzeségben feltűnt a mozdony. Füstje feketén kavargott, mintha a halál köpönyegét lengetné: pedig életet hozott.

A fekete pont egyre növekedett. Egyenruhás örök hangos szóval intették vigyázatra a közönséget. A tömeg, mikor meglátta a távoli mozdonyt, feléje hömpölygött. Mire azonban a vasóriás prüszkölve-zakatolva berohant a legelső sínparra, visszaáramlott a tömeg előző helyére. Ha a szemek sugara gyújtani tudna, lángbaborult volna a vonat: olyan tűzzel kutatta minden várakozó saját keresettjét.

– Apukám! – kiáltotta az előbb síró gyermek. Vilma önkénytelenül odafordult.

Borostásarcú rokkant állt ott felkötött karral. Vállán zokogott a felesége. Az ember sem szólhatott, csak ajkát harapdálta keményen. A gyermek szorosan átfogta apja térdét és egyre csacsogott:

– Megjöttél, édesapám? Vonaton jöttél meg? Mit hoztál nekem?

Miért van kendő a karodon? Cukrot hoztál?

Vilma meghatottan fordította el tekintetét. Torjayt még mindig nem látták, bár ahányan voltak, annyifelé szakadoztak, hogy hamarabb észrevegyék.

Elek folyton futkosott. Most éppen mellette szaladt el.

– Ott, ott! – kiáltotta. – A vonat végén hoznak egy fekvő beteget!

Sietve törtettek arrafelé.

Az öreg Torjay is melléjük csatlakozott.

– Fiam!

Ha Elek segítségére nem ugrik, végigvágódott volna a földön.

Vilma később visszagondolt erre a jelenetre, ő bizony nem ismerte volna meg ebben a bekötözött fejű, eszméletlen emberi alakban a daliás Torjay Sándort.

Az öreg csak nézte, nézte szótlanul fiát. Két nehéz könnycsepp jelent meg szemében, és nehézkesen lepergett orcáján. Hosszú csend után megszólalt, nagyon halkán:

- Elmégy, fiam, te is az anyád után ...

Elek felmordult:

- Ne mondjon ilyet, apám!

Jenő nem beszélt. Félszegen lépett egyik lábáról a másikra. Nem tudta, hogyan vigasztaljon.

Vilma ocsúdott fel először. A beteg fölé hajolt. Kezébe vette az élettelenül lecsüngő, sovány kezét, tenyerébe fogta csuklóját, és dörzsölni kezdte, hogy saját életének melegét öntse belé. Aztán gyöngéden legyezni kezdte, vigyázatosan, hogy fejsebének még csak tájékára se érjen.

A beteg nem mozdult.

Vilma türelmesen folytatta az élesztést.

Mikor belefáradt, fölegyenesedett. Szívében lemondó érzések kavargtak. Nem épül föl ez a szegény fiú többé.

Ránézett az apára. A megtört tekintetben most annyi várákozást látott, hogy érezte: szólnia kell valamit!

- Bízunk Istenben – mondta –, s a professzor keze csodákat tud művelni!

- Maga bízik felgyógyulásában? – könyörögte az öreg az igenlő választ.

- Nem hozták volna haza, ha nem hinnének felépülésében – felelte kitérően Vilma.

Torjay hallgatott. Megállt a beteg fejénél, és úgy nézett arcába, mint koporsóban fekvő halottra szokás.

Két ember közeledett. Bizonyára ugyanazok, akik a vonatról is leemelték. Megmarkolták a nyugágy két végét, és a kijárat felé indultak.

- A sebészeti klinikára visszük – mondták magyarázólag.

Vilma bólintott.

- Rendben van.

Jenő kocsierintett, s a három férfi beszállt a bérautóba. Vilma még előzőleg odasúgta Jenőnek, hogy ő megkísérli, talán elviszik a betegszállító kocsin ... Megmondta, hogy orvosnövendék, s hogy a beteget kezelő professzorhoz tartozik, így nagy nehezen neki is helyet szorítottak a beteg kíséretében.

Torjay Sándor még mindig nem tért magához.

Vilma egész úton imádkozott érte. Mint orvos még nem segíthetett: legalább lelkével akarta gyógyítani őt.

A kocsis nesztelenül siklott végig a zajos utcákon. Bármennyire aggódott is Vilma a betegért, megfigyelte, hogy ez a rugalmas kocsis mennyire alkalmas betegszállításra. Az élet legváltásosabb pillanataiban sem feledhette, hogy orvosnak készül.

Hirtelen megálltak. Mögöttük a kis bérautó szintén. Megérkeztek. Vilma leugrott.

Hová visszük a beteget? – kérdezte a kapustól. – A professzor úr meghagyta, hogy a négyágyas különszobába!

Vilma hálásan gondolt professzora nagylelkűségére. Mikor ennyire tele vannak az osztályok, egyszerű kérésére különszobát ad betegének! Büszkeséggel a szívében vonult fel a lépcsőn a kis menet végén.

Az osztályorvos fogadta őket. Ránézett a betegre, s így szólt:

- Estefelé tessék visszajönni. Addig rendbehozzuk őt, a professzor úr megvizsgálja. Neki is nyugalomra van szüksége a nehéz út után.

A hozzátartozók engedelmesen megálltak. Vilma újból az öreg Torjay felé fordult.

- Reméljük, hogy délutánra magához tér.

- Reméljük ... – suttogta az öregúr.

Vilma lekísérte őket a kapuig. Elbúcsúzott tőlük. Azután lassan visszaballagott. Benyitott a kísérleti szobába, üdvözölte a bentlévőket, Hellát pár szóval értesítette Torjay Sándor megérkezéséről; azután nekilátott szokott munkájának.

Hamarosan órái következtek. Négy egymásután. Feje zúgott a sok képlettől. Teát forraltak kettesben Hellával, ez volt minden meleg táplálékuk.

Késő délután végre feljutott Torjay Sándorhoz. Lábujjhegyen haladt végig a folyosón.

– Vajon milyen állapotban találom szegényt?

Óvatosan kopogott a különszoba ajtaján. Egy ápolónővér dugta ki fejét. Meglátván Vilmát, kitérte az ajtót.

– Tessék!

– Hogy van az új beteg? – kérdezte halkán Vilma, s szeme kutatva fürkészte, melyik lehet Torjay Sándor.

Két ágy még üres volt. A harmadikon idősebb úriember feküdt. Később megtudta: valami bankigazgató. Egészen a sarokban, fején hófehér puha gézkötéssel, még mindig eszméletlenül hevert Torjay Sándor.

Vilma odalépett, és hosszan nézte. Most, hogy kissé megmosták, új kötéssel kötözték, kezdett hasonlítani a régi Torjayra.

A beteg néha sóhajtott, nyugtalanul rángott egyet-egyét a feje; ilyenkor arca eltorzult: aztán ismét visszaesett hullaszerű mozdulatlanóságába.

Vilma tehetetlennek érezte magát. Nemcsak magát, hanem az egész orvostudományt. Keze önkénytelenül összekulcsolódott. Hatalmasabb segítőre van itt szükség.

Az ápolónő a másik beteggel foglalatkoskodott. Vilma megvárta, míg elvégzi munkáját, azután hozzálépett.

– Kedvesnővér, ismeri Adorján Klára önkéntes ápolónőt? Itt dolgozik a szomszéd közös kórteremben.

– Az a félénk fiatal leány, az a kékszemű az? – kérdezte a nővér.

– Igen. Iskolatársam volt, s igen kedves barátnőm. Ez a beteg pedig családunknak jóbarátja. Úgy szeretném, ha Adorján Klára itt segíthetne kedvesnővérnek! Megkérném, hogy osszák ide őt. Szívesen venné?

A nővér jóindulattal igenelt.

Vilma átballagott a szomszéd kórterembe. Klára éppen felolvasott a betegágyak között. Ezek körülötte már javulófélben voltak, s gyönyörködve hallgatták Klára elbeszélését. Vilma mosolyogva lépett közelükbe.

– Bocsánatot kérek, de szeretném elvinni Klára nővért néhány percre.

– El ne tessék vinni tőlünk egészen! – kiáltotta az egyik beteg.

– Jó, jó – nyugtatta őt Vilma, s magával húzta Klárát.

– Láttad már Torjay Sándort?

Klára ugyanolyan suttogva felelte:

– Nem! Hallottam ugyan, hogy már megérkezett, de nem mertem átmenni. Mit szólna hozzá?

– Ugyan, hiszen még magához sem tért szegény!

Klári megrökönyödve kiáltott fel:

– Eszméletlenül van? Szegény Torjay Sándor!

– Jöjj most velem, legalább imádkozzunk együtt érte, ha már nem ismerhet reánk!

Klára engedelmesen követte.

Vilma útközben még gyorsan megmondta azt is, hogy át fogja osztatni a Torjay szobájába. Társa megijedt.

– Félek ...

Vilma türelmetlenül fordult feléje.

– Ugyan mitől? Azt mégis csak belátod, hogy nálad lesz a legjobb kezekben.

Klára – mint mindig – most is megadta magát.

– Hát, ha úgy gondolod ...

Elérték a kisterem ajtaját.

Beléptek.

Odamentek az ágyhoz. A beteg még nem tért magához. A bankigazgató a fal felé fordulva feküdt.

Ők gyorsan letérdeltek az ágy mellé, és forrón suttogták el a Miatyánkot.

Az ápolónő megállt a túlsó sarokban: szívében az ő keze is összekulcsolódott.

Torjay Sándor felnyögött. Szemét kinyitotta, és tétován nézett körül.

– Rajta ... a baloldalnak fénysugarat...

Szava rekedten tört elő.

Vilma nem egészen értette. Előrehajolva figyelte.

Klára azonban megragadta karját.

– Én értem ... Most is felvételez ... Klára egész valójában remegett.

Vilma most felállott és talpra segítette Klárát is. Azután határozott hangon, nyugodtan, szavait tagolva ezt mondta:

– Torjay Sándor! Itthon van! Mi vagyunk mellette: Klára és Vilma.

A beteg egészen kerekre nyitotta szemét. Tekintete egy pillanatra megállt a két leányon. Mintha az öntudat halovány fénye villant volna meg szemében. Aztán egészen gyöngén, alig észrevehetően elmosolyodott.

– Itthon vagyok ...

Inkább sóhajtás volt, mint igazi szó. Talán más meg sem értette volna, de a két leányszív fölfogta. Fölébe hajoltak.

Torjay Sándor azonban nem beszélt többet. Ez a két szó is megerőltette. Szeme újból lecsukódott.

Sem apja látogatása alatt, sem a következő napon nem tért újból magához.

XVII. fejezet

Egy hétig lebegett Torjay Sándor feje fölött a halál. A professzor mesteri ujjai között azonban lassan javulni kezdett a seb. Varázslatos keze volt a professzornak! Vilma egyre jobban csodálta, hogyan mer hozzányúlni a legkényesebb sebekhez is.

Egyik reggelen a professzor azzal nyitott be a kísérleti szobába, hogy Torjay állapota javul; nem kell már aggódniuk érte.

Vilma alig várta, hogy megnézhesse a beteget. Valóban úgy feküdt ott, mint aki új életre támadt. Bár mozdulnia még sokáig nem volt szabad, s bekötött fejjel pihent a párnán, de már mosolygott, érintkezett a külvilággal; gyenge hangján előadott tréfáival nyugtatta édesapját, érdeklődött Elek tanulmányai és sporteredményei iránt. Klára odaadóan ápolta, de köszönetre nem igen adott alkalmat. Minden lehetőséget felhasznált, hogy kiszökhessék a szobából. Igaz, ezt csak azóta tette, mióta Torjay magához tért. Addig éjt nappallá téve ápolta, váltotta fején a borogatást; reszketett, hogy a professzornak minden utasítását tökéletesen végrehajtsák. A szomszéd szoba betegek morgolódtak is, hogy őket teljesen elhanyagolja. Pedig azokat is lelkiismeretesen szolgálta; csupán nem ült le többé közjük szabad perceiben beszélgetésre, felolvasásra. Egyszerűen azért nem, mert erre nem jutott többé ideje.

Ma, ezen a verőfényes, bár hideg februári vasárnapon különösen jókedvű volt a beteg. Jó erőben érezte magát és szívesen elbeszélgetett látogatóival. Rokonságából többen fölkeresték, sőt a filmvállalattól is eljött néhány barátja. Egyik fiatal színésznő hatalmas virágcsokrot rendezgetett a kis asztalon, s közben szünet nélkül mesélt az újabb fölvételekről. Torjay mosolyogva hallgatta, s egy-egy érdeklődő kérdéssel fűszerezte a beszélgetést.

A látogatási idő leteltével a főápolónő megigazította a beteg párnáit, kitarta az ablakot, és jóindulatú szemrehányással mondta:

– Kissé várniok kellene a látogatóknak. Megárt ez a nagy vendégjárás!

Torjay Sándor vidáman felelt:

– Soká kellett nélkülözni ezt a kedves társaságot. Tulajdonképpen ezért vagyok beteg!

– Nono, csak lassan! – fenyegette meg ujjával a nővér.

Aztán magára hagyta a beteget. Kilépve a betegszoba ajtaján, majdnem összeütközött egy festett arcú, túlelegáns hölgygel.

– Hová tetszik menni?

– Torjay Sándor rendezőhöz – felelte a hölgy kissé hetykén. – Vége van, kérem, a látogatási időnek!

– Nem tehetek róla – vont a vállát az előbbi.

Az ápolónővér elvesztette türelmét.

– Megmondtam, kérem, hogy nem lehet most bemenni hozzá!

– Nekem lehet! – felelte különös hangsúllyal a nő, és erőszakosan benyomta az ajtót.

A nővér megütődve nézett utána egy darabig, azután tovább ment. Utóvégre neki más dolga is van, mint látogatókkal viaskodni.

A nő belépett a betegszobába. Akit keresett: behunyt szemmel, pólyált fejjel, fáradtan hevert fekvőhelyén. Elébe állt és forrón suttopta:

– Sándor!

A beteg föltekintett: zavartan, mint aki messzi világból érkezett vissza. Aztán a leány mosolyára ő is gépiesen elmosolyodott.

– Zsófia ... kedves, hogy eljött...

Zsófia hirtelen leült az ágy szélére. Olyan szeles mozdulattal tette, hogy a fekvőhely megrendült belé. Torjay arca megvonaglott a fájdalomtól. De a kín csak néhány pillanatig tartott. A leány nem is vette észre.

– Mi az, csak ilyen hidegen fogad engem?

Megragadta a beteg kezét és szorongatta, Torjay tehetetlenül engedte át neki.

Zsófia egészen közel hajolt, hogy a cigarettától elszokott Torjay élénken érezte a füstszagot. Úgy suttofta szenvedélyesen:

– Mennyit aggódtam magáért! Rossz ember! Egy sort sem írt nekem! Hogy lehet így bánni énvelem? Soha még ezt nem tette velem senki! Nagyon fáj?

Kezével simogatni kezdte a kötést. Torjaynak élesen fájt az érintés. Nem árulta el fájdmát. A leány igéző mosolyára még mindig gépiesen mosolygott vissza.

Zsófia pedig beszélt. Szavai egyre tüzebben hulltak, s a beteg nem tudott védekezni. Mintha megbénult volna akarateréje. Hirtelen eszébe jutott szomszédja. Vajon ez a leány nem röstelli érzelmeinek mutogatását a harmadik szem előtt? Nagy nehezen odafordította tekintetét. A bankigazgató mélyen aludt. Látogatói, úgy látszik, őt is kifárasztották.

Mit volt mit tennie? Jó arccal tűrte Zsófia áradozását. Az pedig, mintha minden belefojtott érzése egyszerre tört volna ki belőle, folyvást suttoftott. Mennyire fájt neki, mikor el sem búcsúzhattak. Pedig az a felejthetetlen pezsgős-mámoros éjszaka...

Torjay szédülten hallgatta. Szemét lehunyta már. A leány forró lehelete arcába gőzölgött. Kezével tehetetlenül maga elé kapott, védekező mozdulattal.

Mikor felnyitotta szemét: Klára állt az ajtóban. Ki tudja, mikor léphetett be? Torjay nem látott mást, csak ezt a sápadt arcot, kétségbeesett tekintetet, amellyel rámeredt hűségese ápolója.

Arcát vérhullám lepte el. Emberfölötti erővel fölemelkedett és eltaszította magától Zsófiát.

Többet nem bírt el. Ájultán zuhant hátra, és gyógyuló sebéből újból szivárogni kezdett a vér.

Klára egy ugrással ott termett. Elrántotta Zsófiát az útból, és vizsgálni kezdte a beteget. Míg egyik kezével élesztgette, másik kezével a csengő felé nyúlt. A besiető ápolónőnek rekedten suttofta:

– Orvost, gyorsan! Vérzik!

Társa futott az orvosért.

Zsófia haját igazította. Fullánkossal nyelvvel sziszegte:

– Ó, az ártatlan kis nyulacska! Micsoda ereje lett egyszerre! De én is megmutatom, hogy nem lehet Tímár Zsófiát csak egyszerre kilöki. Megálljatok!

Gyűlölködve fenyegette meg őket. Klára észre sem igen vette. Torjay pedig még mindig ájultán hevert.

Zsófia kifordult az ajtón. Végigsietett a folyosón: emelt fővel, büszkén. Vilmát messziről észrevette. Elfordította tekintetét, és köszönés nélkül elvonult mellette. Aztán kilépett az utcára. Vilma csodálkozva tekintett utána.

– Ha Torjay ilyen, mit bánom én? – gondolta dacosan Zsófia. – Találok én mást, százszor különbet! Úgyis bele fog pusztulni ebbe a sebbe! – Megvetően mondta ezt magában.

A korzó felé tartott. Jobbról-balról ismerősök köszöntötték. Büszkén fogadta őket. Szóba is állt némelyikkel. Elmondta, hogy meglátogatta Torjay Sándort; szegény, bizony nagyon rosszul van. Lehet, hogy elpatkol...

Leghűségesebb lovagja, a Lacinak nevezett aranyifjú, most is a korzón sétált. Hódolattal köszöntötte, és Zsófia kegyesen megengedte, hogy azonnal csatlakozzék hozzá. Hideg idő volt ugyan a sétára, de mindent megért az új bundák mutogatása. A sétálók egyre gyarapodtak. Zsófiának azonban nem volt elég az utcai élet. Minden bevezetés nélkül ezzel fordult lovagjához:

– Unom ezt a le-feljárkálást! Vigyen el valahová. Mulatni akarok!

A férfi szeme megvillant. Zsófiát hazakísérte, hogy estélyi ruhát öltösz, s elvitte egy mulatóba.

* * *

Bent a betegszobában aggodalmasan csóválta fejét az ügyeletes orvos, míg a sebet újból bekötözte. Professzora haragjától is tartott, hogy távollétében ez megtörténhetett. Mikor befejezte a kötözést, nem lévén más a keze ügyében, Klárán töltötte ki haragját.

– Így jár a beteg, ha ilyen kisasszonyok ápolják! Hogyan hagyhatja magára a beteget? Egyáltalán ki volt ez a nő, aki így felizgatta? Kötelessége lett volna idejében elküldeni. Hol volt azalatt, míg ez a látogató így zavarta a beteget?

Csak úgy zúdította szegény Klára fejére szidalmait. Klára megsemmisülten hallgatta.

Már Torjay rosszullétére megrendült a lelke. Most pedig ez a szörnyű felelősség! Az orvos is őt okolja!

Sápadtan lépett a betegágyhoz, és elhatározta, hogy ott fog ülni, míg össze nem roskad. Jóvá kell tennie mulasztását!

A délután hátralevő óráiban folyvást betegét vigyázta. Tapogatta ütőerét, törölgette lázas homlokát. Ha hánykolódott, igazgatta párnáját, és szelíd szóval nyugtatta. Saját vacsorája eszébe sem jutott. Estefelé Vilma nézett be hozzá, mielőtt haza indult. Mikor meglátta barátnőjét, erélyes szóval küldte étkezéshez. Klára ellenállt. Vilma nagy sürgetésére sírva fakadt, és bevallotta, hogy bűnét akarja jóvátenni.

– Miféle bűnödöt?

– Az orvos azt mondta, – zokogott Klári, – hogy ha meghal, én öltem meg őt ... Mert nem voltam mellette ...

S elmondta az esetet.

Vilma felháborodva hallgatta:

– Isten legyen irgalmas Zsófiának! De azért neked sem kell tönkre menned, mert az orvos téged okol. Az ő dolga, hogy gyógyítson, nem pedig hogy bíraskodjék!

Élesen mondta Vilma ezeket, hirtelen merészségétől maga is megdöbbsent. De nem bánta, hogy kimondta, mert Klári szemmel láthatólag megnyugodott.

– Itt maradok, míg vacsorázol, s öt percre ki kell menned a levegőre is!

– ... de ...

– Semmi de! Siess Klárikám, mert megharagszom!

Klári engedelmesen elindult.

Míg vissza nem jött, Vilma próbálta nyugtatni a beteget. Nehezen sikerült neki.

Torjay folyvást beszélt, de szavait nem lehetett érteni. Mikor Klára visszajött, meg is mondta neki Vilma:

– Betegünk folyton szólani akar, de nem értem, mi a kívánsága?

Klára fölébe hajolt; olyan gyöngéd szeretettel, ahogyan őt Vilma még sohasem látta. Elgyönyörködött volna benne, ha nem volt volna oly komoly a helyzet.

– Már értem ... – suttogta Klári és arca elkomorodott. – Azt mondja: „Unom őket, nem kellenek ...”

Fölegyenesegett. Aztán vonásai egyszerre elsimultak.

– Mondd, Vilma, úgy-e ezt úgy érti, hogy a Zsófia-féle lányokból már elég neki?

Vilma a beteget figyelte, aztán ismét Klári felé fordult:

– Egészen biztosan!

Egy ideig hallgattak. Vilma még mindig a széken ült s a beteget figyelte. Klára mögötte állott, gondolkozva.

Egyszer csak azt érezte Vilma, hogy barátnője ráborul a vállára. Klára szörnyű kimerült volt és a mai nap izgalmai nagyon megrázhatták. Felzokogott:

– Úgy, de úgy szeretném, ha meggyógyulna! Meg kell gyógyulnia! Az lehetetlen, hogy meghaljon! Úgy-e, Vilma, a jó Isten megőrzi Torjay Sándort?

Vilma már simogatta barátjánője fejét:

– Meggyógyul, egészen biztosan meggyógyul.

Míg barátjánőjét vigasztalta, eszébe jutott Zsófia régi mondása a Váci utcai korszón.

– Micsoda szeme van annak a leánynak, – gondolta, – már akkor sejtette Klári lelkének hajlamait. Pedig Klári gyermeki lelke nem is álmodta még akkor, mit jelent neki Torjay Sándor ... Talán még most sem gondol erre...

Azonban óvakodott Klárinak csak egy hanggal is elárulni meglátását.

A beteg ismét nyugtalankodni kezdett. Klári újból a legnagyobb gyöngédséggel enyhítette fájdalmát.

Hosszú ideig őrizték Torjay Sándor nyugalmát.

Végre eljött a tíz óra. Megérkezett a váltás: az éjszakai munkára beosztott, szolgálatkész ügyeletes ápolónő személyében.

Míg hazafelé siettek, forrón imádkoztak betegükért.

Mielőtt elváltak, Vilma teljesen indokolatlanul azt mondta:

– Nemsokára felkel a nap ...

Klári megütődve nézett rá:

– Nagyon álmos lehetsz, hogy ezt mondd ...

De Vilma jól tudta, mire értette.

XVIII. fejezet

Ettől a szomorú emlékezetű vasárnap délutántól kezdve Klára még odaadóbban ápolta Torjay Sándort. Remegve leste, mikor nyitja fel újból a szemét? Ha szenvedett: mintha az ő szívét marcangolta volna a fájdalom. Sóhajtását akkor is megérezte, ha a szomszéd teremben foglalatoskodott. Lelke állandóan mellette tartózkodott s mint finom műszer, jelezte, ha betegének szüksége volt rá. Honnan ez a megérezése: maga sem tudta. Ideje nem volt az önmagán való töprengésre. Betegei is szaporodtak, mind több és több szolgálatot sóvárogtak tőle.

Míg a betegek száz kívánságát teljesítette, mosolygott, vidám volt; úgy szolgált, mintha csak az az egyetleny rábízottja volna. Lelkével mégis mindig a külön szobára ügyelt. Nem került fáradságába: önkénytelenül érezte meg, mikor kell ott teremnie.

Néhány nap múlva Torjay Sándor annyira magához tért, hogy könnyen nélkülözhetette állandó jelenlétét. Erre Klára ismét visszahúzódott. Régi féltékenysége szinte rögeszméjévé vált. Gyorsan kiszolgálta őt és sietve vonult át a nagy terembe.

– Meg kellene nézmem, hogy' van? – gondolta ezerszer napjában, de nem ment vissza, csak akkor, amikor hívta a csengő.

Kimerítette ez a folytonos viaskodása szívével. Már olyan sápadttá és sovánnyá vált, mint érettségije után volt.

Egyik délután, miután a vendégek már mind eltávoztak, s a jól szellőztetett betegszobába bágyadt-vörös fénnel küldte el utolsó sugarát a nap, Torjay Sándor utána szólta távozni készülő ápolójának:

– Klári ...

– Tessék? – fordult vissza szolgálatkészen a leány.

Betege szemében olyan különös tüzet látott, hogy felkiáltott:

– Lázás?

Néhány lépést tett feléje. Aztán megtorpant. Torjay szemében az csillogott, ami az ő lelkében is fénylett. Remegni kezdett és földre sütötte szemét.

– Üljön ide mellém! – könyörgött a beteg. Klára engedelmesen odatolta a széket és helyet foglalt. Nem szólt.

– Mondja, Klári, miért kerül mostanában engem? – kérdezte és fürkészve nézett a szeme közé.

A sovány arcocská hol elsápadt, hol bíborszínt öltött. Ajka megremegett; akart volna szólni, de nem tudott. Torjay folytatta tovább:

– Pedig amikor tehetetlenül feküdtem, s azt hitték, hogy eszméletlenül heverek, sok mindent láttam én ... Akkor mindig itt volt mellettem. Éreztem...

– Itt voltam ... – Szinte hang nélkül rebegette a leány. Keze önkénytelenül összekulcsolódott a szívéén. Olyan hangosan dobogott ez a szív, hogy azt hitte, zeng belé a betegszoba. Ezért külön is szégyenkezett.

Torjay Sándor hosszan elnézte lesütött szemét, remegő ajkát, önkénytelen mosolyát, amelyet lelkének mély boldogsága rajzolt az arcára: s maga is elmosolyodott. Nem a régi, fölényes mosolyával. Különös, új fény sugárzott föl benne. Ismét eszébe ötlött a régi, csillagos, novemberi égbolt. Érezte: most kelt fel igazán az ő csillaga.

– Klárikám! – mondta gyöngéden és keze után nyúlt.

Klára szinte öntudatlanul engedte át kezét. Torjay Sándor még mindig nem mozdíthatta fejét, de ajkához emelte a remegő kis kezét.

Klára szívverése elállott. Néhány perc telt el s ő még mindig szoborszerű merevséggel várta, hogy mi lesz? Talán hirtelen fölébred és vége az álomnak? Vagy ő, aki apáca akart lenni, a valóságban ide jutott?

Hirtelen föllállott. Kezét gyöngéden visszahúzta a betegtől.

– Mennem kell... – mondta zavartan és kisetett a szobából.

Torjay Sándor hosszan nézett utána.

– Drága csillagom ... – gondolta és mély boldogsággal zárta le szemét.

Amint kilépett Klára a betegszoba ajtaján, megállott. Végigsimította homlokát és a folyosó ablakához lépett. Kitérte, hogy a hideg levegő hozza rendbe kuszált gondolatait. Boldogság és rettegés viaskodtak egymással szívében. Félelem szorongatta, hogy nem vétett-e valamiben? S mégis mély boldogság bűgött fel lelkében.

Nem értette önmagát. Érezte, hogy valami új, valami egészen szokatlan történt vele. Ilyen óra talán csak egyszer van az ember életében? ... De életének keresztje, örökös töprengése, életének ebben a döntő idejében is hű kísérője maradt.

Tanácsstalanságában ahhoz fordult, aki életének mindig bizalmasa volt. Végighaladt a hosszú folyosón, fel a kísérleti szobába és halkán kopogtatott. Semmi válasz. Kétségbeesve nézett körül. Mi lesz most, ha nincs itt Vilma?

Kis idő múlva erőt vett félelmén és újból megzörgette az ajtót.

– Tessék! – mondta egy türelmetlen férfihang.

Klára megrémült, de most már halálos elszántsággal benyitott.

– Mi tetszik? – állt elébe kelletlenül az előbbi hang tulajdonosa.

– Vilmával szeretnék ..., Havasi Vilma kijöhetne hozzám egy percre?

Barátnője észrevette őt a terem túlsó sarkából. Összevont szemöldökkel igazgatta a nagyító lencsáját:

– Azonnal! – mondta készségesen s befejezte kézbenlévő munkáját. Klára közben visszahúzódott és nyugtalanul várakozott.

Vilma megjelent az ajtóban.

– Mi baj van, Klárikám? – kérdezte melegen, mert látta, hogy valami nagy ügye lehet barátnőjének.

– Ó Vilma ... – csak ennyit tudott mondani.

Vilma gyöngéden maga mellé vonta a padra:

– Szólj, mi történt?

– Vilma, én félek ... Olyan összevisszaság van bennem ...

– Bántott valaki?

– Jaj dehogy ...

– Mondd el, ha könnyít rajtad!

– Az előbb... – folytatta akadozva Klári, – az előbb Torjay Sándor...

– Megmondta? – kérdezte rögtön Vilma és szívére vonta Klári piruló arcát.

Klári egészen elrejtette égő tekintetét. – Honnan tudod?

– Megéreztem.

Klári félénken folytatta:

– És, és nem találsz nagyon különösnek?

– Mit találjak különösnek, Klárikám?

– Hogy ilyen hamar... Én nem is tudom, mi van énvelem ... Alig jöttem ki a zárdából, máris ... Szörnyű csapodár lehetek!

Az utolsó mondat úgy buggyant ki száján, mint gyónásban a legnagyobb vallomás.

Vilma most eltolta magától és komolyan a szemébe nézett. Lassan, tagoltan mondta, s minden szavából a meggyőződés ereje csengett:

– Betettük kezünket az Úristen kezébe. Én úgy látom, hogy a te életedet ő maga irányítja. Fogadd el tőle az irányítást!

- Gondolod? – suttogta szokott feleletét Klára, s szívében lobogó mécsesként gyűlt fel a remény.
- Bizonyos vagyok benne ...

* * *

Homoky professzor közeledett. Vilmának vissza kellett térnie munkája mellé. Gyorsan búcsúzott.

Klára elgondolkozva ballagott vissza a lépcsőn. Hát mégis lehet! Szeretheti Torjay Sándort! S ez a szeretet belőle is áramlik! Milyen boldogító erő ez a szeretet!

Mire a kisterem ajtajához ért, új aggodalom szállta meg.

– Vajon nem értettem-e félre Sándor vallomását? Talán csak ellágyult a betegek szokott gyöngeségével?

– Nem, nem! – felelt a szíve. – Tudom! Élőén érzem, hogy szeret engem!

Kezét a kilincsre tette; de mielőtt lenyomta volna, visszalépett.

– Nem futhatok utána ... – gondolta zavartan, és átsietett a nagy kórterembe. Ott talált munkát vacsora időig. Közben állandóan fűlet. Minden külső neszre megdobbant a szíve. Most, most szól a hívó csengő, s ő repülhet be a kisszobába! Az a gonosz kiscsengő éppen csak ma nem akart szólani: mikor pedig Klára annyira várta!

– Inni kértem a vizet, nővérke! – mondta kissé ingerülten az egyik beteg, mikor Klári a borogatást készítette neki.

Összerezzen. Hosszú idő óta ez az első eset, hogy a szolgálatot szórakozottan teljesítette. Vére arcába szökött.

– Nagyon sajnálom ... – szabadkozott, és sietve hozta a poharat.

Vacsoraidőben mégis erőt vett magán, és halkán benyitott a kisszobába.

Nyugalmat erőltetett, és lehetőleg elfogulatlan hangon kérdezte:

– Mit hozhatok? Jól esnék egy kis lágytojás?

Torjay Sándor mosolyogva mutatott asztalára.

– Már túl vagyok a vacsorán!

Klári szégyenkezve takarta el arcát. Egyetlen ürügyéhez hiába folyamodott.

– Nem is vettem észre! Mennyire gondatlan vagyok!

Jó színe volt Torjay Sándornak: úgy látszik, megindult a gyógyulás útján. Szemében most is a délutáni fény ragyogott. Nem szólt, csak nézte Klárit, és mosolygott.

Klári tehetetlenül állt a szoba közepén. Nem tudta, mit mondjon. Hirtelen, minden ok nélkül, elfutotta szemét a könny.

– Most már elmegyek ... – mondta halkán, de nem mozdult.

Torjay, úgy látszik, olvasott lelkében.

– Már miért menne el tőlem? – kérdezte vidáman.

Klári ránézett és ő is mosolyogni kezdett.

– Ha leül mellém, mondok valamit ... – kezdte játékosan a beteg.

Klári, mint megigézett, lassan odament s leült. Mosolya nem tűnt el ajkáról. Most már bizalommal szembenézett vele.

Torjay folytatta:

– Tudja, mit mondtam magamban, mióta csak elment? Klári szeme kerekre nyílt a várakozástól.

– Azt ismétелgettem: drága csillagom ... drága csillagom ...

– Ó ... – sóhajtott Klári, és gyorsan eltakarta piruló arcát.

A szomszéd beteg megmozdult. Mély álomból ébredt.

– Nővérke, hozna nekem egy pohár vizet!

Klári szolgálatkészen ugrott a pohárért. Titokban örült, hogy így rejtheti el zavarát. A bankigazgató egy hajtásra kiitta a vizet.

– Köszönöm – mondta, és a fal felé fordult. Rövid idő múlva ismét hallatszott egyenletes, mély lélekzése. Elaludt.

Klári lábujjhegyen ment vissza helyére, Sándor felé nyújtotta kezét, s ő szó nélkül, egyszerűen beletette a magáét a nagy férfimarokba.

– Mit mondott a professzor, mikor állok talpra?

– Egy hónap múlva bizonyosan!

– Első utam a templomba vezet majd. Eltámogat odáig?

Klári csillogó szemmel felelte:

– Hát hogyne!

Torjay felkacagott:

– De kikötöm ám azt is, hogy milyen ruhában legyen! Fehérben, fátyollal a fején!

Klári örömeiben véletlenül megszorította Sándor kezét. Mire észrevette, visszahúzta volna, de a másik kéz erősen fogta: nem engedte. Mit volt mit tennie: átengedte kezét.

– Olyan boldog vagyok ... – suttogetta.

S álmodozni kezdtek a jövőről. Szótték a terveket a kicsi házról, melyet építenek; a fészekről, amelyet puhára bélel majd Klári dolgos keze.

– Csak ne menjen újra erdőbe filmezni! – sóhajtott a leány.

Sándor csak mosolygott.

– Ha hív a kötelesség: megyek.

– A lelkem ezután oda is mindig elkíséri ... – suttogetta Klára.

* * *

A betegszoba ajtaján kopogtattak. Vilma lépett be.

– Érted jöttem, Klárikám, hogy együtt menjünk haza.

– Már indulnunk kell? – fordult vissza barátnője. Keze még mindig Sándor kezében nyugodott.

– Kilenc óra van! Eltiltanak az ápolástól, ha sokszor térsz haza kapuzárás után!

– Jaj, csak azt ne tegyék! – ijedt meg Klári.

Vilma Torjayhoz fordult.

– Látom, jól érzi magát, Sándor! Szép estéjük van!

Melegen mondta ezt, s őszinte együttérzés csengett a hangjából.

– Szép esténk van – felelte Torjay Sándor. – Az én életemnek ez a legszebb estje. Most kelt fel a csillagom ...

– Most kelt fel mindkettőnk csillaga ... – visszhangzotta Klári.

XIX. fejezet

Ritkán látott olyan boldog emberpárt Vilma, mint Torjayék. Klári arca kikerekedett, rózsás színt öltött, s ajka körül állandóan mosoly játszadozott. Sándor is nagy léptekkel haladt a gyógyulás útján. Számlálgatták a napokat, amikor már elhagyhatja a betegszobát. Még szédelgett ugyan, ha Klári karjára támaszkodva néhány lépést tett a szobában, de már érezte, hogy nemsokára erőre kap. Rövidesen meg akarták tartani az esküvőt.

Már rajzolgatták a jövő fészek körvonalait. Mire álmodott kicsi házuk felépül valahol a budai hegyekben, elmúlik a nyár. Úgy döntöttek, hogy az első hónapokban a régi Torjay-lakásnak egyik különbejáratú része lesz az otthonuk. Klára boldogan igenelt. Megtalálta végre azt az embert, akinek erős akaratába saját bizonytalansága bizalommal besimulhatott.

Félénksége is mintha eltűnt volna Sándor fölényes egyéniségében. Régen szinte kínlódott, ha róla kezdtek beszélni; most ő maga terelte a szót minduntalan saját boldogságukra.

Egyik napon elfogta Vilmát a folyosón. Kis papírlapot szorongatott kezében.

– Nézd, megrajzoltuk új házunk tervét!

A hozzá nem értő ember kezdetleges vonásaival jelezték a papíron, hogyan gondolják el kis családi házukat. Klári, mint magától értetődő dolgot, magyarázta:

– Ez itt a nappali szoba; ebből nyílnak a kis szobák. A nappaliból itt lehet majd kilépnünk az erkélyre ... Én újszerű, szép rácsozatot gondoltam. De Sándor alkalmasabbnak vélte a sűrű rácsozatot: azon nem tudnak felmászni a gyerekek.

Elpirult. Ránézett barátnőjére, vajon nem fogja-e kinevetni? Látva azonban komoly érdeklődését, kedves zavarral folytatta:

– Sándor mindenre gondol! Nincs olyan ember több a világon ...

Vilmának dolga volt. Mosolyogva nyújtotta búcsúra kezét.

Vilma őszinte együttérzéssel örült barátnője boldogságának. Mikor egyedül maradt, ki is mondta magában:

– Az ő boldogságuk az én boldogságom is ...

Mostanában többször átélte szívének különös törvényét. Mintha minden öröm az ő öröme volna s minden fájdalmat is fájdalmának érzett.

A kórtermekben fokozottabb mélységgel érezte ezt a törvényt. A gyermekosztályra gyakran átfutott, hogy az apróságokkal játszadozzék. Ha mesébe fogott, a rettegő kis Egérke mindig megjelent és bizalommal könyökölt ölébe. Vilma időnként végigsimított kócos fején, és tenyerével gyöngéden lefogta nyugtalanul forgó szemét. A gyermeknek jól esett az anyás mozdulat. Odasimult hozzá, és sírva búcsúzott.

Ha valamelyik gyermek gyógyultan távozni készült, társai némi irigységgel mutogatták:

– Palkó már megy!

A szóban levő Palkó azonban nehezen szakadt el a játékos közösségtől. Vilma néni ilyenkor külön mesét talált ki arról, hogyan találkozhatnak majd a Jézuskánál újra.

Fogadkoztak a gyermekek, hogy biztosan visszatérnek, de ígéretét egy sem váltotta be. Egy fiúcska volt csak kivétel. Fehér ünneplőben állított be egyik napon. Virágot hozott Vilmának, megállt előtte s várta a hatást. Elsőáldozási ruháját jött bemutatni.

Vilma csak mosolygott s különös gondolat ötlött eszébe.

– Kláriék a jövőre készülnek: nékem az Úristen már most adott gyermekeket ...

Kláriék valóban erősen készülődtek.

Megérkezett a nap – nem sokkal a háztervezés után – amelyen Klári ismét elfogta Vilmát.

– Megyek bejelenteni, hogy a jövő héttől már nem járok többé a klinikára.

Elfogulatlanul mondta, mint aki természetesnek tartja a dolgot. Vilma meglepetten kapta fel fejét.

– Most hagyod el a betegeket, amikor tele van a kórház?

Klára természetes egyszerűséggel indokolta elhatározását:

– Sándor akarja. Azt mondja: nem szabad fáradtan indulnom az asszonyi élet felé ...

Vilma bólintott.

– Tökéletesen igaza van, – mondta kissé szárazon.

Klári tovább csacsogott.

– Tudod, úgy beszéltük meg, hogy egy hétre fölmegy még a hegyre a szanatóriumba. Én naponta meglátogatom, hogy rövid sétákat tegyünk. Neki is kitűnő lesz a jó levegő s engem is megerősít.

– Igazad van – felelte újból Vilma.

– Csak azt sajnálom, hogy most már ritkábban foglak látni, édes egyetlen barátnóm! – mondta végül Klára.

Vilma mosolyogva hallgatta ugyan, mégis, mintha csalódott volna barátnőjében.

Nem mondta ki átvillanó gondolatát. Világért sem bántotta volna meg Klári érzékeny szívét. Hiszen még maga sem értette egészen, miért komorul el. Kutatta lelkében a legjobb mondanivalót:

– Legyetek boldogok, Klárikám!

Társa hálásan mosolygott vissza és boldogan intett búcsút.

Vilma hosszan nézte távolodó alakját, amint az könnyedén lépdelt az iroda felé. Felsőhajtott és gondolataiba mélyedten nyitott be a kísérleti szobába.

A munkaterem üresen tátongott. Úgy látszik, ezen a napon nem lesz már szüksége óréa senkinek.

– Én is korábban elmegyek! – határozta el hirtelen. Érzések gyülemlettek föl benne. Idő s magányosság után áhítózott, hogy számot vethessen gondolataival.

Amint a kísérleti szoba ajtaján kilépett, köpönyegét erős szélroham lebegtette meg. Valahol nagyot csapódott egy ablak. Összerezzen. Azután siető léptekkel futott a kapuig.

Kint az utcán tavaszi eső verődött arcába. Közben újra érezte azt a sajátságos légáramlást, mely az előbb is érintette.

– Ismét itt a tavasz! – gondolta jóleső borzongással.

Szerette az ilyen csöndes, termékenyítő esőt. Az emberek ilyenkor fázósan fogják össze ruhájukat s nagy léptekkel fődél alá sietnek. Nem nézelődnek, nem ácsorognak: kiki a saját gondjaira gondol. Vilma úgy érezte, hogy az ilyen esős napokon az utca forgatagában is mélységes magányosság veszi őt körül. Esős időben tud igazán szembenézni önmagával.

Mentől jobban siettek mások: ő annál megfontoltabban lépegetett.

S önmagával való magányos beszélgetése elindult:

... Klára új világba lépett, mióta Sándor kezébe tette kezét. Félő remegése simuló odaadássá változott. Habozó érzése irányító, erős akaratra lelt. Mintha egész valója kicserélődött volna. A mesebéli elvarázsolt királyleány új életre támadt.

Szép ez így ... Bizonyára Isten gondolata ... S milyen különös úton jutott el idáig.

Kisdiák korában kezébe került egy könyv. Egy a sok közül. Kis Szent Teréz naplója.

Lebilincselte szívét. Attól kezdve mindig arról álmodozott, hogyan borítja majd az ő fejét is fátyol. Templomba sokat járt, buzgón imádkozott. Klára mindig olyan volt, mint a sodrott levelű, ifjú gesztenyeág az út mentén. Az ő lelke is így csillogott a kegyelem harmatától, mint ezek a gyöngéd levelek a tavaszi esőcseppek ragyogásában fénylenek. Ezért is vonzódott hozzá és lett a diákévek alatt legjobb barátnője.

Az utolsó esztendőben milyen tekervényes utat kellett megjárnia! Zárdái kísérlete, szörnyű letörése ... Aztán ápolói munkája, amely kibontotta lelke rejtett kincseit. Valódi nő, akinek erői akkor törnek elő, amikor érzi, hogy szükség van rájuk.

Most pedig megtalálta azt a férfiút, aki lelkének Isten adta kiegészítő társa. Hogy boldogok lesznek-e? ... Bizonyára igen. Klára simulékony természetű; akarata hajlik, mint a

búza szára a szellő simogatására. Fog-e mégis könnyeket ejteni? ... Bizonyára igen. Klára szíve érzékeny, mint hidegben a tükör: egy lehelet homályba borítja. Mégis valami titokzatos, ünnepi hangulat ömlik el a lelkén, mint aki már nem a saját akaratán halad. Felsőbb erő kormányozza sorsát.

Ez hát a hivatás ...

Vilma meghatottan érezte Klára lelkén keresztül, hogy mennyire közel van az Úristen.

Torjay Sándor szívébe nem tudott így belelátani. Távolság volt tőle, érthetlenebb. Régen néha bosszankodott rá fölényessége miatt. Eszébe jutott, hogy egyszer neki is mondott valami bókot. Vajon tud-e ő is olyan erősen szeretni, mint ahogyan Klára szeret? Talán igen. Bár az ő lelkét leköti munkája, betölti művészete. Vagy éppen a Klára megértő bámulata fogja megteremni alkotóereje legszebb gyümölcseit? Azt mondják, hogy a nagy művészek legszebb alkotásai völegénykorban láttak napvilágot. Semmi sem olyan termékenyítő, mint a jegyesi szeretet.

Ezeket gondolgatta Vilma, de nem tudott olyan mélyre hatolni Sándor szívébe, mint ahogyan betekintett Klára érzéseibe. Ebben a világban nem volt még tapasztalata.

– Szép ez így... – suttogta újra s képzeletében elgyönyörködött szerelmük szépségén.

Aztán az oltár elé lépnek, – gondolta tovább, – s elmondják az esküt, hogy egymásért élnek ezentúl holtig. Istennek rendelése szerint. Igen! Ez a titka ennek a szentségnek: hogy szeretetük Isten rendelése szerint való. Isten gondolata. Isten hívása. Ez a hivatás ...

Vilma már régen áthaladt a hídon. Elhagyta a forgalmas utcákat és nekivágott a hegynek. Emberrel már alig találkozott, csak egy kóbor kutya oldalgott mellette behúzott farkkal. Szőre csapzott volt az esőtől. Vilma vihartálló kis kendője széléről is nagy cseppekben hullott a víz. Nem bánta. Kezét zsebébe mélyesztette és életerőtől duzzadón hosszúra fogta lépteit. Élvezte a tavaszi hangulatot s nagy magányosságát.

Mikor az első meredek út végére ért, megállt a kanyarodóban. Hosszan nézett vissza a városra. Aztán hirtelen magára tekintett:

– Hát én mit tennék Klára helyében? – kérdezte magától.

Elmosolyodott. A kóbor kiskutya is megállott és körülszimatolta. Vilma felkacagott. Aztán ijedten nézett körül, nem hallotta-e valaki magányos kacagását? Még azt hinnék: megbolondult!

– Engem valóban másra teremtettek!

Betegeire gondolt. A szenvedőkre, Egérke fájdalmas arcára. Arra a régi rákbeteg asszonyra és a többiekre, akikkel azóta találkozott. A hörgő haldoklókra, a jajgató anyákra, az álélt gyermekekre. Aztán eszébe jutott a kísérleti szoba, kutató munkája Homoky professzor mellett. Lelkével látta a finom metszeteket, amelyekkel nap-nap után ostromolták a rákbetegség bevehetetlen várát. Bánkódva gondolt aznapi kísérletére, amelyet félben hagyott.

Karja szélesre lendült:

– Ez az én világom! Nem az ábrándozás, nem a Kláriék szerelme!

A kutya szűkülve ugrott félre hirtelen mozdulatára.

Vilma feléje fordult.

– Ne félj tőlem, szegény állat. Nem bántalak téged. Lehet, hogy mások rúgnak, vernek, kővel hajigálnak. Én nem nyúlok hozzád. Én azért élek, hogy mindenkihez jó legyek. Látod, nekem ez a hivatásom.

A kutya értetlenül bámult. Hogyan is értette volna a lelket az állat? De annyit megérezett, hogy bántani nem fogják és csóválni kezdte a farkát.

Vilma hátat fordított neki. Hátat fordított a városnak is és a hegycsúcsra emelte tekintetét. Most felszabadult belőle mindaz, ami eddig csendesesen szunnyadt a mélyben.

– Klára és Sándor kapcsolata szép és szent. Szép és szent, mert Isten akarja. Magamnak azonban más világot keresek, ők belenéztek egymás szép szemébe s most már kölcsönösen csak egy szempárt látnak. Egymásért élnek, egymásért halnak, egymásban tükröződnek,

egymásból erősödnek, egymást támogatják, egy lélekké lettek. Az én lelkem többre vágyakozik. Sokakért akarok élni. Mindenkinek mindene szeretnék lenni. Anyja az árvának, testvére a testvértelennek, vigasza a könnyezőnek, öröme az örvendezőnek. Érzem: nekem más út rendeltetett ...

A kóbor állat hazáig kísérte.. Vilma koncot vetett neki. Hadd legyen ez a kis kutya első élvezője túlradó szeretetének.

Ezen a napon korán lefeküdt. Fejében lassan összekeveredett a rákbeteg asszony és Klára, a kísérleti szoba és a kiskutya. Békésen hunyta le szemét, mint aki biztosan szunnyad Isten tenyerén.

XX. fejezet

Havasi Vilma másnap jókor ébredett. Tiszta tavaszi reggel köszöntött be hozzá az ablakon. A kelő nap gyenge-vörösen kívánt neki jóreggelt. Vilma rugalmas hajlongással köszönt vissza a ragyogásnak, miközben tornászott. Fürgén elkészült és üde lélekkel lépett ki a kertbe. Az orgonabokrok tövét kutatta. Mintha már nyílnék a gyöngyvirág! Egy-két nap: és csokrot vihet belőle szegény Hellának, aki mostanában sokat búsul a vőlegénye miatt, aki – úgy látszik – hátat fordított neki.

Az esti eső nyoma alig látszott. Erős áprilisi szél járta, futó felhő-ernyőket feszítve a napsugár elé, hogy aztán annál szabadabb utat engedjen neki.

Könnyű léptekkel haladt a templom irányában. Mély lélekzetet vett, többször egymásután. Érezte a tavaszt. Érezte s élvezte. Teste ép volt s a lelke tiszta.

Fecske cikkázott előtte az úton.

Hirtelen megállott. Agyán is átcikázott egy gondolat. Egy gondolat, melyet minden tavasz elröpít az ifjú élet egén. Egy gondolat, amely öntudatlanul élt a lelke mélyén s tegnap óta feltörni vágyott:

„Ki fog boldogítani engem?”

Néhány pillanatig tűnődött a gondolaton. Aztán elindult megint. Most még lassabban és maga elé nézőn: „Ki fog boldogítani engem?”

Visszanézett lelkével a múltba. S a múlt nem mutatott arcot neki, melyen megnyugodott volna boldogságra szomjazó szíve.

Aztán beleképzelt a jövő ködébe. Belemérte szívét az időbe. S az idő nem mutatott arcot neki.

Amikor átlépte a templom küszöbét, lelkén még villódzott a kérdés: „Ki fog boldogítani engem?”

Honnan jött ez a kérdés, és mit akart éppen ma, ezen a szeles, napsütéses reggelen?

A kérdés terhétől, úgy érezte, le kell térdelnie. Tenyerébe hajtotta arcát s lelkével bejárta szív-országát tájait. Hatalmas birodalom. – Be tudná-e tölteni egy ember? – Valami megszólalt benne: Nem. – Bármennyiszer ismételte magában a kérdést, a felelet mindannyiszor ez volt: Nem!

Az idő múlt. Vilma felállott, s az új kérdéssel elindult az egyetem felé.

Éles szél kavarta fel a port. Szemébe vágta, ő szűkre csukta szempilláit, és gyorsított léptekkel haladt tovább.

A szélroham, ahogy jött, el is ült. A madárcsicsergés újból elkezdődött. Hidegen s fényesen ragyogott a nap.

A leány pedig ment, ment a tavaszban.

* * *

Egész napon át mintha titkos kincset hordozott volna. Még Homoky professzor előadása közben is többször rajta kapta magát, hogy elméláz. Pedig máskor mennyire lebilincselte a magyarázat! Le nem vette máskor szemét az előadó arcáról. Szomjas lelke úgy itta a tudományt, mint szikkadt nyári föld az égi cseppeket. Ezen a napon azonban nem tudta követni a tanítást. Magába nézett s elmerengett. Ajkáról még akkor sem tűnt el a mosoly, mikor később, kísérlet közben, kíméletlen hang intette vigyázatra.

– Mit ábrándozik? Nem megyünk így semmire! – szólt rá a tanársegéd.

Vilma elnézést kért és fokozott figyelemmel rakosgatta a metszeteket.

Bárhogy igyekezett azonban, nem tudta egész odaadással látni el munkáját. Lelke mélyén mintha ezer ezüstharang csilingelt volna.

– Boldog vagyok, mert nagy titok tudója lettem ...

Ebéd után, szokása szerint, átment a betegekhez. Mialatt végigment a szenvedők között, az egyik utána szólt:

– Igaz, hogy Klára nővér nem jön többé közénk?

Vilma visszafordult:

– Igaz.

Habozott. Nem tudta, elárulhatja-e Klári terveit? Valamelyik beteg azonban gyorsan kiségitette zavarából:

– Menyasszony lett Klára nővér, azért hagyott el bennünket!

Vilma bólintott, de még mindig nem beszélt tovább.

Hirtelen megszólalt egy fiatal beteg:

– Maga is elhagy minket nemsokára! Jön valaki, ráhúzza a gyűrűt az ujjára, örül, ha majd hátat fordíthat a sok nyűgös embernek!

– Hová gondol?! – szisszent fel tiltakozva Vilma.

Többen figyelték már a szóváltást. Az előbbi fiatalember ingerkedve folytatta:

– Csak ne tiltakozzék! Nem láttam még leányt, aki búsult volna, ha a kezét kérték!

Egy öregedő férfi mormogva vágott közbe:

– Gyermeketek ad majd a hazának, akik a helyünkbe lépnek ...

Vilma keze erősen markolta az ágy vaskeretét. Elsápadt, mert ez a néhány szó eszébe juttatta régi nagy küzdelmét. Kavargott lelkében a kérdés. Nem tudott rögtön felelni. Fejét lehajtotta s ajkait összeszorította.

Mivel ő hallgatott, a kérdezők is elcsöndesedtek. Akadt, aki figyelt még, mert feleletre várt. Kis idő múlva azonban megunták a csendet és egymáshoz fordultak. Másról kezdtek csevegni. Nekik nem volt fontos a kérdés.

Vilma még mindig az ágy szélét szorongatta. Lelkében felviharzott a régi feszültség: orvosi pálya-e, anyaság-e a sorsa: Istentől rendelt nagy hivatása?

S mint ahogy a hegytetőn találkozik a forró s hideg légáramlás és a puszta embere előtt ismeretlen süvöltéssel összecsap; mint ahogy csapkod a villám s morajlik a hegyek méhe; mint ahogy a magasságok viharában csikorogva hajladoznak a szálfenyők: úgy ingott, hajladozott, nyöszörgött a lelke a benne összecsapódó ellentétes erőkötől. Szíve felsikoltott: segélyért kiáltott. Emberi fül nem foghatta fel a szorosra zárt ajkak mögött feltörő kiáltást: de valaki meghallotta. Valaki, aki lelke mélyében lakozott s aki elindította ezt a vihart. Valaki, aki viharokat támaszt, mert szereti látni az ember hősi küzdelmét. Valaki, aki elindíthatja a vihart, mert ura a viharnak.

Vilma belső kiáltására hirtelen csendesség támadt. Vergődő lelke fáradtan pihegett és várt. Aztán lassan – mint szivárvány a megbékélt egen – fölvilágolt benne a reggeli élmény. Valaki szólt hozzá sejtelmes beszéddel. Hangja tiltakozón emelt szót a mélyből:

– Te az enyém vagy. Lefoglaltalak ... – és ez a hang, nem tűrt ellenállást.

Verstöredék futott át emlékezetén. Később ismerte meg, hogy zsoldárrészlet:

„Kívánja a Király szépségedet: hódolj neki, mert urad ő neked!” Vilma mélyen lehorgasztotta fejét, és halk léptekkel sietett ki a teremből. Tenyerén vörös csíkokat vésett a szorongatott vaság.

– Irgalmas Istenem, mi történt én velem? – tört ki belőle, míg végig haladt a folyosón. – Mintha valaki forró pecsétet égetett volna szívemre ...

Boldog vagyok s reszketek ...

Annyira izgatott volt, hogy munkája kihullott kezéből. Leszaladt a kertbe. Föl-alá járkált. Homlokát szabadon hűtötte az áprilisi szél.

– Ma nem bírok itt maradni! – robbant ki belőle és futott a kísérleti szobába. Lihegve állt a tanársegéd elé.

– Ma el kell mennem. Most rögtön. Holnap jókor bejövök, csak most hadd menjek el ... – könyörgött.

A tanársegéd csodálkozva pillantott rá. Száraz kedélyű ember volt, igazi tudós természet, aki nem igen kutatgatta az emberi szív titkait. Maga is egyszerű volt és nyers. Csupán közvetlen feladata érdekelte.

– Tessék – felelte közömbösen, s azt gondolta, hogy minden leány hasonló: még ez a komoly Havasi Vilma is. Tavasz jöttével megzavarodnak.

Vilma kapkodva szedte holmiját. Alig várta, hogy hazaérjen s magára maradjon kis szobájában. Bezárkózott, hogy ezen az estén senki se háborgassa. Odaállt a nagy feszület elé és keményen szembenézett a lehajló Krisztus-arcával:

– Mit akarsz tőlem, Istenem?

A kereszt nem válaszolt.

Vilma egy lépéssel közeledett:

– Megtiltod nékem, hogy valaha is férjhez menjek, mint a többiek? – Hangjában ellenkezés rezgett. A kereszt most sem szólt.

– Nem akarod, hogy gyermekem legyek? Miért kívánod ezt tőlem? – Most már elcsuklott a hangja.

A kereszt néma maradt.

Vilma még közelebb húzódott. Felnézett erősen, de szemét már könny fátyolozta:

– Azt kívánod, Uram, hogy orvos legyek, és csak orvos legyek?

Feleletet most is hiába esdekelt.

Erre letérdelt, és szívét megnyitotta a kegyelemnek. Tenyerébe temette arcát, és hangtalanul így imádkozott:

– Uram, én gyöngé ember vagyok csupán. Indulatok kavarnak bennem. Nem értem őket. Ellenmondásra tüzelnek szavam ellen. Az előbb mintha hallgattam volna rájuk. Lelkem mélyén azonban más, új törvényt érzek. Akarom akaratodat. Leteszem a sorsomat a kezébe, Isten!

Hosszan térdelt mozdulatlanul.

Aztán elszántan nyúlt kis szentírása felé. Fölkötötte Szent Pál levelét: „A szüzekre nézve pedig nincs parancsolatom az Úrtól; tanácsot azonban adok ...: akinek nincs felesége, arra gondol, ami az Úré, hogyan tessék az Istennek. Akinek pedig felesége van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék feleségének: és meg van osztva. Mind a férjetlen asszony, mind a szűz arra gondol, ami az Úré, hogy testben és lélekben szent legyen; aki azonban férjnél van, arra gondol, ami a világé, hogyan tessék férjének... Tehát aki házasságra adja szűz leányát, az is jól teszi; de aki nem adja házasságra, jobban cselekszik”.

– Ezt leírom magamnak – súgta szívének, s megbékélten föltekintett. Érezte: ez volt a kereszt válasza.

* * *

Azon az éjszakán nem mindennapi álma volt. Az Úr Jézust látta nagy fényességben. Soha azelőtt nem álmódott az Úristennel. Most látta távolról, maga előtt állva. Az Úr felé fordult a fénysugárból, ő maga fekete özvegyi ruhát viselt. Sötét fátyola földig burkolta alakját. Ahol állott, a porban szűk kör rajzolódott köréje. Belső kényszer nem engedte kilépni a körből. Egyszerre, mint valami jelenés, hófehér köntösben szőkefürtös gyermek állt közékük. A gyermek hol az Urat nézte, hol pedig reá tekintett égi igézettel. A fényes Istenalak kitárt karral hívta a gyermeket. A kicsi hátat fordított Vilmának, és az Úr felé sietett angyali lebegéssel. Vilma szíve összeszorult. Rohant volna a gyermek után, de a kör szélén földbe

gyökerezett a lába. Kemény törvény tartóztatta őt. Erre letérdelt, és úgy esengett az édes, fehér ruhás gyermek után. Vilma érezte, hogy ez az ő soha meg nem születő gyermeke, akit elkért tőle az Isten, ő magába roskadtan, kitárt karral, könnyes szemmel sóhajtott:

– Elveszed, Uram?

Az Úr csodálatos mosollyal igenelt.

Ő pedig fölállt s kiegyenesedett. A szenvedés és szeretet árama futott át szívéen. A Lélek a jövőjébe világított.

Aztán szembenézett az Istenemberrel, és megadóan sóhajtotta el áldozatát:

– Odaadom! ... Neked adom, Istenem ...

* * *

Kábult fejjel ébredt ebből az álomból. Mire azonban ébredése egészen kisöpörte szeméből az álmot, lelkébe nagy békesség költözött. Alig várta az indulás idejét.

S egy óra múlva bátran és bizalommal nézett a templom sarkában Szent Imre szobrára. A huszadik század munkás-zubbonyában és az ezeréves királyi köpönyeg alatt rokonszív dobogott:

– Szűz Szent Imre herceg, megértem immár áldott tisztaságod! ...

XXI. fejezet

Vilma nem szólt senkinek belső élményeiről. Élete külsőleg ugyanúgy folyt tovább, mint azelőtt. Néha egy-egy hangverseny, színházi est tarkította életét, egyébként magába vonult. Mind jobban vonzódott a csöndhöz, hogy elmerenghessen a titok szemléletében, amelynek látója lett azon a csodálatos áprilisi napon.

Még, édesanyjának sem fedte föl lelkének féltve őrzött kincsét. Miért zárta emyire magába: nem tudta maga sem. Valaki tilalomfát emelt a lelke bejárata elé.

Csak Hella kérdezett tőle egy ízben valamit a kísérleti teremben. Szenvedő szívével talán megérzőbb volt, mint a többiek ...

Együtt hajoltak akkor is a nagyítóüveg fölé, mint annyiszor máskor.

– Be szép rajza van ennek a szövetnek! – kiáltott fel Vilma és kiegyenesedett. Homloka különös fényben ragyogott. Szeme csillogott, mint aki valami nagyon szép látványban gyönyörködik. Hella fürkészőn nézett szemébe és jelentősen kérdezte:

– Mi van veled, Vilma?

Vilma felkacagott:

– Semmi különös! Csak eszembe jutott: mennyire szépen rajzol az Isten ...

Hella komolyan rátekintett s nem szólt többet.

Vilma pedig lehunyta szemét és szóltalanul belemosolygott lelkébe:

– Szerelmes vagyok, Uram! Te vagy a kincsem ...

Hella többé meg sem kísérelte, hogy behatoljon lelke rejtekébe. A többiek pedig nem vették észre a változást. Édesanyja örömmel látta, hogy leánya boldog, s nem kutatott tovább. Jenő élvezte, hogy nővérében megértő jóbarátra akadt, aki inkább együtt érez vele, mint valaha.

Vilma egyelőre nem gondolt arra, hogy belépjen valamely zárdába. Orvosi tanulmányai annyira lekötötték, hogy más terv nem fért a fejébe. Ha jövőjére gondolt, orvosi köpönyegben látta magát. Életének megálmodott külső kerete nem változott, csak megtelítődött. Mintha régi képkeretből kidobnák a fakult olajnyomatot és nagybányai festők száz színével ékeskedő festményt tennének helyébe, így vált gazdaggá az ő orvosi élete is attól a tudattól, hogy hívja az Isten.

Boldogság zenélt a szívében. Ha a kísérleti terembe lépett s tekintete rávetődött a metszetekre: kutató munkája fölött a Lélek szárnyalását érezte.

– Itt is úgy van, mint a teremtés nászában volt ..., – gondolta. – Akkor is Isten Lelke lebegett a vizek fölött s rendezte gyönyörű világgá a zűrzavart.

Ha betegek közt járkált, lelkében így suttogott:

– Szeretnék minden szenvedő testvért magamhoz ölelni! Az én égi Jegyesem kincsei ők...

Istenről beszélt neki az utca is:

– Villamos, gépkocsi, a romjaiból újjá épülő város: titkos törvény hordozói s Jegyesem a törvényadó mester...

Rámosolygott az útszéli fűszál és Istent hirdetett.

Madár szállott égnek előtte s csicsergése köszöntést hozott:

– Üzenetet hozok neked attól, aki küldött: aki teremtett s aki szeret téged...

Klára menyasszonyos mosolya is ezt hirdette néki:

– Boldog vagyok, mert szent a szerelem törvénye, melyet szívembe írt az Úr.

Sándor messzenéző művész-szeme szintén erről beszélt:

– Minden szépnek egy az ősforrása. Az alkotóerő Isten erejének halvány vetülete.

Professzorának roppant szaktudása is ég felé emelte:

– Emberi tudásunk milyen elenyésző az örökkévaló Értelemhez képest!

Ilyenkor ujjongott Vilma:

– Minden szépnek, minden jónak, minden igaznak ősforrása az Úristen.

S ő rámtékkintett. Magához emelt. Jegyesévé tett engem ...

Mentől boldogabban érezte hivatását, annál könnyebbé vált számára minden feladata, örömmel dolgozott. Erejét megkettőzte a tudat, hogy nincsen egyedül. Hozzásimul lelkéhez az, aki mindenek Ura.

De míg belső boldogsága egyre mélyült, soha sem tapasztalt külső támadások kezdték ostromolni: mintha az alvilág tört volna elő, hogy elsötétítse előtte azt a felsőbb világot, amelybe belépni készült.

Észrevette, hogy egyik egyetemi hallgató társa villamosról villamosra száll utána. Eleinte nem törődött vele. Azonban valamelyik napon megvárta őt a fiatalember és a kapuban bemutatkozott neki. Vilma egykedvűen fogadta. Más alkalommal pedig leejtett füzetét éppen ez a fiú sietett fölemelni. Mikor átnyújtotta a jegyzetet, olyan közel hajolt arcához, hogy Vilma önkénytelenül hátralépett. Szárazon rebegett köszönetet és hátat fordított lovagjának. Ezentúl messziről elkerülte őt, hogy észrevéttesse vele idegenkedését.

Néha az utcán voltak „esetei”.

Egyik esős délután a villamosra várt. Rosszarcú, zilált öltözékű öregasszony állott mellette. Mormogott magában:

– Nem, nem teszem ezzel a kisasszonnyal!

Vilma figyelni kezdte:

– Valami baja van, néni lelkem? – kérdezte végre.

Magával küszködve felelt az öregasszony:

– Az az úr ott... pénzt ígért nekem, ha szólok a kisasszonynak ...

De ... olyan jóságos szeme van, hogy... nem vitt rá a lelkem, – súgta akadozva.

Vilma megborzadt. A világváros szennye ...

Néhány nap múlva festettarcú utcaleányba botlott bele. A kopott leány egyszerűen megfogta a karját:

– Kisasszony, az a tiszt úr szeretne beszélni magával.

Vilma borzadva taszította el a kísértőt:

– Nem félni az Istentől?!

A leány tágranyílt szemmel nézett vissza reá ... Isten ... Félni az Istentől...

Vilma megérezte szavai hatását. Megfogta a leány vállát és kutatóan nézett züllött szemébe:

– Mondja, nem beteg maga?

A leány bámult, mintha nem értette volna.

Vilma megismételte kérdését. Hangjában szájalom csendült:

– Ugye, maga nagyon beteg, szegény leány?

Az utcaleány arca sírásra torzult. Ő tovább bízta:

– Én látom, hogy maga beteg, szegény ...

A megértő szó elindította az utcaleány bizalmát:

– Igen, én nagyon beteg vagyok, nagyon beteg.

– És hol lakik?

– Kint az Angyalföldön.

– Sokan laknak együtt?

– Bizony sokan, kérem.

– Nézze, én elkísérném magát, hisz' látom, hogy beteg,

A leány rémülten tiltakozott:

– Ne, ne tessék, kisasszony rátkhozni a rendőrt!

S bár érezte vállalkozása merészségét, Vilma mégis felugrott a villamosra, maga előtt erőltetve föl a leányt.

Útközben kikérdezte betegségéről. A leányból dőlt a panasz. A szíve rossz. Időnként görcs markolja. Ilyenkor halálra válik vagy sikoltoz ... S amint látta Vilma hozzáértő érdeklődését, egyre nagyobb bizalommal tárta fel életét is.

Vilma sápadtan hallgatta az élet borzalmas mélységeiből feltörő szavakat. Kezdett föltárulni előtte egy leányélet, amilyenről nem hallott odáig. Tóth Erzszi tizennégyéves korában jött fel Pestre szolgálni. Senki ismerőse nem volt ebben a tengernyi városban. Csak egy család, hová elszegődött, s a családnak lelketlen nagyfia, aki tönkretette. Azóta kallódik az utcán. Pénzhez másképp hogyan jutna? Így a legkönnyebb. (Ezt mintha kissé léhán mondta volna.) Mikor azonban betegségét és az emberek gonoszságát festette, olyan sóhaj tört fel elgyötört lelkéből, hogy Vilma mélyen megszánta. Mire leszálltak a kocsiról s befordultak az angyalföldi sötét zugutcába, szánalma meleg segítőkészséggé erősödött. A leány lelkére gondolt. Mily hosszú az út a falusi kis ház természetes erkölcsi szilárdságától a főváros büntelepeinek, sötét barlangjainak pállott levegőjéig! És mily gyorsan megteszi ez a leány! Hová tűnik el az elsőáldozások, az anyai aggódások, az ősi falu hagyományainak ereje? ... Tekintete rávetődött az utcaleányra. A megmérgezett fiatalság szánalmas példánya ballagott mellette. Hirtelen eszébe jutott valami: .

– Mondja, katolikus maga?

A leány csak bólintott:

– Igen

– Úgy-e, régen nem gyónt már?

A leány fojtott hangon felelte:

– Ilyen étellel? ... A faluban gyóntam utoljára.

Szurtos bérkaszánya előtt állt meg a leány.

– Itt lakom, kisasszony.

Sötét udvaron át vezette őt el a pinceajtóhoz. Benyitott. Kiállhatatlan odúszag csapott ki a földalatti helyiségből.

Szűk kis konyhában, piszkos fekvőhelyeken, züllött külsejű leányok, legények ültek vegyesen. Ittak, cigarettáztak, Vilmát méregették.

A vezető sietve vonszolta maga után Vilmát.

Vilma lesütött szemmel követte kísérőjét a szörnyű konyhán keresztül és belépett vele a belső szobába. Körülnézett. Szemének idő kellett, míg megláthatta a tárgyak homályos körvonalait. Az első, amit észrevett, a szürkére mocskolódott, rongyos függöny volt. Ez a függöny még azt a kevés világosságot is kirekesztette, amely beszűrődhetett volna a keskeny ablakon át a fénytelen helyiségbe.

A leány megszólalt:

– A főbérő is itt lakik. Kislányuk is van, itt ni! Ezt mindnyájan szeretjük. Egymást nem szeretjük – tette hozzá sötéten.

Vilma a beesett arcú kis emberpalánta fejére tette jobbját.

– Hogy hívnak? – kérdezte szánakozva.

– Mancinak – felelte a gyermek idegenesen.

– Hány éves vagy? – folytatta Vilma az ismerkedést.

– Nyolc.

Vilma elszörnyedt. Ötévesnek is alig látszott a gyermek. Hogy koravén arccsokáját jobban megnézte, látta tévedését. S mikor szeme még jobban hozzászokott a rossz világításhoz, látta, hogy a gyermek szeme lázasan csillog, s arcán kanyarós kiütések nyomait viseli. Betegsége a legfertőzőbb állapotban volt. De összeszoruló szívvel látta azt is, hogy a gyermekből áradó fertőzés milyen kicsiség ahhoz képest, ami a nagyokból áramlik az ő kicsiny lelke felé. Elhatározta, hogy jelenti a tisztiorvosnak.

A konyhaajtóban kíváncsi fejek bukkantak elő. Beszűrődött az ittas mulatozók rekedt nevetése. Vilma nyugtalanná vált.

Most már mennem kell, – mondta zavartan és visszafordult.

Vezetője kikísérte. Az udvaron búcsúzóul még ezeket mondta:

– De azért szeretünk itt lakni. Jó ember a gazdánk. Megtűr minket, még ha néhány hétig elmaradunk is a lakbérrel.

Elváltak. Vilma borzongva húzta össze kabátját. Sietve ment végig a szűk utcán. Már alkonyodott. Fent a hegyen az ő villájukba még bizonyára beküldi búcsúüdvözetét a lemenő nap.

Itt mély sötétség borult a házak fölé. Emeletes épületek árnyéka vegyült össze a gyárkémények füstjével, hogy mindent sötétbe vonjon: emberi otthonokat és emberi lelkeket.

Valamilyik utcasarkon rongyos ruhás gyermek nyújtogatta feléje sovány karját. Keze szurtos volt, haja kócos, arca beesett, szeméből a pincelakások fénytelenége sötétlett.

Vilma sietve kotort elő néhány fillért.

– Tessék, kisfiam – mondta melegen.

A gyermek rábámult. Nem felelt. A pénzdarabot nézte, s ismét Vilmát. Talán még sohasem mondták neki így: kisfiam ...

Vilma hirtelen megsimogatta a kócos fejecskét. Aztán továbbsietett. A délutáni eső fekete sárral vonta be útját. Füstfelhő odafent, koromsár idelent. Vigasztalan sötétség.

Fáradtan ért haza: nem az úttól, hanem a látottaktól kimerülten. Villanyt nem gyújtott. A csend és sötétség szükségét érezte. Az ablak elé tolta karosszékét, és visszanézett a kivilágított fővárosra, ahol örömmre szomjasan lihegő emberek kergetőznek; züllött leánylelkek segítségért kiáltanak. És halkán, mintha csak az Úristennek akarná mondani, súgta a Duna felé:

– Neked adom magamat, Istenem, az emberekért!

XXII. fejezet

... Ez a május nem olyan, mint a többi... – gondolta Vilma, míg lefelé haladt a hegyoldalon. A nap nem fukarkodott melegével, s tiszta fényét bőségesen szórta a világra. A föld felujjongott a szerelmes simogatásra, és feléje tárta virágai kelyhét.

Menyasszonyos díszben ékeskedett az útmenti almafa, Vilma szíve átforrósodott.

– Ilyen csokrot sem küld akármilyen vőlegény az ő menyasszonyának! – susogta ég felé.

Karja szélesre lendült, mintha a világmindenséget készülne magához ölelni. Lába táncosan szökölt, teste szinte súlytalanná vált. Ifjúsága örömét ujja hegyéig érezte magában. Ajkára szöveg nélküli dallamok tolultak; túlaradó szeretetének halk bűgásai.

– Istenem, Királyom, Tied vagyok és Te az enyém...

A kanyarodónál fehér orgonaág hajlott az út fölé.

Vilma lábujjhegyre ágaskodott, míg elérte, s gyöngéden arcához vonta. Mélyet szívott édes illatából. Aztán elengedte. A harmattól telített pompás virág keményen csapódott vissza a magasba. Vilma arcába, ruhájára harmatcseppek hulltak, és széltől kuszált hajában gyöngyök gyanánt ragyogtak.

– Így harmatoz most mindig reám a kegyelem – lelkendezett, és könnyedén lépdelt tovább, lefelé az úton.

Az elhívottak első boldogsága zenélt a szívében.

Királynővé lett, akinek homlokát fölkenete valaki szent uralkodásra.

Költővé változott, akinek arcát tiszta csókjával érintette a múzsa.

Választott jegyes lett, akit jellel megpecsételt, lefoglalt valaki.

Azóta ihlettel terhes a lelke, azóta szüntelen az elragadtatása.

... Vajon ez az élet csak az első időkben ennyire gazdag? Csupán a kezdetben ringatózik a lélek ilyen édes-boldogan a kegyelem tiszta taván? Támadnak-e később vajon vad viharok? Szenvedéllyel, világgal, pokollal kell-e még kemény küzdelmet vívnia? Ki tudja előre mindezeket?

Vilma sokszor eltöprengett hasonló kérdéseken. Megoldatlanságuk azonban nem nyugtalanította. Egyelőre semmi súly nem nehezedett reá. Vagy talán a lelke vált annyira rugalmassá, hogy az élet pehelykönnyű maradt erejének?

Kitárt szívvel haladt az úton, s az ihletett lélek fogékonyságával zengette vissza Isten hangjait.

Ezen a délelőttön csak két órája volt az egyetemen.

Türelmetlenül leste az időt; szabadulni szeretett volna.

Amint lehetett, elindult, s szinte futott vissza Budára.

Befordult a régi bérház jólismert kapuján. A lépcsőket kettesével ugrotta át. Fel, fel a második emeletre! Türelmetlenül csöngetett, és lihegve borult az elősiető Adorjánné nyakába.

– Úgy siettem, ahogy tőlem kitelt. Segíteni jöttem, s megölelni Klárát, még egyszer leánykorában!

– Klári már nagyon vár – mondta Adorjánné, s előresietett az ebédlő felé. Haja ziláltán röpdösött, fehér cérnaszálak tapadtak sötét ruhájához.

Vilma fogásra akasztotta kabátját, bemosolygott a tükörbe, és maga előtt beküldte hangos üdvözlését a félig nyitott ajtó hasadékán.

– Szervusz Klári! Hogy aludtál az utolsó éjszakán?

Klári feje megjelent az ajtóban.

– Siess, már alig várlak! Rengeteg a dolog! Csak éjfélkor feküdtem le. Addig varrtunk. Képzeld, még mindig nincs készen a ruhám!

Az ebédlőben nagy felfordulás fogadta Vilmát. Az asztalon még ott hevert a reggeli maradéka. Szanaszét fehér ruhafoszlányok heverték. A cérnaszálak s fátoldalabkák gonoszul tapadtak meg a heverőn, a bársonyszékeken. Vilma alig mert leülni.

Az ablakmélyedésben idegen varrónő hajtotta a gépet. Vilma végül letelepedett, s kézbevett valami fehér fodrot. Ügyetlen, nagy öltésekkel dolgozott rajta. A varrónő félszeggel odapislogott. Nem nagy meglepődés tükröződött arcán. Vilma nem akarta észrevenni. Ragaszkodott ahhoz, hogy az ő kezemunkája is ékesítse Klára menyasszonyi köntösét.

Halkan elindult közöttük a szó, míg varrásuk fölé hajoltak.

– Lent voltatok?

– Igen. A nyolcórán. Sándor úgy vonult ki mellettem az áldoztatórácshoz, mintha soha beteg nem lett volna. Én azonban fogtam a kezét. Vezettem. Tudod: olyan szép az: most már mindig így fogjuk egymást vezetni.

– Be szép ..., – suttogta Vilma is. Egy pillanatra ölébe ejtette kezét, s elmerengett.

Klári szorgalmasan tovább öltögetett.

– Lekigyakorlással szerettem volna előkészülni. Tudod: három napra el akartam vonulni. Később már egy nappal is beértem volna. Úgy látszik, az én egész életem csupa tervezgetés. Látod, még ma is micsoda rendetlenség van itt.

Panaszosán nézett körül a szobában.

Vilma szembefordult vele s csodálkozva látta örömtől fénylő arcát. Boldogságot sugárzó tekintete meghazudtolta siránkozó hangját. Erre felkacagott.

– Még ezen a szent napon is önmagadon töprengsz! No majd kinevel ebből Sándor! – S közel hajolva, a fülébe súgta: – meg a gyerekek!

Erre Klári fülig pirosan karolta át barátnőjét, és rejtette el arcát kebelén.

Repült az idő. Alig vették észre, s már dél lett. Vilma is befejezte a fodor varrását. Hozzá nem értő ujjai törekvően igazgatták az engedetlen ráncokat.

– Valamit mégis csak segítettem! – dicsekedett, hogy a varrónő szigorú pillantásait némileg enyhítse.

Meleg búcsúölelés után hazasietett.

Az utolsó órákban magára hagyta a kis családot. Érezte, hogy vannak pillanatok – s éppen az élet legnagyobb pillanatai ezek –, amelyekben a lélek nem kíván társat. Az életnek ezekben a nagy perceiben sűrű fátyol borul a lélekkapu elé. Jaj az idegennek, aki ilyenkor behatolni merészel! Jaj a léleknek is, akiről durva kezek lerántják a fátyolt! A mindenség titkait lepelbe burkoló isteni ujjak őrzik ilyenkor az egyedüliséget. A magános lélek legmélyebb átéléseit hordozzák ezek a percek. Ezeknek az átéléseknek csak egy tanúja lehet: maga az Úristen ...

Vilma is visszavonult most Adorján Klára életéből. Homályosan úgy érezte, mintha ez a visszavonulás már nemcsak erre a néhány órára szólna. Ha elhagyják az esküvői oltárt, Klára már egészen Torjay Sándor lelkére fog támaszkodni. Mint kedves emlék, megmarad ugyan a régi barátnő, de szívében többé már nem a megszokott helyet foglalja el...

Földre szegzett szemmel haladt Vilma fölfelé a hegyen. Most már nem sietett. Gondolatai lefelé húzták.

Nagy léptekkel bandukolt egészen a kanyarodóig. Ott a sarkon önkénytelenül felpillantott a reggeli orgonaágra. A virág most is teljes pompájával hajlott ki az útra. Harmat cseppjei elillantak már. Helyettük a tavaszi napsugár aranyozta be hófehérségét. A déli nap melegében csodálatos illatot lehelt magából. Vilma szívét újból átjárta a reggeli forróság. Érzékeny lelke mintha füllel hallotta volna alkotója ajakáról:

– Most már az enyém vagy, én Lélek-Jegyesem!

Mélységes csend borult a tájra. Csak a messzeségből szüremlett át a város lármája. Szerelmek és gyűlöletek, gyermekkacagás és halálhörgés, kenyértülekedés és pezsgő mámor hangjainak összefolyó életzsibongása.

Vilma egész valójában erős áramlatok indultak el. Míg újból átélte az Isten-szeretet forró lüktetését, ugyanakkor szinte hallotta, hogyan pattannak szét a földhöz kötöző szálak. Szabaddá lett. Ugyanakkor mégis a város felé törekedtek benne ezek az áramok. Régi természettani kísérlet jutott eszébe, mikor zsámolyon állott s kezén villanyáramot vezettek át. Hogy' szikrázott a haja, a keze, a ruhája, ha valaki játékosan közelített hozzá! Most is hasonlóan érezte, hogy villamos árammal telített lelke mennyire sóvárogja: bár adhatna másoknak tüzes szikráiból. Az isteni áramlás nyomán tüzes emberszeretet halmozódott föl benne s ez a szeretet kiáradásra várt.

Gondolataiba merülten érkezett haza. Gépiesen ült az asztalhoz s csendesen kanalazta levesét.

Jenő törte meg a csendet:

– Elek mesélte, mekkora legénybúcsú volt az este náluk. Éjfélig mulattak, verték az asztalt. Szegény Sándor már alig bírta. Leheveredett s fekvé bízta a fiúkat.

Vilma aggódva érdeklődött (Sándor egy kissé az ő betege is volt).

– Sándor is ivott?

– Elek azt állítja, hogy nagyon keveset. Szörnyen óvatos. Pedig egyszer van az életben legénybúcsú!

– Te bizony ittál volna?!

– Miért ne?!

Vilma kacagott:

– Szerencse, hogy Sándornak már benőtt a fejelágya!

Jenő sértődötten köszörülte torkát; de nem volt olyan könnyen pergő nyelve, mint a nővérenek; így hát alulmaradt a vitában. Vilma békítőleg folytatta:

– Együtt indulunk, ugye?

Édesanyjuk is közbeszólt. Megbeszéltek a délutáni tennivalókat. Mikor az óra elütötte az ötöt, együtt vonult le a kis család a templomba. Vilma anyja karjába kapaszkodott s játékosan hunyta le szemét:

– Vezess, édesanyám, úgy mint régen!

Havasiné szorosán magához szorította leánya karját s az anyák korholó szeretetével nevelte:

– Maholnap férjhez mégy, mégis olyan gyerek vagy, mint hároméves korodban!

Közben vigyázva húzta magához, hogy elkerülje az útban heverő nagy kődarabot.

Jenő, mintha koronázó jelvényeket hordozna, ünnepélyesen vitte előttük a gondosan becsomagolt ezüstit: a Klárának szánt nászajándékot.

A templomajtóban Zsófiával találkoztak. Vilma nem látta őt ama kínos jelenet óta. Feltűnő öltözékben, erősen kifestve érkezett. Köszöntésüket valahol a magasságokban, alig észrevehetően fogadta s gyorsan belépett a templomba, közvetlenül Havasiné előtt.

Anyja és leánya egymásra néztek.

– Nem érdemes bosszankodni! – mormolta Vilma.

Még jókor érkeztek. Vilma letérdelt, hogy indulatát csillapítsa. Az esküvőre várakozók szokásos zsibongásával volt tele a templom. Néha egy-egy mondatot világosan meg lehetett érteni:

– Előnyös házasság ilyen szegény leánynak...

– Torjay Sándor mellett szürke lesz ez az asszony ...

– Nézd, jönnek!

– Én felállók erre a padra!

A suttogó hang tulajdonosa alatt nagyot reccsent a térdeplő.

Vilma is föltekintett. Az indulat kiröppent fejéből. Felbúgott az orgona s rendeződött már a menet a kapuban. Megindultak az oltár felé. Torjay Sándor sápadtan, balkezeivel vékony pálcára támaszkodva haladt. De azért délcegen tartotta magát. Hiába, szép fiú, sebesülése után is. Vilma szíve most erősebben dobbant. Ott, ott jön legdrágább barátnője. Istenem, milyen szép, mint földreszállt angyal! Milyen elragadtatás ragyog az arcán, amint földre szegezett tekintettel halad az oltár felé! Arca bíborszínben ég. Milyen izgatott lehet! A félénk, remegő Klárát hogy' nyilazzák most a kíváncsi szemek fürkésző pillantásai! Szegény Klára! S mégis milyen boldog! Már ott állnak az oltár lépcsőjén! Az embertömeg előrenyomul. Nincs mit tenni. Vilma letérdel és imádkozik értük. Csak néha jut el füléhez egy-egy mondattöredék:

– Istennek rendelése szerint... Holtomiglan, holtáiglan ... Isten engem úgy segéljen! ...

Megindulnak a jóbarátok. Rázzák a vőlegény kezét. Ölelik a menyasszonyt. Vilma is odafurakodik. De ki az, aki megelőzi? Csakugyan: Zsófia! Megragadja a fiatal férj kezét:

– Sándor, Sándor! – suttogja forrón ... Még ma is! Egészen közel hajol.

Vilma meghallja. Bár ne hallotta volna meg! Most mi lesz?

Aztán látja, hogy a férfi halvány arca még sápadtabbra válik. Szemét fáradtan lehunyja. Úgy tetszik, mintha kissé megtántorodott volna. Micsoda démoni erő lakik ebben a leányban?

Vilma indulatos agya egy percre elhomályosítja látását. Mire újból felnéz, Zsófia messze jár. Most rajta volna a sor, hogy megszorítsa a vőlegény jobbát. De az elfordul tőle. Elfordul a vendégkoszorútól és ifjú feleségét kutatja. Átvágja magát a sokadalmon. Megragadja Klára kezét és áhítattal ajkához vonja. Klára visszanéz rá. Szemében a boldogság könnyei fénylenek. Ő nem vett észre semmit az előbbi jelenetből.

Vilma is ott áll már az ifjú pár előtt. Torjay Sándor egyik kezével még mindig felesége kezét fogja s most már úgy maradnak végig. Vilmának is csak botot szorongató félkezét nyújtja.

Vilma megcsókolja barátnőjének tűzben égő arcát.

– Imádkozz értünk! – hallja suttogó kérését.

Ezután már mindig többesszámban beszélnek.

Az ismerősök úgy mondták el jókívánásaikat, mint az esküvőkön általában szokás. Egymást szerető két kedves ember: mindennapi látvány.

Mégis ... Vilma lelkében úgy élt ez az esküvő, mint életének egyik legizgalmasabb eseménye.

Talán Zsófia zavaró megjelenése okozta?

Talán legjobb barátnőjének elszakadása mozgatta meg ennyire szívét?

Talán saját hivatásának, tulajdon indulatosságának: gyengeségének s a nagy kegyelemnek kettős átélése tette ilyen emlékezetessé ezt a napot?

Számot adni nem tudott erről.

XXIII. fejezet

A következő napok egyikén Homoky professzor megszólította Vilmát:

– Szeretném, ha mellettem dolgoznék a rákkutatásban. Vilma örömeiben elpirult.

– Igenis, professzor úr!

- Tisztelettudóan követte tanárát a kísérleti terembe. Mikor beléptek, mindenki odaköszönt. Vilma észrevétlenül fölegyenesedett. Kis fénysugár óráá is vetődött a híres ember dicsőségéből. Nem utolsó dolog nagy tudós árnyékában élni!

Mire azonban Homoky professzor magára öltötte munkaköpenyét, Vilma is kijózanodott. A tudomány szolgálatának őszinte vágya melegítette, míg feszes tartással várta az első utasítást.

– Rendezze ezeket a metszeteket!

Vilma készségesen indult a faliszekrény felé. Lopva végignézett a termen. Hella komoly arccal hajlott a nagyítólcse fölé. Saját kis asztala árván unatkozott a szoba másik végében. Szegény Hella, vajon mi van vele? Már napok óta nem beszélgettek.

De nem volt ideje elgondolkozni. A munka egész figyelmet kívánt s azon a napon különös igyekezettel kívánt jól dolgozni.

A professzor ritkán szólalt meg; többnyire csak akkor, ha valamire szüksége volt. Vilma szótlanul sietett mindig teljesíteni kívánságát. Az első félóra izgalmas feszültsége után úgy érezte, hogy nem lesz nehéz új beosztása. Szinte megérezte, mit akar főnöke, mielőtt az szóra nyitotta volna ajakát.

Homoky tanár meg lehetett elégedve, mert búcsúzáskor ezt mondta:

– Holnap a műtétek után azonnal folytatjuk.

Vilma vidáman karolt Hellába, hogy együtt hagyják el az épületet.

– Mi a hír Jóskáról?

Hella tompa hangon válaszolt:

– Semmi. Most már nem is akarok rágondolni!

– Ó szegény!

Vilma elfelejtette a saját örömeit, látva Hella elbúsulását.

Szótlanul ballagtak. Mit is mondhat ilyenkor az ember? Vilma szorosán fogta Hella karját, de nem beszélt.

Már búcsúzkodni kezdtek a megállónál, mikor Hella, önmagával küszködve, mégis megszólalt;

– Nem hiszek az álmoknak. De most már többször egymásután álmodom róla. Mindig valami borzalmas helyzetben látom. Mintha segélyért kiáltana hozzám. Úgy félek, hogy ez jelent valamit!

Vilma tiltakozott:

– Ugyan! Hiszen magad is tudod, hogy a felizgatott képzelet mire képes!

– Tudom, hogyne tudnám! Mégis félek ...

– Szegény Hellám! A jó Isten kezében vagyunk!

– Igen ... – suttogta Hella s fellépett a villamosra. Szomorú tekintete még akkor is égette Vilma lelkét, amikor már régen eltűnt a szeme elől.

* * *

Ezekben a napokban lázasan dolgozott Vilma Homoky professzor mellett. A rákbetegség kórokozóját kutatták. Ezerszámra készültek a finom metszetek a rákos daganatokról. Vilma előkészítette az anyagot, két vékony üveglemez közé szorította; felírta az adatokat s nagy

gonddal rendezte a gyűjteményt. Egy-egy rendkívüli esetenél szíve hevesebben dobogott: most, most lát meg valami újat! Valami eligazítót! Valamit, ami megoldja a titkot! Keze azonban nem remegett. Biztosan fogta a műszert, ha belül lángolt is a kutatók izzó szenvedélye.

Megérezte, hogy Homoky professzor szívesen dolgoztatja őt. Bár alig váltottak néhány szót – s amit beszéltek, mindig a munkára vonatkozott. – Türelmetlen, ha késik növendéke. Fontos feladatokkal bízta meg. Munkáját nem ellenőrzi. Megbízik benne.

Vilma is örömmel várta a műtétek végét, amikor folytathatták szokott kutatásaikat. Lépteit messziről megismerte. Összeráncolt homloka mögött meglátta a gondot. Félig nyílt ajkáról leolvasta az utasítást. Ha munkát adott neki: szavak nélkül is megértette. A tanár szellemének fénye az anyag közvetítése nélkül világított át sokszor Vilma lelkébe. A tudománynak egymáshoz szokott munkásai lettek hamarosan ketten: mester és tanítvány.

A napok múltak. Olyan gyorsan, ahogyan csak a lázasan dolgozó ember életében múlhatnak. A júniusi meleget a még forróbb július váltotta fel. A betegek nyugtalanul hányódtak a kórterem fülledt levegőjében. Vilma is érezte már a szabadság erős vágyát, de Homoky professzor nem bocsátotta el. Ő pedig nem merté kérni a szünidőt. Majd augusztusban – gondolta lemondóan, mert nem volt ereje kibontakozni a munkából. Ha őszintén magába nézett, érezte, hogy nem annyira a munka láza tartja vissza, mint inkább a sajnálkozás, hogy magára hagyja főnökét. Hiszen most már minden részletében ismerte munkáját. Minden metszetnek tudta a helyét, minden följegyzést azonnal megtalált. Senki úgy nem ismerte a professzor életművét, mint éppen ő. Nem, nem indulhat szabadságra. Más kötelességei is vannak az embernek, mint a tételes kötelesség.

Hella is visszatartotta, ő is bejárt a kísérleti terembe. Szavát nem hallani; mosolyát nem látni; arca sápadt; szeme körül nagy, barna karikák rajzolódtak. Előli magát a munkában, Vilma néha odamegy hozzá, és ott tesz-vesz körülötte. Nem szól, mert nem tudja, hogyan vigasztalja. Csak segít neki buzgón, és néha vele együtt sóhajt.

– Én még nem szenvedtem soha igazán; azért nem tudom megvigasztalni Hellát – gondolta egyszer, és őszintén vágyódni kezdett a fájdalom után.

Hellának ez a jóakarata is jólesett. Vilma megérezte háláját.

Ezért maradt a munkája mellett még a meleg nyári időben is.

S mivel mértéket tartani sohasem szeretett, mostanában is túlzásba vitte a munkát. Édesanyja gyakran a szemére vetette.

Vilma vakká lett, ha mások ügyét szolgálhatta. Mióta a hivatás nagy érzése előmlött a lelkén, a kezdők vad lendületével szolgálta mások érdekeit. Édesanyja panaszszava sem változtatott életrendjén. Estig dolgozott nap-nap után, ameddig csak a rábízott ügy megkívánta.

Fáradt volt már Vilma azon a forró nyári délutánon is, amelyen a tanársegéd a szokottnál korábban ment haza. Gondolta: ő is szívesen letenné a munkát. Lopva a professzorra nézett. Homoky tanár összeszorított fogakkal vizsgált egy készítményt. Lelke a szemében égett, amint munkája fölé hajolt.

– Nem. Ma nem hagyhatom magára – gondolta Vilma, és ott maradt.

Rövid idő múlva Hella közeledett. Indulásra készen, halkán hívta:

– Nem jössz még, Vilma?

Vilma ismét a tanárra tekintett és fejét rázta.

Aztán csönd lett a teremben. A professzor úgy elmerült a munkában, hogy talán észre sem vette volna, ha Vilma is ellép. A leány zajtalanul rakosgatott, és készítette a jegyzeteket. A nap utolsó sugaraival vörös fénnyel borította a szobát. A levegő már nem volt annyira fülledt, mint egész napon keresztül. Vilma elnyomta ásítását. Határozottan fáradt volt.

Most fojtott hangon megszólalt a professzor:

– A száztizenhetes készítményt kérem!

Vilma elfeledkezett fáradtságáról. Szó nélkül ugrott, és átnyújtotta a kívánt üveglapot. Érdeklődéssel figyelte Homoky professzor munkáját. Láta: új a kísérlet. Hirtelen ő is átvette a tanár belső remegését. Megértette gondolatát. Most, most talán sikerül!

Hosszú, lélekzetelállító csend után csüggedten hanyatlott le a tanár keze.

– Hasonló eset, mégsem ugyanaz – mormolta maga elé.

Vilma keresztülnézett a professzor válla fölött. Most benne lüktetett a sejtelem:

– A hetvenhatossal tessék összehasonlítani – mondta csillogó szemmel. Már ugrott is, hogy kézbeadja.

Újból hosszú csend. Ha az agy lázas munkája hallható volna, most dübörögne, morajlana, zúgna a kísérleti szoba.

Így csak az óra egyhangú ketyegése hangzott, míg a két munkatárs lélekzetét visszafojtva kutatta az embert megváltó titkot.

Festőpróba, mikroszkópvizsgálat, vegyi kutatás: mindhiába. A nap egészen lebukott.

Az óra élesen ütött.

Homoky professzor sóhajtva felállott.

– Mára elég lesz – mondta és kezét nyújtotta Vilmának.

– Jó éjszakát – felelte halkán Vilma, s kalapja után akart indulni, de a tanár még mindig fogta a kezét.

– Köszönöm, hogy nem hagyott magamra – mondta melegen.

Vilma lesütötte szemét és elvonta kezét. Aztán a fogashoz sietett.

Útközben nekiment egy széknak. Gyorsan kezébe kapta kalapját és eltávozott.

Szíve hevesen dobogott.

– Eh, mi van velem! Megőrültem? Úgy látszik, megártott a sok munka, azért képzelődöm – mondta magában és igyekezett másra terelni gondolatait.

– Hogyan is volt a múltkor a nyomortanyán? Szegény kicsi gyermek! Bevitték a járvány kórházba. Azóta bizonyára talpra állott már. Istenem, soha feléje nem néztem! Pedig mennyire érzem, hogy hivatásom van hozzájuk: a szerencsétlenekhez, akiknek senkijök sincsen. Szegény Hella! Ó, drága betegeim! Szegény asszony, akit a tavasszal elvitt a rák ... Hogyan is hívták? Molnárné? Vargáné? Horváthné? Valami ilyen hétköznapi neve volt. Hogy elment szegény! ... Hiába, a rák; valami szörnyű. Érdemes ellene dolgoznunk! Az emberiség jótévője lesz, aki megtalálja kórokozóját! Igazi kereszteshadjárat. Milyen nehéz harc ez a rákkutatás! Mennyi hiú remény, s mennyi kudarc kíséri ezt a küzdelmet! Lám, a mai nap munkája is eredménytelen maradt. Szegény professzor! Mennyire gondterhelten volt ma az arca!

Míg fáradt idegei gáttalanul engedték át lelkén az érzéshullámokat, képzelete élénken festette elébe Homoky professzor töprengő tekintetét. Elmerengett.

Aztán, mint akit tűz égetett meg, hirtelen keményet dobantott.

– Ó, hát mindig ide kell visszakanyarodnom? – gondolta türelmetlenül.

Hivatástudata most nem boldogította, örömszerű érzése elmerült valahol a messzeségben, mint ahogyan a vérvörös nap merült alá nemrég a mennybolt szélén. Vilma tudta, hogy lesz még hajnalhasadás, de vajon meddig tart ez a fekete éjszaka?

– Szívem az Istené! Szívem az Istené! – ismételte magában sokszor egymás után, elszántan és gondterhelten.

A leeső sötétség lassan körülfonta alakját. Kalapját még mindig kezében lóbálta. Könnyű szél támadt, s összeborzolta haját, csendesítően simogatta homlokát. Félig lehunytt szempillája mögül vigyázta, hogy senkivel össze ne ütközzék. Fáradt volt, s nem akart emberek szemébe nézni. Vagy talán különös megalázottsága tette zavarttá tekintetét? Mert főérzése a megalázottság volt. Ó, Havasi Vilma, anyjának szemefénye, baráti körének meleg szíve, a tudományok komoly művelője, mások okos tanácsadója, az Úristen elhivatott jegyese (legalábbis eddig így ismerte magát) beléremeg a professzora kézfogásába? Micsoda

szégyen! Milyen csatavesztés! Jó, hogy ez a sötétség elborítja. Jó, hogy senki fel nem ismeri most. Dúlt arca mennyire más.

Dacos-keményen mélyesztette körmét a tenyerébe.

– Semmi közöm a professzorhoz!

Gyerek módjára rántott a vállán, és lépteit sietősre vette. Mindent el akart felejteni, és úgy akart viselkedni, mint akivel semmi sem történt.

XXIV. fejezet

Különös, zárkózott ember volt Homoky professzor. Kísérletezés vagy műtét közben szavát alig lehetett hallani. Csak egy-egy halkán kimondott utasítás hagyta el ajkát. Tanítványai rettegve figyelték, mert ha nagyritkán előtötte az indulat, félelmetes volt. De általában fegyelmezte magát. S éppen, mert annyira tudott uralkodni lobbanékony természetén, szerették is tanítványai.

Vilma is vonzódott hozzá, de amit leginkább érzett iránta, az mégis a tisztelet, a hódolat, a csodálat érzése volt. Nagy tudását, mindig biztos kezét bámulta; kutatása közben lankadatlan kitartása nyűgözte le. Közben azonban észrevette azt is, hogy kemény szavai mellett milyen gyöngédséggel nyúl a fájó testrészhöz, hogyan vállal ingyenműtétet, hogyha szegény ember kerül elébe.

Az után az emlékezetes este után ismét a régi, szóval, komoly munkavezető lett. Vilma is el akarta felejteni az esetet. Ha néha mégis eszébe jutott, arra gondolt: bizonyára nagyon fáradt lehetett a professzor azon a napon, s nem volt egészen ura önmagának. Hűségesen s nagy buzgalommal dolgozott mellette, mintha mi sem történt volna.

Valami mégis megzavarta ezt a békét.

Egyik reggelen fiatal asszonyt hoztak a műtőbe. Súlyos volt a baj. Vidéki orvosa nem merte egymaga vállalni a felelősséget. A híres sebész tanár volt a család utolsó reménye. Férj és apa semmi pénzt nem sajnáltak. S míg ők lázas aggodalommal rótták a folyosót – minden kilépő orvost és ápolót zaklatva, hogy van a beteg –, az alatt a műtőben verejtékes arccal dolgozott Homoky professzor. Vilma is odahajolt. Indulatos parancsszavak röpködtek a levegőben. A híres kéz – szokása ellenére – meg-megremegett. A segédkező orvosok köre egyre távolabb húzódott. Egyikük fel is mordult:

– Kibirhatatlan! – Szerencse, hogy a tanár ezt nem hallotta meg. Vilma ösztönösen különvált tőlük. Már egészen a műtősnővér mellett állott, hogy szükség esetén segíthessen neki. Aztán még közelebb lépett, és mindvégig ott maradt professzora mellett. Akkor is, mikor a műszert úgy dobta kezének, hogy sebet ejtett rajta. Akkor is, mikor a professzor utolsót öltött az operált részen. Akkor is, mikor a beteg utolsót sóhajtott Homoky professzor messze-híres keze között.

Vilma nem tudta, hogyan támolygott ki a műtőből. Csak félfüllel hallotta a férj átkozódó szavát. Ösztönösen ment a mosdóhoz, letisztította véres ujját, jódot tett rá, és belső parancsszóra megindult Homoky professzor szobája felé.

Kopogott. Felelet nem jött. Ismét kopogott. Végtelennek tetsző várakozás után halkán benyitott.

A professzor ott ült íróasztalánál. Homlokát vértől mocskos tenyerére támasztotta.

Közelebb lépett. Egészen melléje állt. A tanár még erre sem mozdult.

– Professzor úr! – mondta csöndesen és megérintette karját.

A tanár megfordult. Ránézett, mintha eszelős volna.

– Megöltem! – szakadt fel belőle tompán.

Vilma sápadtan nézte.

– Úgy együttérzek önnel, professzor úr! – mondta szívből és sápadt arca kipirult.

– Köszönöm – felelte Homoky professzor s mint azelőtt, megint megfogta a leány kezét.

Akkor vette csak észre, hogy nem mosdott még a műtét után. Most Vilma nem eresztette el, hanem szóltanul közelebb vont a mosdóhoz és lemosta a ma olyan balsikerrel dolgozó híres kezét. A professzor hagyta, mint valami gyermek.

Miután megtörölte anyás gyöngédséggel, ismét megszorította, aztán nesztelen léptekkel elsietett.

Izgalmában alig bírt magával. Nem volt egy zug az egész klinikán, ahol egyedül maradhatott volna. Hirtelen kiosont a kapun. Futva igyekezett a legközelebbi templom felé. Zárt kapukra talált.

– Istenem! – sóhajtotta. – Nem bírom tovább!

Letérdelt a kapulépcsőre. Arcát tenyerébe rejtette. Ujjai között kiszivárgott a könny s leesett a kövezetre. Nagy szürke folt jelezte a földön Vilma fájalmát.

A járókelők megnézték és továbbmentek. Ki törődik egy síró leánnyal ekkora városban? Bizonyára rossz szót szoltak hozzá. Majd megvigasztalódik! Fiatal leánynál könnyen áll a sírás, akár a nevetés. – Ilyenféle megjegyzéseket tettek az emberek. Vilma nem hallotta. Csak sírt s könnyeit alig tudta elállítani.

Lassan elült benne a fájdalom vihara. Néha még rándult egyet-egyét a válla. Azután lenyugodott. Főlegyenesedett. Végignézett ruháján, amelyen bizony foltot hagytak a könnyek. Ajkába harapott. – Most hogyan menjek vissza?

Míg lassan haladt a klinika épülete felé, minden erejével arra törekedett, hogy eltitkolja feldúlt lelkiállapotát. Fölrékezdén, megmosta kisírt szemét s igyekezett lehetőleg derűsen munkába állani.

Bent még mindig az előbbi esetet tárgyalták. A kísérleti szobában, sarokba húzódva, suttogott a fiatal orvosok kara. Az egyik fiatalember, akire különösen keményen kiáltott műtét közben a professzor, felindulva mondta:

– Ha nem volt volna ennyire ideges, nem küldte volna át a beteget a másvilágra!

Vilma ellenségesen nézte. Vére fejébe tódult. Hangja remegett, míg odavetette:

– Mintha nem történhetett volna ez meg bárki mással is!

Elszántan állt ott, készen arra, hogy egy világgal szemben megvédje a professzort. Lelke mélyéig meg volt győződve, hogy a professzor egész tudásával dolgozott. A szörnyű vég csak véletlen szerencsétlenség lehetett.

Az orvos kelletlenül fordult feléje. Vilma indulata őt is forrongásba sodorta.

– Csak védje, talán hasznát veszi még!

Vilma hátat fordított. Sértette önérzetét ez a megjegyzés. Annyira méltatlannak érezte, hogy válaszolni sem akart, őt vádolják haszonleséssel! Őt, aki minden nemes ügyet olyan lelkesen fölkarol! Igenis, meg fogja mutatni, hogy nem önzésből védi, hanem mert igaza van. Homoky professzor kiváló! Homoky professzor mindenkinél nagyobb! Ó, milyen törpék itt ezek a többiek! Homoky professzorhoz hasonlatos ember nincs több a földön!

Odalépett munkaasztalához és úgy ült le a székre, hogy az belécsikordult. Kirántotta a fiókot, előkapta jegyzeteit és idegesen lapozott bennük, írni akart, de indulattól remegő ujjai nehezen rótták a sorokat.

Egyszerre könnyű kéz érintette vállát. Vilma fölnézett. Hella állt vele szemben. A szenvedő asszonyok mélytüzű tekintetével fürkészett bele az ő szemébe. A szenvedő asszonyok mélyen látnak s Hella szívét sok fájdalom érte.

– Szegény Vilma – súgta részvétellel.

Vilma összeharapta ajkát. Könnyed mozdulattal rázta le válláról Hella kezét. Elfordította arcát.

– Hagyj békében! – felelte kíméletlenül.

Hella meglepetve nézte. Udvariatlan szót Vilmától még sohasem hallott.

– Bocsáss meg! – mondta zavartan. Keze lelógott tehetetlenül.

Az elkezdett úton nehéz a megállás. Vilma szégyenkezett, de titkát féltve, nem tudott más hangot fölvenni.

– Könyörgöm, hagyj magamra – mondta sötéten s még jobban elfordult.

Hella nem akarta ezt a visszautasítást. Hirtelen átkarolta barátnőjét.

Erre váratlan dolog történt. A szelíd, mindig egyensúlyozott kedélyű Vilma kitepte magát Hella karjából s kirohant a teremből.

Hella meglepetve bámult utána. A jelenet csöndességében is annyira viharos volt, hogy a sarokban állók odafigyeltek.

– Ma mindenki megbolondult! – állapította meg egyikük, aki már unta a közhangulat feszültségét.

Hella sokat gyötrődött az utóbbi hetekben. Hosszú bizonytalansága, vőlegényének biztos hűtlensége: mintha minden életerejét kiszívta volna. Barátnőjének különös viselkedése most megrendítette ugyan, de növelni már nem tudta fájalmát. Csöndes megadással vonult vissza szokott munkájához. Könnytelen szemét rászorította a nagyító üvegére. Vékony ujjá óvatosan forgatta a műszert. Végtelen egyedül érezte magát.

Vilma ezalatt lerohant a lépcsőn, ki az utcára, neki a sokadalomnak.

Mintha sötét köd ereszkedett volna agyára: képtelen volt gondolatai rendezésére. Nem nézte, hová sodorja a tömeg, csak ment, amerre forró szíve vitte. Egyetlen vágyakozó érzés mozgatta: elrejtőzni az emberek szeme elől.

A híd közelébe érkezett. Mikor felpillantott, néhány lépésnyire maga előtt ismerős arc tűnt föl előtte. Megborzongott. Jaj, csak senkivel ne kelljen beszélnie!

Sarkon fordult. Egyetlen menekvése a lejárólépcső lehetett. Nekiiramodott a mélységnek. A híd alatt rákanyarodott az alsó partra, szorosán a víz mellé. A Duna sötét hullámai barátságtalanul csapdosták a parti köveket. Vilma ellenségesen nézte. Aztán kezét ökölbe szorítva, fejét leszegve, nagy léptekkel indult el a víz mentén. Könnyű szédülés fogta el, mire önkénytelenül messzebb húzódott a meredek parttól.

Jó ideje ment már anélkül, hogy bárkivel találkozott volna. Győzködte magában nagy indulatát, de nem sok eredménnyel.

Mikor föltekintett, észrevette, hogy nem messze előtte nagy csoportosulás támadt. Egy suhanc meglökte karját, míg mellette elsietett.

Vilma is szaporázta lépteit. Valami szerencsétlenség történhetett!

Már elérte a szélen állókat. Ajka kissé remegett, miközben érdeklődött:

– Mi baj van?

– Egy leányt húztak ki – felelte szomszédja és ágaskodva nézett át a többiek válla fölött.

Vilma két könnyökkel tört utat magának.

– Engedjenek! Orvosnövendék vagyok! Segíteni akarok!

Hangja határozottan csengett. E pillanatban elfeledkezett a maga bánatáról.

Az emberek utat nyitottak neki. A rendőr azonban elébe állt.

– Mit akar a kisasszony?

Vilma neki is elrebegette bemutatkozását. A rendőr azonban keményebb volt.

– Legyen nyugodt a kisasszony – mondta –, jó kezekben van már az a leány! Ott van a doktor úr, nincs már szükség kisasszonydoktorokra.

Vilma előbb elsápadt, majd elpirult. Előbbi nagy indulata ismét megremegettette. Most azonban uralkodott magán. Sértett méltóságában hátat fordított a rendőrnek. Valaki félhangosan elnevette magát.

Távozóban odapillantott a szálnalmasan vizes leányalakra. Ott feküdt a földön, arcával elfordulva. Fekete haja csapzottan tapadt a kövekhez. Selyem ruháján nagy szakadás látszott: bizonyára megmentőjének kezében maradt egy darabja. Az orvos élesztgetni kezdte. A rendőr egyre erélyesebben nyomta hátra a tömeget.

Vilma még mindig lüktető halántékkal törekedett visszafelé. Mire nagy keservesen kijutott a tömeg vasgyűrűjéből, megkönnyebbülten lélegzett.

– Rettenetes! – suttogta maga elé és futva indult vissza a parton.

Vajon az Úristen látja-e kínlódását?! Ó, ha rátenné szellemkezét forró homlokára, milyen más volna minden! Ó, ha egyetlen hűsítő cseppet tenne ajakára, milyen másképpen tudná rendezni kusza gondolatait! Ó, ha a régi boldogságból csak egy gyűszűnyi megmaradt volna, most hogyan eligazítaná lelke hullámait!

A folyó egykedvűen mosta a partot. Az emberek részvétlenül futottak gondjaik után. A földön elgázolt patkány hevert. Vilma émelyegni kezdett. A villamosmegálló felől szitkozódás hallatszott. Vilma egészen üresnek érezte lelkét. Az Isten pedig hallgatott.

XXV. fejezet

A balsikerű műtét után napokig nem dolgozott Homoky professzor. Bejött ugyan a klinikára, végigjárta a betegeket, mint mindig; de azután bezárkózott szobájába s ember nem léphette át küszöbét. Orvosok és diákok lelkére dermesztő fagy borult. Senki sem merte háborgatni a nagy embert fájdalmában.

Vilma is szégyenkezve lépett be másnap a kísérleti szobába. Érezte, hogy hibásan viselkedett. Dehát hogyan tehetné jóvá a történeteket? Igyekezett mentől halkabban helyet foglalni magános munkaasztalánál. Míg a metszetek körül foglalatoskodott, esze másutt járt. Vajon mit csinál most a professzor? Mit mondjon neki, ha ismét megjelenik? Szabad-e vajon említést tennie a szomorú esetről?

Minden ajtónyílásra felpillantott. Be lassan haladt most szokott munkájával!

Hellára nem mert rátekinteni. Rendezetlenül dült a lelkében a tegnapi eset. Néhányszor lopva mégis odanézett, de csak műszerére hajló alakját látta. Tekintetük nem találkozott.

Már dél felé járhatott az idő, mikor hirtelen forróság öntötte el. Gondolkodás nélkül felugrott, Hella mögött termett és leszegett fővel, bűnbánóan suttogetta:

– Őszintén sajnálom, Hella, a tegnapi történeteket!

Ajka remegett felindultságától.

Hella felé fordította tiszta tekintetét. Fájdalmas vonásai mintha elsimultak volna.

Gyengén elmosolyodott:

– Nagyon izgatott lehettél. Igazán nem csoda ... Vilma még jobban megszégyenült.

– Bocsáss meg, kérlek!

Hella szeme kitért. Törődött lelkének meleg érzésével mondta:

– Hiszen én nem haragudtam!

Anélkül, hogy odanézték volna, megtalálták egymás kezét és megszorították.

Hella felszabadultan nézett Vilma bánatos szemébe.

– Köszönöm, hogy jóvátetted – mondta egyszerűen.

Vilma feje még jobban lehorgadt.

– Ez az egyetlen, amit még tehettem, – suttogetta.

Hella elengedte kezét. Csodálkozva tekintett barátnője után, aki szótlanul, kissé görnyedt háttal, ült vissza lemezei közé.

Azután nem beszélgettek többé. Másnap, harmadnap éppencsak köszöntötték egymást és sietve mélyedtek el a munkájukban.

Végre kibújt barlangjából Homoky professzor is. Mintha mi sem történt volna, szokott komolyságával, hátán összefont karokkal járt föl-alá s osztogatta parancsait. Sok helyen talált kifogásolnivalót. Az alagsorban a hűtőkészülék miatt dörgött a szolgákra, fent a műtőben orvosai rettentek el tőle. Azután ráncolt szemöldökkel lépett a kísérleti szobába. Karosszéke csikorgott, amint keményen ráereszkedett. Körülötte minden fej ijedten hajlott a munkára, mintha a professzor szeme villámát akarnák elkerülni.

Vilma feszülten figyelte: hozzáfog-e a kutatáshoz? Igen!

Erre ő is felállott és odalépett. Szó nélkül készítette számára a metszeteket. Arca lángolt az igyekezettől.

A professzor nem köszönte, de nem is kifogásolta. Mintha természetesnek venné, hogy minden halad a régi módon. Vilma mégis egyre izgatottabb lett. Ez a mély hallgatás szörnyű belső forrongást takarhat.

Nem szólt. Mit is mondhatott volna annyi ember előtt?

Délután magukra maradtak. Vilma nem bírta tovább ezt a dermedt csöndet.

– Professzor úr, ne hagyja el magát! – mondta váratlanul.

Csengő hangjára felkapta fejét a tanár.

Vilma egyenesen belenézett gyűrött arcába.

– Mindenkit érhet baleset. Ez a mentők jelszava is – mondta játékosan. S nyomban utána halálos-komolyan tette hozzá:

– Meg vagyok győződve, hogy professzor úr minden lehetőt megtett!

Határozott hangja lelken érintette a tanárt. A nagy ember félénken elmosolyodott.

– Lehet, hogy más sem bírt volna ezzel az esettel – mondta elgondolkozva.

Vilma szíve nagyot dobbant.

– Látja, professzor úr, így kell megítélnie a dolgot. Ha magábaroskad, az emberek is kételkedni kezdenek; ha pedig bízunk önmagában, mindenki bámulni fogja!

Micsoda ösztön súgta Vilmának ezeket a szavakat, maga sem tudta. Nem is kutatta, csak mondta, ahogyan a szíve parancsolta.

Homoky professzor letette munkáját. Lassan szembefordult és kinyújtotta kezét a leány felé. Vilma pedig beletette kezét a tenyerébe. Ott állott a professzor mellett és lenézett ülő alakjára. Soha nem érzett áramok futottak át rajta. Szerette volna megsimogatni azt a fáradt homlokot maga előtt, de nem mert. Csak állt mozdulatlanul és homályosuló szemmel nézte. Magában pedig gépiesen ismételte:

– Szeretem. Szeretem.

Hosszan néztek hangtalanul egymás szemébe. Vajon megérezte-e Homoky professzor, mi megy végbe a lelkében? Vagy csak érte aggóató meleg szívére érezte?

Vilma keze elnehezült.

Könnyű sóhajjal lassan elvonta kezét és az ablakhoz lépett. Lenézett az utca forgatagába. A szomszéd épületek mintha rádőléssel fenyegették volna; szeme előtt ingadozott a világ. Mintha feneketlen mélység nyílt volna meg lábainál s őt húzta volna magába a mélység.

Homoky professzor nem vette le róla tekintetét, de nem is közeledett hozzá. Talán megérezte, mekkora hatalommal kellene birokra kelnie?

Hosszan maradtak így, hallgatásba-dermedten.

Aztán Vilma halkán az ajtó felé indult.

– Hazamegyek – mondta csöndesen.

– Isten óvja! – felelte a tanár melegen és elfordult.

Vilma kisietett. Az ajtót nagyon óvatosan tette be maga mögött s egy percre megállott, hogy szívére szorítsa kezét. Ó, hogy ez a szív miért tud így szeretni?!

Aztán, mint akit kopók kergetnek, lerohant a lépcsőn. De csak az első lépések voltak sietősek. Leérvén az utcára, lassított, sőt kerülő utat vett. Hazáig még igen sok elrendeznivalója volt. Két hang viaskodott benne kétségbeesetten.

– Szívemet egyszer megfogta az Isten... És most... A professzor el akarja venni!

– Dehát ki akadályozhatja meg, hogy a felesége legyen, ha egyszer szeretem?

– Engem az Úristen önmagának akar. Megláttam az Eszmét, lebilincsel. Nem akarhatok kisebbet annál az eszménynél, melyet megismertem!

– Ostoba álmom! A való élet szavára hallgass!

– Nem, nem álmom! Ez az igazi valóság: az Isten-szeretlem. Az a másik szeretet csak halvány visszfénye az örök Szeretetnek!

Gondolatai egymásnak rohantak, egymásba gabalyodtak. Mint két birkózó, akiket a közönség szenvedélyes fütyje vagy tapsa tüzel, gomolygott, tekerőzött benne a kettős érvelés.

Megnyugvást nem talált, csak gyötrődött:

– Hogyan fogom megértetni vele ezt az egész dolgot!? Soha nem értheti, mi tart távol tőle! Az én hivatásom elrejtett, szent titok ...

Váratlanul felötlött előtte régmúlt időknek egyik lelki gyakorlat. „Leányok, az életben nem lehet simán végigsétálniuk. A maga harcát mindenkinek végig kell vívnia ...”

Vilma az utca közepén megállott erre a gondolatra és behunyta szemét.

– Most jött el a küzdelem órája!

A professzor arca jelent meg előtte:

– Hát le tudna mondani rólam? – érezte suttogó hangját és keze összeszorult.

Az Istenarc jelent meg előtte:

– Kicsoda olyan mint én, az Úr?

Milyen szánalmas ez az egyenlőtlen küzdelem, – visszhangzotta lelke; de érzéseinek nem bírt parancsolni.

Elindult, megint anélkül, hogy lelkében a harcnak vége szakadt volna.

Ami szeretetet, melegséget, gyöngédséget, tanítást, jónevelést, kegyelmet kapott egy életen át –, úgy látszik –, mind erre a küzdelemre kapta.

A távolban mennydörgés morajlott. Eddig észre sem vette a felhők tornyosulását. Éles szél süvöltött s egy villám a feje fölött csattant. Beleszimatolt a levegőbe és gyorsította lépteit. Mindjárt utoléri az eső. Pedig sem kabátja, sem ernyője.

– Ó, olyan mindegy! – legyintett és megmarkolta repülő ruháját.

Lihegve sietett föl a hegyi úton. Gondfelhők gomolyogtak benne, fekete felhők üldözték fölülről. Még egy kevés erőfeszítés és eléri a boldog otthont! Már csak egy forduló, már csak öt villa, már csak négy van hátra, már csak három ...

Egetverő csattanást hallott s hátra tántorodott. Házukba becsapott a villám. Nem, nem, mégsem beléütött! Csak majdnem. Fent, a tető fölött kettévált a vakító sugár. Egyik a belső oldalon, a kertbe vágódott, a másik a ház előtt húzódó villanyvezetékbe.

Vilma csak percek múlva ocsúdott föl kábulatából.

Aztán rohanni kezdett otthona felé. Betaszította a kertajtót, éppen abban a pillanatban, mikor öccse kilépett az erkélyre.

– Lecsapott a villám! – kiáltotta sápadtan Jenő.

Vilma aléltan esett egy karosszékbe. Édesanyja a rózsafüzért szorongatta.

– Csakhogy megvagytok! – suttogta Havasiné.

Később elindultak hármasan, hogy megvizsgálják a kertet. Az egyik almafán fekete árkot barázdált az égi tűz. Koronájának fele a földre zuhant.

Hasadás jelezte nyomát a fa testén. Jenő visszaszaladt a házba.

– Nem ég a villany! – kiáltotta.

Édesanyja utána sietett.

Csak Vilma maradt kint a romok mellett. Zavarodott érzésekkel simogatta a fekete törzset.

– Te bűnhődteél értem, szegény öreg almafa – mondta.

Aztán ő maga is az eresz alá húzódott, mert még mindig csapkodott az eső. De nem ment be a házba. Erősen belémarkolt az Úristen intése. Első pillanattól annak vette a különös villám-üzenetet.

Haja csapzottan hullott homlokába. Ázott ruháján keresztül érezte az eső borzongató hidegét. Jól esett neki ez a kis testi kényelmetlenség.

– Jó akarok lenni! – suttogta összeverődő fogai között gyermekes elszántsággal.

– Vilma, hol vagy? Megfázol! – hallotta édesanyja hívását.

– Azonnal megyek – kiáltotta vissza, de nem mozdult.

– Könyörülj rajtam, Uram – esdekelt a villámlás urához.

Homoky professzor alakja ismét megjelent előtte. Olyan közel érezte, hogy azt hitte: megszakad a szíve. Egyszerre világosan tudta, hogy félelemből nem lenne hűtelen hozzá. A villámok ura, akármilyen erős, nem a hatalmával igézte meg szívét. Valami más hang tartja lenyűgözve: halkan csendülő Hang, mely lágy szellőben, fűszál ingásában, kis madár dalában, betegek szemében, templom homályában, éjszaka csendjében, kísértés zajában: egyaránt szól hozzá.

Különös! Minél hevesebben indultak el ostromra ember érzései: annál nagyobb ellenállásra találtak a lelke mélyén, ahonnét új erők törtek elő.

S mint egyszer régen a tavaszi szélben, Vilma most is elszántan fordult szembe a viharral. Csak most kissé mélyebb alázattal, mint akkor régen ...

XXVI. fejezet

A baj sohasem jár egyedül. Tornyosodik, mint a nyári viharfelhő, mint a tavaszi vetést ellepő fekete varjak.

Egy novemberi estén megint sokáig dolgoztak a professzorral. Mikor búcsúzni készült, a professzor is köpenye után nyúlt és együtt mentek a kapuig. Ott elváltak, hiszen Vilma éppen az ellenkező irányban lakott. A kézsorításnál mégis érezte Vilma, hogy egyet gondolnak: mennyire kellemes volna, ha útjuk egyfélére vezetne.

Amíg professzora szeme igézte, szinte boldogságot érzett. Mikor azonban eltűnt előle, felzúdult lelkének minden lefojtott tiltakozása. Kimerülten, tépett idegekkel érkezett haza.

Mielőtt belépett a kapun, végigsimította homlokát, mosolyt erőltetett arcára, hogy a család ne szenvedjen az ő lelki gyötrődése miatt.

Derűsen kiáltotta előre üdvözetét, de visszahőkölt az előszobában. Édesanyja kisírt szemmel dőlt a falnak, kezében kis írást szorongatott.

– Öcséd kiszökött Anglia felé, – mondta feltörő zokogással. – Már túl van a határon reggel óta ...

Vilma kővé meredt.

– Torjay Elek volt itt az előbb ... Ezt hozta ...

Vilma kiragadta a papírlapot édesanyja kezéből.

Jenő jobbra-balra dűlő, kialakulatlan írása volt:

„Drága Édesanyám és Vilma! – Ne haragudjatok rám azért, amit tettem. De tudtam, hogy így, pénz nélkül nem fogtok soha elengedni. Inkább nem búcsúzom, Angliába megyek, ha megérkeztem, mindjárt fogok írni. Addig ne keressetek. Mire ez a levél a kezetekbe kerül, én már biztosan túl leszek a határon. Meg akarom mutatni, hogy a magyar fiúk merészek és tudnak becsületet szerezni a külföldön. Ne sírjatok miattam, inkább legyetek büszkéek reám! – Jenő.”

– Örület ... – suttogta Vilma megdöbbenve. Aztán ránézett édesanyja törékeny, öregedő alakjára, aki meggörbülve, még mindig a falnak támaszkodott. Átkarolta, szinte ölbe vette; úgy vitte be szobájába. Gyöngéden lefektette. Melléje ült. Vigasztalta, amennyire tudta.

Az anya fájdalom nem enyhült.

Özvegységében nem maradt senkije, csupán ez a két gyermek. Összegyűjtött kis vagyonuk annyit engedett meg éppen, hogy taníthatta a gyerekeket. Ez a fiú volt a szemefénye, a családi név fenntartója, mégis csak a kedvesebb. S most elment. Messze, idegenbe ...

Igaz, kalandvagyó volt mindig. Cserkészársai között a legvakmerőbb. Ha kiránduláson volt, ő mászta meg elsőnek a legmagasabb csúcsot. Ha barlangra bukkantak: ő bújt be elsőnek. Minden merész vállalkozásnál ő volt a vezér.

Vakmerőségét apjától örökölte. Kitartó erejét is, akárcsak Vilma. A nagy dolgokért való lelkesülést pedig tőle, az édesanyjától.

Talán az üzte el hazulról, hogy itt mindene megvolt?

Talán az új kornak nyárspolgári szellemet kardélre hányó keménysége kényszerítette távozásra a fészek melegéből?

Az anyaszív fel nem foghatta. Csak fájt. Csak szenvedett.

Vilma még mindig fölébe hajolt.

– Isten kezében vagyunk, édesanyám! Imádkozzunk érte!

Míg szavaival nyugalmat kívánt árasztani, belül mardosó vád zaklatta.

– En vagyok az oka! Az én vétkem az oka! Engem büntet az Ég! – sikoltotta belül a lelke. Minden erejét össze kellett szednie, hogy leszorítsa magában a hangot.

Az anya gépiesen ismételte meg a hangosan előmondott szavakat: – Igen, imádkozzunk!

Szeméből még mindig folytak a könnyek.

– Reggel futok a rendőrségre, vagy a külügyminisztériumba s megkísérlem hazakényszeríteni, – tette hozzá Vilma határozatlanul.

– Igen ... Hazakényszeríteni... – visszhangzott az édesanya.

Együtt sóhajtották végig a rózsafüzért. Az ima egyhangú moraja álomba ringatta az édesanyát.

Akkor Vilma lehelet-halkan elhúzódott tőle. Kilépett az erkélyre. Lassan, nagy pelyhekben hullott az első hó.

Belenézett a ködös éjszakába. Elgondolkozott.

Eddig gyermek volt, Ha egyetemre járt is: gondtalan gyermek maradt. Óvta, becézte a család. Ha hazaért, körülötte forgott minden. Az egyetemen is csak saját tanulmánya érdekelte igazán.

Bizonyára önző volt. S lám, észre sem vette!

Most egyszerre megfordult a világ. Édesanyja szorul rá az ő erős lelkére. Édesanyja keresi az ő vigasztalását. A professzorral szemben is neki kell erősnek lennie.

– Egyedül vagyok, – suttogta mélyen lehajtott fővel.

Hópelyhek csillogtak vékony kendőjén. Megborzongott.

Újra a professzor jutott eszébe.

Milyen volna, ha mégis a felesége lennék? Megosztanám gondját s ő támaszom lenne.

Tekintetét félénken emelte a magasba. Mint a büntudatos gyermek, aki atyjának arcát kémleli.

– Mit szólnak ehhez a hópelyhek? Mit szólnak ehhez a mennybéli szentek? Mit szól ehhez maga az Úristen?

– Szíved az enyém! – szólalt meg újra a jólismert Hang.

Vilma körülhordozta tekintetét. Amerre nézett: tilalomfák álltak.

– Nincs hát út semerre? – sóhajtotta mélyről.

Hosszú hallgatás. Fekete lelki éj.

Aztán halkan, nagyon halkan, felszólt megint lelke mélyéből a Hang. Olyan nesztelenül, hogy eleinte nem is értette. Aztán felbűgött, mint az orgona s szétáradt lelkében, előntötte egész valóját:

„Sufficit tibi gratia mea ... – Elegendő néked az én kegyelmem ...” Vilma megborzongott. Majd forróság öntötte el bensejét.

– Rád bízom a sorsomat, Isten, – mondta és visszalépett édesanyja mellé.

* * *

Másnap folytatta szokott munkáját az egyetemen. Segédkezett a műtétéknél, kísérté Homoky professzort a betegágyak között. Azután behúzódott a kísérleti szobába, igyekezőn arra, hogy egész figyelemmel végezze feladatát. Közben pedig lázasan szötte a terveket, hogyan lehetne öccsét hazahoznia.

Gondolta, hogy a professzor befolyása sokat lendítene az ügyön. Érezte, hogy nem folyamodnék hiába őhozzá; de még viaskodott magával. Nem akart éppen most szívességet kérni tőle. Más kiutat azonban nem látott. A hivatalos helyeken nem ismerte senkit. Homoky professzornak bizonyára vannak összeköttetései. Végül is az aggodalom győzött benne és hirtelen elhatározással odaállt a tanár elé.

– Nagy bajban vagyok, professzor úr, – kezdte magával küzködve, – szeretném segítségét kérni.

Homoky professzor megszakította munkáját és biztató tekintettel figyelte munkatársát. Vilma felbátorodott.

– Öcsém kiszökött az országból, Anglia felé. Olyan kétségbeejtő otthon minden, – folytatta. – Professzor úrnak volna-e valaki ismerőse a rendőrségen? – Szemét ellepte a könny.

– Megkísérlem visszahozatalát, – felelte gyöngéden.

Vilma megremegett. Hogy indulatát elpalástolja, leült.

A tanár egészen feléje fordult és könnyedén vállára tette kezét. Vilma rémülten érezte, hogy mennyire jól esik neki a gyöngédség.

– Köszönöm, – súgta és felállt, hogy ismét munkához lásson.

Estig alig látta a tanárt. Már-már azt hitte, hogy elfeledkezett kéréséről. Már éppen indult volna, mikor belépett a terembe.

– Örülök, hogy még itt találom, – mondta a professzor. – Öccse érdekében hat helyre telefonáltam. Sajnos, nem sok jót mondhatok. Valószínűleg túlvan már a határon. Most nem tudják visszairányítani; de folytatják a nyomozást.

– Köszönöm, nagyon köszönöm, – rebegte Vilma hálásan és mosolygott. A tanár e napon felsegítette kabátját és megkérdezte:

– Hazakísérhetem?

Vilma szíve megdobbant. Szempillantásig küzdött. Aztán lesütött szemmel súgta:

– Köszönöm.

Egész úton mindenféle apróságáról csevegtek: hogy melyikük szereti a havat, hogy hideg időben milyen pirossá válik az ember arca és hasonló dolgokról. Vilma nagyon jól érezte magát a professzor társaságában, mégis békétlenül. Mikor az utolsó sarkon elbúcsúztak egymástól, összemosolyogtak. Mire azonban átlépte házuk kapuját, úgy tépte le keztyűjét, mintha azzal együtt életét is szeretné eldobni magától. Ezt még sohasem érezte. Megvetette magát.

– Istenem, Istenem, hát ez lett tegnapi jó elhatározásom eredménye? – nyögte.

Úgy futott fel a lépcsőn, hogy lélekzete is elállt. Szeretett volna kifutni önmagából, hogy elhagyja odakint a másik énjét. Nagy robajjal nyitott be az ajtón:

– Édesanyám, édesanyám, örömhírt hozok! Homoky professzor biztosan hazatoloncoltatja Jenőt!

– Hazatoloncoltatja? – sápadt el az özvegy. – De hol van most?

– És hol lesz még addig?

– Képzeld, anyám, még tegnap elutazott, azért nem tudják rögtön visszahozni. Két hét múlva azonban megjön! – tette hozzá nyomatékkal, mikor meglátta anyjának elsápadó arcát.

– Adja Isten, gyermekem!

Nehéz sóhajára Vilma szívét is baljós sejtelem fogta el. De elhessegette magától. Inkább másról kezdett beszélni.

– Olyan kedves volt a professzor, édesanyám! Hat helyre telefonált Jenő érdekében. Úgy-e, szép volt tőle?

– És hangos énekszóval vonult be a szobájába.

Íróasztalához lépett. Kezébe ragadta a koponyacsontot és eszelősen labdázni kezdett vele. Aztán a könyvállványhoz vonult, letérdelt elébe és lázasan rendezte a köteteket. Valamennyit szétrakta és úgy csapkodta őket, hogy sűrű porfelhő szállt fel belőlük. Aztán hirtelen mást gondolt. Valamennyi könyvét visszagyömöszölte az állványra. Majd a rádiót kezdte csavargatni, és varrást ragadott. Két öltésnél tovább nem bírta. A rádió harsányan zengett valami érzelmes dalt, erre azt is kikapcsolta. Nyugtót nem talált, mégsem mert szembenézni önmagával. A számvételt estére tartogatta.

Gyermekkora óta csak este tudott igazán gondolkodni a nap eseményeiről. Kicsiny korában is, ha rosszat tett, duzzogva elvonult s addig sírt, vagy könnytelenül égő szemmel

addig viaskodott szívével, míg jobbik énje nem diadalmaskodott. Olyankor, sokszor késő éjjel, hosszú köpenyében átlopakodott a szülőkhöz, hogy végre bocsánatot kérjen. Nehezen adta meg magát, de elaludni nem tudott, míg el nem rendezett mindent.

Most is jól tudta, hogy nagy hangossága milyen zaklatott lelket takar. Mégis dacolt lelke jobbik felével.

– Mindig ezek a tilalomfák ... – gondolta gyűlölettel. – Amerre nézek, elém merednek; lépnem nem szabad, élném nem szabad, egyáltalán semmit sem szabad!

Lelke mélyén ma nagyon szomorúan válaszolt a Hang:

– Ó, ha egyszer fenntartás nélkül bízna rád magadat a kegyelemre, meglátnád, mennyire szeret a jó Isten!

Érezte: csak egyet kellene elhatároznia. Azt az egyet, hogy többé nem engedi hazakísértetni magát.

De nem tudta elhatározni.

Vacsora nélkül feküdt le. Eloltotta a lámpát. Hallotta, hogy édesanyja még tesz-vesz a másik szobában. Átkiáltott hozzá:

– Jó éjszakát!

Aztán a falnak fordult és imádság nélkül, dacosan hunyta le szemét.

S akkor felkavargott benne minden. Az óra elütötte a kilencet. A tizet. A tizenegyed. Vilma izzadt homlokkal kínlódott gyűrött párnáján. A világ elcsendesedett odakint. Csak a kutya vakkantott egyet-egyet néha. Aztán az is elhallgatott. Éjfél ütött az óra s még nem aludt.

Akkor fölkel s letérdelt a földre.

– Bocsáss meg, Uram! – suttogta.

Elmondta esti imádságát és visszafeküdt. Most valamivel nyugodtabban. Minden erejét összeszedte és megadóan mondta:

– Istenem, nem akarok mást, csak amit Te akarsz!

S végre elhatározta, hogy nem egyezik bele többé abba, hogy Homoky professzor hazakísérje.

* * *

...De másnap, kemény munka után, mikor este újból megkérdezte a professzor, hogy együtt mehetnek-e, Vilma ajkába harapott, lehajtotta fejét, és szégyenkezve súgta:

– Igen.

XXVII. fejezet

– Bűn mindaz, ami a lelkiismeret ellen van – zakatolt benne valami szüntelenül. Ezen az utolsó éjszakán már egyáltalában nem aludt. Égő szemmel nézte a mennyezetet s arra gondolt, hogyha öccsét baj éri, méltó büntetése lesz az az ő vétkének. Pedig nem tett semmi rosszat; minden más, hozzá hasonló fiatal leány megtehetné, hogy elfogadja a professzor felé nyújtott kezét. Ő azonban nem teheti. Az ő esete más. Őt a Hang szólította s a hang Kimondója féltékeny úr. Nem tűr megalkuvást. Vilma pedig alkudozott, s ez volt az ő bűne.

Nagyon jól tudta, mit kell tennie; de nem volt ereje hozzá. Elkezdte vásári alkudozásait. A Hang pedig, amely hívta, nem eresztette.

Vilma elindult s megbotlott. Elesett és fölegyenesedett, így ment már jóideje.

Végre elhatározta, hogy törésre viszi a dolgot: feltárja lelkét az irgalom ítélőszékében. Elsietett a barátok templomába.

Földig hajolt a lelke szégyenében és fájdalmában.

De legzavartabb perceiben sem a professzor elvesztése fájt, hanem az a tudat, hogy bántja az Úristent. S ez a tudat adott erőt neki a gyóntatószékig.

* * *

Mikor később kilépett a templomból, elindult a klinika felé, hogy három napra szabadságot kérjen.

Feleúton meggondolta: nem megy fel, hanem telefonon kéri a háromnapos pihenőt. A tanársegéd kissé csodálkozott, de megígérte, hogy közvetíti kérését a professzorhoz.

Azután békélt szívvel hazaballagott. Édesanyjának bejelentette tervét, és fűrgén csomagolt. Lelkiyakorlással akarta kezdeni új életét.

Miközben a villamos nehézkesen vitte a pályaudvar felé, agyában új tervek születtek.

– Mi lenne, ha most, indulás előtt, mikor már amúgysem léphetek vissza, még egyszer, utoljára felhívnám a professzort? Most bizonyára a szobájában van s nem érti, miért mentem szabadságra. Ó, hogy fájna néki, ha nem értesíteném!

Így szorongatta ismét a kísértő. A jó szívéen keresztül akarta elérni. Lelkében a Hang most új erővel biztatta:

– Istennek kedvesebb, ha lemondasz a telefonról.

S ő nem mondott már ellen a Hangnak.

Jókor érkezett a pályaudvarra. Vonata mindjárt az első vágányon állott. Beült a fülkébe. Kényelmes helyet talált, közvetlenül az ablak mellett. Megnézte óráját: még húsz perc van indulásig. Kitekintett az ablakon a sürgő-forgó emberáradatra. Hirtelen szívverése is elállt.

– Itt a telefon, éppen az ablakom előtt. S még húsz perc van indulásig!

A kísértő kegyetlenebb próbát nem találhatott ki.

Vilma elfordította tekintetét és keményen összeharapta fogát. De amerre nézett, mindenütt telefonok táncoltak körülötte. Lent és fent, jobbra és balra. Mintha csúfondárosan nevettek volna.

– Micsoda ostobaság ez! Milyen aggályosság, hogy nem mered megragadni a kagylót! Gyerekesség! Képzeldés! Pedig olyan egyszerű: az ember bedobja a pénzt, füléhez emeli a kagylót, és egy halló-jel után megcsendül a drága hang. Csak most az egyszer. Utoljára. Miért ne? Nincs abban semmi rossz! Még csak nem is bűn! Hogyan volna bűn az udvariasság?

– Nem, nem és ezerszer nem! – tiltakozott a lelke.

Az óráját nézte.

Még mindig van tíz perc.

Még mindig volna idő telefonálásra.

– Nem, nem és ezerszer nem! – mondta újra Vilma.

Ismét az órára pillantott.

Még mindig van öt perc.

– Istenem, adj erőt – sóhajtotta még egyszer –, és indítsd el már ezt a vonatot!

Végre!

A vonat kerekei lassan meggördültek. Vilma megkönnyebbülten sóhajtott fel. Kicsiny dologban, de nagy küzdelemben, végre ő lett a győztes.

Most hirtelenül olyan fájdalmat érzett, mintha ízenként vágták volna le tagjait. Ez talán az első lépés a halál felé? – gondolta, de tüstént eszébe jutott a búzaszem is, amelynek meg kell hálnia, ha termést akar hozni. S ahogyan a búzaszemmél szembenézett, halkan belopódzott szívébe a béke. A béke, amelyet a professzorral töltött édes órák alatt sohasem érzett. A béke, amelyet a szenvedély eddig száműzött szívéből.

Merengő tekintete mosolyosra vált, aztán lassan körülnézett. Érdekelni kezdte, mit olvas útitársa. Valami olcsó szerelmi történet lehetett. A könyv külseje erre vallott.

Azután a másik szomszédját vette szemügyre. Idősebb asszony volt, gyászruhás, fáradt tekintetű. Most egyszerre mozgolódni kezdett, nehéz táskája felé kapaszkodott: talán frissítőt akart leemelni. Vilma felugrott, hogy szolgálatára legyen. Az asszony megköszönte és beszélgetésbe kezdett:

– Egy helyre megyünk, úgy látom.

Vilma meglepetten kapta fel a fejét. Követte az asszony tekintetét; s mosolyogva állapotodott meg szeme az ülésen heverő kis Szentíráson. Szinte el is felejtette, hogy előbb maga mellé tette.

Gyorsan összerokonodtak. Az asszony elmondta, hogy ő minden évben eljár lelkigyakorlatra. Úgy megszokta, hogy hiányzanék életéből, ha egyszer elhagyná. Különösen, most, hogy édesapját gyászolja. Vilma bevallotta, hogy bizony először vesz részt zárt lelkigyakorlaton, eddig csak az iskolával tartotta.

Szót szó követett. Vilma mesélni kezdett életéről, a klinikáról, a betegekről, a kültelki nyomortanya is eszébe jutott. Azt is elbeszélte. Egyre inkább nekihevíült, amint a másokért égő élet szépségét ecsetelte.

Az asszony érdeklődve hallgatta.

– Én is bent vagyok egy olyan szervezetben, ahol másokért dolgozunk.

Látogatjuk a szegényeket, ruhát varrunk, karácsonyra nagyarányú ajándékozást tervezünk. Szívesen végzem ezt a munkát. Most is volt egy érdekes esetem ...

Vilma közbevágott:

– Túl az eseteken az izgat engem, hogyan lehetne az egész társadalmat felrázni tunyaságából? Életemet tudnám adni azért, hogy a szociális szeretetet hirdessem.

Hirtelen elhallgatott, mert a mellette ülő fiatalember feléje fordult. Már régen abbahagyta az olvasást és a beszélgetést figyelte. Megszólította Vilmát.

– Remélem, nem akar elmenni apácának?

Mintha kissé gúnyosan mosolygott volna hozzá.

Vilma bátran a szemébe nézett,

– Miért ne? ... Különös dolog a hivatás ... – Tűnődve nézett maga elé. A professzor arca mintha egészen távol, a foghatatlan messzeségben lebegett volna.

A fiatal ember is elmerengett.

– Valamikor én is ilyen eszménykereső voltam. Vegyész-mérnök vagyok és a tudományos kutatás bilincselte le egészen. A tanársegéd azonban nem tud megélni. Megalkudtam. Elmentem a gyárba, ahol most is dolgozom.

Sokat keresek, de a tudománynak búcsút kellett mondanom. Most már csak álmaimban végzek kutatómunkát ...

Vilma nekihevült.

– Ne mondjon olyant, hogy megalkudott. Mint gyári mérnök sokat tehet másokért! Nem a tudományért, hanem az emberekért! A munkásokért! Ó, hiszen a gyár óriási szociális munkaterület!

A kalauz benézett.

– A következő állomásnál szállnak le a hölgyek!

Vilma és a gyászruhás asszony sietve szedelőzködtek. A mérnök lesegítette csomagjaikat. Vilma hálásan nyújtotta kezét. A férfi elmormolta nevét, majd meggondoltan fűzte hozzá:

– Örülök, hogy találkoztunk. Nem hittem eddig, hogy így is lehet élni.

Vilma szívébe öröm lopakodott. Érezte, hogy a boldogság kicsiny magját hintette a vasúti kocsiba s lehet-e mélyebb öröm, mint a mások örvendeztetése?

A megállótól sietve közeledtek a zárda felé. Halkszavú nővér fogadta őket és megmutatta szobáikat. Vilma letette kis táskáját és körülnézett. Fehér vaságy, parányi asztal, két szék, ruhafogas, meg a mosdó. Ez lesz tehát otthona három napon át, ahol végre új életet akar kezdeni. Ágya fölött feszület: egyszerű, közönséges munka. Nem baj. Most nem művészetet keres. Most csak a lényegre vágyik.

Letérdelt a vásári feszület előtt, olyan buzgón, mintha az otthoni szép kereszt volt volna.

Lelkébe kegyelem költözött.

Ez a békesség nem hagyta el egész idő alatt, míg a lelkigyakorlata tartott.

Talán erőt kellett gyűjtenie az elkövetkezendőkhöz?

Mert a harmadik napon kopogtatott egy nővér. Kezében táviratot szorongatott.

– Bocsásson meg, hogy zavarom – mondta halkán –, de hátha sürgős.

Vilma megrezsent. Rosszat sejtett. Sápadtan nyúlt a papír felé.

A nővér eltávozott.

Ő idegesen tépte fel a ragasztást. Szeme előtt összekuszálódtak a sorok.

„Jenőt agyonlőtték ... Siess haza ... Anyád.”

Vilma hátra tántorodott. A nehéz vaságy feljajdult, amint belékapaszkodott. Leroskadt az ágy szélére és homlokát a hideg vashoz szorította.

Némán kuporgott sokáig.

– Édesanyám, mi lesz véled, édesanyám? – nyöszörögte.

S mintha első jajdulása feltépte volna panaszszava gátját, kiömlött lelkéből a gyötirelem.

– Többé sohasem láthatom bizakodó, kedves arcát! Nem hallok már dörmögő, nagyfiús hangját! ... Ó Istenem, Istenem, irgalmazz lelkének!

Élénken maga előtt látta öccse vonásait. Szinte kinyújtotta kezét, hogy megsimogassa. S mégis oly megfoghatatlan messzeségben ködlött, hogy karja lehanyatlott.

Tompán nézett a semmibe.

Könnyet nem ejtett. Bár sírhatott volna! Nagy szenvedésre nem balzsam a sírás. Valami megszakadt benne és ezt a szakadást tengernyi könnyár sem tudná bekötni.

Fölegyenesedett, hogy előkészüljön a hazatérésre. Térde összeverődött, míg útításkájához lépett. Gyorsan dobálta be kevés holmiját. Órájára nézett.

– Fél hét – állapította meg. Vonatindulásig még várnia kell.

Mehetett volna-e máshova, mint a Szentségház áldott Istenéhez?

Kilépett az ajtón a kihalt folyosóra. Magános fájdalmát senki sem zavarta. A többiek már mind az étteremben voltak. Lehajtott fővel sietett végig a bezárt ajtók előtt. A folyosó végén várta Valaki.

Az örökmécs imbolygó lánggal égett. Vilma letérdelt a háttérben. Aztán csöndesen fölkel, előre botorkált s újra letérdelt az oltár legalsó lépcsőjére.

Kezét fájó szívére szorította.

– Elvetted őt is, Uram ... Vágod a szálakat, melyek a földdel összekötnek. Szövöd a fonalat, mely az éghez kötöz. Áldott légy érte!

Sokáig térdelt ott némán.

Mikor felegyenesedett, arca békét sugárzott. Megértette, hogy az Úristen irgalma mélyebbre nyúlik, mint az emberi lélek legmélyebb szakadéka.

Új emberként lépett ki a házból.

XXVIII. fejezet

Már néhány nap óta újból bejárt Havasi Vilma az egyetemre. Gyászruhájának komorságát fehér köpönyeggel enyhítette: ne fájjon másnak az ő szenvedése. Ajkát szorosra zárta, de mosolytalan arca megbékélt és redőtlen lett. Szeme különös fényben ragyogott. Ez a nézése távol tartotta az embereket. Idegenségbe burkoltan járt-kelt, a szenvedő ember magányosságában. Csak Hella vonzódott hozzá. Érezte: sorstársa. De ővele sem volt képes a régi módon meghitt beszélgetésbe merülni. Tekintetük néha egymásba fonódott, olykor testvéri szavuk szállott egymás felé. Ez volt minden.

Homoky professzor ügyetlen férfi szavakkal mondta el részvétét. Vilma komolyan rátekintett és szánni kezdte. Kínos lehet a professzornak ez a megrendülés. A férfiak nem arra születtek, hogy vigasztaljanak. Mit tudják ők a másik lélek felzokogását!

Vilma szívéen ez a gondolat futott át, míg köszönetét suttopta. Aztán fáradtan a távolba nézett. Oly messze volt most tőle a professzor!

Azóta is megmaradt közöttük ez a távolság. Tovább is együtt dolgoztak ugyan; Vilma munkaereje legjavát adta s Homoky professzor szívesen vette segítségét. De komolyság volt a munkájukban és magábaburkolt maradt mind a kettő.

Néha felöltött Vilma lelkében, hogy vajon az egész érzelemhullámvész nem csupán az ő képzeletében folyt-e le? A professzor talán csak öntudatlanul közeledett feléje, mert belőle áradt a nyugtalanság akkor?

Imádságába gyakran befoglalta, de magatartása tartózkodó maradt. S érezte: így a legszebb.

Egyik délután eszébe jutott, hogy meglátogatja betegeit. Mióta a professzossal ez a zavaros kapcsolata volt, a kórtermeket elhanyagolta; a sebészetre még benézett néha-néha; de a többi osztályt teljesen mellőzte.

– Istenem, vajon itt van-e még a kis Egérke? – gondolta, mikor belépett a gyermekosztályra.

A kedvesnővér szeretettel üdvözölte.

– Egérkét tetszik keresni? Szegénykét bizony eltemettük. Alig három hete.

– Ó, mennyire sajnálom! – kiáltott fel Vilma és önvádat érzett.

A nővér tűnődve folytatta:

– Utolsó óráiban mintha tisztult volna a gondolkozása. – Papot is hívtunk hozzá. Már nem forgatta úgy a szemét, ahogyan szokta. Hiszen tetszik emlékezni ... Jár ide egy jótékony asszony, az hozott neki fehér ruhát, meg fátyolt. Szegénykém olyan szép lett áldozás után! Sovány arcocskáján könnyek gördültek végig, míg a tisztelendő úr a nyelvére helyezte az Ostyát.

A többi gyermek is mind áhítattal nézte. Magam is sírtam. Hiába, szerettük szegény Egérkét ...

Vilma lehajtott fővel hallgatott. A nővér tovább szötte a szavakat:

– Utolsó napján is áldozott reggel. Csapolták az agyát s utána valamivel könnyebben érezte magát. Tréfálkoztunk vele. Még kacagott is. Délfelé nyöszörögni kezdett, fejét fájlalta, majd hangosan sírt a szenvedéstől. „Mamám, mamám!” – kiáltotta néhányszor szívettpően, aztán megkezdődött a halálküzdelem. Másfél órán át tartott. Most már bizonyára a jó Istennél van szegényke. Hiszen annyit szenvedett!

Vilma ajka megremegett. Közel állt ahhoz, hogy kikiáltsa:

– Vétkeztem! Magamba sülyvedve, csak magamnak éltem! A rámbízott lelkeket elhanyagoltam! Az Úristen legyen nekem irgalmas!

De még nem volt ereje kimondani az önvádat. Inkább a maga fájdalommal védekezett.

– Az én öcsém is meghalt. Át akart szökni a határon. Meglőtték.

Két hét múlva találták meg, alig lehetett felismerni.

A nővér résztvevően fordult feléje.

Vilma megragadta a kinyújtott kezét. Érezte: valamit még jóvá kell tennie.

Aztán vidámságot erőltetve, a beteg gyermekek felé fordult.

– Visszajövök nemsokára s mesélek majd nektek!

– Hamar tessék jönni! – visszhangozta egy vékony lányhangocska.

A kislány erőtlenül hevert párnái közt, de szeméből élénk érdeklődés ragyogott. Vilma ránézett és gyászos órái óta először: elmosolyodott.

– Nagyon sietek! – intett vissza az ajtóból.

Sorra járta a kórtermeket. Az ápolónők ismerősen köszöntötték, a betegek legnagyobb része azonban új volt előtte. A belgyógyászaton egy öreg néni kapta el köpönyege szélét.

– Doktorkisasszony, nem tetszik már megismerni engem?

Hangja siránkozó volt, mint azoké az öregasszonyoké, akik világeletükben sajnáltatták magukat. Mégis valami kedvesség ömlött el a néniké arcán, míg hízelegve húzogatta Vilma ruháját.

– Mi baj van, néni lelkem? – kérdezte Vilma s most újra mosolygott.

– Tetszik tudni – súgta s ujját ajkára szorítva körülnézett –, tetszik tudni, hogy ez a szomszéd asszony mit szeretne? Nagyon megkívánt egy kicsi igazi kávé. Úgy-e tetszik neki hozni igazi kávé? De ne olyan pótlékot, mert azt itt is kapunk.

– Jó, majd megkísérlem!

A néniké még jobban magához húzta őt:

– Úgy-e két csészével tetszik hozni: hogy egy kevés nekem is jusson?

– Hogyne, hogyne ...

Hónapok óta először érezte, mennyire helyén van betegei között.

Megszólított még néhány asszonyt; leült az egyik mellé, aki nagyon szomorúnak látszott, azután újból továbbsetett. Különös sejtelem húzta a belső különszoba felé. Ez a sürgető megérzés akadályozta előbb abban, hogy a gyermekek közt letelepedjék, pedig be vonzotta oda a szíve ...

Benyitott. Arcával falnak fordulva feketehajú nő hevert az ágyon. Mellette hervadó virágok tarka csoportja. Gyűrött selyeminge nyugtalan betegre vallott.

– Ezt ismerem valahonnét! – dobant meg Vilma szíve.

A beteg kéz görcsösen markolta takaróját.

A Dunából kifogott leány!

Valaki benyitott mögötte s kezéből kicsúszott az ajtó. Hangos csapódására Vilma hátránézett. Mikor visszafordult, a beteg is feléje tekintett. Szemük összeakadt.

– Zsófia, te vagy az?! – kiáltotta Vilma és odarohant.

– Itt pusztulhatok el veled egyházban, s felém se nézel már hónapok óta!

– Ó, ha tudtam volna ... – rebegette Vilma.

– Tudtad volna, tudtad volna, – dohogott Zsófia. – Legkisebb gondod is nagyobb annál, hogy a betegeket vigasztald. No, de nem is szorulok a te vigasztalásodra. Látod ezeket a virágokat? Mindig hoznak! Igenis hoznak! Nekem vannak barátaim!

Vilma még mindig sápadtan állt ott. Nézte a leányt; nézte dúlt vonásait, csontig soványodott karját, beesett arcát.

– Nemsokára mennem kell innét, mert belémevődött a tüdőbaj. Kidobnak. Nem bánom! Legalább valami hegytetőre kerülök. Jobb lesz ott, mint ebben a fojtogató városban. S ott is lesznek barátaim. Igenis lesznek!

– Ó Zsófia, rettenetesen szégyellem, – nyögte végre Vilma.

A másik a szavába vágott:

– Szégyellheted is; kutyába sem veszed az embert!

Vilma tehetetlenül fogta az ágy szélét, amelyet rázott a beteg indulata. Végre nagynehezen leküzdötte bénultságát és erőltetett nyugalommal szólalt meg:

– Te Zsófia, én láttalak a Duna partján. Akkor ... Nem ismertelek meg, mert csak a fekete hajadat láttam. Messze voltál, nem engedtek oda.

– Persze, mert meguntam a szőkeséget. Most fekete vagyok. Sokkal szebb lettem így: mindenki azt mondja.

Vilma megragadta csont és bőr kezét:

– Hallgass ide, Zsófia! Mondd el nékem, miért akartál meghalni?

A határozott kérdésre Zsófia kissé meghökkent:

– Összevesztem a Lacival, – mondta. – Tudod, olyan féltékeny, mint Othello. Gondoltam, még megfojt a Torjay-fiú miatt.

Vilma most már nem habozott. Csak határozott vágással lehet operálni.

– Hát ennyire szereted Torjay Sándort? – kérdezte.

Zsófia nyers őszinteséggel válaszolt:

– Ő volt az a férfiú, akit nem tudtam meghódítani. Az a senki Klára megitta bűbajos itallal. Sándor belebódult s többé nem keltem néki. Tehetetlenségem pedig a végsőkig izgatott. Csak azértis az enyém lesz: határoztam el. Minden eszközt felhasználtam. Még az esküvőt is!

Elhallgatott és lopva Vilmára nézett. Vilma semmin sem csodálkozott. Biztatta:

– Folytasd, Zsófia!

– Közben természetesen eljártam a fiúkkal. Főleg Lacival. A mulatókat mind jól ismerem. Meg is untam. Mind egyforma. Mintha örökké tortát ennék az ember. A végén már él-hal a sós étel után. Így voltam én Torjay Sándorral, ő volt volna a sós étel.

Felkacagott.

Vilma ráncolt homlokkal görnyedt előre.

Zsófia folytatta:

– Aztán összevesztünk a Lacival. Azon a napon szörnyű egyedül voltam. Ilyenkor fognák meg azok a ti papjaitok az embert! De egy sem jött segítségemre! Csak kóboroltam az utcán és sötét terveket szőttem. Azt gondoltam, ha meghalnék, Torjay Sándort mardosná a tudat, hogy ő lökött halálba. Csalódtam. Mégcsak meg sem látogatott. Talán nem is sejti, hogy itt heverek félholtan. Hiszen te sem tudtad. Ó, milyen önzőek vagytok!

Hangja egyre emeltebbé vált. Előbbi izgalma újra visszatért. Vilma lefogta remegő kezét:

– Zsófi, nekem úgy fáj, hogy én egyszer rossz voltam hozzád. Azt kívántam neked: bár habarodnál bele valakibe ... Emlékszel? Bocsáss meg, kérlek!

Zsófia fölényel nézett rá:

– Ne félt engem, nem az átkod fogott rajtam. Nem habarodtam én belé Torjay Sándorba. Csak akartam őt konokul és mindenáron. S nem sikerült.

Vilma újra érezte, hogy más világban jár, mint Zsófia. Nem tudta, hogyan fogjon erősítéséhez.

Zsófia nem várt vigasztalást.

– Tudod, most megmondom neked – folytatta zihálva –, mennyire nehéz volt nekem mindig. Apám egyszerű ember és én szegényem, hogy egyszerű ember. Én nagy életre születtem. Soha, soha, soha nem tudnék szürke életet élni! Kell nekem a film, kell nekem a társaság, kell nekem az élet, kell nekem a ragyogás!

Köhögési roham fogta el. Vilma vizet nyújtott neki és csillapította. De Zsófia most már nem bírta magával:

– Élni akarok! Nem akarok elsorvadni! Nem akarok meghalni! Ha pedig mégis meg kell halnom, legalább addig élvezem az életet, ameddig megvan! Amikor a Dunába ugrottam: örült voltam. Élni, élni akarok!

Újból köhögni kezdett.

– De most már pihened kell, Zsófia – mondta komolyan Vilma, majd biztatóan folytatta:
– Mindennap átjövök ezentúl, hogy jóvátegyem hosszas elmaradásomat. Megbeszéljük majd, hogyan gondolod el a szép életet. Jó?

Zsófia lassan megnyugodott. Köhögése nyomán lázrözsák nyíltak az arcán. Vilma úgy érezte, hogy nem tart sokáig már a szolgálata. Ezt a beteget hamarosan átviszik a tüdőosztályra, vagy talán még messzebb ...

Míg párnáját igazgatta, Zsófia átengedte magát a simogató kezeknek. Azután még egy darabig ültek, egymás szemébe nézve. Egyszer csak megszólalt a beteg, egészen elváltozott, tünődő hangon:

– Vilma, te megváltoztál. Azelőtt is kedves voltál, de önző. Most valami új van benned. Nem tudom, hogy mi az, de valami jó ...

Vilma lassan kigombolta fehér köpönyegét, hogy előtűnjék gyászruhája:

– Meghalt az öcsém, talán azt érzed, – mondta csendesen.

– Lehet, – felelte Zsófia és behunyta a szemét.

Vilma egy ideig nézte az élnivágó leány megnyugodott arcát, aztán lábujjhegyen távozott.

XXIX. fejezet

– ... Egyszer volt, hol nem volt, – duruzsolt a mese hangja a kicsinyek kórtermében.

Vilma ott ült a beesett arcú kisleány mellett, aki nemrég olyan esdekelve hívta vissza. A gyermek szemében érdeklődés égett. Közelebb húzták a szomszédos ágyat is; fűtőkben csüngött rajta a hallgatóság. A legkisebb Vilma ölébe mászott, egy másik pedig, ujját szopogatva, Vilma térdére könyökölt.

Egyet-egyet roppant néha a melegedő fűtőttest, egyébként mélységes csönd volt a teremben. Minden szem Vilma ajkára tapadt és leste a mese gyöngyhullását.

– Régesrégí történetet mondok: abból az időből, amikor a Jézuska még itt járt köztünk a földön. Tudjátok-e, hol élt a Jézuska?

– Betlehemben! – bökte ki gyorsan az ölébe könyöklő Éviké.

Társai letorkolták:

– Názáretben, te okos!

Szinte hajbakaptak. Vilma mosolyogva folytatta:

– Igen. Ez a mese akkor történt, amikor a kicsi Jézus már régen Názáretben lakott.

Akkora volt, mint te, Pista, legalábbis ötesztendős. Ha édesanyja megfogta a seprőt, ő is ott tipegett mellette, mert segíteni akart. Vitte a szőnyeget. Igaz, hogy nagyon szegények voltak, de hát azért egy-két terítő mégiscsak akadt abban a szent házban. A térítőket mindig a Jézuska vitte kirázni. Mire rendet teremtettek, a Szűzanya odalépett a tűzhelyhez és a főzéshez látott. Ilyenkor már elment a kis Jézus. Azt gondolta, hogy ez már igazán asszonyoknak való foglalkozás. Azért inkább átment a szomszédos műhelybe nevelőatyjához.

– Szent Józsefhez, – mondta komolyan a kicsi Éva.

– Igen, Szent Józsefhez. Odaállt a kis Jézus a gyalupad mellé. Nézte, hogyan dolgozik Szent József. Ha egy-egy forgács hosszúra sikerült, a kis Jézus örömmel kapott utána, néha már röptében elérte. Szent József nevetett és igyekezett mentől hosszabb forgácsokat hasítani. A Szent családban mindenki örömet akart szerezni a másíknak.

– Mikor már jó sok forgácsot összegyűjtött a Jézuska, felnyalábolta kincseit és kiment a ház elé az útra. A fal mellett régi pad álldogált, ahhoz lépett. Kirakta a holmit és játszadozni kezdett. Várost épített. A legnagyobb forgács vastag gyűrűbe tekerődött. – Ez a templom, – mondta Jézuska és a középre állította. A kisebb forgácsból házak lettek. A törmelékből emberek.

– Éppen elkészült a város, amikor egy kisleány közeledett. Egyidős lehetett Jézuskával. Régen ismerték egymást, játszópajtások voltak, hiszen a kisleány is ott lakott nem messze, éppen a túlsó sarkon. Szegény gyerek volt Mirjám. Egyetlen játéka az a rongybaba volt, amelyet egyszer a Szűzanya varrt neki a Jézuska foszladozó kisingéből. Mirjám most is szívéhez szorította a rongybabát, amely kissé alakatlan volt, de ő mégis szerette. Egyik kezében a babát tartotta, a másik ujját pedig ő is a szájába dugta, mint te, Éviké. Bámulta a várost, amelyet Jézuska épített.

– Gyere Mirjám, játsszunk együtt, – biztatta őt a szent Gyermek. Mirjám közelebb lépett. Ujját kivette szájából és bizalmasan megbökte a legnagyobb forgácsot: – Ez mi? – kérdezte kíváncsian. – Ez a templom, – felelte Jézuska komolyan. – Ide járunk majd minden ünnepen Isten-dicséretre. Akarod-e Mirjám, hogy mindig együtt menjünk? – Mirjám mosolygott és igent intett a fejével. Jézuska tovább rendezkedett: – Ez a te házad lesz, ez meg Simoné, ez meg Jánosé ... (Ezek voltak az ő többi barátaik.) – Hát magadnak nem jelölsz ki házat, Jézuska? – kérdezte a kisleány. – Ó, én akárhol ellakom, mondotta a Gyermek és tovább rendezkedett. Mirjám is nekimelegedett a játéknak. Bábuját leültette a földre, nekitámasztotta háttal a ház falának. Nagyon jól tudott együtt játszani a Jézuskával.

Éva ismét közbeszólt:

- Én is szeretnék játszani a Jézuskával! – mondta bölcsen.
- Hallgass! – torkollta le a többi.

Vilma zavartalanul folytatta tovább a mesét.

– Egyszer csak a tulsó sarkon feketehajú, magasnövésű kisfiú fordult be az utcára. Sokkal szebb ruhában járt, mint ők. Nehéz selyemből volt a köntöse és bíborpiros, széles szegélye volt. Fejét magasra emelte, mint aki tudja, hogy milyen előkelő ember a papája. Méltóságteljesen közeledett a játszó gyermekekhez. Odaérve megállott. – Mit játszotok? – kérdezte. Kicsit az orrán keresztül beszélt, mert azt gondolta, hogy úgy előkelőbb. Mirjám rögtön magyarázta: – Várost építünk és itt fogunk majd lakni. – Nekem sokkal szebb építőköveim vannak, húzta el száját a jövevény. – Gyere el hozzánk, megmutatom. – Mirjám a Jézuskára nézett, hogy mitévő legyen. Jézuska azonban el volt foglalva az egyik kisforgáccsal, éppen a Mirjám házával, mert az folyton félre akart billenni, és nem felelt. Mirjám látta, hogy az ő házán dolgozik a Jézuska, de nagyon kívánczozott a gazdag fiú igazi építőkövei felé, hát így szólt: – Mindjárt visszajövök, Jézuska, csak egy kicsit elszaladok ezzel a fiúval. – Kicsi rongybabáját szívéhez szorította (a Jézuska Mamájának ajándéka volt!) és sűrűn rakosgatta a lábát, mert a gazdag fiú igen nagyokat lépett. Mikor már vagy három utcasoron végigmentek, aggodalom fogta el és megkérdezte, hogy messze lagnak-e még? – Mindjárt megérkezünk, – mondta a gazdag fiú és egyre sebesebben haladt. Mirjám megbotlott és kiejtette kezéből a babát, ő maga is térdre esett, ami nagyon fájta neki. De mivel nagyon akarta látni a gazdag fiú játékát, nem panaszkodott, hanem fölemelte rongybabáját és igyekezett lépést tartani a fiúval. Azután egy úttesten kellett keresztülmenniük. A fiú nyugodtan ment át a kocsiúton. Mirjám egy kicsit elbámult. Közben egy csoport teve haladt át az úton és ő szem elől tévesztette vezetőjét. Türelmetlen hang csattant fel előtte: – Siess már, mit báméskodol? – Mirjám lihegve szaladt utána. A Jézuska sohasem szólt volna rá ennyire keményen. Dehát a szép építőkockákra nagyon kíváncsi volt. Azt remélte, hogy sokkal szebb házat fog kapni, mint a Jézuska forgácsháza...

Vilma egy pillanatra abbahagyta a beszédet és körülnézett. Hirtelen nem tudta, hogyan folytassa az egyszerű mesét. De hallgatói áhítattal csüngtek ajkán. Erre felbátorodott.

– A gazdag fiú egyre távolabb vezette Mirjámot a Jézuskától. Mirjám már elfáradt, sírni kezdett: – Hová viszel engem? – A fiú megragadta a kisleány kezét, jobbával pedig előre mutatott: – Látod azt a magas kőfalat? Amögött van a kertünk, abban áll a mi házunk. Azt mondják, hogy ez a legszebb ház egész Názáretben. Odaviszlek most és ezentúl mindennap eljöhetsz hozzám játszani, de a Jézuskához ne menj vissza többé. – Mirjám nem felelt, mert már elérték a kőfal bejáróját. Mirjámnak szemé-szája elállt a bámulattól: a kert közepén igazi tó volt, két fehér hattyú úszkált az áttetsző vízen és olyan virágos ágak hajoltak a víz tükre fölé, hogy ilyen szépet ő még sohasem látott. A gazdag fiú bevezette őt a házba, be egy gyönyörű kis szobába, ez lehetett az ő lakóhelye. Elébe szórta az építőkockákat és mondta: – Most játsszál, Mirjám! – A fiú nem játszott. Leült és unottan forgatta a szebbnél-szebb játékokat, de nem tudott igazán játszani. Mirjám maga fogott a városépítéshez. Sajnos, Jézuska nem volt mellette, hogy magyarázta volna, mit jelent a játék. Így nem volt érdekes. Rakosgatott Mirjám egy ideig, elgondolta ő is, melyik házban ki fog lakni, de mikor megmondta a gazdag fiúnak, az rántott egyet a vállán: – Eh, butaság! – Mirjám egy ideig még játszadozott, de egyszerre úgy érezte, hogy nagyon egyedül van. A gazdag fiú olyan unalmas, semmit nem képes kigondolni. Vele nem is lehet igazán játszani. Úgy elfogta a Jézuska után való vágyakozás, hogy sírva fakadt: – Vigyél vissza! – könyörgött. A gazdag fiú értelmetlenül bámult rá: – Hiszen itt minden sokkal szebb, mint a ti szegényes utcáokban! – Mirjám letörölte könnyeit és komolyan ezt felelte: – Jézuska a forgácsból is tud igazi várost építeni, te pedig az igazi építőköből sem tudsz házat emelni! – A gazdag fiú ráhagyta: – Hát akkor csak menj vissza a Jézuskához, Mirjám! – A kisleány erre fölkel, kiment a szobából,

rá sem nézett a hattyúkra, csak futott vissza; mert egyszerre csak azt érezte, hogy a Jézuska már nagyon várja. Ha nem siet, talán más kapja meg azt a szép házat a gyönyörű kicsi játékvárosban. Évi nagy szemekkel nézett Vilma szemébe:

- És aztán megtalálta a Jézuskát?
- Persze, hogy megtalálta, – simogatta meg a gyermek szőke haját a mesélő.
- És a Jézuska még mindig várta?
- Igen, a Jézuska hűségesen várta ...

A folyosón léptek hangzottak. Nyílt az ajtó s belépett rajta az ügyeletes orvos. Vilma eltolta magától az apróságokat, felállt és elsimította köpönyege ráncait:

- No gyerekek, gyorsan helyre! Itt a Doktorbácsi!

A nagyobbak segítségével visszatolta a páholy gyanánt szolgáló ágyat és kezével búcsút intve távozott. A gyermekek integetése kísérte eltűnő alakját.

Felszaladt holmijáért. Látogatóba készült még. Azért indult el korábban a szokott időnél. Míg a villamos lassan döcögött előre, Vilma egyre a mese végszavát morzsolgatta.

A liget szélén leugrott a kocsiról. Órájára pillantott:

- Fél órát várhatnak reám ...

Saját rögtönzött meséje foglyul ejtette. Belegázolt a liget szűzi havába és elmerengett:

– Mirjámot a kis Jézus hűségesen várta ... Reám is várakozik ... Pedig – ó Istenem – be sokat haboztam!

Könnyet dörzsölt el a szemén:

- Fáj nekem, Istenem, hogy így bántottalak ...

S a Hang, a régnemhallott, drága Hang, bensőségesen szólni kezdett hozzá. Szelíd volt és szeretet áradt belőle. Ilyen hosszasan még sohasem beszélt:

- Volt idő – emlékszel? – amikor egyszer gyermek után vágyakoztál. Elkértem tőled.

Helyette elárvult gyermekek anyjává teszek .... Elkértem szívedet. Megremegtél, de nekem adtad. Én is feltépek mellemet, kiveszem Szívemet s néked adom örökre ... Öcsédet kértem. Lelked hajladozott szörnyű fájdalmában, mégis nekem adtad. Családot én adok helyette majd néked: köröttem szolgáló szerzetesközösség lélekcsaládját ...

Vilma szíve megdobbant:

- Miképpen lesz ez?!

A Hang megnyugtatta:

- Bízd rám! Én majd elrendezem!

* * *

- Néni kélem, melle kell menni a kedvet növélekhez?

Vilma fölrezzent a vékony gyermekhangra. Pöttöm emberke állott előtte. Rongyos kabátjából kikandikált vékony mellénykéje. Csupasz keze kékre fagyottan lógott. Nyakában madzagon kis pléhbögre és nagy zsebkendő hirdette anyja gondosságát.

Vilma kezébe vette a hideg kezecskét. Rálehelt, dörzsölgette, melengette. Közben azon gondolkozott, hogy merre vezesse. Aztán ötletszerűen indult meg az egyik közeli zárda felé:

- Gyerünk, kisfiam!

A gyermek bizalommal szaporázta lépteit.

- Vacoláélt medek, – magyarázta.

Vilma szánakozva nézte sovány arcocskáját. A gyerek csacsogott:

- Nekem hálom nevem is van! Papp Látló, med Papp Lati, med Papp Latika.

- No de ilyet!

- Papám nincs, de mamám van, – mondta még Lacika.

Így gázolták együtt a havat: a háromnevű gyermek és Havasi Vilma orvosnövendék.

Kitudódott, hogy Lacika hatéves, első elemista, kint lakik a városszélen, mamája munkába jár, ő pedig a vacsoráról gondoskodik szépen.

A Hang, a csodálatos Hang, ma nagyon közlékeny volt:

– Látod, itt van a Gyermeke, – mondta kedves szemrehányással.

Vilma mosolygott és még buzgóbban dörzsölte a tenyerébe simuló kis kezét.

Közben elérték a zárda kapuját. Becsengettek.

Néhány perc múlva jó ételmaradék került a kicsi sajkába, szép piros alma Lacika kezébe.

Vilma körülnézett az egyszerű kapualjban.

– Nem valami szép hely, de barátságos, – gondolta.

Az ablakmélyedésben egyenruhás fiatal jelölt oktató ott kézimunkára egy bevetődött kisleányt. Ez a jelenet megtetszett Vilmának.

A másik nővér éppen letette a telefonkagylót. Fürkészve nézte a jövevényt:

– Először van nálunk?

Vilma elfogulatlanul mesélte, a történeteket:

– Megsajnáltam ezt az apróságot ... Idevezettem.

– Milyen jó, hogy vannak még jószívű emberek ...

Vilma szabadkozott:

– Nem jószívűségből tettem, hanem kötelességből.

Néhány pillanatig hallgatva néztek egymásra. De ez a néhány pillanat elég volt arra, hogy lelki rokonságot fedezzenek fel egymásban. Vilma szólalt meg újból.

– Érdekel az emberbaráti munka. Szabad eljönnöm egyszer, hogy jobban megismerjem?

– Szeretettel várom ...

Csak úgy állva, indulásra készen, beszélgetésbe fogtak. Papp Lacika már régen hazafelé ballagott, Vilma még mindig kérdéseivel halmozta el a nővért. Már egy közös kirándulás időpontját tervezték a munkáslányok otthonaiba, mikor Vilma órájára pillantott. Ijedten nyújtotta búcsúzásra kezét. Végleg elkésett.

Futólépésben igyekezett a kitűzött cél felé, türelmetlenül várakozó rokonaihoz. Késedelme nagyon bántotta. Mégis, azt vette észre, hogy dudorászik az utcán.

XXX. fejezet

– „Aludj szívem, aludj kis gyermekem...”

A magányos asszony halkán dúdolta régi bölcsődalát, míg ujjai fűgén öltögették a babaholmit.

Kint sűrű pelyhekben hullott a hó, bolondos fehér sipkákkal ékesítve az erkély cifrázatát.

Sárgapelyhes kismadár szállott a hótakaróra. Fekete mellényét meg-megrázogatta, legényesen körülnézett, mintha mondaná: ő bizony nem fél a hideg világtól! Aztán néhány ugrást tett a hóban. Parányi csőre megkoppintotta az ablakot.

A varrogató fiatal asszony feltekintett és elmosolyodott. Kissé nehézkesen fölkel és a szekrény felé indult. Meggondoltan tört le egy darabot a kenyérből. Ki van mérve, takarékoskodni kell! Áldott kenyér, nagy kincs manapság; de a kéregetőt mégsem lehet éhen elzavarni!

Az ablakhoz lépve keskeny rést nyitott. Néhány hópelyhet arcába sodort a szél. A cinke is fölrebbent. Mindegy. Klára jót akart. Tenyerével lesöpörte a havat a párkányról és odaszórta a morzsákat. Aztán óvatosan betette az ablakot és visszaült helyére a duruzsoló kályha mellé. Ismét elővette a parányi inget és hirtelen ellágyulva a szívéhez szorította.

– Nemsokára ... – suttogetta és szeme tele lett könnyel.

Elszégyellte magát.

– Ostobaság, hogy mostanában mindenért sírok – gondolta elégedetlenül.

Mikor ismét az ablak felé tekintett, látta, hogy a tél kicsiny vándora megtalálta a morzsákat. Erre elmosolyodott és újból varrása fölé hajolt.

Előbbi énekébe új dallamok vegyültek. Ajkát lezárva halkán zümmögött. Mintha máris altatna valakit. Szíve érzése feltört a mélyből s hegyiforrás módjára egyre szélesedett, egyre nagyobb medret kért, egyre játékosabb habokba szökkent.

Míg varrótűje szorgalmasan vontatta a szálát, Klára úgy érezte, hogy hatalmas hegyen áll, de ha lenéz a mélybe, szédül s a világ forog vele. Aztán hirtelen más jutott eszébe. Mintha csónakáznék ismeretlen tavon s a tisztavízű tó egyszerre fölháborog. Ingadozik a csónak s ő könnyű szédüléssel fekszik el benne. Majd váratlanul gyermekkori élménye ötlött fel előtte, amint a Városliget hullámvasútja röpítette. Akkor azt hitte, nem éli túl ezt a különös utazást és csodálkozott, hogyan találnak ebben szórakozást mások.

Roszzul érezte magát Klára. Azért ismét az ablakhoz lépett, remélve, hogy a hideg levegő segít rajta.

Néhány percig állott a nyitott ablak előtt, míg fogai nem vacogtak.

Erre ijedten csapta be az üvegtáblákat és a kandallóhoz futott. Reszketve tartotta kezét a tűz fölé, míg megnyugodott.

Visszaült varrásához. A kis ing már majdnem elkészült.

– Milyen soká jön ma Sándor! – sóhajtott és folytatta munkáját.

Talán soha nem várta ennyire sóvárogva urát. Az asztal már régen megterítve állott. Finom vázában nehezen szerzett mimózaszál hajladozott. Az ebéd mióta elkészült! Kiszárad az étel! Nagyon sokára jön ez a Sándor!

Végre! Halkán kattant a zár odakint. Léptek hangzottak az előszobában. Klára megmozdult, hogy elébe siessen. Aztán hirtelen mást gondolt.

– Csak hadd siessen ő ide hozzám. Megérdemlem – villant át benne játékosan és ülve maradt. Várt.

A lépések azonban nem az ebédlőbe vezettek. A szomszéd szobába nyitott be először az ura. Klára felfigyelt.

– Vajon miért nem hozzám vezet az első útja?

Valami keserűségféle fojtogatta torkát. Most már azért sem indult férje felé.

Odaát fiókok ideges rángatása hallatszott. Valami csattant. Talán egy könyv repült le a földre. Ideges kéz sodorhatta le. Mi történt?!

Klára megijedt. Felállt s most már megindult a szomszéd szoba felé. De alig tett néhány lépést, az ajtó feltárult és haragosan lépett ki Sándor.

– Elnyelte a föld azt a szerencsétlen kéziratot! Persze, mert olyan engedékeny vagy a szolgálóval szemben! Azért kavarja össze mindig az irataimat!

Klára szemét ellepte a könny.

– De Sándor ...

– Semmi de már megint! Szidd össze a szolgálódat! Légy már egyszer ember a talpadon!

Az asszonyka egész testében remegett. Míg férje dohogva ment vissza szobájába, ő leroskadt egy karosszékbe. Kezét halántékára szorította. Minden erejével azon igyekezett, hogy elnyomja feltörni készülő zokogását.

Nem sok ideig gyötrődhetett. Férje megkönnyebbült hangja szállott át a szomszédból.

– Na megvan!

Már nyílt is az ajtó. Torjay Sándor, mintha mi sem történt volna, kezében lobogtatta a kéziratot.

– Képzeld, a másik kabátom zsebében volt!

Klára fájdalmasan nézte: hát eszébe sem jut, hogy feleségét megengesztelje? Pedig milyen igazságtalan volt hozzá előbb!

Sándor egyszerűen felült Klára székének karfájára. Lapozgatta a kéziratot és úgy beszélt:

– Egész délelőtt kerestem. Nálam volt a szerző s a kézirat nélkül nem mentünk semmire.

Megakadt a munka. Bosszantó dolog!

Klára kissé csodálkozva nézte az urát: ezt a nagy gyermeket s nem tudni, mi okból: de megennyhült.

Sándor belemélyedt az olvasásba. Valami lekötötte figyelmét.

– Pompás jelenet lesz! – kiáltotta és fütyürészni kezdett.

Aztán hirtelen lehajolt és könnyeden megcsókolta felesége haját.

– Drága csillagom! – súgta melegen és visszament íróasztalához. Klára pedig gyorsan letörölte könnyei nyomát és tálalni kezdett. Most önmagán csodálkozott: miért is volt annyira szomorú az előbb?

* * *

Már hat hónapos és tizenegy napos volt a házasságuk. (Klára pontosan számon tartotta.) Ez alatt a fél esztendő alatt máskor is esett köztük hasonló jelenet. Torjay nagy természete ki-kirobbant. Klára ilyenkor túlérzékenyen remegett. Végül azonban mindig elsimultak a dolgok. Mondták is az ismerősök, hogy minden jó családban így szokott ez lenni. Vilma egy alkalommal egyenesen ráolvasta: „Hát nem tudtad, hogy szorongatástok léssen?” Klára ilyenkor béketűrően mosolygott. Hiszen ezeket ő is igen jól tudta.

A mai jelenet is elszállt, mint a pára. Ebédnél már egymáshoz tolták a két terítéket és egymásnak aprították a falatot, így határozottan ízesebb lett az éték.

Még le sem nyelték az utolsó falatot, mikor csengett a telefon.

– Ilyenkor sem hagynak békén az emberek! – mormolta türelmetlenül Torjay Sándor és felemelte a kagylót.

– Mondtam, hogy kapcsoljuk ki a készüléket, amíg eszünk – vetette szemére a felesége.

– Ugyan, mit értesz te ahhoz! – vágott vissza türelmetlenül Torjay.

Aztán bekiáltott a telefonba:

– Halló, ki beszél ott, kérem?

Klára letette az almaszeletet és figyelte urát.

– A klinikáról? Egy beteg? Nem értem, mit akar tőlem egy beteg?
Nem vagyok én orvos!

Torjay elhallgatott. A készülék túlsó oldalán megismétlődhetett a kérdés, mert a férfi így felelt:

– Hát rendben van. Azonnal indulok.

Letette a kagylót és bosszankodva magyarázta:

– Egy magát megnevezni nem akaró hölgy hivat a klinikára. Nem szeretem az ilyen ismeretlen hölgyeket. Az ápolónő könyörög, hogy menjek, mert talán ez lesz a beteg utolsó kívánsága. Kénytelen vagyok indulni. Pedig előre örültem ennek a szabad délutánnak, amelyet csöndben együtt tölthettünk volna.

Klára sápadtan nézte. Mostanában minden kicsiség nevetségesen fölizgatta.

– Siess haza, Sándor! Jaj, csak valami bajod ne essék!

– Ugyan! Bosszant a dolog, ennyi az egész!

Vette a kabátját és indult. Klára még szájába erőltetett egy almaszeletet.

– Isten veled, csillagom! Amint lehet, futok haza.

Klára sokáig nézett utána az ablakon át. Férje széles vállára fehér hópelyhek szállottak s fehér palástot borítottak fölébe. Klára imádságos lelke kíséerte a férfi útját: túl a sarkon is, mikor már régen eltűnt asszonyának hűségese tekintete elől.

* * *

Klára ezután rendet teremtett az ebédlőben és újból a kedves varráshoz látott. Bizonytalan rosszérzése támadt, amely egyre fokozódott, végül határozott nyugtalansággá vált. Az alkony homályában varrása ölébe hullott. De nem gyújtott lámpát. Oldalt fordult székében, Pest felé, a klinika irányában. Szeme kitágult, mintha fel akarná emészteni a közbeeső házsorok tömegét.. Nem tudhatta, mi történik, de lelke férjével együtt vívta meg a harcot. Mert Sándor harcolt, ezt biztosan érezte.

– Segítsd meg őt, Istenem! – fohászkodott sokszor egymásután.

Az idő múlt. Klára szeme mind meredtebben tapadt az utcasarokra..

Asszonyi sors a várakozás. Várja az urát, várja a jövőt, várja a kicsijét. Később, ha majd megnőnek a fiak és elszélednek az élet sokágú útjain: az anyaszív sorsa akkor is várakozás.

Ha zörget a postás, ha nyílik az ajtó, ha lebben a függöny, ha reccsen a padló: az asszony mindig felfigyel, mert ő várakozik.

S ha messze vidékre téved a vándor, bűnös utakra bolyong el a gyermek, elkerüli ősi fészket az ifjú: tudja, hogy mindig hazatérhet, amíg él az asszony.

A nő hivatása a várakozás. Legyen hol megbújnia az elhagyatottnak. Ilyen tekintetben Isten képmása. Az Istené, aki tud várni rügyfakadásra, kitavaszkodásra, lélek-megtérésre, történelem-kibontakozásra, tékozló emberiségre.

Klára a sötétbe bámult és imádkozott. Már elütötte a hatot az óra, mikor megzörrent a jólismert kulcs a külső ajtóban.

Férje elé futott ölelő karokkal.

Torjay eltolta magától:

– Várj, míg megmosakszom. Fertőző a beteg.

Klára visszatért a szobába. Odatolt két karosszéket a kandalló mellé. Sándor is hamarosan megjelent. Leült a tűzhöz, tenyerébe fogta felesége kezét és beszélni kezdett. Klára égő tekintettel hallgatta.

– Zsófia hivatott. A Dunába ugrott még az ősszel. Aztán súlyos tüdőbajt kapott. Halálán van.

– Ó szegény! – rebegte Klára.

– Azt mondja, hogy miattam tette.

Klára keze megrándult. Torjay közelebb vonta magához.

– Ne félj, kis feleségem ... Szóval nagy jelenetet rendezett, amiért nem törődöm veled. Még olyanokat is kiabált, hogy téged is eltérne, csak szeressem őt is. Őrült módjára viselkedett. A hangos kiabálásra befutott az ápolónő, de kikergette. Aztán követelte, hogy csókoljam meg.

– Jaj, Sándor! – nyögte Klára.

A férfi leszegte fejét.

– Igen, megcsókoltam a homlokát. Nem mertem neki ellentmondani, olyan vészesen csillogott a szeme s olyan nehezen hörgött!

Klára reszketett:

– Nem kellett volna, Sándor!

– Most már én is azt hiszem. Akkor, leküzdve undoromat, megtettem.

Egy pillanatra megnyugodott. Visszafeküdt és mosolygott. Hanem a következő percben annál rettenetesebb lett. Felült és úgy kiabálta, hogy hazug vagyok; nem ér semmit az egész s kívánja, hogy dőljön rám a műterem, amikor legszebb darabomat nélküle rendezem s hogy fojtsa meg a családi életem szűk levegője. Így!

– Borzalom!

– Szerencsétlen Zsófia! – szólt Torjay, mélyen lehorgasztva fejét.

Klára óvatosan kihúzta jobbát férje kezéből és könnyű mozdulattal vállára helyezte. Most először érezte, hogy ő az erősebb. Később még sokszor érezni fogja: a szenvedés órájában az asszonynak kell erősnek lennie.

– Beszélek Vilmával, hogy vegye gondjaiba Zsófiát. Mi pedig imádkozunk érte. Más tennivalónk nincsen. A mi fészkünkhöz neki semmi köze!

– Igazad van, kis feleségem!

Ott álltak már belső szobájuk szép Mária-képe előtt. Klára átszellemülten nézte az isteni Gyermeket ölelő Édesanyát. Szemében fellobogott a tűz s tekintete olyan messzenézővé vált, amilyennek Torjay még sohasem látta. A várakozó édesanyák távolbanéző, sejtelmes tekintete volt ez. Művészek szeme szokott még így égni alkotás hevében, akik – mint az anyák – Isten teremtő lelkéből nyertek egy szikrát.

Torjay Sándor belső tisztelettel nézte asszonyát. Lehajolt és áhítattal csókolta meg kezét.

XXXI. fejezet

Zsófia türelmetlenül csengetett. A belépő ápolónőt ingerülten fogadta:

– Már kétszer hívtam. Miért késett ennyit?

A nővér szabadkozott:

– A közös teremben rosszul lett valaki...

Zsófia közbevágott:

– Semmi közöm a közös kórteremhez. Siessen, hozzon rendbe engem, mert látogatókat várok!

Nyugtalanul dobálta magát. Göndörített haját magasra dobta tíz ujjával.

– Fésüljön meg, nővér, szép akarok lenni! Adja ide azt a virágos selyemkabátot! Ide friss vizet hozzon! Jaj de hervadtak ezek a virágok!

Soha nem gondol ezekre! Szép legyen minden körülöttem, azt akarom!

Látogatókat várok.

A sok beszéd kimerítette. Köhögni kezdett. Meleg folyadékot érzett a torkában. Remegő kézzel nyúlt a csésze felé.

– Vér! – borzadt el a látványtól.

– Tessék nyugodtan feküdni! – kiáltott a nővér és jeges tömlőért futott. Zsófia hátrahanyatlott.

Hamarosan megjelent a nővér a jéggel.

– Most nem szabad mozdulnia, – mondta, míg a borogatást igazgatta.

Zsófia lehunyta szemét, hogy jelezze: megértette az utasítást.

Egész délelőtt így hevert, míg agyában a keserűség és élettárgy vad indulatai száguldoztak. Az orvosi látogatás alatt is csendesen feküdt. Csak akkor rebtent meg a szeme, mikor az orvos komolyan bejelentette:

– Holnap délelőtt átvisszük.

– Meghalni! – csikordult össze a foga, de többet nem mondott.

Délután nyugtalanra vált. A mutató erősen közeledett a három órához.

Ez az az idő, amikor látogatók özönlik el a kórházat, A könnyebb betegek reggel óta sóvárogják azt a pillanatot, amikor szeretteik körük telepednek. Ezért az óráért érdemes egész napon át szenvedni.

Zsófia is várakozott. A jeges tömlőt lecsúsztatta magáról. Úgy érezte: jobban van. Talán csak rossz álom volt a reggeli vérömlés. Erőlködve kis szekrénye felé fordult. Hosszú keresgélés után kitapogatta illatszeres üvegét és bőven szétlocsolta a finom illatot. Újabb nyújtózkodás, forgolódás és kisebb köhögési roham árán a tükör is előkerült. Hozzáfogott ajka pirosításához. Arcára nem kívánczolt festék. Szép piros volt az: láz bíborozta a kellenél is pirosabbra.

Szeme csillogva nézett vissza a tükörből.

– Jöhetnek a látogatók ... – mondta bágyadtán és lehunyta szemét.

Elernyedő ujjai közül kicsúszott a pirosító s halk koppanással jelezte, hogy földet ért. Útközben vékony vonalat rajzolt a fehér lepedőre, de Zsófia nem vette észre.

Ápolónője benyitott, hogy megnézze: nincs-e szüksége valamire?

– Jöhetnek már a látogatóim, – szólta a beteg.

S bár mozdulni is alig bírt, mintha a régi erő tért volna vissza a hangjába, amint büszkén sorolta:

– Tegnap a nagy rendező járt nálam. Torjay Sándor. Tudja, aki a „Kettétört gyűrűt” is rendezte. Én is játszottam abban a darabban, bizonyára látta.

– Csak a hirdetést néztem meg, kérem szépen, – mondta az ápolónő szerényen.

– Sokat vesztett! Okvetlenül meg kell néznie a darabot! Megfizetem a jegyét, az én vendégem lesz. Hadd lássa, ki a maga betege!

– Köszönöm szépen, kisasszony!

De Zsófia nem fejezte még be mondanivalóját:

– Ma is várok látogatókat. Várom a Lacit; tudja, azt a barátomat, aki virágokat szokott küldeni. A filmtől is bizonyára jönnek. Rendezők, művészek, művésznők. Valóságos csillagok is jönnek. Tudja, olyanok, akik főszerepeket játszanak. Én is majdnem filmszillag lettem. A legjobb jövőt jósolták nekem. Csak ez az ostoba betegség ne jött volna közbe! ... Hol is hagytam abba? Igen! Hogy látogatókat várok. Ma sokan jönnek, tudom. Talán az egész vállalat kivonul. Körmenetben jönnek. Mindenki engem akar látni. Még Torjay Sándor is eljön. Egészen biztosan eljön! Hiszen tegnap is megcsókolt!

Zsófia itt megállt a beszédben és eszelősen nevetett:

– Hahaha, s az a kis senki-Klári még azt hiszi, hogy őt szereti! Tévedsz, galambom! Engem szeret, pedig beteg vagyok! Engem szeret, mert nem vagyok olyan holdkóros, mint te! Mert én vagyok maga az eleven élet!

– Jézus, Mária! – csapta össze kezét az ápolónő és futott újabb jeges tömlőért.

Zsófia reszkető ujjai ismét a hajában túrtak. Igazgatta a csapzott fürtöket, majd selyemkabátja fodrait rendezgette.

– Várom a látogatókat, – mondta ismét rekedten, aztán kimerülten hanyatlott hátra. Szemét lezárta, de nem aludt. Valami gonosz lény telepedett rá a torkára, mellére térdelt és nem engedte nyugodtan lélegzeni. Pedig mellkasa zihálva fújtatott, mégis úgy érezte: meg kell fulladnia. Kétségbeesve kapott a torkához. Bizonyára a szalag fojtogatja. Hirtelen mozdulattal letépte a selyemszalagot és messzire hajította.

– Most már igazán jöhetnek a látogatók, – suttopta és ismét küzdeni kezdett a gonosz manóval. Nyílt az ajtó.

– Laci ... maga az? ... Vagy Sándor? Az ápolónő hozta a jeges tömlőt.

Zsófia tiltakozott.

– tessék elfogadni, – kérlelte a nővér, – legalább addig, amíg megérkeznek a látogatók!

– Jó, csak tegye ide, egyezett bele végül Zsófia s megint nyugtalanul kapkodott levegő után.

– Ablakot, nyisson ablakot! – sóhajtotta.

Az ápolónő a szellőztetőhöz lépett. Kinyitotta. Rövid ideig némán nézte betegét, majd hirtelen elhatározással megindult az ügyeletes orvos szobája felé.

Mikor másodmagával visszatért, lépteik zajára Zsófia megrebbent.

– Már jönnek, jönnek a látogatók. Hosszú sorban jönnek. Minden egyesnek kezében nagy virágcsokor. Senkinek sincs ennyi látogatója, mint nekem!

Az orvos komolyan figyelte betegét. Majd fecskendőtütt vett elő.

– Ettől kissé megnyugszik majd – mondta halkán. – Aztán két óránként váltsa a jeget. Este visszaneztek.

Az ápolónő bólintott.

Kis idő múlva hatott a kezelés. Zsófia nyugodtabban lélegzett. Az ápolónő magára hagyta.

A szomszéd kórteremben élesen ütött az óra. A látogatások ideje letelt. A folyosón Vilma közeledett. Az ápolónő megszólította:

– Csakhogy már jönni tetszik! Egész délután látogatókat várt a beteg, de nem jött hozzá senki!

Vilma szaporázta lépteit. Az ápolónő bizalmasan csatlakozott hozzá.

– Már félrebeszél. Folyton a tegnapi urat várja, pedig én tudom, hogy az egyszer is mennyire nehezen jött ide. Én beszéltem vele telefonon. Azt bizony nem látjuk itt többé!

Vilma eltolta magától a fecsegő asszonyt és elfordította fejét. Az előbb beszélt Klárával. Mindent tudott.

Benyitott a különszobába.

Zsófia bágyadtán bámult rá. Fáradt arcán nem látszott az előző izgalom. Használt az orvosság, legalábbis egy időre.

– Egész délután vendégeket vártam – mondta csöndesen. – Nem jött senki, csak te ...

– Hiszen megígértem – mosolygott Vilma, de szívét szánalom szorongatta. Közelebb tolta a széket, majd megigazította a beteg párnáját. Zsófia most is akadozva lélegzett, de nem fulladozott annyira, mint előbb.

Hirtelen, mintha régi ereje tért volna vissza, váratlanul összerántotta szemöldökét és szenvedélyesen sziszegte:

– Gyűlölöm őket ...

Vilma békítőleg simogatta a beteg sovány kezét.

– Ne mondj ilyet, Zsófia!

Töprengett, mit mondhatna még. Aztán hozzátette:

– Ilyen az élet. Hamar elfelejtik a beteget, de azért nem szabad gyűlölnöd őket.

Zsófia tiltakozó mozdulatot tett.

– Jaj, csak ne oktass! A prédikációt soha sem szíveltem!

– Ó, Zsófia, én nem prédikálni akartam. De azt az egyet látom, hogy így soha meg nem gyógyulsz, ha örökké nyugtalankodol ...

– Eh, gyógyulás! Ki beszél itt a gyógyulásról? Hiszen magad is jól tudod, hogy nem sokára elpusztulok. Holnap már visznek is.

– Mit beszélsz, Zsófia? Hová visznek? – figyelt föl Vilma.

– Mit tudom én?! Az ügyeletes orvos biztatott, hogy holnap kiraknak.

– Bizonyára a fertőző betegek közé – mondta Vilma őszintén. Mikor kiejtette a szót, szerette volna leharapni a nyelvét, de már nem segíthetett. Ijedten nézte a beteget.

Zsófi azonban mindig szerette az egyenes beszédet. Rövid hallgatás után nyugodtan megkérdezte:

– Arról az osztályról, úgy-e, nincs visszatérés?

Vilma lehajtotta fejét. Már nem tudott kertelni.

– Csak kivételesen.

Zsófia megragadta barátnője kezét, és minden erejét összeszedve felült. Haja szétbomlott, ajkáról a festék szétkenődött az arcán, szeme vészesen lángolt.

– Akkor hát meg kell halnom?! – kérdezte fojtott hangon.

Vilma nedves kendőt ragadott s törölni kezdte a beteg verejtékes homlokát. Majd hirtelen elhatározással megkérdezte őt:

– Zsófia, gondoltál-e arra, hogyan állasz meg majd az Úristen előtt?

A beteget erős köhögési roham akadályozta meg a válaszolásban. Ziháló lélegzettel feküdt sokáig. Vilma ráncolt homlokkal ült mellette és enyhítette forróságát a vizes kendővel.

Hosszú idő telt el, míg újból megnyugodott a beteg. Vilma óvatosan fölébe hajolt. Erre Zsófia lezárt szeme felnyílt s mintha kissé elmosolyodott volna.

– Jó, hogy itt vagy mellettem – mondta.

Vilma szívén meleg érzéshullám futott át. Visszamosolygott a betegre.

– Tudod, mióta öcsém elment – mondta bizalommal –, ti lettetek az én családom. Ti, betegek. Te azonban még több vagy nekem, mint a többiek.

Több a gondod velem – felelte Zsófia kissé gúnyosan, de már nem keserűen.

– Talán éppen azért ...

Zsófia egy ideig tűnődve nézte a falat. Eltévedt katicabogár erőlködött, hogy életet öntsön dermedt tagjaiba. Vilma követte a beteg tekintetét, majd felállt, óvatosan ujjára erőltette a

pöttyös jószágot és vigyázva helyezte el a sarokban szomorkodó pálma levelére. Aztán csendesen visszaült betege mellé.

Zsófia megszólalt. Elgondolkozva, lassan beszélt, mint aki az imént tapintott rá valami igazságra, de még fontolgatja: jól látja-e a dolgot?

– Olyan vagy, mint az édesanyák ... Azok is a nyomorék gyermeküket szeretik a legjobban ...

Vilma lehajtotta fejét. A Hang búgott fel ismét a lelkében. Csak ennyit mondott:

– Látod?

De Vilma megértette az összefüggést. Rábólintott. Zsófia azt hitte, neki szól a válasz. Pedig Vilma a másik Hangnak felelt.

Ez a Hang hazamenőben is fogva tartotta a lelkét. A szeretet és a hála dalát váltotta ki belőle, míg az olvadó hóban fölfelé kapaszkodott. Érezte, hogy a lét Ura szereti őt s Vilma visszamosolygott az isteni Szeretőre.

Édesanyját könnyek között találta. Lapot szorongatott, mint akkor, azon az emlékezetes, komor estén.

– Jenő él! – kiáltotta és zokogva karolta át leányát.

Vilma szívverése akadozott. Hát idegen hullát találtak a rendőrök? ... Megragadta a sárga kártyát, és betűzgette öccse dülöngélő sorait:

„Itt vagyok London közelében Tommynál, akivel mindig leveleztem. Egyelőre a vendégük vagyok. Remélem, kapok állást az apja gyárában. Nem az apjáié az a gyár, ő csak előmunkás. Én is munkás leszek. Ne féltsetek. Sokszor vagyok éhes, akár csak útközben. De végre ideértem és most már minden jó lesz. Legközelebb hosszan leírom kalandos utazásomat. May Károly is megírhatná, olyan volt! A cipőm kiszakadt, de a kedvem kitűnő. Szeretettel: Jenő”.

Vilma széttárta két karját, aztán hangtalanul letérdelt és ajkával érintette otthona áldott küszöbét. Most már tudta, hogy az utolsó akadály is megszűnt: öccse él, ő tehát mehet!

A Hang ma már másodszor kérdezte tőle szelíd szemrehányással:

– Látod?

Feleletül Vilma szeméből lehullott a küszöbre egy forró könnycsepp.

XXXII. fejezet

Ez a novembervég egészen más volt, mint a többiek. Az első hó elolvadt s a nap újból fényesen ragyogott az égen.

A sebészeti kísérletezőben egyedül tett-vett Homoky tanár. Segédeit ezen az estén szélnek eresztette: hadd örüljenek a szokatlanul szép novemberi estnek ők is. Az ápolónővéreknek is meghagyta, hogy maradjanak vesztve s pihenjenek el a munkától, mellyel ezen a napon kifárasztotta őket. Csöndben akart maradni. Fordítani akart az életén egy derékszöveget, vagy egyenesszöveget: maga sem tudta még. Csak azt érezte, hogy életének eddig való menete nem maradhat: változtatnia kell azon, ha egészségesebb ember akar lenni.

Kinyitotta a kísérletezőterem udvarra nyíló ablakát. Az orvosszer gőzös teremlevegőbe dévajul zúdult be a kellemes, hűvös, de nem zord, tiszta levegő. Bódított, mintha tavasz lett volna, ősszel tavasz! Milyen különös együttes! Igazán megfordult a természet! Az orgonák – amint olvasta – valahol másodszor is virágzottak az idén. Valami újszerű világnak jele ez bizonyára, amelyet a természetnek ez a rendkívülisége jelez előre, így mondják, akik apáról-fiúra szálltán kapják a hagyományokat. A francia forradalmat is ilyen ősz előzte meg. Ilyenszerű ősz volt negyvennyolcban is. Tavasz az őszben.

Homoky professzor elgondolkozott: milyen időt ígérhet ez a különös ősz a világnak, Magyarországnak és neki magának?

A világ valóban forrásban van. A társadalom régi eresztékei remegnek. A régi emberi törvények és alkotások nem bírják el a rájuk nehezedő új feladatokat. Ha új pillérek nem épülnek a társadalom roppant épülete alá: össze kell roppannia a mának. Az emberek kis élete is más keretekbe sóhajtozik. Szűkeknak érzi a régi önzéstől megvont kis karámokat, és tágnak a meglazult családi életet. Több emberszeretetet és bensőségebb, visszavonultabb családi életet kíván már egyszer megint az ember: mint volt a nagy művészetek és a szent feltékenységgel őrzött családi szentélyek virágkorában, a keresztény lovagi élet idején. Több emberit és több istenit szeretne együtt látni a forradalmaktól és háborúktól meggyötört ember. Talán ezt hozza meg a világnak ez a különös novemberrel kezdődő új korszak!

De valamit Magyarországnak is kell hoznia, így érezte Homoky professzor.

Ez az ország mintha elfordult volna küldetésétől. Időnként odadobta magát idegen eszmeáramlatok játékszerévé: az angollal angol, a némettel német, a franciával francia; a hitelennel hitetlen, a szabadelvűvel szabadelvű, a tétlennel szerencseleső, a vallásossal vallásos, mindenkivel minden akart lenni. Ezért nem ívelt fölfelé az élete. Ennek is meg kell változnia – parancsolta lelkében a magyar mezők és hegyek országának Homoky tanár. – Meg kell változnia és meg fog változni. Ez a különleges november ennek a változásnak kísérteties előjele.

És vajon mit hoz a forduló idő neki magának?

Ez a kérdés minden előbbinél meglepőbb volt Homoky tanárnak. Ilyen alakban önmaga jövőjét még nem kérdezte meg önmagától.

Hirtelen feketerigó ugrott fel előtte a földről a fára. Rikkantott egyet, mintha észre akarta volna vétetni magát a gondolataiba mélyedt emberrel. Homoky hirtelen abbahagyta gondolatát és ráfigyelt a rigóra.

A gyümölcs ideje régen elmúlt. Hogyan maradt itt ez a sötét madár? A szőlő csak a boltokban kapható. A körte sem lágyul már a kerítés mellé drótozott törpe fákön. A rigó mégis itt van.

Homoky tanár elmosolyodott. Hányszor látta már életében ezeket a fekete rigókat és soha nem tűnődött el azon, hogy mit is keresnek itt az udvaron! Máskor a rákbetegség, az örökösen ki-bejövő betegek és a rajtuk való segítség gondja fogja össze egész figyelmét és

teszi rabbá egész gondolatvilágát. Ma, mint a szabadban futkározó gyermek, hajlik le minden semmiséghez és futkos egyik jelentéktelenségtől a másikig. Most ez a fekete rigó vonja el figyelmét a nagy gondok országától. De nem sokáig. A rigó újra leperdült a földre. Ugrált néhányat. Aztán megjelent a konyhahelyiség egyik ablakánál. Egy kéz nyúlt ki az ablakon s néhány gyümölcs-csonkot vetett a rigó elé.

Aha! Megvan a magyarázat! A konyha marasztalta itt a gyümölcsdézsmáló fekete madarat!

A rejtély megoldva jelentkezett a tanár-ember fürkésző esze előtt. A rigó nem volt többé érdekes neki. Visszatért az elhagyott kérdéshez.

Mit is hozhat neki a forduló idő?

Már lassan-lassan kifordul a nyárból az ő élete is. Sötét haján szinte észrevétlenül jelentkezik a dér. Mögötte emberi számítás szerint több évtized van, mint amennyit ígér a jövő. Vaskos kötetek, melyeket ő írt és cikkhalmazok, amelyeket róla írtak: jelzik, hogy eddigvaló élete nem volt tartalmatlan. Neve sok ajkon elhangzott már. Betegek sóhajtották ki áldva, akiket merész műtéteivel visszaadott az életnek, vagy egészségnek. Orvosok százai vallották mesterüknek. A külföld szakszótárai hordozták nevét és életrajzát. Mégis hiányosnak érezte életét. Életéből hiányzott az élet.

Az élet melegséget jelent, melyet ő eddig igazában nem érzett, csak halvány kivetődésében néha-néha, amikor a tudós kissé fölszabadította magában az embert. Ilyenkor mintha megjelent volna élet-őszében a tavasz. De sohasem tartott sokáig.

Szülei korán elhaltak s hamarosan erőfeszítésekre kényszerítette őt az árvaság. Valamelyes vagyona volt, amelyből elindulhatott a tanulás hosszú útján. Testvérei nem voltak. Rokonai nem sokat törődtek vele. Egynek sem jutott eszébe, hogy egy-egy nagyobb ünnepre, vagy éppen a nagy szünidőre hazahívják őt a kis mezővárosba, amelyből elindult. A ridegség, amely az árvasággal és az otthontalansággal együtt jár: jó volt tanulmányainak, de kivette életéből az otthonnak azt az igényét, amely a család felé sodor. A tudomány útján való vonulása közben a család, mint életalak, nem vonzotta őt. Nem ismervén az otthon melegét, nem vágyott utána. Az egyetem és a kísérletek terme volt az otthona. Ide mindig szívesen vonult vissza.

De ez az év és ez a november valami messziről hangzó dalt közelített a magányos ember lelkéhez. A gyermekkor halvány emlékdala volt ez. Dal, amelyet el tud némitani a tudomány útján való kezdő, lelkes elindulás. Dal, amelyet el tud némitani a kórterem sikoltása, vagy halk jaja. A dal, amelyet a közélet harcai annyiszor elnémítanak. A dal, amely igen messze és mégis igen közel szólal meg bennünk. A család dala, amely minden emberben megszólal. Istennek a természet húrjain kipengetett hárfadala ez.

Ennél a dalnál melegszenek a menyasszonyok és a vőlegények.

Ezzel a dallal indulnak el az oltártól és az idősödő szülők karjaiból az új házások.

Ezzel a dallal kél a tavasz és nyugszik el az ősz.

Ezt a dalt szenteli meg a családra-hívottak lelkében a Teremtő, vagy veszi el a választottak életére hívó Lélek, hogy helyébe a zsolozsmák és apostolok lelkicsaládot termő himnuszát adja.

Homoky tanár lelkében ez a dal hangzott mind erősebben idestova egy éve: azóta, hogy legkedvesebb tanítványának, a tudományért és a szépségért lelkesedő Havasi Vilmának lelkébe belelátott.

Ez a leány érezte meg vele a hiányt, amely beteljesületlenné tette eddigvaló életét.

Eleinte ügyet sem vetett reá. Olybá vette őt, mint hús éven át jövő-menő többi tanítványát.

A tanár és tanítványai között a tudomány révén szokott kiképződni valamelyes rokonszenv, amely az utolsó szigorlat után emlékké merevedik, sokszor meg eltűnik az új tanítványok, új gondok, új küzdelmek és csalódások tengerében.

Ennek a tanítványnak az ő lelkével; a tudomány mezején az ő lelkesedésével való együttthaladása, meleg ragaszkodása, lelkét a szokottnál mélyebben érintette meg. Azelőtt könnyen vált meg tanítványaitól, hogy minél zártabb egyedülletben folytathassa kísérleteit és tudományos munkálkodását. Ennek a leánynak a közelségét nemcsak könnyen tűrte, hanem annál jobban óhajtotta, minél előbbre haladt a tanév. Azt tapasztalta magán, hogy tanítványának a jelenléte nemcsak nem hátráltatja, hanem előbbre is viszi őt fontos kísérletezéseiben. Ez a leány megérzéseivel és fölöttlő kérdéseivel új gondolatokat ad neki és új fölfedezésekre ösztönzi őt. Ez a lény – elgondolása szerint – az élet kettős gazdagodását jelentené számára, ha összekötné vele életét.

Hónapok óta tépelődött ezen a gondolon.

Gyakran az volt az érzése, hogy az egész csak a képzelet játéka. Máskor egyenesen megriadt attól a gondolattól, hogy életének új irányt adjon. A tudományszeretet annyira átítatta életét, hogy nem volt volna lelki ereje szakítani a tudománnyal és a kísérleti teremmel a családi otthon melegéért és a természet rendje szerint való emberibb életért.

De ez a tanítvány mintha meg tudná oldani a két ellentétesnek látszó helyzetet: a tudománnyal összekötött családi életet.

Sokáig habozott: mitévő legyen? Lelke érezte, hogy a férfiú, aki benne van, visszhangra talált a nőnél, aki tanítványában lélegzett. Valami mégis visszatartotta. A huszonöt év, mely közte és tanítványa között volt. Visszatartotta az a meggondolás is, hogy vajon a tudományért való az a lelkesedés, amely hozzá közel hozta őt, megmarad-e? Nem fogja-e elragadni őt is az örök asszony szelleme: amely belefárad a ridegnek látszó tudományba és magával akarja rántani a hétköznapi életbe a tudóst, aki férje.

Azon is elgondolkozott, hogy most még biztos az élete irányában. Abban is biztos, hogy ez az életmód nem kísérletezés többé, hanem megszokott és megszeretett élet: ha nem jár is vele együtt az életnek az a heves és mély boldogsága, amelyet a családi élet mélysége ígér. Viszont az a másikfajta élet, melynek ígérete mindjobban hatalmába keríti őt, mégis ismeretlen élet. Ki tudja, mily titkot és végzetet takar a hívó élet mosolyos arca?

A titok azonban nemcsak taszít, hanem vonz is. S ez alól a törvény alól hogyan lehetne kivétel Homoky tanár, aki a tudományban is a titkokat kergeti és legnagyobb élvezetének a titkok felfedezését érzi?

Éjbenyúló este lett. Bizony, haza kellene már mennie. A villamosok csörömpölése az elcsendesülő utcáról mind élesebben hangzott és ütődött bele a kísérleti terem falába.

A tanár megnézte óráját. Tizenegy óra volt. Valaki halkán kinyitotta az ajtót. A tanár meghallotta.

– Ki az? – kérdezte egykedvűen.

Az éjjelező nővér állott csodálkozva az ajtóban s kérdezte:

– Még itt méltóztatik lenni?

– Mindjárt indulok, kedves nővér, – felelte Homoky szárazon, mint aki ráébredt tanári méltóságára.

Az ápolónővér visszahúzódott és betette maga mögött az ajtót.

Homoky tanár az íróasztalhoz lépett és felgyújtotta asztali lámpáját. Levélpapírost és borítékot vett elő. Leült és kezébe véve a tollat, kissé elgondolkozott. Aztán írásba kezdett.

Levélben kérte meg legjobb tanítványa kezét.

XXXIII. fejezet

Ugyanezen a novembervégi estén a budai hegyek fölött csillag álldogált a Hármashatárhegy irányában. Úgy állt ott, mintha valami láthatatlan túlvilági hatalom odaszegezte volna, hogy gondolatokat ébresszen a hegyi villa lakójának fejében, aki nemrégén bocsátotta útra születésnapj vacsorájának utolsó vendégét.

Édesanyja, akit az élet sok csapása vert már törődötté, nyugovóra tért. Vilma még rendet teremtett az ebédlőben. Elrakosgatta az ételmaradékokat. Megmosta a csészéket, tányérokat, evőeszközöket. Asztalterítővel cserélte föl a habfehér abroszt, amelyen néhány halvány folt jelezte egyik-másik leányvendég ügyetlenségét. A virágtartó edényeket is elhelyezte úgy, hogy ékességei legyenek a tiszta, csinos kis lakásnak, amelyben otthon lakott a szeretet.

Vilma eloltotta a villanyt és szobájába tért.

Kissé fülledtnek érezte a levegőt és forrónak a homlokát. Kinyitotta tehát az ablakot. Ez a sarokszoba, terveinek és küzdelmeinek gyakori színtere, a legkedvesebb szoba volt a lakásban. Bizony jónéhány ébren töltött éjszakának emléke kötötte Vilmát ehhez a szobához. Sokszor nézett innét a környező hegyek felé és emelkedett lélekben a legmagasabb csúcsra, hogy onnét nézze jövőjét: a férfit, aki biztos kézzel fogja vezetni világos nappal és sötét éjjel, a vígság vagy a lehangoltság beláthatatlan útvesztőiben; vagy azt a láthatatlan hatalmat, amely a férfikéznél végtelenszer keményebb és biztosabb s amely a választottakat szokta vezetni hihetetlen utakon, látomásos tájak felé.

Mit tegyen most?

Ágya megvetetten várta. De most nem volt fáradt és nem vonzotta az ágy.

Rádiója világtalan szemmel, süketen várta, hogy fényt gyűjtsen és hangot verjen benne. De most érezte, hogy a hangtalanság kedvesebb társa lesz ezen az estén, mint az opera legszebb áriái.

Asztalán még nyitva hevert a könyv, amelyből előző este majdnem éjfélig olvasott. Nagyszerű könyv volt: de most nem volt kedvé leülni melléje, mert a más regénye volt, s ma, saját születése napján, a saját regényének egyik fejezete volt bezárulóban és új regényfejezet volt elindulóban.

A vendégleányok, nemrégén még társai az iskolában, fesztelenül hangosak, gyermekien jókedvűek voltak. Még most is fejében zsong a sok csacsogó szó, pajzán nevetés. Mind csupa gondtalanságnak látszott, ő is egész lélekkel adta át magát a vendéglátás izalmának és örömeinek. Pedig a lelkén már döntésig jutott terv ült teljes súlyával, sötétségével és fényével. De senkinek nem mutatta ki bensejét. Nem értették volna és nem születésnapj összejövetelre való tárgy lett volna az a benső vívódás, amelynek végére pontot tett néhány nap előtt, amikor édesanyjának feltárta a lelkét ...

Kikönyökölt hát az ablakon. Előbb behunyta szemét, hogy a fejében forgó gondolatokat nyugodtan mossa ki a hűs esti levegő. Negyed óráig fűrésztötte homlokát. Érezte, hogy remegő idegzete lassan-lassan alábbhagy a zakatolással, majd elnyugszik. Kellemes pihenség lett rajta úrrá. Nos, így nagyszerű az este!

Kinyitotta szemeit. Szétnézett a városon s a környező hegyeken. Ezer és ezer földi csillag odalent. Nagyszerű látvány! Tovább járatta tekintetét a hegyeken s eszébe jutottak kirándulásai. Egyik emlék a másik után tolult fel és rohant el. Minél múltabbak voltak, annál rohanóbbak.

Egyszerre feltűnt neki a mozdulatlan csillag a Hármashatárhegy fölött. Érdekes: sohasem látott még így csillagot a hegy orma felett. Állott és nem mozdult el helyéről. Vagy ha elmozdult volna, akkor magával vitte a hegyormot is, hogy ne vegye észre vonulását senki, aki úgy könyököl ki az ablakon ezen a novemberi estén, mint Havasi Vilma orvostanhallgató.

A gondolatkerék megállt Vilma fejében. A csillag parancsolt neki megálljt? Lehet. Bizonyára mondanivalója volt hozzája s ezt nem lehet futtában elintézni.

Vilma egy ideig merően nézte a csillagot. Aztán eszébe jutott sajátmaga. Ma este születésnapot ült. Holnap reggel kezdődik a harmadik évtized, az új regényfejezet.

Valaminek kezdődnie kell, ami eddig nem volt. Bizonyára kezdődik is holnap, a huszonegyedik év első napján. Nem mindenkinél van ez így: de Vilmánál így kell lennie. Ezt idestova egy éve érzi. Ez a belső kényszer egy éve kínozza és boldogítja. Ez a sokáig tartó szép ősz érlelte meg benne az elhatározást? Lehet, hogy a természet külső jelenségei is segítenek a belsők kifejlődésében és napfényrekerülésében.

Mire is készült Vilma napok óta?

Az orvosegyetem jelen évfolyamára is beiratkozott idején. Más tanárokat kapott és új tudományágakat. Ezekben már nem telt annyi kedve, mint eddigi munkájában. De nemcsak ez okozta lelkének elváltozását. A testi nyomor mögött fölfedezett valamit, amit nem szoktak keresni az orvosok: a lélek hihetetlen nyomorát. Nagybetegnek látta meg a világot és szövevényesnek a lélek életét. És kevésnek érezte azok számát, akik a nagybeteg világlelken, társadalmon segíteni akarnának és tudnának.

Nemcsak a lebujsokban beteg az ember. Nemcsak a kétes homályú utcasarkon beteg a magát eladó nő. Nemcsak a nyomortanyán trónol a Nyomor Császára. Nemcsak a kórházak, börtönök, tolonházak hemzsegnek a világlelek betegeitől. Az a nyomor, amelyet ő meglátott az utcalányban, városligeti kis csavargóban: bent ül a fogadótermekben, a színházi és mulatópáholyokban, a börzén és a törvényhozás egyes székeiben is. Ennek a nyomornak a fullajtárai a külvárosokban éppoly otthonosak és veszedelmesek, mint a legelőkelőbbeknek látszó klubokban.

És ha Vilma megsajnálta valamikor a nehezen szülő édesanyját, a rákbetegséggel egyenlőtlenül viaskodó szegény asszonyt; a csavargó nőt és elzüllött leányt, a börtön felé menetelő útszéli gyerekhadat még jobban megsajnálta. Ez a szánalom gyötrő és ugyanakkor boldogító hivatástudattá erősödött benne.

A lelki nyomor enyhítőjévé lenni legalábbis oly magasan áll a testi orvos hivatása fölött, mint az a mozdulatlan csillag a Hármashatárhegy fölött ...

A szomszéd szoba ajtaja kinyílt. Vilma erős huzatot érzett. Visszanézett. Édesanyja állott az ajtóban.

– Jaj, gyermekem, miért nem fekszel le már? – kérdezte aggodalmasan.

– Olyan jó most így, édesanyám! Nem vagyok álmos!

– Gyermekem, álmoság nélkül is le lehet feküdni s az is pihenés, így kifárasztod magad!

Az anya végignézett gyermekén. Önmagát látta és élte benne. Mennyi hasonló éjt töltött el ő is már! De hát az anyák azt gondolják, hogy gyermekeiknek nem kell ugyanazt végigküzdeniök, amit nekik kellett. Néhányszor fejét csóválta, mint aki nem érti, miért virraszt leánya. Aztán halkán betette maga után az ajtót.

– Jó éjt, anyám! Mindjárt lefekszem én is! – szólt utána, hogy megnyugtassa őt.

Aztán megint kikönyökölt ...

Hirtelen eszébe jutott Homoky professzor. Alakja és arca oly élesen vetődött eléje, hogy megdobbant a szíve.

Ó, ha tudta volna, hogy neki születésnapja van, bizonyára a legszebb virágcsokrot küldötte volna! Ez a gondolat az öröm áramát indította el benne.

Vajon tudja-e, hogy a nagy távolság ellenére is, amely közte és tanítványa között tudásban, időben van: milyen közelségbe jutottak egymáshoz? Tudja-e, hogy abba a nagy, széles látóhatárba, amelyet az emberiség lelki nyomora nyitott meg előtte, tanárának sok gondolatát viszi magával hozományul abból az időből, amelyet együtt töltöttek? Bizonyára nem tudja. Ha tudná is, azóta új tanítványok és új lelkesedők vesznek körül és lassan elmosódik előtte a régi tanítvány képe.

Ez a gondolat halvány árnyékot vetett a lelkére. Bármennyire más irányba terelődött is élete, mégis rosszul esett neki az a feltevés, hogy feledésbe süllyed az előtt az ember előtt, akit rokonszenves lelke a szeretet közelségébe hozott egyszer.

Kiegyenesedett, mintha le akarta volna rázni magáról ezt a gondolatot: hogy ne zavarja november éji álmodó hangulatát. A csillag megint feltűnt neki. Most már nem a Hátárhegy fölött állott, hanem oldalt emelkedett fölfelé.

Megkönnyebbülten lélegzett, így emelkedik a lélek is mindig feljebb, gondjai közül a föld fölé, ha leszámol a szívével.

Az ablak fél szárnyát behúzta, hogy üde levegőt szívhasson a másik ablakszárnyon át, ha lefekszik.

A hold bevilágított az ablakon. Ezért is jó a felsőbb tájakon laknia a budai embernek. Nem kell villanyt gyűjtania, világít az égi fény.

Félálomban újra átgondolta a következő nap teendőit.

Még egyszer el fog menni kedves templomába: hogy megszentelje az előbbi húsz évtől való búcsúját. Aztán hazajön, becsomagolja vinnivalóit.

Megnyugtatja a legkedvesebb lényt, akitől életet kapott. Megírja búcsúlevelét a messze idegenbe, gyári munkában dolgozó öccsének s rábízta édesanyjukat a felnőtté vált nagyfiúra. Aztán búcsút vesz szobájától, orvosi tankönyveitől, regényeitől és verseitől, fényképeitől, és emlékeitől, mindentől, amiből a gyermek otthona összetevődik. Azt is föltette magában, hogy nem fog sírni: erős lesz, mint a férfi, akit harctérre visz a hivatása.

Másnap majdnem minden úgy történt, ahogy elgondolta, kivéve a könnyeket, amelyeket mégsem tudott visszaerőltetni szíve rejtekébe.

Édesanyja is elkísérte. Amint az autóból kiszállottak és csomagjait letette a legkorszerűbb magyar szerzet anyaházának küszöbére: még egyszer visszafordult. Jól tudta, hogy sokszor fog ő még ezen a küszöbön ki-bejárni. De azt is érezte, hogy az a valaki már nem Havasi Vilma lesz, a nagy reménnyel orvosi hivatásra induló budai leány: hanem egy azok közül, akik az újkor emberiségéhez indultak el folytatni közöttük a megváltói munkát.

* * *

Míg anya és leánya a vérség kötelékének jogán egymásra borulva hozták meg az első búcsú fájdalmas áldozatát az anyaház fogadószobájában: levelet hozott a postás a budai lakba. Bedobta Vilmáék levélszekrényébe.

Homoky tanár megkérő levele volt.

Bármily rövid volt is az idő a tegnapi estétől a ma délutánjáig: ez a levél soha utol nem érte Vilmát.